

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ: «ΘΕΩΡΙΑ, ΠΡΑΞΗ ΚΑΙ
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΈΡΓΟΥ»

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: «ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ»

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΑΔΠ ΣΤΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΙ
ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΜΠΡΑΤΑΝΗ ΑΝΔΡΙΑΝΑ

Επόπτης Καθηγητής: Αθανάσιος Βέρδης

ΑΘΗΝΑ 2019

NATIONAL AND KAPODISTRIAN UNIVERSITY OF ATHENS

SCHOOL OF PHILOSOPHY

DEPARTMENT OF PHILOSOPHY, PEDAGOGY AND PSYCHOLOGY

POSTGRADUATE PROGRAMME: THEORY, PRACTICE AND EVALUATION
OF EDUCATOR'S WORK

SPECIALIZATION FIELD: EDUCATIONAL ASSESSMENT

THE ROLE OF HQA IN HIGHER EDUCATION'S STUDY
PROGRAMMES' QUALITY ASSURANCE AND
ACCREDITATION

MASTER'S DISSERTATION

BRATANI ANDRIANA

Supervisor: Athanasios Verdis

ATHENS 2019

Στην οικογένειά μου...

Γιατί η βοήθεια και η στήριξη από μέρους της ήταν καθοριστική!

*«Ο αληθής σκοπός του ανθρώπου... είναι [η μετουσίωση] της ύψιστης...
μόρφωσης των δυνάμεών του σε ένα Όλο»*

W. von Humboldt

© Μπρατάνη Ανδριάννα, 2019

Η παρούσα διατριβή, η οποία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Π.Μ.Σ.: «Θεωρία, Πράξη και Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου» στην κατεύθυνση: «Εκπαιδευτική Αξιολόγηση» και τα λοιπά αποτελέσματα της αντίστοιχης Διπλωματικής Εργασίας (ΔΕ) αποτελούν συνιδιοκτησία του ΕΚΠΑ και της φοιτήτριας, ο καθένας από τους οποίους έχει το δικαίωμα ανεξάρτητης χρήσης και αναπαραγωγής τους (στο σύνολο ή τμηματικά) για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, σε κάθε περίπτωση αναφέροντας τον τίτλο και τον συγγραφέα και το ΕΚΠΑ όπου εκπονήθηκε η ΔΕ καθώς και τον επιβλέποντα και την επιτροπή κρίσης. Η έγκριση της εργασίας μου από το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο δε συνεπάγεται απαραίτητα την αποδοχή των απόψεων της συγγραφέα.

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η συγκεκριμένη Διπλωματική Εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών του ΠΜΣ στην Εκπαιδευτική Αξιολόγηση – Πλήρους Φοίτησης του Τμήματος Φ.Π.Ψ. της Φιλοσοφικής Σχολής έχει συγγραφεί από εμένα προσωπικά και δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό.

Η εργασία αυτή έχοντας εκπονηθεί από εμένα, αντιπροσωπεύει τις προσωπικές μου απόψεις επί του θέματος. Οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης διπλωματικής αναφέρονται στο σύνολό τους, δίνοντας πλήρεις αναφορές στους συγγραφείς, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο.

Σε κάθε περίπτωση, αναληθούς ή ανακριβούς δηλώσεως, υπόκειμαι στις συνέπειες που προβλέπονται στον Κανονισμό Σπουδών του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών στην Εκπαιδευτική Πολιτική και Διοίκηση της Εκπαίδευσης και στις διατάξεις που προβλέπει η Ελληνική και Κοινοτική Νομοθεσία περί πνευματικής ιδιοκτησίας».

Η Δηλούσα

Μπρατάνη Ανδριάνα

Αριθμός Μητρώου: 217041

Υπογραφή

Η τριμελής επιτροπή		
Επόπτης καθηγητής:	Μέλος 1:	Μέλος 2:
Βέρδης Αθανάσιος	Παπαδοπούλου Αναστασία	Μιχάλης Αθανάσιος

Περίληψη

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται την προσέγγιση του ρόλου που επιτελεί η Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση κατά τη διαδικασία αξιολόγησης των προγραμμάτων σπουδών των Α.Ε.Ι., μέσα από μια κριτική ανάλυση και ανάγνωση του νόμου 4009/2011 και πιο συγκεκριμένα των άρθρων 70 και 71. Η παραπάνω μελέτη πραγματοποιήθηκε με την εφαρμογή ποιοτικής μεθόδου και ειδικότερα αυτήν της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου του Norman Fairclough, μιας πολύπλευρης κειμενικής προσέγγισης, η οποία εξετάζει τη γραπτή πηγή σε τρεις διαστάσεις: ως κειμενική πρακτική, ως ρηματική πρακτική και τέλος, ως κοινωνική πρακτική, εξασφαλίζοντας στον ερευνητή, αλλά και τον αναγνώστη μια όσο το δυνατόν πιο αντικειμενική οπτική επί του θέματος και του περικειμένου της πηγής. Καθώς η αξιολόγηση τόσο σε άλλους δημόσιους τομείς, όσο και στην εκπαίδευση, έχει αντιμετωπιστεί με επιφυλακτικότητα και καχυποψία, το παρόν πόνημα φιλοδοξεί να κατανοήσει και να παρουσιάσει, στο μέτρο του εφικτού, το ρόλο που επιτελεί ο άνωθεν φορέας στη χώρα μας κατά την αξιολογική διαδικασία, σύμφωνα με τις οδηγίες και τις κατευθυντήριες ευρωπαϊκές γραμμές, στη διαμόρφωση και την εφαρμογή των οποίων έχουμε συγκαταθέσει και εμείς ως μέλη της ευρωπαϊκής οικογένειας.

Λέξεις-κλειδιά: Α.ΔΙ.Π., αξιολόγηση, προγράμματα σπουδών, Μπολόνια, παγκοσμιοποίηση, κριτική ανάλυση, ερμηνευτική προσέγγιση, Fairclough, Halliday

Σύνολο λέξεων χωρίς τη βιβλιογραφία και το παράρτημα: 26.224

Abstract

The topic of this paper is the role of Hellenic Quality Assurance and Accreditation Agency in higher education based on the procedure of university study programs' assessment, through a critical analysis and reading of the law 4009/2011 and specifically the articles 70 and 71. The quality method implemented for the above research is Norman Fairclough's Critical Discourse Analysis, which is a pluralistic method that approaches a written source from three aspects: as a text practice, as a discursive practice and as social practice, providing the researcher and the reader with as an objective view as possible about the topic and the relative "environment" of the source. Due to the fact that the assessment procedure has been approached with caution and suspicion not only in Hellenic public services, but also in Education, this paper aims to understand and present the role that this Hellenic Agency tries to achieve when universities of our country are assessed, according to European standards and guidelines, the formulation and implementation of which we have endorsed as members of the European family.

Key-words: H.Q.A., assessment, study programs, Bologna, globalization, critical analysis, interpretative approach, Fairclough, Halliday

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	7
Abstract	8
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	11
Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή	12
1.1 Η προβληματική της έρευνας.....	12
1.2 Η αναγκαιότητα της έρευνας	15
1.3 Σκοπός, στόχοι και ερευνητικά ερωτήματα	18
Κεφάλαιο 2:Επισκόπηση βιβλιογραφίας	20
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	24
Κεφάλαιο 3: Θεωρητικό πλαίσιο	25
3.1 Το management στην εκπαίδευση.....	25
3.1.1 Ο ορισμός του «management» και η «εφαρμογή» του στην εκπαίδευση	25
3.1.2 Το «Νέο Δημόσιο Μάνατζμεντ»	27
3.2 Η διασφάλιση της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.....	30
3.2.1 Ο ορισμός της ποιότητας της εκπαίδευσης και τα χαρακτηριστικά της	30
3.2.2. Μοντέλα ποιότητας.....	32
3.2.3 Μετρήσεις της ποιότητας στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.....	33
3.2.4. Φιλοσοφική προσέγγιση της ποιότητας της Εκπαίδευσης	36
3.2.5 Η Διοίκηση Ολικής Ποιότητας-Οι 14 Αρχές του Deming στην Εκπαίδευση	38
3.2.6 Η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση ως Υπηρεσία	43
3.2.7.Τι συνεισφέρει η ύπαρξη της ποιότητας στην εκπαίδευση;	44
3.3 Η έννοια της αξιολόγησης και το παγκόσμιο πλαίσιο αναφοράς.....	46
3.3.1 Γιατί αξιολόγηση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση;	48
Κεφάλαιο 4: Οι φορείς της πιστοποίησης της ποιότητας στην εκπαίδευση στην Ελλάδα	50
4.1 Η Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση-Α.ΔΙ.Π.	50
4.2 Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης (European Higher Education Area-EHEA) και το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (European Association For Quality Assurance in Higher Education-ENQA)	62
Κεφάλαιο 5: Η Κριτική Ανάλυση Λόγου ως ερευνητικό εργαλείο.....	68
5.1 Ο λόγος και η κριτική γλωσσολογία «πρόγονος» της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου.....	68
5.2 Οι τρεις προσεγγίσεις ανάλυσης λόγου κατά Phillips και Jørgensen	69

5.3 Η ιστορική αναδρομή για τη γένεση της Κριτικής Ανάλυση Λόγου	76
5.4 Οι αρχές και τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ΚΑΛ.....	76
5.5 Η κριτική που δέχθηκε η ΚΑΛ	82
5.6 Άλλες προσεγγίσεις	84
5.7 Στρατηγικές ανάλυσης.....	85
5.8 Μεθοδολογικές Επισημάνσεις	86
5.9 Περιορισμοί της έρευνας	87
Κεφάλαιο 6: Η Κριτική Ανάλυση Λόγου του ρόλου της Α.ΔΙ.Π. στη διαδικασία διασφάλισης και πιστοποίησης της ποιότητας των προγραμμάτων σπουδών	90
6.1 Η κειμενική ανάλυση των Άρθρων 70 και 71 του ν.4009/2011.....	90
6.2 Η ανάλυση της ρηματικής και κοινωνικής πρακτικής των άρθρων 70 και 71.....	94
Συμπεράσματα	96
Βιβλιογραφικές αναφορές	99
Παράρτημα.....	106

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή

1.1 Η προβληματική της έρευνας

Η ταυτότητα του Πανεπιστημίου, η ύπαρξη του οποίου αριθμεί πολλούς αιώνες, συμπεριλαμβανομένων και των προηγούμενων μορφών του -«*σχολεία των πόλεων και τη μετέπειτα κάπως διαφορετική εκδοχή τους με τα “studia generalia”*» (Πυργιωτάκης, 2007, σ.σ. 35)- είναι κάτι το οποίο απασχόλησε τους ιθύνοντες στο χώρο της εκπαίδευσης από τα πρώτα κίβλας χρόνια της ίδρυσής του στις ευρωπαϊκές χώρες. Τα ερωτήματα αναφορικά με το ρόλο του στην κοινωνία, πλείστα όσα ανά τις δεκαετίες: τι προσφέρει το πανεπιστήμιο στην κοινωνία; Πρόκειται για ένα θεσμό ο οποίος επιδιώκει αποκλειστικά και μόνο την παραγωγή γνώσης και τη μεταλαμπάδευση πνευματικών αξιών ή αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι και εμπλέκεται δυναμικά στις κοινωνικές, πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις ενός τόπου, μπαίνοντας στη λογική της «*παγκοσμιοποίησης, της κοινωνίας της αγοράς, της οικονομίας της γνώσης και της «επιχείρηση γνώση»*»; (Πυργιωτάκης, 2007, σ.σ. 44).

Με βάση τα παραπάνω ερωτήματα, πολλές φορές, σε σχετικές δημοσιεύσεις τίθεται το ζήτημα-ανησυχία του κατά πόσο «υφίσταται» το ιδεώδες του Humboldt περί της αποστολής και του ρόλου του Πανεπιστημίου, εντούτοις όμως παρατηρούμε πως τελικά «*Οι γενικές αρχές του Humboldt και του Καρδινάλιου Newman, ότι το Πανεπιστήμιο είναι χώρος ελεύθερης μετάδοσης γνώσης μέσω της έρευνας εξακολουθούν σε γενικές γραμμές να επικρατούν και σήμερα*» (Καραμάνος, 2007, σ. σ. 85). Μελετώντας το στόχο της UNESCO για την εκπαίδευση του 21^{ου} αι. παρατηρούμε πως δημιουργείται μια νέα φιλοσοφία για την κατεύθυνση των Ανώτατων Ιδρυμάτων, αυτή της «προσαρμογής» στα ποικίλης μορφής τεκταινόμενα με σκοπό να αποτελέσει το Πανεπιστήμιο όχι απλώς ένα Ίδρυμα το οποίο θα παρέχει γνώση, αλλά ένα θεσμό, ένα στάδιο (προ)ετοιμασίας των ατόμων που φοιτούν σε αυτό για την κοινωνία στην οποία πρόκειται να ενταχθούν.

Όπως αναφέρει και ο Καραμάνος (2007), έναν σημαντικό παράγοντα ο οποίος, έστρεψε το ευρωπαϊκό ενδιαφέρον συστηματικά, ήδη από τα τέλη του προηγούμενου αιώνα, στην αξιολόγηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης, το οποίο στη συνέχεια οδήγησε και στη δημιουργία ανάλογων εταιριών και οργανώσεων, τις οποίες θα αναφέρουμε παρακάτω, αποτελεί -όπως αναφέρθηκε- ο εντοπισμός της ανάγκης για προσαρμογή

της Ανώτατης Εκπαίδευσης στις ποικίλων μορφών μεταβολές: κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές- που συντελούνται, με απώτερο στόχο τον εκσυγχρονισμό της έρευνας και του θεωρητικού πεδίου, αλλά και την αμεσότερη απορρόφηση των αποφοίτων από την αγορά εργασίας (Καραμάνος, 2007, σ. 87) Προς την κατεύθυνση αυτή ώθησαν τα πράγματα οι δύο Διακηρύξεις (Σορβόννη και Μπολόνια) και η Magna Charta Univesitatum.

Στη χώρα μας η Διαδικασία της Μπολόνιας δίχασε τον πανεπιστημιακό κόσμο, μέρος του οποίου επικέντρωνε την προσοχή του σε ακαδημαϊκά ζητήματα της χώρας μας που άπτονται όμως πολιτικών πτυχών -ό, τι σχετίζεται με τις διαδικασίες εκλογών, ποσοστό συμμετοχής των φοιτητών σε αυτές, λοιπά ακαδημαϊκά-πολιτικά ζητήματα- ενώ θα ήταν αναμενόμενο να συζητηθούν και να τεθούν σε διαδικασία εφαρμογής τα όσα ειπώθηκαν στις συναντήσεις των Ευρωπαϊών Υπουργών Παιδείας στη διάρκεια των Διακηρύξεων. Μιλώντας σε αδρές γραμμές, τα σημεία τα οποία κατά καιρούς εισήχθησαν προς συζήτηση αντιμετωπίστηκαν με επιφυλακτικότητα κυρίως στο κομμάτι που αφορά *«στις ορέξεις της αδυσώπητης και αδηφάγου αγοράς»* (Κλάδης, 2007)· στην «εισβολή» με άλλα λόγια της παγκόσμιας αγοράς-οικονομίας στη διαμόρφωση των γραμμών πολιτικής των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων μέσω της διαδικασίας της αξιολόγησης, η οποία κατά πολλούς αντιμετωπίζει τα εκπαιδευτικά ιδρύματα ως έναν ακόμη οικονομικό παράγοντα.

Το γεγονός πως η διαδικασία της αξιολόγησης εν γένει και της αξιολόγησης της ποιότητας των προγραμμάτων σπουδών, ειδικότερα, ήγειρε έντονες αντιδράσεις αποτελεί κοινό τόπο. Μεταξύ των κύριων προβληματισμών των ομάδων που αντιτίθενται στο κανονιστικό πλαίσιο και κατά συνέπεια στη διαδικασία αυτή είναι και αυτός της σύνδεσής της με τις κατευθυντήριες γραμμές του ΕΧΑΕ, οι οποίες μέσω των οδηγιών που παρέχει ωθεί *«στη λεπτομερέστερη κανονικοποίηση, (προ)τυποποίηση και συνεπώς την αποτελεσματικότερη συγκρισιμότητα»* των προγραμμάτων σπουδών (Γεωργαντάς, Κακαλαμάνη, Τζανάκης & Φουρναράκη, χ.χ. σ.σ. 2). Πολλοί κάνουν λόγο για μια λογική «εμπορευματοποίησης» της εκπαίδευσης, κατά την οποία η τελευταία τίθεται σε ένα καθεστώς ελέγχου, ίσως και διοίκησης, όμοιο με αυτό των επιχειρήσεων. Εντούτοις, ως, ορθολογικός, αντίλογος προτάσσεται το επιχείρημα πως *«τα κριτήρια θα πρέπει να είναι επιστημονικά και κοινωνικά»* (Τσιτήλου, 2007).

Ένα ακόμα σημαντικό στοιχείο το οποίο ενισχύει τις αναστολές σε ό, τι αφορά την εφαρμογή της αξιολόγησης στη Τριτοβάθμια είναι εκείνο της έλλειψης εμπιστοσύνης από την πλευρά των αξιολογούμενων προς τις σχετικές διαδικασίες, με την αντιπρόταση όμως της «δημιουργίας ανεξάρτητων αρχών» (Τσιτήλου, 2007, σ. 243), όπως είναι στην Ελλάδα η Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (Α.ΔΙ.Π).

Επιπρόσθετα εγείρεται μια σειρά ζητημάτων όπως είναι αυτό της σύνδεσης των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης με τη χρηματοδότηση των πανεπιστημίων, η διακύβευση της αυτοτέλειας των ιδρυμάτων, η φύση των διαδικασιών που θυμίζει επιχειρηματικές ενέργειες και άλλων επιμέρους, τα οποία κατά την ομολογία ορισμένων στελεχών του χώρου της εκπαίδευσης δεν έχουν τεθεί και οριστεί με σαφήνεια από τα θεσμικά και επίσημα κείμενα. Λεπτομερέστερη αναφορά στα προσκόμματα που συναντά η αποδοχή και εφαρμογή της αξιολόγησης στη χώρα μας γίνεται στο επόμενο υποκεφάλαιο.

Σε διεθνές επίπεδο, ενώ το ενδιαφέρον για τη διασφάλιση της ποιότητας στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα είναι αυτονόητο και εμφανές, ωστόσο σε ό, τι αφορά την ποιότητα των προγραμμάτων σπουδών των πανεπιστημίων, καθώς επίσης και τις διαδικασίες που αυτό περικλείει, μέχρι πρότινος υπήρχε μια ανησυχία για τους μετεωρισμούς του συγκεκριμένου τμήματος στα επίσημα κείμενα. Πιο συγκεκριμένα η Nowotny (2010) διατύπωσε τον ισχυρισμό πως μια από τις δύο σημαντικές προκλήσεις με τις οποίες έρχονται αντιμέτωπα τα πανεπιστήμια στην αρχή του 21^{ου} αι. είναι η διαμόρφωση του προγράμματος σπουδών, στο οποίο η Διαδικασία της Μπολόνιας έδωσε έμφαση «κυρίως στην αρχιτεκτονική του» και «έχει παραμελήσει το περιεχόμενό του» δίχως να προσδιορίζεται συγκεκριμένα η συμβολή του στη διαδικασία της μάθησης, αλλά και της προσαρμογής σε ένα ταχέως εξελισσόμενο περιβάλλον (Nowotny, 2010, σ. σ.42).

1.2 Η αναγκαιότητα της έρευνας

Όπως έχει αναφερθεί, ο ελληνικός ακαδημαϊκός και πολιτικός κόσμος την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αι. έχει εκφράσει πολλάκις την ανησυχία του αναφορικά με τη γενικότερη πορεία του πανεπιστημίου και πιο συγκεκριμένα αναφορικά με τις κατά καιρούς μεταρρυθμίσεις, που στόχο είχαν αρκετές φορές τη σύγκλιση του ελληνικού πανεπιστημίου με το ευρωπαϊκό και τις γραμμές πολιτικής που διαμορφώθηκαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο, στις οποίες συναινέσαμε και εμείς ως εθνική παρουσία στις Διακηρύξεις. Ακόμα και ως προς την «ταυτότητα» της ποιότητας της γνώσης, της κατάρτισης που παρέχει το ελληνικό πανεπιστήμιο, στη βελτίωση της οποίας αποσκοπούν και οι εισηγήσεις των εκάστοτε μεταρρυθμίσεων, τέθηκαν ερωτήματα-προβληματισμοί από ποικίλες ακαδημαϊκές ομάδες (Μητσός, 2010, σ.σ. 33).

Ένα από τα φλέγοντα χαρακτηριστικά του κοινωνικού πλαισίου εντός του οποίου δημιουργήθηκαν τα θεσμικά κείμενα που αφορούν στην αξιολόγηση των ΑΕΙ της χώρας μας έχει να κάνει με έναν αμφιλεγόμενο και, κατά την προσωπική μου άποψη, ενδιαφέροντα ρόλο τον οποίο καλείται να προσλάβει το σύγχρονο πανεπιστήμιο του 21^{ου} αι. σύμφωνα με τον οποίο καλείται να αποτελέσει το *«Λύκειο του 21^{ου} αιώνα»*, *«χώρο ερευνητικής αριστείας»*, να συμβάλει στην ένταξη των αποφοίτων στην αγορά εργασίας, να καταστήσει τον εαυτό του πηγή έγκυρης για την κοινωνία γνώσης και τέλος να αποτελέσει παράγοντα ώθησης και ανάπτυξης της εθνικής οικονομίας (Καλογήρου, 2007, σ.σ. 342).

Το κοινωνικό κλίμα στη χώρα μας, το οποίο επικρατούσε μέχρι πρότινος, αλλά και που συνεχίζει να υφίσταται έως ένα βαθμό ακόμη και σήμερα στο επίπεδο της αξιολόγησης των πανεπιστημίων έχει ευνοήσει τη δημιουργία έντονης συζήτησης, τόσο σε σχέση με το θεσμικό πλαίσιο, όσο και με την πρακτική εφαρμογή αυτής της διαδικασίας. Η δυσπιστία, πυρήνα της οποίας αποτελεί σε μεγάλο βαθμό η έλλειψη κουλτούρας αξιολόγησης, επιστεγάζει και πλαισιώνει το αρνητικό κλίμα και τις ενέργειες γύρω από αυτό το μεταρρυθμιστικό εγχείρημα για τα πανεπιστήμια. Η έλλειψη αυτή αποτελεί και το σημαντικότερο πρόβλημα απ' όλα, σύμφωνα με τους Κάτσικας, Παπάζογλου και Τσακλόγου (2010), ενώ συχνά η αντίδραση και η δυσπιστία ως προς τη διαδικασία αξιολόγησης των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων οφείλεται και στην εσφαλμένη, *«απαράδεκτη εντύπωση ότι πλήρης αυτοδιοίκηση σημαίνει απαγόρευση άσκησης του κοινωνικού ελέγχου»*, αφής στιγμής, βλέπουμε στο σχετικό νομοθετικό πλαίσιο (Ν. 3374/05, 4009/11) πως δεν αντιμετωπίζει κάποια

συνταγματική παρακάλυψη μια «διαπανεπιστημιακή», πολύ δε περισσότερο «ενδοπανεπιστημιακή», αξιολόγηση (Βενιζέλος, 2007, σ.σ. 356). Εξίσου σημαντική τροχοπέδη αποτελεί και το γεγονός της συλλήβδην απόρριψης μεταβολών και «ριζοσπαστικών», ως προς την μέχρι πρότινος επικρατούσα κοινωνική-ακαδημαϊκή «φιλοσοφία», μεταρρυθμίσεων στον πανεπιστημιακό χώρο, γεγονός το οποίο βλέπουμε να έχει εφαρμογή και σε άλλους τομείς του ελληνικού δημόσιου βίου, υποκινούμενο συνήθως από συγκεκριμένες «ομάδες συμφερόντων» (Κάτσικας κ.α. 2010).

Ένα ακόμη στοιχείο που είναι καλό να αναφερθεί για να κατανοήσουμε το σύνολο των δυσκολιών που υφίστανται στο ακαδημαϊκό περιβάλλον σχετικά με την αξιολόγηση έχει να κάνει με μια τάση στασιμότητας και φόβου αλλαγής του υπάρχοντος «status» του εκάστοτε ιδρύματος προκειμένου να αποφευχθεί οποιαδήποτε «διάσπαση» και «αναταραχή» μεταξύ εκείνων που συμφωνούν και εκείνων που διαφωνούν για οποιαδήποτε ριζική αλλαγή της ροής των πραγμάτων. Επιπρόσθετα, μέρος της γενικευμένης αντίδρασης σε ό, τι αφορά στην αξιολόγηση σχετίζεται και με την λανθασμένη ή ελλιπή πληροφόρηση των ενδιαφερομένων επί του θέματος. Συγκεκριμένα, οι εσφαλμένη ενημέρωση αφορά τόσο την ιδέα περί της αξιολόγησης μεμονωμένων μελών ΔΕΠ -ενώ στην πραγματικότητα αφορά το σύνολό τους- όσο και με ένα φαινόμενο που συναντάμε σε μεγάλο βαθμό στα πανεπιστήμια της Αμερικής και έχει να κάνει με τη χρηματοδότηση των Ιδρυμάτων από ιδιωτικούς πόρους και παρά το γεγονός ότι η σχετική απόφαση που αφορά στη χρηματοδότηση του ιδρύματος από ιδιωτικούς πόρους έχει προβλεφθεί από την ΑΔΙΠ να λαμβάνεται από το εκάστοτε τμήμα, έχει ασκηθεί κριτική στην Αρχή «για το ότι δεν έδωσε μεγαλύτερη έμφαση σ' αυτό το σημείο της διαδικασίας διασφάλισης ποιότητας». Και τέλος, κώλυμα της όλης διαδικασίας συνιστά και η σύνδεση των αποτελεσμάτων με οποιαδήποτε «θετικά ή αρνητικά κίνητρα», γεγονός το οποίο δημιουργεί «ανασφάλεια» αναφορικά με τις συνέπειες των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης (Κάτσικας κ.α. σ.σ. 246).

Τα παραπάνω προβλήματα θεωρείται πως αποτυπώνουν σε έναν αρκετά μεγάλο βαθμό την ελληνική ακαδημαϊκή παθογένεια, καθώς επίσης και την κοινωνική πραγματικότητα εντός της οποίας συντάχθηκαν τα θεσμικά κείμενα για την αξιολόγηση των πανεπιστημίων και συγκεκριμένα για την αξιολόγηση των προγραμμάτων σπουδών.

Ο λόγος για τον οποίο, λοιπόν, κρίνεται αναγκαίο να εκπονηθεί η παρούσα εργασία είναι διότι φιλοδοξεί να εμπλουτίσει βιβλιογραφικά το πεδίο της διερεύνησης του ρόλου που επιτελεί η Α.ΔΙ.Π. ως ανεξάρτητη αρχή στη διασφάλιση και πιστοποίησης της ποιότητας των προγραμμάτων σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η οποία διαδικασία πρόκειται να καταστεί περισσότερο κατανοητή και σαφής τόσο ως προς τους σκοπούς και τους στόχους της, όσο και ως προς το οργανωσιακό κομμάτι της (φορείς, κριτήρια, μέσα κλπ), αλλά και με ποιον τρόπο τα παραπάνω παρουσιάζονται στα θεσμικά κείμενα.

Τα παραπάνω γεγονότα είναι ιδωμένα υπό το πρίσμα της μεθοδολογίας της κοινωνικής θεωρίας της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου και συγκεκριμένα επιστρατεύοντας την προσέγγιση του Βρετανού Γλωσσολόγου Norman Fairclough.

1.3 Σκοπός, στόχοι και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η εκτενέστερη και εις βάθος γνωριμία αφενός με την ερευνητική μέθοδο της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου σε ό, τι αφορά στο ρόλο που διαδραματίζει η Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης (Α.ΔΙ.Π.) στη της διαδικασία της αξιολόγησης της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης σε αναφορά με τον τομέα των προγραμμάτων σπουδών.

Μέσα από την διαδικασία της προσεκτικής μελέτης και της εκτεταμένης βιβλιογραφικής αναζήτησης προκύπτουν αρκετά επιστημονικά οφέλη, καθώς επιδιώκεται η εξοικείωση με το νομικό πλαίσιο της διαδικασίας, βάσει του οποίου πραγματοποιείται η αξιολόγηση, φέρνοντάς μας σε επαφή με τους φορείς και τα πρόσωπα τα οποία την υλοποιούν, τον τρόπο και τα μέσα τα οποία χρησιμοποιούνται για αυτόν τον σκοπό.

Στόχοι :

- Η εις βάθος γνωριμία με τη σύσταση, τη φύση του οργανισμού της Αρχής Διασφάλισης και Πιστοποίησης της ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση, το νομικό πλαίσιο εντός του οποίου αυτή λειτουργεί, τα πρόσωπα που την απαρτίζουν.
- Η διερεύνηση του ρόλου της Αρχής Διασφάλισης και Πιστοποίησης της ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση στη διαδικασία της αξιολόγησης στο κομμάτι των προγραμμάτων σπουδών, όπως αυτή προκύπτει κατά το θεσμικό κείμενο του νόμου 4009/2011 και κατ' επέκταση,
- Διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο πραγματοποιείται η αξιολογική διαδικασία για τα προγράμματα σπουδών.

Ερευνητικά Ερωτήματα:

1. Πώς επηρεάζει ο παγκόσμιος λόγος και διαμορφώνουν οι την υλοποίηση της αξιολόγησης στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα;
2. Ποιος είναι ο ρόλος που διαδραματίζει η ΑΔΙΠ στη διαδικασία διασφάλισης και πιστοποίησης της ποιότητας στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση όσον αφορά στη διασφάλιση και πιστοποίηση της ποιότητας των προγραμμάτων σπουδών, όπως προκύπτει από το νόμο 4009/2011;

3. Με ποιόν τρόπο πραγματοποιείται η αξιολόγηση των Προγραμμάτων Σπουδών (τα πρόσωπα-εμπλεκόμενοι της αξιολόγησης, τα μέσα και τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται, οι διαδικασίες που εφαρμόζονται κλπ);

Κεφάλαιο 2:Επισκόπηση βιβλιογραφίας

Παρατηρούμε πως το ερευνητικό ενδιαφέρον στον τομέα της εκπαιδευτικής αξιολόγησης εδώ και αρκετά χρόνια εστιάζεται είτε στους μαθητές, είτε στους εκπαιδευτικούς -πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης-, με αφορμή τις διαρκείς νομοθετικές αλλαγές στη διαδικασία της αξιολόγησής τους. Εάν ανατρέξουμε στη σχετική βιβλιογραφία, τουλάχιστον την ελληνόγλωσση, θα διαπιστώσουμε πως οι θεματικές, ερευνητικά, σε ό, τι αφορά στην αξιολόγηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι αρκετά περιορισμένες, εν τούτοις όχι ανύπαρκτες. Ωστόσο, δεν μπορούμε να ισχυριστούμε το ίδιο και σε ό, τι αφορά σε ένα πιο εξειδικευμένο κομμάτι της αξιολόγησης των πανεπιστημίων και πιο συγκεκριμένα στο ρόλο που καλείται να διαδραματίσει η ανεξάρτητη Αρχή της Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση.

Συγκεκριμένα, ο Κοτσυφός Ευάγγελος (2013) στη διδακτορική του διατριβή με θέμα την *«Αξιολόγηση πανεπιστημιακών προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών στη Δημόσια Υγεία-Διοίκηση Υπηρεσιών στην Ελλάδα»* προχώρησε σε μια ποσοτική έρευνα αποτίμησης του ποσοστού ικανοποίησης των αποφοίτων, βάσει ορισμένων δεικτών οι οποίοι περιλαμβάνονταν στο ερωτηματολόγιο, από τα προγράμματα αυτά λαμβάνοντας υπόψη συγκεκριμένα *«δημογραφικά, εκπαιδευτικά και χαρακτηριστικά εργασίας»* των συμμετεχόντων. Μελετώντας την έρευνα κατανοούμε πως το ενδιαφέρον εστιάζεται όχι στην αξιολόγηση των προγραμμάτων σπουδών από έναν δημόσιο φορέα, ο οποίος είναι επιφορτισμένος με αυτήν την αποστολή, ή από κάποιον σχετικό ευρωπαϊκό φορέα, με σκοπό να εξαχθούν και να ιδωθούν κριτικά τα αποτελέσματα, αλλά πραγματοποιείται από άτομα τα οποία εξέφρασαν προσωπική άποψη, καθώς διέθεταν την εμπειρία φοίτησης με αυτά τα προγράμματα σπουδών. Το σημείο κατά το οποίο η έρευνα αυτή καθίσταται ξεχωριστή είναι η φιλοσοφία που την διατρέχει, καθώς, όπως αναφέρεται, πρόκειται για την αποτίμηση της *«συνολικής εκπαιδευτικής εμπειρίας»* των αποφοίτων. Επιπλέον, η έρευνα παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως προς την εφαρμογή της μεθοδολογίας και τη χρήση του ερωτηματολογίου ως εργαλείο για μια τέτοια έρευνα, τον τρόπο διεξαγωγής της, καθώς διασφαλίστηκε υψηλό ποσοστό συμμετοχής και εύκολη πρόσβαση των ερωτηθέντων στο εργαλείο και τέλος, ως προς το υπό αξιολόγηση αντικείμενο -να σημειωθεί πως το αντικείμενο ειδίκευσης ήταν παρόμοιο και στα τρία μεταπτυχιακά

προγράμματα-, αλλά και ως προς την ιδέα της έρευνας, καθώς όπως αναφέρει και ο ίδιος ο ερευνητής «είναι η πρώτη φορά που μετράται η ικανοποίηση αποφοίτων από μεταπτυχιακά ελληνικών δημόσιων πανεπιστημίων». Στα συμπεράσματα της έρευνας γίνεται αναφορά στη χρησιμότητα και τη δύναμη του ανατροφοδοτικού χαρακτήρα των αποτελεσμάτων της ικανοποίησης των φοιτητών για τους υπεύθυνους της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και την ενεργότερη στήριξη των συμμετεχόντων στα προγράμματα αυτά από πλευράς του Ιδρύματος.

Εν συνεχεία, παρατίθεται η έρευνα του Τσίτα Γεωργίου (2019), «*Ηθική και εκπαιδευτική αξιολόγηση: μια προσπάθεια θέσπισης ηθικών αρχών για την εκπαιδευτική αξιολόγηση στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα*», η οποία άπτεται μιας άλλης διάστασης της αξιολόγησης στο χώρο της εκπαίδευσης, εν γένει, αυτήν της ηθικής. Προβληματισμοί σε πρώτη φάση σε σχέση με την αξιολόγηση στο χώρο αυτό αφορούν στο κατά πόσο επιτελείται έντιμα η αξιολόγηση από μέρους του ως εκπαιδευτικός, άλλα ερωτήματα αναφορικά με τη δική του αξιολόγηση όσον αφορά στο από «ποιον» θα πραγματοποιηθεί και «πως», τα οποία εμπεριέχουν ζητήματα ηθικής στις διατυπώσεις τους, ενώ μια ακόμη αφορμή προβληματισμού στάθηκαν οι ισχύουσες απόψεις της κοινωνίας μας σε ό, τι αφορά ξεχωριστά τις έννοιες ηθική, εκπαίδευση και αξιολόγηση, η ύπαρξη των οποίων και η πίστη σε αυτές φαίνεται πως εκλείπει. Εξ αυτών ορμώμενος ο συντάκτης και προσπαθώντας να «αποδείξει» πως ακόμα υφίσταται η ηθική και η αξιολόγηση και η εκπαίδευση ως χαρακτηριστικό της εθνικής μας ταυτότητας, προχωρά σε μια ποσοτική έρευνα, έχοντας καλύψει πολύπλευρες διαστάσεις της Ηθικής σε συνάρτηση με την Ηθική Εκπαιδευτική, ακολουθώντας τη μέθοδο Delphi και μοιράζοντας ερωτηματολόγια σε «ειδικούς» με την αξιολόγηση εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων. Το ερωτηματολόγιο, χωρισμένο σε δύο μέρη, εξέταζε αφενός τις «*αρχές και τις απόψεις για τις σχέσεις της Ηθικής με την Εκπαιδευτική Αξιολόγηση*» και αφετέρου «*επιχειρούσε τη σύνταξη Ηθικών Αρχών, που θα μπορούσαν να διέπουν την Εκπαιδευτική Αξιολόγηση*». Αναφορικά με τα αποτελέσματα της έρευνας διατυπώνονται συμπεράσματα τόσο σχετικά με τη σχέση που έχει συνάψει διαχρονικά η αξιολόγηση με την ηθική, όσο και ως προς τις ηθικές αρχές, όπως αυτές «ορίστηκαν» από τους «ειδικούς» συμμετέχοντες.

Προσανατολισμένες στην αξιολόγηση της ποιότητας, εξετάζοντας όμως ένα συγκεκριμένο πανεπιστημιακό ίδρυμα, το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, είναι οι έρευνες των Τσολάκη Άννα-Μαρία καθώς επίσης και Ελευθεριάδου Αλεξάνδρα.

Η Τσολάκη Μαρία-Άννα με την ποσοτική έρευνά της επάνω στην «*Ποιότητα και αξιολόγηση εκπαιδευτικών διαδικασιών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση*» (2009) εξετάζοντας το θεωρητικό πλαίσιο σε ό, τι αφορά στην αξιολόγηση των πανεπιστημίων και το ευρωπαϊκό υπόβαθρο πίσω από αυτό, προχωρά σε μια διερεύνηση της τρέχουσας ποιοτικής κατάστασης του ιδρύματος και την αποτίμηση του εύρους των γνώσεων των ιθυνόντων σε ζητήματα αξιολόγησης και διασφάλισης-πιστοποίησης της ποιότητας ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, ενώ το ενδιαφέρον εγείρει η προσπάθεια σύγκρισης, όπως αναφέρεται, των αποτελεσμάτων της έρευνας σε σχέση με τα όσα αναφέρονται στην έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης, με ιδιαίτερη αναφορά στα προβλήματα που ανέκυψαν κατά τη διάρκεια των αξιολογήσεων. Το ερωτηματολόγιο το οποίο συμπληρώθηκε μέσω συνεντεύξεων από στελέχη-«*άτομα-κλειδιά*» του ιδρύματος, σκοπό είχε να ελέγξει τη σπουδαιότητα που δίνεται από το ίδρυμα στις διαδικασίες αξιολόγησής του, τις διαδικασίες αυτές καθεαυτές και τέλος τα αποτελέσματα της εξωτερικής αξιολόγησης, εάν αυτή έχει πραγματοποιηθεί ή τα πιθανά αποτελέσματα, εάν αυτή δεν πραγματοποιήθηκε, καθώς και πιθανές προτάσεις βελτίωσης. Ως προς τα αποτελέσματα, αυτά φαίνεται πως υπήρξαν θετικά και αισιόδοξα και ως προς τις τρεις εξεταζόμενες παραμέτρους: την παρούσα κατάσταση, τη γνώση επί του θέματος και τη σύγκλιση των αποτελεσμάτων με αυτά της Έκθεσης.

Τέλος, παρατίθεται η μελέτη της Αλεξάνδρας Ελευθεριάδου (2007) υπό τον τίτλο: «*Διασφάλιση ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση*» η οποία αφορά στη διερεύνηση της διασφάλισης της ποιότητας ως ένα σύστημα, ένα σύνολο ενεργειών και αποφάσεων που στόχο έχουν να εξασφαλίσουν και να βελτιώσουν την πρόοδο της ποιότητας στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. «*Υπό το πρίσμα της σύγχρονης Ευρωπαϊκής Θεώρησης*» πραγματοποιείται και αυτή η επισκόπηση στο κομμάτι της Ποιότητας στην τριτοβάθμια και του τρόπου με τον οποίο μεταφέρεται σε αυτήν από το χώρο της οικονομίας, της αγοράς και της «*παραγωγής*» στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Η προσέγγιση της ερευνήτριας στην ποιότητα της ανώτατης εκπαίδευσης καταδεικνύει την ανάγκη συντονισμού και συμπόρευσης και αυτού του κλάδου της Δημόσιας Διοίκησης με τις αλλαγές που συντελούνται σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, διαπίστωση που προκύπτει και κατά την ανάγνωση των σχετικών ευρωπαϊκών κειμένων. Η ειδοποιός διαφορά της μελέτης σε σχέση με την προηγούμενή της, σχετίζεται με την «*οριοθέτηση*» του εννοιολογικού υπόβαθρου της Διασφάλισης Ποιότητας των πανεπιστημίων με αυτό το οποίο μεταχειρίζονται άλλα

ευρωπαϊκά κείμενα για συναφή θέματα, ενώ παρέχεται «σαφές τυπολογικό πλαίσιο» για τη διεξαγωγή της διαδικασίας με βάση ευρωπαϊκά κείμενα και «εμπειρίες». Ερευνητικά προσανατολίζεται στον εντοπισμό και την αναφορά των πρακτικών αξιολόγησης και διασφάλισης της ποιότητας των ευρωπαϊκών πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, ενώ επιστέγασμα της μελέτης αποτελεί η πρόταση «ανάπτυξης και σχεδιασμού ενός Συστήματος Διαχείρισης της Ποιότητας» του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Ολοκληρώνοντας την παρουσίαση της επισκόπησης της βιβλιογραφίας παρατηρείται πως η ελληνική ακαδημαϊκή ερευνητική εργασία στο κομμάτι που άπτεται της αξιολόγησης των ΑΕΙ μας είναι σε έναν αρκετά μεγάλο βαθμό, αριθμητικά, περιορισμένη, όπως μπορεί να συμπεράνει κανείς, ενώ υπάρχει σύγκλιση των προαναφερθέντων μελετών ως προς τη μεθοδολογική προσέγγιση και τη χρήση ερευνητικών εργαλείων, καθώς διαπιστώνεται πως η ποσοτική έρευνα επικρατεί της ποιοτικής. Τέλος, η ποικιλομορφία στα υπό μελέτη ζητήματα είναι επίσης ένα εμφανές στοιχείο, εάν διαβάσουμε τους τίτλους των εργασιών.

Η παρούσα μελέτη φιλοδοξεί να εμπλουτίσει το ερευνητικό απόθεμα όσον αφορά στη διασφάλιση και πιστοποίηση της ποιότητας των πανεπιστημίων, προσεγγίζοντας το ζήτημα του ρόλου που καλείται να διαδραματίσει ο αρμόδιος για τη σχετική διαδικασία φορέας -η Α.ΔΙ.Π.- και εφαρμόζοντας, σε αντίθεση με ό, τι αναφέρθηκε, ποιοτική έρευνα, αυτήν της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου του ν. 4009/2011. Μάλιστα, όπως υποδηλώνει και το όνομά της, η μέθοδος εισάγει την ενδιαφέρουσα πτυχή της κριτικής επί του θέματος οπτικής.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο 3: Θεωρητικό πλαίσιο

3.1 Το management στην εκπαίδευση

3.1.1 Ο ορισμός του «management» και η «εφαρμογή» του στην εκπαίδευση

Είναι γεγονός πως βιβλιογραφικά οι όροι διοίκηση και management χρησιμοποιούνται ως συνώνυμοι, ενώ πολλοί συγγραφείς παρουσιάζουν διαφωνία μεταξύ τους ως προς την απόδοση του όρου management στα ελληνικά. Η δε ελληνική λέξη «διοίκηση» αντιστοιχεί σε δύο αγγλικούς όρους: management και administration, με τον πρώτο όρο να βρίσκει ευρύτερη εφαρμογή και τον δεύτερο στενότερη, αναφερόμενος σε μια συγκεκριμένη εργασία επί ενός θέματος.

Στα βασικότερα γνωρίσματα του management θα μπορούσαν να συγκαταλεχθούν η οργάνωση και η σωστή λειτουργία των μέσων και των διαδικασιών οι οποίες απαιτούνται ώστε να επιτευχθεί ο τιθέμενος στόχος, για την επίτευξη του οποίου ο σωστός σχεδιασμός και συντονισμός, αλλά και η σωστή αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων είναι ζωτικής σημασίας.

Οι ορισμοί για τη διοίκηση-management ποικίλουν και ,επομένως, στην παρούσα μελέτη θα γίνει μια προσπάθεια να παρατεθούν κάποιοι ορισμοί. Ενδεικτικά:

Ο Παυλόπουλος παραθέτει τον εξής ορισμό (Κατσαρός, 2008, σ.σ. 14-15): *«Η κατά ορθολογικό τρόπο, και με βάση τις σύγχρονες μεθόδους προγραμματισμού, οργάνωση μέσων για την πραγματοποίηση ενός προκαθορισμένου σκοπού».* Εναλλακτικά, σύμφωνα με τον Κουτούζη (1995, σ.σ. 35· Κατσαρός, 2007) *«διοίκηση είναι η διαδικασία του συντονισμού ανθρώπων και δραστηριοτήτων για την επίτευξη κοινών στόχων».* Ο ορισμός που προτείνει ο Κατσαρός να υιοθετηθεί, τον οποίο εντοπίζει στον Θεοφανίδη (1985, σ.σ. 64) είναι πως: *Διοίκηση «είναι η εξειδικευμένη ανθρώπινη δραστηριότητα που γίνεται στο πλαίσιο μιας οργανωμένης συλλογικής προσπάθειας (οργανισμό, δημόσια υπηρεσία, επιχείρηση, συνεταιρισμό κλπ) και επιδιώκει την πραγματοποίηση, στον καλύτερο δυνατό βαθμό, κάποιου κοινού σκοπού (έργο, παροχή υπηρεσιών, πωλήσεις κλπ) με την αξιοποίηση των διαθέσιμων μέσων, μέσα από λειτουργίες, όπως είναι ο προγραμματισμός, η οργάνωση, η διεύθυνση, ο συντονισμός και ο έλεγχος».*

Με μια ανασκόπηση των επίσημων εκπαιδευτικών εγγράφων και των πρακτικών βλέπουμε πως στα μέσα περίπου του προηγούμενου αιώνα και δεδομένης της λήξης του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου η βαρύτητα σε επίπεδο παιδείας δόθηκε στην καλλιέργεια μιας ανθρωπιστικής παιδείας, από την οποία θα ευδοκίμωσε ένα αίσθημα ειρήνευσης, ενώ ήδη από τη δεκαετία του '60 άρχισε να γίνεται λόγος περί «εκδημοκρατισμού» της εκπαίδευσης, αλλά και για ευκαιρίες οι οποίες θα είναι ίσες για όλους, μέσω της *«μαζικοποίησης της Δευτεροβάθμιας και Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και της χρονικής επιμήκυνσης της υποχρεωτικής παρακολούθησης»* (Βαβουράκη, Ζουγανέλη, Κούτρα & Σοφού, 2008). Έπειτα, η προσοχή στρέφεται στα τεχνολογικά επιτεύγματα, τα οποία πρόκειται να συμβάλουν στην ανάπτυξη της οικονομίας και κατά συνέπεια στην αύξηση των εσόδων στις οικονομίες, γεγονός που έδωσε έμφαση στη δημιουργία κατάλληλων προγραμμάτων σπουδών τα οποία θα ήταν προσοδοφόρα για τις αγορές. Αργότερα και η διαδικασία παγκοσμιοποίησης του «αγαθού» της εκπαίδευσης ώθησε τα πράγματα προς αυτήν την κατεύθυνση.

Στο χώρο της εκπαίδευσης ο ορισμός του μάνατζμεντ δεν διαφέρει και πολύ από αυτόν που δίνεται για τον όρο στην οικονομία-γενικά. Καθώς και στην εκπαίδευση υπάρχουν σαφώς διατυπωμένοι ορισμοί, διαπιστώνουμε πως υφίσταται και σε αυτόν τον τομέα η ανάγκη για σωστό σχεδιασμό και οργάνωση των ενεργειών έτσι ώστε να επιτευχθεί ο σκοπός (της εκπαίδευσης) ο οποίος ορίζεται από το σύνταγμα της εκάστοτε χώρας.(Κατσαρός, 2007)

Και στον χώρο αυτόν βλέπουμε πως οι έννοιες πελάτης, υπηρεσίες, αγαθά, κατάταξη, πιστοποίηση κλπ έχουν ενταχθεί καθιστώντας πιο συγκεκριμένα τον χώρο της εκπαίδευσης έναν ακόμη οργανισμό, ο οποίος οφείλει να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις μιας παγκοσμιοποιημένης αγοράς. Οι γονείς, ο φοιτητής, η εταιρία η οποία ενδιαφέρεται να χρηματοδοτήσει έρευνες κλπ, με μια λέξη ο «πελάτης», πραγματοποιώντας μια «έρευνα αγοράς» πληροφορείται για το εκπαιδευτικό ίδρυμα το οποίο τον ενδιαφέρει, ελέγχοντας την ποιότητά του, ήτοι εάν υπάρχουν πιστοποιήσεις από συγκεκριμένους φορείς οι οποίοι εγγυώνται για την βέλτιστη παροχή των «υπηρεσιών»: σε ό, τι αφορά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αυτό μεταφράζεται με κατατάξεις σε διεθνείς λίστες, τα τμήματα που υπάρχουν, εάν δηλαδή το γνωστικό πεδίο είναι σύγχρονο και αυτό που απαιτεί η αγορά κλπ.

3.1.2 Το «Νέο Δημόσιο Μάνατζμεντ»

Γίνεται εμφανές πως η λογική ενός νεοφιλελεύθερου ιδεολογικού προτάγματος, το οποίο διέπεται από οικονομικές αρχές όπως το κέρδος, η διοίκηση, ο επιχειρησιακός τρόπος οργάνωσης κλπ. χαρακτηρίζει πλέον τα επίσημα κείμενα της (παγκόσμιας) εκπαιδευτικής πολιτικής και αποτελεί θέμα συζητήσεων και μελετών για τη χάραξη των παραπάνω πολιτικών. Στο πλαίσιο λοιπόν της προσπάθειας υιοθέτησης της λογικής και του τρόπου λειτουργίας των ιδιωτικών φορέων σε δημόσιους φορείς, αντιλαμβανόμαστε πως όλο και περισσότερο καταλαμβάνει χώρο στη φιλοσοφία της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης ο όρος: “Νέο Δημόσιο Management” (Καλημερίδης, 2012).

Πρόκειται για ένα φαινόμενο του οποίου η ιστορικότητα ανάγεται στα τέλη του περασμένου αιώνα με λίκνο το Ηνωμένο Βασίλειο, στο διάστημα της πρωθυπουργίας της Margaret Thatcher όπου οι αποκρατικοποιήσεις υπηρεσιών και φορέων, η βελτιστοποίηση της λειτουργίας των οργανωσιακών δομών και η υψηλότερη αποδοτικότητα-αποτελεσματικότητα με το χαμηλότερο δυνατό κόστος υπήρξαν επίκεντρο της οικονομικής πολιτικής του κόμματος των Συντηρητικών ενώ ταυτόχρονα ο κρατικός παρεμβατισμός μειώθηκε στο ελάχιστο.

Με βάση λοιπόν τα παραπάνω θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε τις αρχές-στόχους του νέου δημόσιου μάνατζμεντ όπως δίνονται από τον Καλημερίδη (2012):

- 1. Αντικατάσταση του διαδικαστικού γραφειοκρατικού ελέγχου και των κεντροποιημένων ιεραρχικών οργανωτικών δομών, από τον έλεγχο διαμέσου συγκεκριμένων αποτελεσμάτων και την αποκέντρωση σημαντικών διαχειριστικών ευθυνών στο πεδίο της άμεσης πρακτικής, με συνέπεια τη συχνή αναβάθμιση του ρόλου και των αρμοδιοτήτων του τοπικού κράτους (περιφέρειες, δήμοι),*
- 2. Αναζήτηση οργανωτικών δομών και διοικητικών σχημάτων που περιορίζουν γενικά τις δημόσιες δαπάνες και το εύρος της απασχόλησης στο δημόσιο και ανταποκρίνονται σε αυστηρούς δημοσιονομικούς στόχους και πολιτικές περιορισμού των κοινωνικών δαπανών, διαδικασίες που συνοδεύονται από την προσπάθεια προσέλκυσης ιδιωτικής χρηματοδότησης (χορηγίες),*
- 3) Χρήση του ενδοϋπηρεσιακού ανταγωνισμού ως μέσου για τη βελτίωση της ποιότητας και αποδοτικότητας των δημόσιων υπηρεσιών, διαφοροποίηση των δημόσιων υπηρεσιών και συνακόλουθα δυνατότητα επιλογής στο εσωτερικό τους. Γι’ αυτό το λόγο*

και η χρηματοδότηση θα πρέπει να ακολουθεί την επιλογή των «πελατών» και την επίτευξη των υπηρεσιακών στόχων, διασφαλίζοντας τον ανταγωνισμό των διάφορων υπηρεσιακών μονάδων.

4) Θεσμική διάκριση ανάμεσα στο φορέα που εξειδικεύει και χρηματοδοτεί τις υπηρεσίες και αυτό που τις παρέχει, δίνοντας με αυτό τον τρόπο τη δυνατότητα σε επιχειρήσεις ή μη-κυβερνητικές οργανώσεις να συμμετέχουν άμεσα στον έλεγχο των δημόσιων υπηρεσιών. Δημιουργείται μια «μεικτή οικονομία» δημόσιων υπηρεσιών στην οποία συνυπάρχουν δημόσιοι, ημιδημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς που παρέχουν υπηρεσίες στη βάση συμφωνημένων στόχων και κριτηρίων.

5. Ανάγκη μετρησιμότητας και στατιστικοποίησης του παραγόμενου έργου, με βάση δραστικές αρχές τυποποίησης των δημόσιων υπηρεσιών και αγαθών, οι οποίες μιμούνται τις διαδικασίες τυποποίησης και εμπορευματοποίησης των βιομηχανικών προϊόντων.

6. Επιβολή αυστηρών κανόνων ανταποδοτικότητας για τους δημόσιους λειτουργούς και εξατομίκευση των εργαζομένων, μέσω της επιβολής ανταγωνιστικών μορφών επαγγελματικής εξέλιξης αντί της τυπικής γραφειοκρατικής ανέλιξης.

Το σχολείο υπόκειται σε ένα καθεστώς επιχείρησης-εταιρείας όπου επιδιώκει τη μεγαλύτερη δυνατή συμμόρφωση με τις συνθήκες, τα περιβάλλοντα και τις ανάγκες, των οποίων η διαμόρφωση προκύπτει από παγκόσμιους φορείς και οργανισμούς, οι οποίοι είναι και αυτοί που δημιουργούν τα εκάστοτε κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά περιβάλλοντα. Καθώς λοιπόν βρίσκεται ενταγμένο στην άνωθεν λογική, είναι φυσικό επακόλουθο να επιθυμεί και την προσέλκυση «πελατών». Αυτό επιτυγχάνεται όταν και εφόσον επιτύχει τα επιδιωκόμενα-υποδεικνυόμενα αποτελέσματα και στόχους, τα οποία επιβάλλονται από τις εθνικές-κρατικές πολιτικές, με τις γνωστές συνέπειες στην εκπαίδευση: όταν επί παραδείγματι μια σχολική μονάδα σημειώνει υψηλό ποσοστό επιτυχίας εισαγωγής μαθητών στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, ένα πολύ φιλικό και προσοδοφόρο περιβάλλον μάθησης και κοινωνικής ανάπτυξης και βρίσκεται πάντοτε στην πρώτη γραμμή ενημέρωσης αναφορικά με οτιδήποτε καινούργιο σημειώνεται στις Επιστήμες της Αγωγής, τότε είναι επόμενο να προσελκύει μεγαλύτερο αριθμό «πελατών», ήτοι περισσότερους γονείς-μαθητές.

Στο πλαίσιο του ανταγωνισμού που δημιουργεί η συμμόρφωση με τις υπερεθνικές εκπαιδευτικές πολιτικές και τις κατευθυντήριες γραμμές που αυτές χαράζουν εκείνος-

εκπαιδευτικά συστήματα, σχολικές μονάδες- ο οποίος επιφέρει τα αποτελέσματα που πλησιάζουν στα παραπάνω θεωρείται και αυτός ο οποίος έχει «επιτύχει».

Στο σύστημα της διαμόρφωσης του εκπαιδευτικού χώρου σε επιχειρηματικό-οικονομικό στίβο τα πάντα θυσιάζονται στο βωμό των ποσοστών, της διαφήμισης των σχολικών μονάδων σαν άλλοι πολυεθνικοί οργανισμοί, με τη γονική επιλογή να λειτουργεί ως ρυθμιστικός παράγοντας του είδους και του αριθμού λειτουργίας των σχολείων μιας περιοχής με γνώμονα τις προδιαγραφές για μια εξασφαλισμένη μαθητική επιτυχία, την πειθήνια εφαρμογή υποδείξεων και εφαρμογών ορισμένων εκπαιδευτικών «επιλογών».

3.2 Η διασφάλιση της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

3.2.1 Ο ορισμός της ποιότητας της εκπαίδευσης και τα χαρακτηριστικά της

Καθώς αντικείμενο της παρούσας έρευνας αποτελεί η πιστοποίηση της ποιότητας των προγραμμάτων σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, κρίνεται απαραίτητο να παρατεθεί και ο ορισμός την ποιότητας, έτσι ώστε αφενός ο λόγος μας να είναι επιστημονικά τεκμηριωμένος και αφετέρου να καθίσταται σαφές στον αναγνώστη τι ακριβώς εννοούμε χρησιμοποιώντας τον εκάστοτε όρο. Στην προκειμένη περίπτωση, καθώς ο όρος «ποιότητα» είναι αρκετά ευρύς και αφηρημένος και συνάμα επιδέχεται πλήθος ορισμών, ανάλογα με το αντικείμενο στο οποίο αναφέρεται, θα παρατεθούν μερικοί ορισμοί όσον αφορά την «ποιότητα στην εκπαίδευση».

Η ποιότητα της εκπαίδευσης δεν είναι μονοδιάστατη. Μπορούμε να τη θεωρήσουμε μέσα από δύο οπτικές: Α) Την ποιότητα της εκπαίδευσης ως σύστημα, ως σύνολο, με ό, τι άπτεται της Εκπαίδευσης (Σχολικές Μονάδες, Διδακτικό Προσωπικό, Εκπαιδευτική Πολιτική, Εκπαιδευτικοί Φορείς κλπ) και Β) Τα προϊόντα και τα αποτελέσματα της Εκπαίδευσης, αυτά δηλαδή που προσφέρονται από το εκπαιδευτικό σύστημα όπως η διδασκαλία, τα αποτελέσματα που παράγονται, τα Προγράμματα Σπουδών κλπ (Jain & Prasad, 2018, p.p.10). Οι ορισμοί οι οποίοι παρατίθενται ποικίλουν ως προς τον προσδιορισμό της ποιότητας στην εκπαίδευση δίνοντας βαρύτητα σε ξεχωριστούς παράγοντες κάθε φορά.

Σύμφωνα με τον Hoy et al (2000· Jain & Prasad, 2018, p.p. 10) ο ορισμός της ποιότητας της εκπαίδευσης είναι άμεσα συνδεδεμένος με τους πελάτες-καταναλωτές καθώς την ορίζει ως μια *«διαδικασία αξιολόγησης της εκπαίδευσης, η οποία στοχεύει στην επίρρωση της ανάγκης να επιτύχει και να αναπτύξει τα ταλέντα των πελατών της, αλλά και να ανταποκρίνεται στα πρότυπα λογοδοσίας που καθορίζουν οι πελάτες, οι οποίοι πληρώνουν για τη διαδικασία»*. Ενώ με περισσότερο «εμπορικούς» όρους προσδιορίζουν οι Goddard και Leask (1992) την ποιότητα της εκπαίδευσης μένοντας επικεντρωμένοι στην «εξυπηρέτηση» των εκάστοτε πελατών-φορείς, μαθητές, γονείς, πανεπιστήμια, εργοδότες.

Προχωρώντας περαιτέρω στον προσδιορισμό της ποιότητας, βλέπουμε να γίνεται λόγος και για τη διαδικασία η οποία ακολουθείται στην εκπαίδευση και για αυτά τα οποία προσφέρει η τελευταία, δηλαδή τα προϊόντα: τα σχολικά βιβλία, η διαδικασία της διδασκαλίας, τα αναλυτικά προγράμματα, η υλικοτεχνική υποδομή, καθώς επίσης

και οι κτιριακές εγκαταστάσεις. Πιο συγκεκριμένα για τους Grisay και Mahlck (2018, p.p. 10) η ποιότητα στην εκπαίδευση άπτεται σε τρεις παράγοντες: τη συσχέτιση του έμφυχου-ανθρώπινου και άψυχου δυναμικού που υπάρχει διαθέσιμο (inputs), τη διδακτική διαδικασία (process) και τα αποτελέσματα (outputs), ενώ υπάρχουν και άλλοι παράγοντες οι οποίοι υπόκεινται σε έλεγχο και κατά συνέπεια θα πρέπει να βρίσκονται και αυτοί σε ένα επίπεδο ποιότητας.

Λίγο αργότερα, το 1996, μας πληροφορεί ο Delors et al (2018, p.p. 11) αναφορικά με τον ορισμό της UNESCO πως εστιάζει περισσότερο στη διαδικασία της Δια Βίου Μάθησης και στη συσχέτιση με τους πιο σημαντικούς δείκτες. Στο σχετικό έγγραφο της UNESCO (2000) μπορούμε να εντοπίσουμε κιάλας τους συντελεστές μιας ποιοτικής εκπαίδευσης, οι οποίοι δύναται εύκολα να χαρακτηριστούν ως αντικειμενικοί, σφαιρικοί και ιδιαίτερως πλήρεις.

Άλλες εννοιολογικές προσεγγίσεις όσον αφορά στην *ποιότητα* της εκπαίδευσης αντλούμε και από τον Coombs στο βιβλίο του “Crisis in Education: The View from the Eighties” (Fredriksson, 2004, p.p.2.) όπου η ποιότητα δεν καθορίζεται αποκλειστικά από κλασικούς παράγοντες και κριτήρια, οι οποίοι περιορίζονται στον προσδιορισμό της, όπως αυτός αποδίδεται στα επίσημα εκπαιδευτικά και θεσμικά κείμενα, αλλά συνδέεται άμεσα με το κατά πόσο αυτά τα οποία «*διδάσκονται και μαθαίνονται*» πρόκειται να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες των διδασκομένων και κατά πόσο θα τους βοηθήσουν στην ομαλή ένταξή τους στην κοινωνία ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες, ενώ περιλαμβάνει στην περιγραφή του ορισμού της ποιότητας και το περιβάλλον-«*περικείμενο*», όπως οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, το πολιτισμικό, οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο μιας κοινωνίας κ.α.

Η Παγκόσμια Τράπεζα παραθέτει επίσης μια σημείωση στην αναφορά της “Priorities and Strategies for Education” (Fredriksson, 2004) σύμφωνα με την οποία μας πληροφορεί πως ένας πλήρης και «*ακριβής*» ορισμός της εκπαίδευσης περιλαμβάνει τόσο τα μαθησιακά αποτελέσματα, καθώς επίσης και πολλοί υπεύθυνοι επί των παιδαγωγικών θεμάτων περιλαμβάνουν στους ορισμούς τους και το περιβάλλον μάθησης, εντός του οποίου πραγματοποιείται πλήθος εκπαιδευτικών και παιδαγωγικών δραστηριοτήτων.

Οι Morgatroyd και Morgan κάνουν λόγο για τρεις βασικούς ορισμούς της ποιότητας, διαπιστώνοντας πως η έννοια της ποιότητας είναι διαρκώς μεταβαλλόμενη,

λαμβάνοντας νέες διατάξεις με την πάροδο του χρόνου, εκκινώντας από τη «διασφάλιση της ποιότητας» ,όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Fredriksson (2004, p.p. 3) και καταλήγοντας σε μια «συμμόρφωση συμβολαίου» .

Οι ορισμοί για την έννοια της ποιότητας είναι πραγματικά ποικίλοι, καθώς δεν υπάρχει βιβλιογραφικά ένας κοινά αποδεκτός ορισμός. Η βαρύτητα η οποία δίνεται σε διάφορους παράγοντες οι οποίοι καθορίζουν και διασφαλίζουν την ποιότητα είναι διαφορετικοί για τον καθένα που ενδιαφέρεται να την ορίσει, με αποτέλεσμα να έχουμε ένα πλήθος προσέγγισης της έννοιας αυτής. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο ορίζεται- αντιμετωπίζεται σχετικά «αόριστα».

3.2.2. Μοντέλα ποιότητας

Υπάρχουν οκτώ μοντέλα ποιότητας όπως αναφέρονται στο “Quality of Secondary Education in India-Concepts, Indicators and Measurement” (2018, p.p.13) τα οποία είναι τα εξής:

1. Quality Control: Η οποία συνιστά μια διαδικασία η οποία εφαρμόζεται μετά το υπό αξιολόγηση γεγονός/διαδικασία, η οποία επικεντρώνεται συνήθως στον εντοπισμό των ελαττωμάτων και όχι τόσο στη διαδικασία που ακολουθήθηκε. Πιο συγκεκριμένα, όπως αναφέρεται και στο σχετικό κείμενο η συγκεκριμένη μέθοδος χαρακτηρίζεται ως «ανεπαρκής» καθώς οι αρμόδιοι της αξιολόγησης δεν εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία και δεύτερον είναι προτιμότερο να δίνεται έμφαση στη διασφάλιση, παρά στον έλεγχο της ποιότητας
2. Quality Assurance: Η μέθοδος αυτή εφαρμόζεται κατά τη διάρκεια μιας διαδικασίας και στοχεύει στην «πρόληψη» πιθανών προβλημάτων που θα προκύψουν κατά τη διάρκεια εκπαιδευτικών διαδικασιών.
3. JJ Bonsting’s Creating Quality Community of Learners by Quality Management: Εδώ υπάρχουν ορισμένοι πυλώνες οι οποίοι στηρίζουν την ποιότητα στην εκπαίδευση με κυριότερο την εστίαση στον «πελάτη-προμηθευτή» του οποίου και ο ρόλος είναι καθοριστικός και σαφής προκειμένου να διασφαλιστεί η ποιότητα· ενώ εξίσου σημαντικός θεωρείται και ο πυλώνας της συνεργασίας και της ομαδικής εργασίας («*team work and collaboration*») ο οποίος ελέγχει εάν επιτυγχάνεται από τα σχολεία η μέγιστη ποιότητα («*...if schools are to create high quality for the maximum*»).

4. Malcolm Baldrige Quality Criteria: Η παρούσα μέθοδος περιλαμβάνει έναν υπεύθυνο ο οποίος είναι αυτός ο οποίος ορίζει τις αρχές, τα συστήματα και το επίπεδο λογοδοσίας, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται και στο συγκεκριμένο κεφάλαιο. Πρόκειται για την ανάπτυξη και το σχεδιασμό ενός συστήματος το οποίο ερείδεται σε τέσσερα βασικά στοιχεία όσον αφορά στις εκπαιδευτικές διαδικασίες και στις διαδικασίες διοίκησης επιχειρήσεων, τα οποία περιλαμβάνουν τη διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού, το στρατηγικό σχεδιασμό, πληροφορία και ανάλυση, τη μέτρηση της προόδου με τη χρησιμοποίηση ποσοτικών δεικτών, ενώ ένα τελευταίο και σημαντικό στοιχείο είναι αυτό του στόχου, τον οποίο έχει ο μαθητής/σπουδαστής.
5. Philip B. Crosby's Zero Defect Approach: Σε αυτήν την περίπτωση «το βάρος» πέφτει στην ομάδα εργασίας η οποία φέρει την ευθύνη για τη διασφάλιση ποιότητας, με τους επιβλέποντες να διατηρούν πάντοτε καθοριστικής σημασίας ρόλο. Σε γενικές γραμμές η εστίαση γίνεται στον περιορισμό των «λαθών», αν μπορούμε να το αποδώσουμε περισσότερο ελεύθερα.
6. Joseph Juran's Project Management: Ακόμα πιο λιτή είναι η περιγραφή του συγκεκριμένου Project καθώς η ποιότητα θεωρείται ως «προαπαιτούμενο» για την επίτευξη του εκάστοτε σκοπού.
7. Deming's Total Quality Management: Η φιλοσοφία πίσω από τη συγκεκριμένη μέθοδο είναι πως η ποιότητα αποτελεί μια διαρκή βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών και διαδικασιών σε μια προσπάθεια συγχρονισμού με τις μεταβαλλόμενες απαιτήσεις των «πελατών» .
8. Shewhart Cycle: Στη μέθοδο αυτή ο πυρήνας αποτελείται από το σχέδιο: *Plan-Do-Check-Act* · παίρνοντας ένα συγκεκριμένο κομμάτι μιας διαδικασίας, πρέπει να πραγματοποιείται ένας σχεδιασμός, τίθεται σε εφαρμογή, προχωρούμε σε έλεγχο της εφαρμογής και έπειτα δρούμε με σκοπό την επίτευξη της ποιότητας.

3.2.3 Μετρήσεις της ποιότητας στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Υπάρχουν ορισμένα όργανα τα οποία χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση-αξιολόγηση της ποιότητας των υπηρεσιών και καθώς και η Εκπαίδευση αποτελεί μια υπηρεσία, οι παρακάτω μέθοδοι βρίσκουν εφαρμογή και σε αυτόν τον τομέα. Οι μέθοδοι τις οποίες θα εξετάσουμε είναι οι εξής, όπως τις αναφέρει η Τσολάκη (2009): SERVQUAL

(Service Quality), SERVPERF (Service Performance), HEDPERF (Higher Education Performance), CEQ (Course Experience Questionnaire).

Κέντρο ενδιαφέροντος αποτελεί η μέθοδος HEDPERF (Higher Education Performance), η οποία, όπως αναφέρεται, αναπτύχθηκε πρόσφατα (Τσολάκη 2009·Firdaus, 2006) σε μια προσπάθεια να αξιολογήσει όχι μόνο το ακαδημαϊκό περιεχόμενο, μα και το περιβάλλον γενικότερα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης όπως αυτό βιώνεται από τους μαθητευόμενους (Dimitriadis, Karavasilis & Vrana, 2015). Η αξιολόγηση αυτή πραγματοποιείται στη βάση σαράντα ενός στοιχείων, τα οποία διαμορφώνουν έξι διαστάσεις (Dimitriadis et al 2015, σ.σ.83-84):

1. Τις μη-ακαδημαϊκές πτυχές: οι οποίες αποτελούνται από στοιχεία τα οποία είναι σημαντικά και καθιστούν ικανούς τους μαθητές, ώστε να ολοκληρώσουν τις ακαδημαϊκές τους υποχρεώσεις και σχετίζονται με καθήκοντα τα οποία διεκπεραιώνονται από μη ακαδημαϊκό προσωπικό.
2. Τις ακαδημαϊκές πτυχές: τα στοιχεία τα οποία υπόκεινται αποκλειστικά στην ευθύνη των ακαδημαϊκών.
3. Η φήμη: στοιχεία τα οποία υποδηλώνουν τη σημαντικότητα της προβολής μιας επαγγελματικής εικόνας από τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
4. Πρόσβαση: εδώ περιλαμβάνονται στοιχεία τα οποία σχετίζονται με τη δυνατότητα προσέγγισης, την ευκολία επικοινωνίας, τη διαθεσιμότητα και την άνεση.
5. Θέματα προγραμματισμού: έμφαση στη σπουδαιότητα της διαθεσιμότητας-προσφοράς ενός εύρους καλής φήμης ακαδημαϊκών προγραμμάτων/εξειδικεύσεων με ευέλικτη δομή και πρόγραμμα σπουδών.
6. Κατανόηση: εδώ εμπεριέχονται στοιχεία τα οποία συνδέονται με την κατανόηση ειδικών αναγκών των σπουδαστών σε επίπεδο συμβουλευτικής και υπηρεσιών ιατρικής κάλυψης.

Όσον αφορά στο εργαλείο SERVQUAL αναφέρει η Τσολάκη (2009, σ.σ. 51) είναι σχεδιασμένο τη δεκαετία του 1980 από τους Parasuraman και Zeithaml και είναι ευρέως γνωστό ως μια μέθοδος η οποία μετρά την ποιότητα με γνώμονα τις «προσδοκίες των πελατών» και των «αντιλήψεων απόδοσης των πελατών», θέτοντας σε εφαρμογή μια σειρά είκοσι δύο κριτηρίων τα οποία μετρούν μεταξύ άλλων των κατανόηση, την αξιοπιστία, την απτότητα, την ανταπόκριση, την εγγύηση, την

ικανότητα, την επικοινωνία, την εγγύηση και την προσέγγιση. Είναι εμφανές ότι παρουσιάζονται κάποια κοινά στοιχεία-διαστάσεις με την πρώτη μέθοδο, η οποία παρουσιάστηκε παραπάνω. Πιο αναλυτικά, όπως αναφέρει ο Κερμίτσης (2009, σ.σ. 51):

- i. Η Απτότητα (Tangibility): η οποία αφορά στη φυσική εμφάνιση των ατόμων και των εγκαταστάσεων (εξοπλισμός, προσωπικό, εξοπλισμοί επικοινωνίας).
- ii. Η Αξιοπιστία (Reliability): το να κάνουν αυτό που λένε ότι κάνουν στην κατάλληλη ώρα. Η δυνατότητα του οργανισμού να εκτελεί την υποσχόμενη υπηρεσία αξιόπιστα και ακριβώς.
- iii. Η Ανταπόκριση (Responsiveness): η θέληση για παροχή βοήθειας και η γρήγορη ανταπόκριση σε συγκεκριμένες απαιτήσεις.
- iv. Η Εγγύηση (Assurance): η κατοχή των απαιτούμενων ικανοτήτων (πχ γνώση, ευγένεια) για την παροχή της συγκεκριμένης υπηρεσίας.
- v. Η κατανόηση (Empathy) η οποία δείχνει την κατανόηση των αναγκών των πελατών για την παροχή της συγκεκριμένης υπηρεσίας.

Σκοπός της συγκεκριμένης μεθόδου είναι επί της ουσίας να εντοπίσει τους παράγοντες οι οποίοι ευθύνονται για τη χαμηλή ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Προέρχεται θεωρητικά από το Gaps Model (Μοντέλο Χασμάτων), το οποίο, όπως μαρτυρεί και το όνομά του αποτελείται από μια «ομάδα χασμάτων», τα οποία περιγράφουν το κενό το οποίο υφίσταται-δημιουργείται μεταξύ των προσδοκιών του πελάτη, όταν αυτός πρόκειται να «δεχθεί» μια υπηρεσία και του «τελικού προϊόντος», δηλαδή της χαμηλής ποιότητας την οποία έχει η υπηρεσία και τον λόγο για τον οποίο συμβαίνει αυτό. Οι λόγοι μπορούν να συνοψιστούν στους εξής, όπως αναφέρονται από τον Κερμίτση (2009): α) σε μία παρόμοια εμπειρία που είχε το άτομο, β) στα λεγόμενα-«επικοινωνία και πληροφορίες» που διαδίδονται μέσω γνωστών προσώπων, γ) από το τι πραγματικά χρειάζεται το άτομο και τέλος δ) από τις πληροφορίες που παρέχονται από την ίδια την υπηρεσία. Τα «χάσματα» για τα οποία κάναμε λόγο, πέντε στον αριθμό, θα παρατηρήσουμε πως είναι αλληλένδετα:

- Κενό 1: Υπάρχει μεταξύ των προσδοκιών του πελάτη και της αντίληψης αυτών από τη Διοίκηση.
- Κενό 2: Υπάρχει μεταξύ της αντίληψης αυτών από τη Διοίκηση και των προδιαγραφών ποιότητας υπηρεσιών.
- Κενό 3: Υπάρχει μεταξύ των προδιαγραφών ποιότητας υπηρεσιών και παράδοσης υπηρεσιών.
- Κενό 4: Υπάρχει μεταξύ της παράδοσης των υπηρεσιών και επικοινωνίας υπηρεσιών προς τους πελάτες.
- Κενό 5: Υπάρχει μεταξύ των αντιλαμβανόμενων και προσδοκώμενων από τον πελάτη.

Στη συνέχεια μια άλλη μέθοδος για την ανίχνευση της ποιότητας της παρεχόμενης υπηρεσίας στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση φέρεται με το SERVPERF, το οποίο όπως αναφέρουν και οι Cronin και Taylor (1992·Firdaus, 2006, p.p. 571) είναι αυτό του οποίου η κλίμακα μέτρησης, που αφορά μόνο στη μέτρηση της επίδοσης, “*performance only*”, δίνει τα καλύτερα αποτελέσματα στον τομέα της ποιότητας των υπηρεσιών σε σχέση με οποιοδήποτε άλλο εργαλείο μέτρησης, σύμφωνα με την εμπειρική τους εργασία.

Τέλος έχουμε μια ακόμα μέθοδο μέτρησης της ποιότητας των υπηρεσιών, το Course Experience Questionnaire, το οποίο επικεντρώνεται στις αντιλήψεις των «πελατών»-φοιτητών αναφορικά με το βαθμό ικανοποίησής τους από την ποιότητα των σπουδών τους σε όλο το χρονικό διάστημα φοίτησης- προϋπόθεση συμμετοχής των φοιτητών αυτών είναι να έχουν ολοκληρώσει πρόσφατα τις σπουδές τους (Τσολάκη, 2009, σ.σ.55).

3.2.4. Φιλοσοφική προσέγγιση της ποιότητας της Εκπαίδευσης

Ιδιαίτερα ενδιαφέρον βιβλιογραφικά έχει υπάρξει το κεφάλαιο της εννοιολογικής προσέγγισης της ποιότητας στην εκπαίδευση και όσον αφορά στη «φιλοσοφική» προσέγγιση του ζητήματος και το συσχετισμό τους με τα προγράμματα σπουδών, τα οποία αποτελούν και τον πυρήνα ενδιαφέροντός μας. Έτσι λοιπόν έχουμε τις εξής προσεγγίσεις:

Η Ανθρωπιστική Προσέγγιση: Στην προσέγγιση αυτή θα μπορούσαμε να πούμε ότι δεσπάζει κατά κάποιο τρόπο η «αυτενέργεια» και η «ελευθερία». Η κοινωνία θεωρείται ένας παράγοντας ο οποίος καθορίζει και την πορεία της εκπαίδευσης, αλλά

και της οργάνωσης αυτής. Συνήθως η ολιστική προσέγγιση του ατόμου η οποία χαρακτηρίζει την προσέγγιση αυτή έχει σκοπό την προσαρμογή του στο εκάστοτε περιβάλλον. Τα τυποποιημένα καθώς επίσης και τα «πολύ συγκεκριμένα» προγράμματα σπουδών δεν αποτελούν ίδιον αυτής της προσέγγισης, ενώ χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός πως ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι βοηθητικός, καθοδηγητικός έτσι ώστε να επιτυγχάνεται η διαδικασία της «αυτονομίας» τους. (Jain & Prasad, 2018, p.p.14· Γιώτη, 2011-12, σ.σ.75,79).

Η Συμπεριφοριστική Προσέγγιση: Η οποία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως αρκετά «αυστηρή» ως προς τη διαμόρφωση των προγραμμάτων Σπουδών, τα οποία διακρίνονται για το «άκαμπτο» του «χαρακτήρα» τους. Λόγω του ότι ο Συμπεριφορισμός στηρίζεται σε συγκεκριμένες συμπεριφορές και ενέργειες (ερέθισμα-αντίδραση) είναι λογικό επακόλουθο ότι και οι διαδικασίες οι οποίες ερείδονται σε αυτόν προκειμένου να σχεδιαστούν τα Προγράμματα Σπουδών ακολουθούν έναν «αυστηρό»-συγκεκριμένο προγραμματισμό. Έτσι λοιπόν έχουμε Π.Σ. τα οποία έχουν έναν αυστηρό σχεδιασμό, σαφείς και συγκεκριμένους σκοπούς και φυσικά ο ρόλος του εκπαιδευτικού εδώ είναι να ελέγχει τα αποτελέσματα και να διαμορφώνει έπειτα τις ανάλογες ενέργειες. (Jain & Prasad, 2018, p.p.14· Γιώτη, 2011-12, σ.σ.55,56,57).

Η Κριτική Προσέγγιση: καθώς το άτομο αποτελεί το σημαντικότερο συστατικό στοιχείο της κοινωνίας, είναι λογικό πως συνιστά και τον παράγοντα ο οποίος προκαλεί και τις κυριότερες μεταβολές. Αυτή είναι λοιπόν και η βάση της σκέψης και της δόμησης της συγκεκριμένης προσέγγισης, ώστε οι κοινωνιολόγοι και οι ψυχολόγοι να θεωρούν πως μέσα από την καλή ποιότητα της εκπαίδευσης επιτυγχάνεται και η κοινωνική αλλαγή, με τη βοήθεια πάντα των Π.Σ. τα οποία προσφέρονται για την ανάπτυξη και την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και μετουσίωσης της ήδη κατακτημένης γνώσης. (Jain & Prasad, 2018, p.p.14)

Η προσέγγιση μέσω της εκπαίδευσης ενηλίκων: Εδώ η ποιότητα έγκειται στην βαθμό που η γνώση και η εμπειρία των ατόμων-ενηλίκων- που μαθαίνουν, μπορεί να φανεί χρήσιμη, ως ένας μοχλός ο οποίος δύναται να επιφέρει κοινωνικές μεταρρυθμίσεις. (Jain & Prasad, 2018, p.p.14-15)

Η προσέγγιση της «αυτούσιας»-«ενδογενούς» προσέγγισης: Αρκετά πιο απελευθερωμένη είναι αυτή η προσέγγιση της ποιότητας στην εκπαίδευση καθώς εκτιμάται πως εάν οι μαθητευόμενοι αξιοποιήσουν την πρότερη γνώση, τη γνώση που

έχουν αποκτήσει κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες και περιστάσεις. Ο απώτερος στόχος των μελετητών αυτών είναι η αξιοποίηση αυτών των γνώσεων. Έτσι, λοιπόν, καθίσταται σαφές πόσο στενά συνδεδεμένες είναι εκπαίδευση-κοινωνία. (Jain & Prasad, 2018, p.p.14).

3.2.5 Η Διοίκηση Ολικής Ποιότητας-Οι 14 Αρχές του Deming στην Εκπαίδευση

Ο λόγος για τη Διασφάλιση Ολικής Ποιότητας (ΔΟΠ ή Total Quality Management TQM) είναι ένα γεγονός στον κόσμο των επιχειρήσεων, αλλά και στον τομέα της εκπαίδευσης, όπως φαίνεται από τα θεσμικά κείμενα, όχι μόνο της Ελλάδας, αλλά και διεθνώς.

Ο Σκοπός

Σκοπό της συγκεκριμένης στρατηγικής αποτελεί η ικανοποίηση των αναγκών του πελάτη, στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό και με το χαμηλότερο δυνατό κόστος, μέσω της διαρκούς βελτίωσης και εκμάθησης των διαδικασιών, αλλά και των προϊόντων τα οποία προσφέρονται από μια υπηρεσία, έναν οργανισμό και στην περίπτωση μας ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα. Απαραίτητη παράμετρος για την επιτυχία του άνωθεν σκοπού αποτελεί η συνεργασία όλων των μελών -εν προκειμένω του Πανεπιστημίου- όπως θα δούμε έπειτα και στα 14 σημεία του Deming. Η ΔΟΠ προσπαθεί να καλλιεργήσει και να εδραιώσει με τις αρχές της την παιδεία και το υπόβαθρο για τη σωστή λειτουργία ενός οργανισμού που επιθυμεί να ικανοποιεί τους πελάτες του. Το χαρακτηριστικό της διατμηματικότητας κυριαρχεί όπως είδαμε παραπάνω· έτσι, *«αποτελεί μια συστηματική προσέγγιση που λειτουργεί οριζόντια ανάμεσα σε λειτουργίες και τμήματα, αφορά όλους τους εργαζόμενους σε όλη της ιεραρχία της επιχείρησης και επεκτείνεται στους εσωτερικούς και εξωτερικούς προμηθευτές και πελάτες.»* (Λιάμπας, 2005, σ.σ. 95).

Τα πρόσωπα

Οι πελάτες, για τους οποίους έγινε λόγος και οι οποίοι αποτελούν το κέντρο ενδιαφέροντος και πυρήνα της ΔΟΠ, όσον αφορά στον κόσμο της εκπαίδευσης διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: τους «εσωτερικούς» και τους «εξωτερικούς» (Βαβουράκη κ.ά. , 2008· Λιάμπας, 2005). Στους μεν πρώτους εντάσσονται τα άμεσα με την διδασκαλία-εκπαιδευτική διαδικασία εμπλεκόμενα πρόσωπα, δηλαδή οι μαθητές, ενώ στους δεύτερους ανήκουν αυτοί οι οποίοι πρόκειται λάβουν το αποτέλεσμα της

εκπαιδευτικής διαδικασίας, δηλαδή οι εργοδότες, η κοινωνία, το κράτος, μέσω των υπηρεσιών του, καθώς επίσης και οι διάφοροι ιδιωτικοί φορείς.

Οι 14 αρχές του Deming στην εκπαίδευση

Είναι κοινώς αποδεκτό το γεγονός πως ο Deming W. Edwards, Αμερικανός μηχανικός, στατιστικολόγος, ομιλητής, συγγραφέας, σύμβουλος επιχειρήσεων κλπ θεωρείται ένας από τους δημιουργούς της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας (Total Quality Management) (Hughey, 2000), πραγματοποιώντας σημαντικά βήματα προς αυτόν τον τομέα στην Ιαπωνία μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη καινοτόμων και υψηλής ποιότητας προϊόντων, με έμφαση κυρίως στις διαδικασίες και στη συμμετοχή των εργαζομένων.

Όσον αφορά στα γνωστά 14 σημεία του Deming στην περίπτωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουμε να σημειώσουμε τα εξής σύμφωνα με τον Hughey (2000), είναι τα σημεία στα οποία θα ήταν καλό να μελετήσουν και να κατανοήσουν όσοι δραστηριοποιούνται στο χώρο της τριτοβάθμιας, προκειμένου να καταστήσουν τις υπηρεσίες που παρέχουν, αλλά και το ίδιο το ίδρυμα γενικότερα περισσότερο ανταγωνιστικό και με μεγαλύτερη ευκολία στην προσαρμογή στις πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές μεταβολές. Έτσι λοιπόν έχουμε:

1. Τη δημιουργία ενός σταθερού σκοπού (Create constancy of purpose): Είναι μείζονος σημασίας η κατανόηση από οποιονδήποτε εμπλέκεται στην παροχή προγραμμάτων και υπηρεσιών στο Πανεπιστήμιο του γεγονότος πως το να παρέχονται στον πελάτη εξαιρετικής ποιότητας υπηρεσίες θα πρέπει να αποτελεί κύριο μέλημα του Ιδρύματος. Αν λαμβάνει ο φοιτητής-αποδέκτης κάποια πολύ σημαντικά πλεονεκτήματα, τα οποία θα τον βοηθήσουν να επιτύχει σε προσωπικό, κοινωνικό και επαγγελματικό επίπεδο, με τη φοίτησή του στο εκάστοτε ίδρυμα, τότε θα πρέπει αυτά τα πλεονεκτήματα-οφέλη να είναι διαρκώς διαθέσιμα και προφανή· και να υπάρχει η ίδια βλέψη και από την πλευρά του Πανεπιστημίου-και εννοείται όλων όσοι εμπλέκονται στις διάφορες διαδικασίες του-, με τη διατύπωση σαφών και σταθερών επί της αποστολής του στόχων.
2. Η υιοθέτηση μιας νέας φιλοσοφίας (Adopt a new philosophy): πρόκειται όντως για την υιοθέτηση μιας νέας φιλοσοφίας-καλλιέργεια σκέψης όπου σχεδόν όλες οι διαδικασίες που διέπουν ένα Πανεπιστημιακό Ίδρυμα

χαρακτηρίζονται από ουσιαστική ποιότητα. Η γνώμη του φοιτητή πλέον λαμβάνεται υπόψη καθώς «η ικανοποίηση του καταναλωτή δεν αποτελεί πλέον μια αφηρημένη φιλοσοφική δομή». Ο φοιτητής δεν παραγκωνίζεται, αλλά αποτελεί ίσως τον σημαντικότερο παράγοντα στη λήψη αποφάσεων.

3. «Σταματήστε την εξάρτηση από τον έλεγχο» (Cease dependence on inspection): στο σημείο αυτό θα μπορούσαμε να πούμε πως βρίσκει την εφαρμογή του το ρητό του Ιπποκράτη: «*Κάλλιον του θεραπεύειν το προλαμβάνειν*» και εννοούμε βεβαίως πως η ποιότητα θα πρέπει να υπάρχει ως χαρακτηριστικό των υπηρεσιών και των διαδικασιών του Πανεπιστημιακού χώρου και όχι επειδή πρόκειται να υπάρξει κάποια ελεγκτική επιτροπή-διαδικασία με τιμωρητικό χαρακτήρα. Ένα ακόμα όφελος από αυτό το γεγονός είναι πως προλαμβάνονται δυσκολίες και «άσχημες» καταστάσεις, τις οποίες οι πανεπιστημιακοί σπεύδουν να διορθώσουν, σε αντίθεση με τον κόσμο των επιχειρήσεων, στον οποίο λαμβάνονται τα κατάλληλα αποτρεπτικά-προγνωστικά μέτρα.
4. Μείωση του κόστους (Minimize total cost): Σημασία δεν έχει μόνο η βραχυπρόθεσμη εξάλειψη των συνεπειών μιας κατάστασης με την επένδυση χρόνου, χρημάτων και προσπάθειας, αλλά η κατάστρωση ενός σχεδίου-μιας στρατηγικής με απώτερο στόχο την πρόληψη παρόμοιων προβλημάτων. Η ύπαρξη ενός ποσού χρημάτων δεν συνεπάγεται και την ποιότητα του παραγόμενου έργου.
5. Συνεχής και μόνιμη βελτίωση (Improve constantly and forever): Καθώς η σημερινή αγορά γίνεται ολοένα και περισσότερο απαιτητική, δεν θα ήταν συνετό για κάποιον οργανισμό ή εκπαιδευτικό ίδρυμα να αρκεστεί σε ένα ικανοποιητικό επίπεδο. Ο διαρκής ανταγωνισμός, καθώς και οι μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας και των αναγκών των φοιτητών «αναγκάζουν τους επαγγελματίες της Ανώτατης Εκπαίδευσης να αφουγκράζονται τις ανάγκες των σπουδαστών τους και να βρίσκονται σε επαγρύπνηση για την εξασφάλιση της ποιότητας σε όλα τα επίπεδα και όλους τους τομείς του Πανεπιστημίου.
6. Η κατάρτιση (Institute training): Το κομμάτι της κατάρτισης αποτελεί έναν πολύ βασικό παράγοντα της επιτυχίας ενός Ιδρύματος. Όταν παρέχεται η σωστή εκπαίδευση και κατάρτιση -παρά το γεγονός ότι αποτελεί μια περίπλοκη και απαιτητική διαδικασία- σε όλα τα στελέχη μιας

Πανεπιστημιακής κοινότητας, στο πλαίσιο της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας (TQM) τότε η εξαιρετική ποιότητα στις παρεχόμενες υπηρεσίες είναι δεδομένη.

7. Διοίκηση-επίβλεψη του Ιδρύματος (Institute Supervision): Το προηγούμενο στοιχείο μας βοηθάει σημαντικά στην κατανόηση αυτού του σημείου. Η ολοκληρωμένη κατάρτιση των υπαλλήλων διευκολύνει την διεκπεραίωση των ενεργειών του τμήματος, καθώς επίσης και την δέσμευσή τους στην παροχή ποιοτικών υπηρεσιών σε κάθε τομέα διοίκησης. Στο πλαίσιο της TQM η διοίκηση μορφοποιείται από κάθετη σε οριζόντια εξασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο μια εγγύτητα στον μαθητευόμενο πληθυσμό καθώς μειώνεται, ιεραρχικά η «απόσταση» μεταξύ τους.
8. Η απομάκρυνση του φόβου (Drive out fear): Αποτελεί κοινό τόπο στον τομέα της Ψυχολογίας το γεγονός πως το άγχος, η συνεχής πίεση και ένα επαγγελματικό περιβάλλον στο οποίο ελλοχεύει η επίπληξη και η επιβολή ποινής λειτουργούν ανασταλτικά στην παραγωγικότητα και τη δημιουργικότητα του ατόμου. Οι διαρκείς αξιολογήσεις επί αξιολογήσεων με το πρόσχημα της ενίσχυσης της λογοδοσίας, δυσχεραίνουν το προσωπικό, δημιουργώντας μια αίσθηση μη-εμπιστοσύνης προς αυτούς από τους υψηλά ιστάμενους, ενώ περισσότερο αποτελεσματικό θα ήταν οι επιβλέποντες-υπεύθυνοι να στηρίζονται λιγότερο σε τυποποιημένα συστήματα-προγράμματα αξιολόγησης, προκειμένου να επιτύχουν τους στόχους που επιθυμούν.
9. Η «πτώση των τειχών» μεταξύ των Τμημάτων (Break down barriers between departments): Συνιστά ένα πολύ σημαντικό βήμα προς ένα εκσυγχρονισμένο και ποιοτικά βελτιωμένο Εκπαιδευτικό ίδρυμα η «κατάργηση των διατμηματικών στεγανών» (Βούζας, Φ. στο: Τσολάκη, 2009, σ.73) και την επικοινωνία μεταξύ του προσωπικού των διαφόρων Τμημάτων σε επίπεδο διδασκαλίας, δραστηριοτήτων και επίλυσης προβλημάτων. Η ομαλή συνεργασία του διδακτικού προσωπικού, του διοικητικού προσωπικού, της γραμματείας των Τμημάτων μπορεί να υπερκεράσει πιθανά προβλήματα και να παράγει νέο έργο.
10. Ο περιορισμός των μη πραγματοποιήσιμων στόχων: είναι πολύ σημαντικό για ένα εκπαιδευτικό Ίδρυμα να θέτει πραγματοποιήσιμους στόχους προς

επίτευξη, έτσι ώστε όλο το προσωπικό να ενθαρρύνεται και να κινείται κατά το μέτρο του δυνατού προς την κατάκτηση των στόχων που έχει θέσει.

11. Η εξάλειψη των αριθμητικών ποσοτώσεων (Eliminate numeric quotas):

σημασία δεν έχει τόσο η ποσότητα, αλλά η ποιότητα. Όταν ένα ακαδημαϊκό Ίδρυμα δίνει έμφαση στον μεγάλο αριθμό εγγραφής των φοιτητών -χωρίς να πραγματοποιείται διάκριση και κατανομή τους ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις επιδόσεις τους- ή στην μεγάλη αριθμητικά στοχοθεσία, τότε το κλίμα και η παραγωγική διαδικασία κάθε άλλο παρά παραγωγικά θα είναι. Ο σωστός σχεδιασμός και λειτουργία-διαθεσιμότητα του προγράμματος σπουδών, λειτουργίας του Πανεπιστημίου κλπ με την ανάλογη επένδυση χρόνου, χρήματος είναι από τους σημαντικότερους παράγοντες που καθορίζουν την εξαιρετική ποιότητα σε ένα Πανεπιστήμιο.

12. Κατάργηση της διαχείρισης βάσει στόχων (Abolish management by objectives):

Η διαχείριση βάσει στόχων (MBOs) μπορεί να χαρακτηριστεί ιδιαίτερος βοηθητική στο κομμάτι του καθορισμού των προτεραιοτήτων, καθώς επίσης και στον τομέα της διευθέτησης των αρμοδιοτήτων στις διάφορες θέσεις εργασίες. Καθώς όμως στο πλαίσιο της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας δίνεται προσοχή στη συνεχή βελτίωση, η προσκόλληση στη λογική της Διαχείρισης Βάσει Στόχων (MBOs) ενδέχεται να αποβεί «αυτοκαταστροφική», διότι δίνεται έμφαση στις σχετικά στενές παραμέτρους που τίθενται για την επίτευξη των στόχων, παρεμποδίζοντας έτσι τη λήψη των πρωτοβουλιών -όπου αυτή είναι αναγκαία- και παρεμποδίζεται η δημιουργικότητα.

13. Η εγκατάσταση ενός αυστηρού προγράμματος επανεκπαίδευσης:

Το να επιτευχθούν οι στόχοι της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας απαιτούν εκτεταμένο επανα-προσανατολισμό της κουλτούρας της ανώτατης εκπαίδευσης. Είναι γεγονός πως πολλές από τις ιδέες του Deming αν και ακούγονται απλές, ωστόσο, η εφαρμογή τους είναι περίπλοκη. Για άλλη μια φορά στο πλαίσιο της TQM θα πρέπει να καλλιεργηθεί μεταξύ του προσωπικού του Πανεπιστημιακού Ιδρύματος -διοικητικοί υπάλληλοι, υπάλληλοι γραμματειακής υποστήριξης, επιστημονικό και διδακτικό προσωπικό- μια παιδεία αξιολόγησης και να θέσουν στο κέντρο της προσοχής τους τις ιδιαίτερες ανάγκες των σπουδαστών.

14. Ο μετασχηματισμός είναι δουλειά όλων: Η «θέσπιση» της φιλοσοφίας του Deming, η κατανόηση και η εφαρμογή της, αν θα μπορούσαμε να το θέσουμε λίγο καλύτερα, δεν είναι ευθύνη μόνο της ανώτερης διοίκησης ή πρωταρχικής φροντίδας μόνο μιας συγκεκριμένης ομάδας εντός του Πανεπιστημιακού χώρου, αλλά έγκειται στη μέριμνα όλων. Το κύριο «δόγμα» της φιλοσοφίας της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας αποτελεί πως η εξουσιοδότηση για τη λήψη των αποφάσεων θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο κοντά στον πελάτη-σπουδαστή. Όλοι μέσα σε ένα Εκπαιδευτικό Ίδρυμα φέρουν την ευθύνη της πλήρους και σαφούς γνώσης και κατανόησης των στόχων της ΔΟΠ, όπως επίσης και με ποιόν τρόπο αυτοί τίθενται σε εφαρμογή. Η πραγματοποίηση όμως αυτού προϋποθέτει ότι όλοι όσοι συνεργάζονται στον ακαδημαϊκό χώρο διαπνέονται από το ίδιο όραμα και έχουν τον ίδιο στόχο.

3.2.6 Η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση ως Υπηρεσία

Όπως αναφέρει και η Τσολάκη (2009) η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση είναι μια Υπηρεσία η οποία φέρει χαρακτηριστικά σύμφωνα με τον Κερμίτση (2009, σ.σ.46) όπως και κάθε άλλη υπηρεσία με ορισμένες βέβαια διαφοροποιήσεις.

Αρχικά η Εκπαίδευση, όπως αυτό είναι αυτονόητο, δεν παρέχει κάτι το οποίο είναι απτό (Τσολάκη, 2009), αλλά κάτι το οποίο είναι άυλο και συνεπώς πρόκειται για κάτι του οποίου η ποιότητα δεν μπορεί να διαπιστωθεί τόσο άμεσα, όσο σε ένα αντικείμενο. Επομένως τον ρόλο αυτό τον αναλαμβάνουν αρμόδια όργανα τα οποία προχωρούν, βάσει κριτηρίων σε αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών (**Intangibility**). Εν συνεχεία, είναι επίσης γνωστό πως το έργο που παράγεται και επομένως η υπηρεσία που προσφέρεται καθορίζεται και μεταβάλλεται, είτε προς μια θετική, είτε προς μια αρνητική κατεύθυνση από ποικίλους παράγοντες όπως είναι τα πρόσωπα, ο χώρος, το χρήμα -είτε πρόκειται για αυτό που χρειάζεται να επενδυθεί στον οργανισμό, είτε πρόκειται για αυτό που ο «πελάτης» χρειάζεται να καταβάλει ως αντίτιμο της υπηρεσίας που του παρέχεται- τα μέσα που διατίθενται κ.ο.κ. Έτσι λοιπόν, η «πελατεία» μια υπηρεσίας μεταβάλλεται ανάλογα με τον βαθμό ικανοποίησης που προσφέρει η τελευταία (**Μεταβλητότητα**).

Ένα ακόμα χαρακτηριστικό αποτελεί η Φθαρτότητα (**Perishability**) η οποία όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό αφορά στην φθορά του εκάστοτε αντικειμένου, ενώ στην προκειμένη περίπτωση αυτή της υπηρεσίας «το χαρακτηριστικό της φθοράς της

υπηρεσίας προκύπτει από την κάλυψη της με το σωστό τρόπο και τη σωστή χρονική στιγμή που υπάρχει η ζήτηση της εξυπηρέτησης» (Τσολάκη, 2009, σ.σ.46). Τέλος, έχουμε το γνώρισμα της Διαιρετότητας (**Inseparability**). Η έννοια που κατέχει θέση πυρήνα εδώ είναι ίσως η έννοια του χρόνου και αυτό διότι η υπηρεσία ως κάτι άυλο «παράγεται» και «καταναλώνεται» άμεσα, σε αντίθεση με τα πράγματα τα οποία παράγονται, αγοράζονται, πωλούνται και καταναλώνονται σε διαφορετικούς χρόνους. (Τσολάκη, 2009).

3.2.7.Τι συνεισφέρει η ύπαρξη της ποιότητας στην εκπαίδευση;

Η εκπαίδευση δεν μας παρέχει μόνο στείρες γνώσεις οι οποίες θα μας εξασφαλίσουν μόνο την προαγωγή σε επόμενη τάξη και είσοδο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά σύμφωνα κιόλας με τους, ομολογουμένως, πολλούς ορισμούς της εκπαίδευσης, η τελευταία είναι το μέσο χάρη στο οποίο αναπτύσσουμε δεξιότητες και καλλιεργούμε τις ικανότητες εκείνες οι οποίες με τη σειρά τους θα μας καταστήσουν ικανούς προς επίλυση ποικίλων θεμάτων και προβλημάτων που θα προκύψουν κατά τη διάρκεια της ζωής μας, σε προσωπικό και επαγγελματικό επίπεδο, αλλά και να εξελιχθούμε σε «χρηστούς πολίτες» των ολοένα εξελισσόμενων πολιτικά, κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά κοινωνικών. Η ύπαρξη της ποιότητας στην εκπαίδευση επιτρέπει στην εκπαίδευση να βρίσκεται σε μια δυναμική σχέση και εξάρτηση με το παρόν και το μέλλον των κοινωνιών, καθιστώντας την όχι μόνο «καθρέφτη της κοινωνίας», αλλά και ένα εργαλείο-διαδικασία μεταβολής της τελευταίας, «έναν παράγοντα που επηρεάζει την ανάπτυξή της». (Fredriksson, 2004, p.p. 4).

Η βελτίωση της ποιότητας στην εκπαίδευση αποτελεί ένα μείζονος σημασίας θέμα προς συζήτηση στην ατζέντα των διεθνών εκπαιδευτικών ζητημάτων, αποτελώντας πυρήνα συζητήσεων ήδη από τη δεκαετία του '80 και αυτό διότι υπήρξε σοβαρή προβληματική αναφορικά με τη σύνδεση της οικονομίας των χωρών και των ποσών που διατίθενται σε αυτήν, στο πλαίσιο της αναδιάρθρωσης του δημόσιου τομέα, της καλύτερης επένδυσης κρατικών κονδυλίων στο εκπαιδευτικό κομμάτι, της βελτίωσης της εκπαίδευσης και της ποιότητά της προκειμένου να παράγει καλύτερα αξιοποιήσιμο και πιο «χρήσιμο» εργατικό δυναμικό για την εκάστοτε κοινωνία. (Fredriksson, 2004, p.p. 5).

Η αναζήτηση της ποιότητας στην εκπαίδευση είχε ως εφιαλτήριο τα χαμηλά επίπεδα των μαθητών αναφορικά με τις μαθησιακές τους επιδόσεις, τα μεγάλα ποσοστά

σχολικών διαρροών και τους στόχους οι οποίοι έπρεπε να είχαν επιτευχθεί σύμφωνα με τα προγράμματα σπουδών. Το γεγονός βέβαια αυτό, όπως αναφέρει και σχετική αναφορά της Παγκόσμιας Τράπεζας είχε παρατηρηθεί σε χώρες των οποίων το εισόδημα είναι μέτριο και χαμηλό. Η βελτίωση επομένως της ποιότητας της εκπαίδευσης η οποία παρείχεται, ιδιαίτερα σε χώρες με φαινόμενα τέτοια ή άλλα παρόμοια, κρίθηκε ζωτικής σημασίας.

3.3 Η έννοια της αξιολόγησης και το παγκόσμιο πλαίσιο αναφοράς

Ως αξιολόγηση θα μπορούσαμε να ορίσουμε τη διαδικασία εκείνη κατά την οποία προβαίνουμε σε μια αποτίμηση του παραγόμενου έργου μας, μέσω της συλλογής πληροφοριών. Η παραπάνω διαδικασία, όπως πληροφορούμαστε και από τη σχετική βιβλιογραφία δύναται να πραγματοποιηθεί είτε εξωτερικά, από τρίτα πρόσωπα, είτε εσωτερικά, από το ίδιο πρόσωπο/φορέα/μονάδα κλπ που δρα, οπότε και συναντάται με τον όρο *αυτό-αξιολόγηση*.

Πιο συγκεκριμένα, οι ορισμοί τους οποίους συχνά συναντάμε είναι οι εξής: «*Αξιολόγηση είναι*» σύμφωνα με το Π.Δ. 8/1995 «*η διαδικασία που αποσκοπεί στο να προσδιορίσει κατά τρόπο συστηματικό και αντικειμενικό το αποτέλεσμα ορισμένης δραστηριότητας σε σχέση με τους στόχους που αυτή επιδιώκει και την καταλληλότητα των μέσων και των μεθόδων που χρησιμοποιούνται για την επίτευξή τους*» και ως προς το πεδίο της Εκπαίδευσης ο ορισμός που δίνεται στο Π. Δ. είναι ο εξής: «*...αξιολόγηση είναι η συστηματική διαδικασία ελέγχου και βαθμού επίτευξης των επιδιωκόμενων από το εκπαιδευτικό σύστημα σκοπών και ειδικών στόχων. Η αξιολόγηση αυτή μπορεί να γίνει σε ατομικό επίπεδο, με μέσα και μεθόδους κατάλληλα σε κάθε περίπτωση*».

Για τον Κασσωτάκη η αξιολόγηση θεωρείται το αποτέλεσμα μιας διαδικασίας που κρίνει την αξία κάποιου προσώπου, αντικειμένου ή πράγματος με βάση συγκεκριμένα, σαφή και προκαθορισμένα κριτήρια, ενώ σύμφωνα με την Ταρτόρη-Τσαλκατίδου αξιολόγηση είναι, επίσης, η διαδικασία αποτίμησης (Κεκρίδου, 2016, σ.σ. 9).

Προχωρώντας λίγο παραπέρα και μεταφερόμενοι σε ορισμούς υπερεθνικών αρχών : ως αξιολόγηση λογίζεται κατά τον Ο.Ο.Σ.Α. «*Η συστηματική ανάλυση των σημαντικότερων πλευρών της πολιτικής μιας εκπαιδευτικής μονάδας, με έμφαση στην εγκυρότητα των αποτελεσμάτων και τη δυνατότητα χρήσης τους. Κύριος σκοπός είναι η συμβολή στη βελτίωση της λήψης αποφάσεων, στην κατανομή των πόρων και του επιπέδου υπευθυνότητας*» (Ανδρεαδάκης, 2014).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δίνει τον εξής ορισμό:

Συστηματική, έγκυρη και αναλυτική διαδικασία με αυστηρό σχεδιασμό, θεμελιωμένες-αναγνωρισμένες ερευνητικές τεχνικές αλλά και σωστή χρησιμοποίηση των μεθόδων που επιλέγονται. Τα αποτελέσματά της πρέπει να είναι αναπαραγώγιμα από έναν άλλο

αξιολογητή που έχει πρόσβαση στα ίδια δεδομένα και χρησιμοποιεί τις ίδιες τεχνικές. Θα πρέπει να στοχεύει στην επεξεργασία των σημαντικότερων ερωτημάτων που θέτει η εκπαιδευτική μονάδα. Να είναι προσαρμοσμένη στις ανάγκες των χρηστών και να λαμβάνει υπόψη τους διαθέσιμους πόρους.

Άλλοι ορισμοί των οποίων η παρουσία κρίνεται επίσης απαραίτητη στο παρόν κείμενο είναι αυτή του Suchman (Δημητρόπουλος, 2002·Τσολάκη, 2009, σ.σ. 98) όπου αναφέρεται πως αξιολόγηση είναι *«η διαδικασία κρίσης της αξίας ενός προγράμματος, διαδικασία η οποία δεν προϋποθέτει υποχρεωτικά τη χρήση συστηματικών διαδικασιών ή τεκμηρίων της χρήσης αυτής»*.

Όσον αφορά στον τομέα της εκπαίδευσης ο Δημητρόπουλος (2010) αναφέρει για την αξιολόγηση πως: *«Είναι μια διαδικασία αξιολόγησης/ εκτίμησης/ αποτίμησης διαφόρων όψεων μιας εκπαιδευτικής διαδικασίας»* καθώς επίσης και μια *«Συστηματική και οργανωμένη διαδικασία όπου οι συντελεστές και τα αποτελέσματα ενός εκπαιδευτικού μηχανισμού εκτιμούνται βάσει προκαθορισμένων μέσων, κριτηρίων και σκοπών»*.

Τα πρώτα βήματα προς την κατεύθυνση της εκπαιδευτικής αξιολόγησης ανιχνεύονται στις αρχές του 20^{ου} αιώνα στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και το Ηνωμένο Βασίλειο όπου πραγματοποιούνται τα ψυχομετρικά τεστ (Γραμματικόπουλος, 2014, σ.σ.27). Η αξιολόγηση στις μέρες μας αποτελεί μια διαδικασία η οποία στον τομέα της κοινωνίας συνιστά ένα μέσο λογοδοσίας και διασφάλισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών· σε ό, τι αφορά τον κλάδο της Οικονομίας αποτελεί και εκεί νευραλγικό σημείο παρακολούθησης της πορείας των διαδικασιών σε κάθε πρόγραμμα, ενώ στη Διοίκηση εξασφαλίζει τη διατήρηση της ισορροπίας στην οργάνωση και λειτουργία και τέλος στο κομμάτι της Εκπαίδευσης, μέσω αυτής, διαπιστώνεται η επίτευξη των εκάστοτε στόχων, είτε αυτοί αφορούν τα μαθησιακά αποτελέσματα, είτε πρόκειται για το διοικητικό και λειτουργικό κομμάτι αυτής (Γραμματικόπουλος, 2014).

Προχωρώντας σε μια σύντομη βιβλιογραφική επισκόπηση αναφορικά με τον ορισμό της αξιολόγησης θα συνειδητοποιήσουμε πως δεν γίνεται λόγος για επιβολή κύρωσης σε περίπτωση μη ταύτισης του οποιουδήποτε παραγόμενου έργου με τους στόχους οι οποίοι έχουν τεθεί εκ των προτέρων, αλλά δίνεται έμφαση είτε στην παρακολούθηση των διαδικασιών ή της δράσης των προσώπων με σκοπό την έγκαιρη παροχή

βοήθειας ή διόρθωσης ορισμένων σφαλμάτων που θα προκύψουν, είτε έρχεται να «κουμπώσει» στην ολοκλήρωση μιας σειράς ενεργειών, έτσι ώστε να θεωρήσει γενικότερα την οποιαδήποτε διαδικασία, καθώς με αυτόν τον τρόπο προκύπτει και ο σχεδιασμός επόμενων δράσεων, σε όποιον τομέα και αν βρισκόμαστε, έτσι ώστε να επιτευχθούν οι εκάστοτε σκοποί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. (Σαΐτη, 2008). Η ανατροφοδότηση, η βελτίωση, η λήψη έγκυρων αποφάσεων, η ανάπτυξη, η βέλτιστη απόδοση, είναι μερικές από τις έννοιες που συναντάμε συχνά σε ορισμούς, οι οποίοι αφορούν στον ορισμό της αξιολόγησης και που τελικώς μας δείχνουν πως η τελευταία δεν αποτελεί τη «γκιλοτίνα» -εν προκειμένω- των εκπαιδευτικών διαδικασιών ή της επαγγελματικής εξέλιξης των εκπαιδευτικών, αλλά ένα στήριγμα το οποίο θα δώσει ώθηση, αλλά και θα διευκολύνει παρέχοντας πληροφορίες στους εκάστοτε εμπλεκόμενους. Ενώ αρκετοί ορισμοί για την εκπαίδευση φωτίζουν κυρίως την πλευρά της τελικής αξιολόγησης καθώς δίνεται έμφαση στην ερμηνεία, προσέγγιση και επεξήγηση των αποτελεσμάτων-δεδομένων ενός έργου με απώτερο στόχο τη βελτίωσή του, ωστόσο διαπιστώνουμε πως και πολλοί άλλοι εστιάζουν στη διαμορφωτική.

Η Αξιολόγηση παρουσιάζει δύο μορφές ανάλογα με το πρόσωπο που την πραγματοποιεί: την Εσωτερική και την Εξωτερική. Εσωτερική χαρακτηρίζεται η αξιολόγηση στην περίπτωση κατά την οποία διενεργείται από τον ίδιο τον φορέα-οργανισμό κλπ ο οποίος πρέπει να αξιολογηθεί, ενώ εξωτερική χαρακτηρίζεται όταν κάποιο άλλο αρμόδιο όργανο αναλαμβάνει να ολοκληρώσει τη διαδικασία αυτήν. Στο κεφάλαιο 5, πρόκειται να δούμε αναλυτικά, έτσι όπως περιγράφεται στο νόμο 4009/2011, ποιοι φορείς αναλαμβάνουν να φέρουν εις πέρας τις δύο αυτές μορφές αξιολόγησης.

3.3.1 Γιατί αξιολόγηση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση;

Ένα εύλογο ερώτημα το οποίο έχει βέβαια απαντηθεί σε προηγούμενο σημείο εμμέσως, στο πλαίσιο του ορισμού της έννοιας της αξιολόγησης είναι το εξής: «*Γιατί αξιολόγηση;*» Θα μπορούσαμε να πούμε πως κάποιοι δείκτες οι οποίοι μας οδηγούν, ίσως και ασυναίσθητα, στην υιοθέτηση της διαδικασίας της αξιολόγησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν είναι πολλοί, είναι όμως χαρακτηριστικοί της νοοτροπίας και της φιλοσοφικής θεώρησης που διέπει την εκάστοτε κοινωνία. Οι πιο κοινοί παράγοντες θα μπορούσαν να θεωρηθούν η οικονομία, η παιδαγωγική, η διοικητική και η κοινωνική διάσταση (Δημητρόπουλος, 2002· Τσολάκη 2009, σ. 102-

103). Από άποψη οικονομίας, όπως αναφέρεται σχετικά και σε ξενόγλωσσα εγχειρίδια, καθώς τα κρατικά κονδύλια επενδύονται σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό στις πανεπιστημιακές σπουδές είναι λογικό επακόλουθο το κράτος να επιθυμεί να γνωρίζει με ποιον τρόπο και σε ποιο βαθμό αξιοποιούνται τα χρηματικά αυτά ποσά· εάν και κατά πόσο, δηλαδή, τα χρήματα τα οποία διατίθενται στα πανεπιστήμια, πρόκειται να «επιστρέψουν» σε αυτό, μέσω του ανθρώπινου δυναμικού, το οποίο εκπαιδεύεται σε αυτά. Σε μια εποχή όπου σχεδόν τα πάντα ρυθμίζονται βάσει οικονομικών συμφερόντων μπορούμε εύκολα να κατανοήσουμε πως είναι μια πολύ σημαντική «ανατροφοδότηση» για τον κρατικό μηχανισμό η αξιολογική διαδικασία.

Σε ό, τι αφορά τον κοινωνικό ιστό, τα πράγματα δεν είναι και πολύ διαφορετικά σε σχέση με τον κρατικό μηχανισμό, γεγονός που σημαίνει πως η δωρεάν παιδεία στην Ελλάδα, παρέχεται δωρεάν στον βαθμό που τα χρήματα τα οποία διατίθενται σε κάθε σπουδαστή προέρχονται από τους ίδιους τους πολίτες, οι οποίοι επί της ουσίας τον «σπουδάζουν», καθώς φορολογούνται έτσι ώστε το ελληνικό κράτος να μπορεί να αντεπεξέλθει οικονομικά στις δαπάνες αυτές. Ένας άλλος λόγος για τον οποίο κρίνεται απαραίτητη η αξιολόγηση των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Συστημάτων είναι η προσπάθεια για τον έλεγχο και τη διασφάλιση μιας ουσιαστικής ποιότητας, σε ό, τι, δηλαδή, αφορά στην εκπαιδευτική της διάσταση.

Η εφαρμογή, επομένως της αξιολόγησης στα ΑΕΙ συμβάλλει στην εξασφάλιση και διασφάλιση τόσο της ποιότητας της γνώσης που παράγεται και μεταδίδεται σε αυτά, όσο και το «τεχνικό» κομμάτι που βοηθάει στην παραγωγή της γνώσης, δηλαδή η υλικοτεχνική υποδομή, οι κτιριακές εγκαταστάσεις κ.ο.κ.

Κεφάλαιο 4: Οι φορείς της πιστοποίησης της ποιότητας στην εκπαίδευση στην Ελλάδα

4.1 Η Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση- Α.ΔΙ.Π.

Το θεσμικό πλαίσιο δημιουργίας του φορέα

Αν και οι συζητήσεις όσον αφορά στην αξιολόγηση της ποιότητας της εκπαίδευσης γενικότερα και της ανώτατης εκπαίδευσης, ειδικότερα, είχαν εδώ και καιρό ξεκινήσει, εντούτοις η θεσμοθέτησή της στον τομέα της Τριτοβάθμιας πραγματοποιήθηκε με το νόμο 3374/2005, όπου καθιερώνονται πλέον διαδικασίες συνεχούς αξιολόγησης, με σκοπό την αποτίμηση του παραγόμενου έργου, διδακτικού και ερευνητικού στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, των οποίων την καθοδήγηση θα αναλάβει και ο πλέον αρμόδιος εθνικός φορέας ο οποίος ιδρύεται με αυτόν το νόμο, που είναι η Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (Α.ΔΙ.Π.) (ΑΔΙΠ, 2019·Eurydice, 2019).

Με το νόμο 4009/2011 υπό τον τίτλο *«Δομή, λειτουργία, διασφάλιση της ποιότητας των σπουδών και διεθνοποίηση των ανώτατων εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων»*, πραγματοποιείται η σύσταση ενός συστήματος για την εξασφάλιση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου των πανεπιστημίων, έτσι ώστε να παραχθούν προγράμματα σπουδών τα οποία θα βελτιώνονται διαρκώς με εξαιρετική ακαδημαϊκή, αλλά και επαγγελματική ποιότητα. Οι παραπάνω ενέργειες πραγματοποιούνται κατόπιν οδηγιών, κριτηρίων και δεικτών τα οποία εντοπίζονται στις Αρχές και Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Διασφάλιση Ποιότητας (ESG, 2015) στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης (EHEA) (Eurydice, 2018)

Τι είναι η Α.ΔΙ.Π.

Η Α.ΔΙ.Π. είναι ένα θεσμικό όργανο, μια εποπτική και συντονιστική αρχή, η οποία συστάθηκε με τον υπ. Αρ. 3374 νόμο του 2005 και τέθηκε σε λειτουργία από το 2006, με την ιδιότητα της ως *«θεματοφύλακας για θέματα ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης»* (Α.ΔΙ.Π., 2019), ενώ οι πράξεις της ελέγχονται ως προς τη νομιμότητά τους από το Υπουργείο Παιδείας. Σκοπό της αποτελεί:

να προωθήσει στα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης της χώρας τις κατευθυντήριες οδηγίες για την διαδικασία της αξιολόγησης, καθώς επίσης να εποπτεύει, να συντονίζει και να υποστηρίζει όλες τις διαδικασίες αξιολόγησης στα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΑΕΙ)/[...] να διαμορφώσει και να εφαρμόσει ένα ενιαίο σύστημα διασφάλισης ποιότητας ως σύστημα αναφοράς για τα επιτεύγματα και το έργο που επιτελούν τα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης. Επίσης να συγκεντρώσει και να κωδικοποιήσει τις κρίσιμες εκείνες πληροφορίες που θα καθοδηγήσουν την Πολιτεία στην αποτελεσματική ενίσχυση της Ανώτατης Εκπαίδευσης (Α.ΔΙ.Π., 2019).

Για την επίτευξη όμως των άνωθεν σκοπών κρίνεται μείζονος σημασίας η διασφάλιση της εγγύησης

της διαφάνειας των διαδικασιών αξιολόγησης και έχει ως αποστολή την υποστήριξη των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης στην πραγματοποίηση των διαδικασιών που στοχεύουν στη διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση, την ενημέρωση της Πολιτείας και των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης για τις σύγχρονες διεθνείς εξελίξεις και τάσεις στα συναφή ζητήματα και την προαγωγή της έρευνας στον τομέα αυτόν (Α.ΔΙ.Π., 2019).

Ως Διασφάλιση της Ποιότητας (Δ.Π.) θεωρείται η οργανωμένη και συστηματική προσπάθεια για τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και αγαθών, με τη βοήθεια ενός καλά δομημένου και οργανωμένου συστήματος με γνώμονα συγκεκριμένα κριτήρια, δείκτες και κανονισμούς (Α.ΔΙ.Π., 2019).

Οι αρμοδιότητές της

Όπως αυτές αναφέρονται στο νόμο 3374/2005, άρθρο 10 παρ. 2:

- Να προγραμματίζει, συντονίζει και υποστηρίζει τις διαδικασίες αξιολόγησης των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης
- Να τυποποιεί, εξειδικεύει, και αναθεωρεί με κατευθύνσεις και πρότυπα αξιολόγησης των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης, καθώς και τα κριτήρια και τους δείκτες σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 3, για το υποκείμενο σε αξιολόγηση έργο των ακαδημαϊκών μονάδων, των

προγραμμάτων σπουδών και των λοιπών υπηρεσιών που παρέχονται από τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης.

- Να συντάσσει, τηρεί και ανανεώνει το μητρώο ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων και ειδικών στον τομέα της διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση από την Ελλάδα και το εξωτερικό, στο οποίο έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης όλα τα ελληνικά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης.
- Να συγκεντρώνει πληροφορίες και να τηρεί βάση δεδομένων με τα στοιχεία των εκθέσεων αξιολόγησης όλων των ελληνικών ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης.
- Να ενημερώνει τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και τα ελληνικά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης με τα υφιστάμενα δεδομένα στην Ελλάδα και τις σύγχρονες διεθνείς τάσεις και εξελίξεις στον τομέα της διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση.
- Να διατηρεί αμφίδρομη συνεργασία με αντίστοιχους οργανισμούς του εξωτερικού.
- Να εκπονεί μελέτες και να διεξάγει έρευνες με στόχο την ανάπτυξη της μεθοδολογίας, των τεχνικών, των εφαρμογών διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση.
- Να δημοσιοποιεί τα αποτελέσματα της αξιολόγησης και τα μέτρα που λαμβάνονται για τη διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση.
- Να εκπροσωπεί τη χώρα στα θεσμικά όργανα και οργανισμούς που αποτελούνται από αντίστοιχους εθνικούς φορείς των κρατών-μελών της Ε.Ε. ή και τρίτων χωρών.
- Διατυπώνει προτάσεις για τη λήψη μέτρων και την υιοθέτηση πρακτικών διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας σε σχέση με τους στόχους του εθνικού συστήματος ανώτατης παιδείας και τις προδιαγραφές, εμπειρίες και πρακτικές.

Επιπροσθέτως, σε ό, τι αφορά το σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την υλοποίηση ενός προγράμματος εθνικής στρατηγικής για τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, η Αρχή είναι αυτή η οποία παρέχει γνωμοδότηση, υποστηρίζει την πραγματοποίηση του προγράμματος, προχωρά σε διαπραγμάτευση με τα Ακαδημαϊκά Ιδρύματα των

συμφωνιών του προγραμματικού σχεδιασμού, φέρει εγγύηση για τη διαφάνεια των κριτηρίων χρηματοδότηση και προχωρά σε εισήγηση προς τον Υπουργό Παιδείας και στα ακαδημαϊκά διοικητικά όργανα τους τρόπους και τα μέσα όσον αφορά στη διασφάλιση της ποιότητας. (Eurydice, 2019)

Τα πρόσωπα που την απαρτίζουν

Το ανθρώπινο δυναμικό της σύμφωνα με τις διατάξεις του σχετικού νόμου απαρτίζεται από: α) Στη θέση του Προέδρου της Αρχής ορίζεται ένας επιστήμονας με διεθνές κύρος, ο οποίος καλό είναι να έχει πρότερη εμπειρική επαφή με συναφή θέματα ως προς τη διαδικασία της διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, έπειτα από εκλογή του από την Επιτροπή Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής· β) Έξι εν ενεργεία καθηγητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι να «εκπροσωπούν» επιστημονικά τους εξής κλάδους:

- Ανθρωπιστικές επιστήμες
- Νομικές, Οικονομικές και Πολιτικές Επιστήμες
- Κοινωνικές Επιστήμες
- Επιστήμες Υγείας
- Της Διοίκησης των Επιχειρήσεων
- Θετικές Επιστήμες και Επιστήμες Πληροφορικής
- Θετικές και Γεωτεχνικές Επιστήμες

γ) Τέσσερις εν ενεργεία καθηγητές που διδάσκουν στον τεχνολογικό κλάδο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι θα εξειδικεύονται στους αντίστοιχους κλάδους, οι οποίοι είναι: 1) διοίκησης και οικονομίας, 2) επαγγελματών υγείας και πρόνοιας 3) τεχνολογικών επιστημών μηχανικών 4) τεχνολογικών γεωτεχνικών επιστημών και τροφίμων, έπειτα από σύστασή τους εκ μέρους των Προέδρων των TEI· δ) Ένας ερευνητής πρώτης βαθμίδας μη ακαδημαϊκών ερευνητικών ιδρυμάτων κατόπιν αποφάσεως του Υπουργού Παιδείας· ε) Ένας εκπρόσωπος της Κεντρικής Ένωσης Επιμελητηρίων· στ) Και τέλος ένας εκπρόσωπος των φοιτητών και ένας των σπουδαστών κατόπιν αποφάσεων της Εθνικής Φοιτητικής Ένωσης της Ελλάδας και της Εθνικής Σπουδαστικής Ένωσης της Ελλάδας αντίστοιχα (ΦΕΚ 189/Α' / 2.8.2005, Ν. 3374/2005, Αρ. 2, παρ. 2 και 3).

Οι διαδικασίες της Αξιολόγησης

Η διαδικασία της αξιολόγησης των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης υλοποιείται σε δύο φάσεις: η μία φάση έχει ως σκοπό την αξιολόγηση του παραγόμενου από την ακαδημαϊκή μονάδα έργου από το ίδιο το Ίδρυμα και αφορά σε γνώμονες όπως η φυσιογνωμία, η αποστολή και οι στόχοι της μονάδας, χαρακτηρίζοντας με αυτόν τον τρόπο τη διαδικασία ως εσωτερική αξιολόγηση, ενώ η δεύτερη, η οποία χαρακτηρίζεται ως εξωτερική διεκπεριώνεται από μια αρμόδια επιτροπή ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία τα οποία συλλέγει από τη σχετική έκθεση της προηγούμενης διαδικασίας (Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησης). Το χρονικό διάστημα κατά το οποίο υλοποιείται αυτή η διαδικασία έχει οριστεί το αργότερο τέσσερα έτη από την έναρξη της προηγούμενης αξιολόγησης. Τόσο στην εξωτερική, όσο και στην εσωτερική αξιολόγηση πραγματοποιείται μια προσπάθεια να ελέγχεται τεκμηριωμένα η εφαρμογή των πορισμάτων στα οποία κατέληξε η αρμόδια κάθε φορά επιτροπή, το εάν και σε ποιο βαθμό υπερκεράστηκαν προβλήματα που εντοπίστηκαν στην προηγούμενη αξιολόγηση, καθώς επίσης και το κατά πόσο τελεσφόρησαν οι διαδικασίες που ορίστηκαν και εφαρμόστηκαν για τη θεραπεία των προβλημάτων και τη βελτίωση, φυσικά της ποιότητας του παρεχόμενου από το Ακαδημαϊκό Ίδρυμα (ΦΕΚ 189/Α'/2.8.2005, Ν. 3374/2005, Αρ. 2, παρ. 2 και 3).

Κριτήρια και Δείκτες για την Αξιολόγησης και Διασφάλιση της Ποιότητας

Είναι λογικό πως η διαδικασία της αξιολόγησης του έμψυχου δυναμικού και υλικού-άυλου υλικού (προγράμματα σπουδών, διοικητικές υπηρεσίες, υλικοτεχνική υποδομή κλπ) των Ακαδημαϊκών Ιδρυμάτων πραγματοποιείται με βάση ορισμένους δείκτες και κριτήρια, όπως αυτά καθορίζονται και αναγνωρίζονται στα Πρότυπα και Οδηγίες για τη Διασφάλιση της Ποιότητας (Standards and Guidelines for Quality Assurance-ESG) στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης (European Higher Education Area-EHEA), τα οποία υιοθετήθηκαν από τους Υπουργούς Εκπαίδευσης, ύστερα από σχετική πρόταση που σχηματίστηκε και υποβλήθηκε από την Ευρωπαϊκή Εταιρία για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (European Association for Quality Assurance in Higher Education-ENQA). Η τήρηση ορισμένων σταθερών για την σωστή και ολοκληρωμένη διαδικασία αξιολόγησης της φυσιογνωμίας, των στόχων και της λειτουργίας ενός Ακαδημαϊκού Ιδρύματος και των παρεχόμενων από

αυτό υπηρεσιών -διδασκικών, διοικητικών, ερευνητικών κλπ-, το ποσοστό «συμμόρφωσης» και σύμπνοιας με μια διεθνή εκπαιδευτική φιλοσοφία και πολιτική, καθώς επίσης και ο εντοπισμός των «τρωτών» του σημείων ή η απόκλιση από τους προκαθορισμένους στόχους του, είναι απαραίτητη, δεδομένη και αυτονόητη, ειδικότερα στην περίπτωση που μιλάμε για το γεγονός πως μια χώρα αποτελεί -και θέλει να αποτελεί- μέλος ενός Εκπαιδευτικού Οργανισμού που θεραπεύει τέτοια ζητήματα, όπως συμβαίνει με την Ελλάδα και την εταιρία ENQA, αντίστοιχα. Τα κριτήρια, λοιπόν, αυτά εστιάζουν στην ποιότητα των πεδίων: διδακτικό και ερευνητικό έργο, προγράμματα σπουδών, λοιπές υπηρεσίες και έχουν ως εξής (Ν. 3374/2005, Αρ. 3, παρ. 1):

- Αναφορικά με το διδακτικό έργο: η αποτελεσματικότητα του διδακτικού προσωπικού, η ποιότητα της διδακτικής διαδικασίας, η οργάνωση και εφαρμογή του διδακτικού έργου, τα εκπαιδευτικά βοηθήματα, τα μέσα και οι υποδομές, η αξιοποίηση νέων τεχνολογιών, η αναλογία και η συνεργασία μεταξύ διδασκόντων και διδασκομένων, το επίπεδο και η επικαιρότητα των παρεχόμενων γνώσεων, η σύνδεση της έρευνας με τη διδασκαλία, η κινητικότητα του διδακτικού προσωπικού και των φοιτητών ή σπουδαστών.
- Αναφορικά με το ερευνητικό έργο: ο βαθμός προαγωγής της έρευνας στην ακαδημαϊκή μονάδα, οι επιστημονικές δημοσιεύσεις, οι ερευνητικές υποδομές, τα ερευνητικά προγράμματα, η αποτελεσματικότητα του ερευνητικού έργου, η πρωτοτυπία της έρευνας, η αναγνωρισιμότητα της έρευνας από τρίτους, οι ερευνητικές συνεργασίες, οι διακρίσεις και η επιβράβευση της έρευνας, η συμμετοχή των φοιτητών ή σπουδαστών στην έρευνα.
- Αναφορικά με το πρόγραμμα σπουδών: ο βαθμός ανταπόκρισης του προγράμματος σπουδών στους στόχους της ακαδημαϊκής μονάδας και στις απαιτήσεις της κοινωνίας, η συνεκτικότητα και η λειτουργικότητα του προγράμματος σπουδών, ο συντονισμός της ύλης των μαθημάτων, η ορθολογική οργάνωση των εκπαιδευτικών θεσμών, το εξεταστικό σύστημα, η υποστήριξη από διαθέσιμες εκπαιδευτικές δομές. Ενώ σύμφωνα με το άρθρο 72 του νόμου 4009/2011 στα γενικά κριτήρια της πιστοποίησης των προγραμμάτων σπουδών αναφέρονται τα εξής –στα οποία βλέπουμε να περιλαμβάνονται και κριτήρια από τους άλλους τρεις προς αξιολόγηση

ακαδημαϊκούς τομείς-: 1. Η ακαδημαϊκή φυσιολογία και ο προσανατολισμός του προγράμματος σπουδών. 2. Τα μαθησιακά αποτελέσματα και τα επιδιωκόμενα προσόντα σύμφωνα με το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων της Ανώτατης Εκπαίδευσης που προβλέπεται στην περίπτωση δ' της παραγράφου 4 του άρθρου 16 του νόμου 3879/2010, όπως προστίθεται με το άρθρο 46 του παρόντος νόμου. 3. Η δομή και η οργάνωση του προγράμματος σπουδών. 4. Η ποιότητα και η αποτελεσματικότητα του διδακτικού έργου, όπως τεκμηριώνεται, ιδίως από την αξιολόγηση από τους φοιτητές. 5. Η καταλληλότητα των προσόντων του διδακτικού προσωπικού. 6. Η ποιότητα του ερευνητικού έργου και της ακαδημαϊκής μονάδας. 7. Ο βαθμός σύνδεσης της διδασκαλίας με την έρευνα. 8. Η ζήτηση στην αγορά εργασίας. 9. Η ποιότητα των υποστηρικτικών υπηρεσιών, όπως οι διοικητικές υπηρεσίες, οι βιβλιοθήκες και οι υπηρεσίες φοιτητικής μέριμνας.

- ο Αναφορικά με τις λοιπές υπηρεσίες: η αποτελεσματικότητα των διοικητικών υπηρεσιών, οι υπηρεσίες φοιτητικής μέριμνας, οι πάσης φύσεως υποδομές, η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, η διαφάνεια και η αποτελεσματικότητα στη διαχείριση των οικονομικών πόρων και στη χρήση των υποδομών και του εξοπλισμού, οι συνεργασίες με άλλα εκπαιδευτικά ή ερευνητικά ιδρύματα του εσωτερικού και του εξωτερικού, καθώς και το κοινωνικό σύνολο.

Εσωτερική Αξιολόγηση

Η Εσωτερική Αξιολόγηση αποτελεί το πρώτο στάδιο της αξιολόγησης, η οποία εστιάζει στην αποτίμηση του παραγόμενου έργου και υπηρεσιών του ίδιου του Ιδρύματος, από το ίδιο το ίδρυμα και αποτελεί μια διαδικασία που επαναλαμβάνεται περιοδικά. Η διαδικασία διεκπεραιώνεται θέτοντας υπό μελέτη τα στοιχεία από την τελευταία Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησης, η σχολή-τμήμα, καθώς επίσης και εφαρμόζοντας μια σειρά από μεθόδους- εργαλεία, όπως είναι οι συζητήσεις, οι συνεντεύξεις και τα ερωτηματολόγια, στα οποία καλούνται να ανταποκριθούν- απαντήσουν το προσωπικό της σχολής, το διδακτικό και ερευνητικό προσωπικό, οι φοιτητές- σπουδαστές, έτσι ώστε να συλλεχθούν τα απαραίτητα δεδομένα, τα οποία θα καταρτίσουν τη σχετική έκθεση, που με τη σειρά της θα αποτελέσει πηγή πληροφοριών πάνω στις οποίες θα στηριχθούν οι υπεύθυνοι της Εξωτερικής

Αξιολόγησης. Η διάρκεια της διαδικασίας ορίζεται στο ένα ακαδημαϊκό έτος, δηλαδή δύο συνεχόμενα διδακτικά εξάμηνα.

Τα όργανα και οι διαδικασίες της Εσωτερικής Αξιολόγησης-ΜΟ.ΔΙ.Π. και ΟΜ.Ε.Α.

Εκτός βέβαια από την Ανεξάρτητη Αρχή, στη διαδικασία της αξιολόγησης εμπλέκεται και ένας ακόμη -βασικός- φορέας. Πρόκειται για τη Μονάδα Διασφάλισης Ποιότητας (ΜΟ.ΔΙ.Π), η οποία συγκροτείται με το νόμο 3374/2005, συνιστά υπεύθυνο όργανο κάθε Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος για την πραγματοποίηση των αξιολογικών διαδικασιών στο οικείο ίδρυμα και έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες, οι οποίες ορίζονται τόσο από το νόμο 4009/2011 ως εξής:

- την ανάπτυξη συγκεκριμένης πολιτικής, στρατηγικής και των απαραίτητων διαδικασιών για τη συνεχή βελτίωση της ποιότητας του έργου και των υπηρεσιών του ιδρύματος, που αποτελεί το εσωτερικό σύστημα διασφάλισης της ποιότητας του ιδρύματος -το οποίο διαμορφώνεται και εφαρμόζεται, με ευθύνη και πρωτοβουλίες της οικείας ΜΟ.ΔΙ.Π-,
- την ανάπτυξη, την οργάνωση, τη λειτουργία και τη συνεχή βελτίωση του εσωτερικού συστήματος διασφάλισης της ποιότητας του ιδρύματος,
- το συντονισμό και την υποστήριξη των διαδικασιών αξιολόγησης των ακαδημαϊκών μονάδων και των λοιπών υπηρεσιών του ιδρύματος και
- την υποστήριξη των διαδικασιών εξωτερικής αξιολόγησης και πιστοποίησης των προγραμμάτων σπουδών και του εσωτερικού συστήματος διασφάλισης της ποιότητας του ιδρύματος, στο πλαίσιο των αρχών, κατευθύνσεων και οδηγιών της Α.ΔΙ.Π. (Α.ΔΙ.Π.).

Τα μέλη που απαρτίζουν τη ΜΟ.ΔΙ.Π, που συγκροτείται κατόπιν απόφασης του Συμβουλίου του Ιδρύματος, είναι ο πρύτανης ή ένας από τους αναπληρωτές του, ο οποίος κατέχει τη θέση του προέδρου, πέντε μέλη Διδακτικού-Ερευνητικού Προσωπικού (Δ.Ε.Π.) του Ιδρύματος, ένας εκπρόσωπος κάθε κατηγορίας προσωπικού, όπως ορίζεται από τα άρθρα 28 και 29 του νόμου 4009/2011, οι οποίοι μπορούν να συμμετέχουν σε διαδικασίες ψηφοφορίας όταν τα προς ψήφιση θέματα άπτονται της κατηγορίας τους και τέλος εκπρόσωποι τόσο των φοιτητών, όσο και των φοιτητών του Δεύτερου και Τρίτου κύκλου Σπουδών (Μεταπτυχιακό και Διδακτορικό Πρόγραμμα, αντίστοιχα) εάν αυτοί υπάρχουν ως μέλη (Α.ΔΙ.Π., 2019).

Όσον αφορά στο Εσωτερικό Σύστημα Διασφάλισης της Ποιότητας, πρόκειται για μια διαδικασία αξιολόγησης της οποίας ο τρόπος διεξαγωγής ορίζεται από το Συμβούλιο του Ιδρύματος. Λόγω της σημαντικότητας των αρμοδιοτήτων της ΜΟ.ΔΙ.Π. η τελευταία συνεργάζεται με την Α.ΔΙ.Π. παρέχοντάς τις κατάλληλες πληροφορίες, μέσω του πληροφοριακού συστήματος το οποίο σχεδιάζεται και αποτελεί τη βάση των δεδομένων σε οτιδήποτε αφορά την εσωτερική αξιολόγηση του Ιδρύματος και τα οποία φυσικά είναι προσβάσιμα σε κάθε ενδιαφερόμενο.

Τέλος η ΜΟ.ΔΙ.Π. του εκάστοτε Τμήματος λειτουργεί ως Ομάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης (ΟΜ.Ε.Α.) (Ν. 3374/2005, Αρ. 5, παρ. 4) της Σχολής-Τμήματος που υπόκειται κάθε φορά σε αξιολόγηση, με τις εξής αρμοδιότητες:

- Φέρει την ευθύνη της διεξαγωγής της Αξιολόγησης στο εκάστοτε Τμήμα-Σχολή.
- Παρακολουθεί τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων.
- Προχωρά σε ενημέρωση των οργάνων και των μελών της Σχολής για τα σχετικά αποτελέσματα.
- Έχοντας στη διάθεσή της τα απαραίτητα δεδομένα, προχωρά στη σύνταξη της Έκθεσης Εσωτερικής Αξιολόγησης της Ακαδημαϊκής Μονάδας, η οποία αποστέλλεται στη ΜΟ.ΔΙ.Π. και από αυτήν έπειτα στην Α.ΔΙ.Π. Σε αυτήν περιλαμβάνονται τα στοιχεία τα οποία συλλέγονται κατά τη διαδικασία της αξιολόγησης, μέσα από μια κριτική ανάλυση, καταδεικνύονται τα αδύνατα ή δυνατά σημεία της μονάδας σε αναφορά με τη φυσιογνωμία και τους στόχους που η ίδια έχει θέσει προς επίτευξη, συμπεράσματα, κρίσεις, προτάσεις και μέτρα για τη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών και του έργου της μονάδας (βελτίωση αξιολογούμενων διαδικασιών, προγραμμάτων σπουδών, διδακτικής και ερευνητικής δραστηριότητας). (Ν. 3374/2005, Αρ. 5, παρ. 2)

Τα άτομα που συγκροτούν την ΟΜ.Ε.Α. προέρχονται από τη βαθμίδα του Αναπληρωτή Καθηγητή των μελών Δ.Ε.Π. ή Ε.Π., με διεθνή αναγνώριση, όπως και στην περίπτωση της ΜΟ.ΔΙ.Π., και γνώση επί του θέματος και της διαδικασίας της αξιολόγησης ακαδημαϊκών μονάδων, καθώς επίσης και ένας εκπρόσωπος των φοιτητών ή σπουδαστών, εκλεγμένοι από τον φορέα εκπροσώπησής τους. Σε ό, τι αφορά την αξιολόγηση προπτυχιακών και μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών, αλλά και των άλλων υπηρεσιών του Ιδρύματος ή της Μονάδας συγκροτείται η Ειδική

Ομάδα Αξιολόγησης (Ε.Ο.Α.) η οποία περιλαμβάνει στο ανθρώπινο δυναμικό της μέλη Δ.Ε.Π., Ε.Π., εκπρόσωπο φοιτητών ή και σπουδαστών και έναν κοινό εκπρόσωπο του λοιπού επιστημονικού και διοικητικού προσωπικού της Μονάδας ή του Ιδρύματος.

Εξωτερική Αξιολόγηση

Η Εξωτερική Αξιολόγηση έπεται της Εσωτερικής, αποτελώντας το τελευταίο στάδιο για την ολοκλήρωση της Αξιολόγησης των ΑΕΙ για τη διασφάλιση και πιστοποίηση της ποιότητάς τους. Όπως αναφέρεται ακριβώς στην επίσημη σελίδα της Αρχής, σκοπό της εξωτερικής αξιολόγησης αποτελεί *«η διαπίστωση της πληρότητας, της διαφάνειας και της αντικειμενικότητας στην Εσωτερικής Αξιολόγησης και των τεκμηριωτικών της δεδομένων και η διατύπωση ουδέτερης αντικειμενικής γνώμης»* (Α.ΔΙ.Π., 2019). Οι επιμέρους στόχοι της Επιτροπής επικεντρώνονται στην ικανοποίηση των *«εύλογων»* αιτημάτων τα οποία εισηγούνται οι Μονάδες, στην υπόδειξη πρακτικών οι οποίες θα συμβάλουν στην βελτίωση της ακαδημαϊκής ποιότητας, όχι μόνο στο επίπεδο του υπό αξιολόγηση Ιδρύματος, αλλά και σε εθνικό επίπεδο (Α.ΔΙ.Π., 2019).

Το υπεύθυνο όργανο, στο οποίο γίνεται λεπτομερής αναφορά στη συνέχεια, είναι η Επιτροπή Εξωτερικής Αξιολόγησης (Ε.Ε.Α.) η οποία προχωρά στην προσεκτική μελέτη της Έκθεσης Εσωτερικής Αξιολόγησης, κατόπιν επίσκεψης της ομάδας αυτής στο εκάστοτε ίδρυμα ή Ακαδημαϊκή Μονάδα, ενώ ακολουθούν και συναντήσεις-συζητήσεις με τα μέλη Δ.Ε.Π. και το λοιπό προσωπικό της Σχολής-Τμήματος, καθώς επίσης και με τους φοιτητές-σπουδαστές. Ακολουθώντας και με βάση τα στοιχεία που συλλέχθηκαν από την επιτόπια επίσκεψη και την Έκθεση, συντάσσεται η Έκθεση Εξωτερικής Αξιολόγησης, η οποία περιέχει διαπιστώσεις, παρατηρήσεις και προτάσεις και μέτρα βελτίωσης αναφορικά με την ποιότητα σε κάθε έναν από τους τομείς αξιολόγησης (Διδακτικό κα ερευνητικό έργο, προγράμματα σπουδών και λοιπές υπηρεσίες), η οποία στη συνέχεια θα σταλεί στην Αρχή.

Εξωτερική Αξιολόγηση και Πιστοποίηση

Όταν κάνουμε λόγο για Πιστοποίηση αναφερόμαστε σε μια διαδικασία Εξωτερικής Αξιολόγησης η οποία πραγματοποιείται, όπως ειπώθηκε και για τη Διασφάλιση της

Ποιότητας, σύμφωνα με κάποια προκαθορισμένα κριτήρια και δείκτες, τόσο ποιοτικά, όσο και ποσοτικά, με διεθνή αναγνώριση και φυσικά, ήδη γνωστοποιημένα.

Σε ό, τι αφορά την Α.ΔΙ.Π. και τη συγκεκριμένη διαδικασία έχουμε να αναφέρουμε ότι προχωρά σε πιστοποίηση της ποιότητας: 1. Των Προγραμμάτων Σπουδών, όπου έχουμε περαιτέρω διάκριση σε: α. σύντομου κύκλου, β. Δια Βίου Μάθησης, γ. Εξ αποστάσεως, δ. αλλά και προγράμματα συνεργασίας με άλλα εκπαιδευτικά ή ερευνητικά ιδρύματα της Ελλάδας ή του Εξωτερικού· 2. Προβαίνει σε αξιολόγηση των εσωτερικών συστημάτων διασφάλισης ποιότητας, ποικίλων Ιδρυμάτων.

Τα Όργανα της Πιστοποίησης

Την αρμόδια ομάδα συνιστά η Επιτροπή Εξωτερικής Αξιολόγησης (Ε.Ε.Α), μια ομάδα εμπειρογνομόνων οι οποίοι επιλέγονται από το σχετικό μητρώο (Μητρώο Εμπειρογνομόνων) στο οποίο περιλαμβάνονται Έλληνες ή και αλλοδαποί εμπειρογνώμονες, ευρέως γνωστοί για το ακαδημαϊκό τους κύρος ή ειδικοί ισότιμων τμημάτων ΑΕΙ του εξωτερικού, ακόμα μπορεί να αποτελούν μέλος ερευνητές τριτοβάθμιων σχολών του εξωτερικού, των οποίων η κατοχή εμπειρίας σε σχετικά με την αξιολόγηση θέματα συνεκτιμάται για την κατάταξή τους στο Μητρώο Εμπειρογνομόνων. Στο μητρώο δεν επιτρέπεται να περιλαμβάνονται μέλη του Συμβουλίου της Αρχής, καθώς επίσης και άτομα του Ειδικού Επιστημονικού Προσωπικού (Ε.Ε.Π.), τα οποία όμως έχουν σχέση με την Α.ΔΙ.Π. Στην περίπτωση της αξιολόγησης ενός προγράμματος σπουδών κρίνεται απαραίτητο ένα μέλος της επιτροπής εμπειρογνομόνων να έχει επιστημονική κατάρτιση συναφή με το γνωστικό αντικείμενο του υπό αξιολόγηση προγράμματος σπουδών. Η επιτροπή προβαίνει στη διαδικασία της αξιολόγησης υπό την καθοδήγηση των κριτηρίων και των δεικτών τα οποία έχουν προκαθοριστεί, λαμβάνει υπόψη της τα στοιχεία τα οποία έχει συγκεντρώσει η Α.ΔΙ.Π. και έπειτα, όταν αυτό κρίνεται αναγκαίο επισκέπτεται την ακαδημαϊκή μονάδα. Δίνεται η δυνατότητα στην επιτροπή να αξιολογεί συναφή, αλλά και περισσότερα του ενός προγράμματα σπουδών, ιδιαίτερα στην περίπτωση που η ολοκλήρωση της παρακολούθησης του ενός, θεωρείται προαπαιτούμενη για την παρακολούθηση του άλλου, λόγου χάρη: προπτυχιακό-μεταπτυχιακό πρόγραμμα. Επιπλέον η Επιτροπή Αξιολόγησης προχωρά στην αξιολόγηση του εσωτερικού συστήματος διασφάλισης της ποιότητας –όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως. Με

την ολοκλήρωση όλης της διαδικασίας συντάσσει και τη σχετική έκθεση διασφάλισης της ποιότητας του εκάστοτε ιδρύματος και κατατίθεται στην ΑΔΙΠ. (Α.ΔΙ.Π., 2019).

Τα πορίσματα της Πιστοποίησης-Αξιολόγηση των αποτελεσμάτων

Όσον αφορά στην απόφαση του Συμβουλίου της Α.ΔΙ.Π. για τα αποτελέσματα της άνωθεν διαδικασίας, αυτή μπορεί να χαρακτηριστεί ως θετική, θετική υπό όρους, αρνητική.

Ακόμη και στην περίπτωση που έχει ανακοινωθεί η θετική απόφαση της πιστοποίησης ενός Προγράμματος ή Εσωτερικού συστήματος, τα αρμόδια όργανα και πιο συγκεκριμένα το Συμβούλιο της Αρχής διατηρούν το δικαίωμα «αυταπαγγέλτως» ή έπειτα από εκδήλωση ενδιαφέροντος από πλευράς του Υπουργού Παιδείας, να «επαληθεύσει» εάν τηρούνται και ικανοποιούνται τα κριτήρια αυτά, τα οποία εξασφάλισαν τη θετική πιστοποίηση στο εκάστοτε ίδρυμα, με τον Πρύτανη του οποίου να φέρει επίσης ευθύνη, για την άμεση ενημέρωση της Αρχής, στην περίπτωση που αυτά δεν συνεχίζουν να υφίστανται. (Α.ΔΙ.Π., 2019).

Στην απόφαση η οποία κρίθηκε θετική υπό όρους, ορίζεται ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα εντός του οποίου πρέπει να ικανοποιηθούν τα κριτήρια που δεν επιτεύχθηκαν από το Πανεπιστημιακό ίδρυμα, έτσι ώστε να σταλεί η σχετική Έκθεση -Έκθεση Εξωτερικής Αξιολόγησης- στο Συμβούλιο της Αρχής, η οποία θα αποφανθεί σχετικά.

Τέλος, στην περίπτωση που η απόφαση είναι αρνητική, τότε με απόφαση του Υπουργού Παιδείας είτε διακόπτεται η εισαγωγή των φοιτητών στο εκάστοτε Πρόγραμμα Σπουδών ή Ακαδημαϊκό Ίδρυμα- ανάλογα με το αντικείμενο που πιστοποιείται κάθε φορά- είτε περιορίζεται η χρηματοδότηση του Ιδρύματος αυτού. Μια ακόμη περίπτωση μερικής ή ολικής αναστολής της χρηματοδότησης ενός Ιδρύματος είναι αυτή κατά την οποία το τελευταίο δεν παρέχει πρόσβαση στα δεδομένα του- υλικό πληροφόρησης και απαραίτητη τεκμηρίωση (Α.ΔΙ.Π., 2019· Eurydice, 2019).

Το υλικό της αξιολόγησης -οι Εκθέσεις Εξωτερικής Αξιολόγησης όπως και οι αποφάσεις της πιστοποίησης- γνωστοποιούνται τόσο στο Ίδρυμα, όσο και στον Υπουργό Παιδείας, ενώ σχετικό αρχείο τηρείται βρίσκεται αναρτημένο και στην ηλεκτρονική της σελίδα της Αρχής. Επιπλέον αρχείο τηρείται και από το Υπουργείο,

όπου υπάρχουν τα πιστοποιημένα Προγράμματα Σπουδών, καθώς επίσης και τα πιστοποιημένα Εσωτερικά Συστήματα Αξιολόγησης.

4.2 Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης (European Higher Education Area-EHEA) και το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (European Association For Quality Assurance in Higher Education-ENQA)

Η Magna Charta Univesitatum

Το 1986 το Πανεπιστήμιο της Μπολόνια προσχώρησε σε μια πρόταση-κατάθεση –τη Magna Charta των Πανεπιστημίων- προς τα παλαιότερα Πανεπιστήμια της Ευρώπης η οποία έτυχε μεγάλης αποδοχής. Τον Ιούνιο του 1987 συγκεντρώθηκαν στη Μπολόνια 80 αντιπρόσωποι Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων οι οποίοι εξέλεξαν 8 μέλη τα οποία θα αποτελούσαν και τα μέλη του συμβουλίου. Το σχετικό έγγραφο συντάχθηκε στη Βαρκελώνη τον Ιανουάριο του 1988 και υπογράφηκε από τα πανεπιστημιακά μέλη που ήταν παρόντα στη Μπολόνια.

Ο σκοπός αυτού του εγγράφου ήταν να θεμελιώσει ορισμένες αρχές και αξίες, άλλες από τις οποίες υφίσταντο και άλλες ορίστηκαν τότε, οι οποίες θα εξέφραζαν τα ιδεώδη της ευρωπαϊκής πανεπιστημιακής κοινότητας και οι οποίες θα επιτύγχαναν τη στενή συνεργασία μεταξύ των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων. Οι θεμελιώδεις αυτές αρχές σχετίζονταν με:

- Την ηθική και πνευματική διάσταση που θα πρέπει να διέπει τη διδασκαλία και την έρευνα από διάφορες οικονομικές και πολιτικές δυνάμεις.
- Η διδασκαλία και η έρευνα θα πρέπει να είναι στενά συνδεδεμένες με τις εξελίξεις στο γνωστικό τομέα και τις κοινωνικές μεταβολές.
- Το Πανεπιστήμιο συνιστά έναν χώρο ελεύθερης διακίνησης ιδεών και διαλόγου και συνεπώς η ελευθερία στη διδασκαλία και την έρευνα είναι θεμελιώδης αρχή λειτουργίας του.
- Καθώς το Πανεπιστήμιο αποτελεί το θεματοφύλακα «της ευρωπαϊκής ανθρώπινης παράδοσης» έχει «ηθική» υποχρέωση να διαφυλάξει την παγκόσμια γνώση, προσφέροντας μάλιστα τις κατάλληλες συνθήκες γνωριμίας και αλληλοσεβασμού μεταξύ των ανθρώπων όλων των λαών. (OBSERVATORY MAGNA CHARTA UNIVERSITATUM, 2019).

Η Διακήρυξη της Σορβόνης (1998)

Με τη συνάντηση στο Παρίσι το Μάιο του 1998 υπογράφηκε η Διακήρυξη της Σορβόνης, όπου τέθηκε για πρώτη φορά ο στόχος για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης και έγινε αναφορά στα εξής ζητήματα: α. την κινητικότητα των φοιτητών και των διδασκόντων· β) τη θέσπιση ενός κοινού δύο-κύκλων συστήματος σπουδών (Bachelor-Προπτυχιακό, Master-Μεταπτυχιακό)· γ) τη δημιουργία ενός συστήματος αναγνώρισης τίτλων σπουδών (Use of credits)· δ) τη «δημιουργία» μιας Ευρώπης της Γνώσης. Επάνω σε αυτούς τους άξονες γίνονται και κατά τις επόμενες συνόδους οι εκάστοτε αλλαγές -τροποποιήσεις, προσθέσεις- με βάση τους στόχους που τίθενται. (European Commission, 2019). Τη Διακήρυξη της Σορβόνης ακολούθησε η δημιουργία του προγράμματος της «Διαδικασίας της Μπολόνιας», στη διάρκεια της οποίας Ευρωπαίοι Υπουργοί Παιδείας διαμορφώνουν σχέδια αναφορικά με την «εναρμόνιση των διαδικασιών» στην Ανώτατη Εκπαίδευση (Τσολάκη, 2007, σ.σ.81).

Η Διακήρυξη της Μπολόνιας (1999)

Με τη διακήρυξη τη Μπολόνια οι διαδικασίες ίδρυσης του Ενιαίου Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΧΑΕ) βρίσκονται πλέον σε τελικό στάδιο, καθώς θεωρείται αναγκαίος προκειμένου να προαχθεί η φιλοσοφία της βελτιστοποίησης της ποιότητας της ανώτατης εκπαίδευσης. Συνέχισε στην πορεία που σχεδίασε η Magna Charta, ενώ διευρύνει τους στόχους που τέθηκαν κατά την προηγούμενη Διακήρυξη. Πιο συγκεκριμένα, έγινε λόγος για τα εξής: α) κινητικότητα όχι μόνο για φοιτητές ή καθηγητές, αλλά και για ερευνητές και διοικητικό προσωπικό, β) τίτλοι σπουδών οι οποίοι θα μπορούν να βρίσκουν αντιστοιχία σε ευρωπαϊκό επίπεδο, γ) ίδρυση του συστήματος πιστωτικών μονάδων, δ) εμποτισμός μιας ευρωπαϊκής διάστασης, όσον αφορά στον τρόπο και τις αρχές λειτουργίας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη και πρόοδο της οποίας κρίνεται απαραίτητη μια «ελευθερία με υπευθυνότητα», σε όλους τους τομείς της και τέλος, σημείο στο οποίο δόθηκε έμφαση, είναι η ευρωπαϊκή συνεργασία για τη διασφάλιση της ποιότητας. (Καραμάνος, 2007, σ.σ. 86, · European Commission, 2019, p.p.20). Πλέον σε ό, τι αφορά τη διατύπωση των κοινών στόχων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, έχουμε να κάνουμε με «σύγκλιση» και όχι «εναρμόνιση» των εκπαιδευτικών συστημάτων (Τσινισιζέλης, 2007, σ. 106).

Ο εντοπισμός χαμηλού ποσοστού σε ορισμένα σημαντικά ζητήματα στον ευρωπαϊκό χώρο σε σύγκριση με αναπτυγμένες περιοχές του υπόλοιπου κόσμου -ΗΠΑ, Καναδάς, Ιαπωνία- όπως είναι, ενδεικτικά, το ερευνητικό προσωπικό, η εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η κατοχή πτυχίου Ανώτατης Εκπαίδευσης του ευρωπαϊκού πληθυσμού, συνετέλεσαν ώστε να ληφθεί η απόφαση και να τεθούν τα θεμέλια για μια συστηματικότερη, πιο οργανωμένη και συντονισμένη προσπάθεια για την βελτίωση της ποιότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Με αυτήν την προοπτική συστάθηκε και αυτόν το σκοπό υπηρετεί και ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης, ο οποίος δημιουργήθηκε με την πολιτική θέληση 48, κάθε μια με διαφορετικό κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό επίπεδο. Αυτός ο χώρος αποτέλεσε πεδίο εφαρμογής ενός κοινού συνόλου δεσμεύσεων που περιλαμβάνουν διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και κοινά εργαλεία. Έχοντας ως αφετηρία και στόχο τα παραπάνω, οι χώρες στη βάση κοινών αξιών προχωρούν προς την υιοθέτηση μεταρρυθμίσεων για τη βελτίωση της ποιότητας της Ακαδημαϊκής τους Εκπαίδευσης (EHEA, 2019).

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση- (ENQA) αποτελεί έναν οργανισμό-ομπρέλα ο οποίος εκπροσωπεί τους οργανισμούς διασφάλισης ποιότητας των κρατών-μελών του Ε.Χ.Α.Ε., με σκοπό την προώθηση της συνεργασίας στην Ευρώπη για τη διασφάλιση της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση με σκοπό την καλλιέργεια της κουλτούρας της αξιολόγησης σε αυτήν τη βαθμίδα της εκπαίδευσης και τη διεύρυνση των διάφορων οπτικών επί του θέματος, μέσω της παροχής πληροφοριών και της ανάπτυξης καλών πρακτικών με σκοπό την επίτευξη του σκοπού αυτού· υποστηρίζει και συμβάλλει στην ανάπτυξη εθνικών οργανισμών διασφάλισης της ποιότητας και διευκολύνει σχετικές διαδικασίες, προσπαθώντας πάντοτε να εμφυσήσει τις αξίες που τη διαπνέουν όπως είναι η διαφάνεια (Transparency) όσον αφορά στη διαμόρφωση των πολιτικών, των διαδικασιών και των κριτηρίων των ενεργειών του· την ανεξαρτησία (Independence) καθώς προάγει τη λήψη πρωτοβουλιών των σχετικών οργανισμών και την αυτονομία στην ανώτατη εκπαίδευση· τη συνεργασία (Collaboration), διότι ο οργανισμός αυτό συνεργάζεται με τα μέλη και τους συνεργάτες του και τέλος την ακεραιότητα (Integrity) καθώς λειτουργεί με επαγγελματισμό, αντικειμενικότητα, αμεροληψία, δικαιοσύνη και ίση αντιμετώπιση προς όλους (ENQA, 2019).

Άλλοι οργανισμοί οι οποίοι είναι επιφορτισμένοι με τη διεκπεραίωση ενεργειών αναφορικά με τη διασφάλιση της ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση είναι οι

ακόλουθοι: European University Association (EUA), International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education (INQAAHE), European Association for Institutions in Higher Education (EAIHE), Council for Higher Education Accreditation (CHEA), European Association of Institutions in Higher Education (EURASHE).

Στις συνόδους που ακολούθησαν σημειώθηκε η εξής πρόοδος:

Η Διακήρυξη της Πράγας (2001)

Στην Διακήρυξη της Πράγας δόθηκε έμφαση: α) σε μια κοινωνική διάσταση στην κινητικότητα των μαθητών-φοιτητών, καθώς επίσης και β) στη δίκαιη αναγνώριση και την ανάπτυξη-σχεδιασμό κοινών πτυχίων, προς διευκόλυνση της χρησιμοποίησης των προσόντων από μέρους των φοιτητών και της παρακολούθησης μαθημάτων σε ξένα Πανεπιστήμια -λ.χ. σε επίπεδο Erasmus- τα οποία θα έχουν επίσης ως χαρακτηριστικό τους την κοινωνική διάσταση -σύνδεση κοινωνικών αναγκών και εκπαίδευσης- ενώ εισάγεται επίσημα και ο όρος και καθιερώνεται ως εκπαιδευτικός θεσμός-κομμάτι της εκπαίδευσης η *Δια Βίου Μάθηση*, για τη «βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την αντιμετώπιση των αναγκών για νέες δεξιότητες» (Καραμάνος, 2007, σ.σ. 88). γ) προάγεται η συνεργασία αναγνωρισμένου διδακτικού προσωπικού με φορείς διασφάλισης της ποιότητας, ενώ θεσπίζεται και το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πιστωτικών Μονάδων (European Credits Transfer System-ECTS), όπως και το *Παράρτημα Διπλώματος*, το οποίο συμβάλλει στην επεξήγηση του τίτλου σπουδών του φοιτητή, διευκολύνοντας την κινητικότητά του, δ) εμφανίζεται η ενίσχυση της εικόνας του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης και των Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων, βελτιώνοντας την ποιότητά τους, ώστε να γίνουν περισσότερο ανταγωνιστικά και προσελκύοντας κατ' αυτόν τον τρόπο μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών από όλο τον κόσμο. Τέλος, ε) κάτι το οποίο πρέπει να τονίσουμε είναι το γεγονός πως στην Πράγα έχουμε τη θεώρηση της ανώτατης εκπαίδευσης ως «δημόσιο αγαθό» και «δημόσια ευθύνη» (Κλάδης, 2007, σ.σ. 97).

Παρατηρούμε πως με τις Διακηρύξεις της Σορβόνης, της Μπολόνιας και της Πράγας τέθηκαν θεμελιώδεις αρχές της ευρωπαϊκής ακαδημαϊκής κοινότητας, οι οποίες, έπειτα, με τη Διαδικασία της Μπολόνιας έμελλε να εξελιχθούν, καθώς επίσης και να αποτελέσουν τη βάση δημιουργίας και λήψης άκρως σημαντικών, για τον ευρωπαϊκό

πανεπιστημιακό χώρο, συστημάτων και αποφάσεων στις οποίες θα γίνει εν συνεχεία αναφορά.

Επομένως, από την Διακήρυξη του Βερολίνου το 2003, οπότε και ολοκληρώνεται η «παραγωγή της πολιτικής» (Κλάδης, 2007, σ.σ. 94) μέχρι την Διακήρυξη του Ερεβάν το 2015 -μεσολάβησαν οι Διακηρύξεις των: Μπέργκεν 2005, όπου σχεδιάζεται πλέον η στρατηγική της «υλοποίησης της πολιτικής» (Κλάδης, 2007, σ.σ. 97), Λονδίνο 2007, Λέουβεν 2009, Βουκουρέστι 2012- και σε ό, τι αφορά στους τέσσερις τομείς, στους οποίους έγινε αναφορά στη Διακήρυξη της Σορβόνης, πραγματοποιήθηκαν οι ακόλουθες εξελίξεις:

α) ενίσχυση και διευκόλυνση της κινητικότητας των φοιτητών, η οποία είχε αρχίσει να σημειώνει ήδη ανοδική πορεία, τόσο σε επίπεδο αναγνώρισης προσόντων, όσο και σε οικονομικό επίπεδο με τη μεταφορά δανείων, υποτροφιών, άδειας παραμονής, ακόμα και συστημάτων για εξασφάλιση σύνταξης,

β) εξασφαλίστηκε ο τρίτος κύκλος σπουδών, τον οποίο αποτελεί το Διδακτορικό επίπεδο, καθώς επίσης και η πρόσβαση σε αυτόν από τον Πρώτο και Δεύτερο Κύκλο, ενώ έγινε λόγος και για ίση πρόσβαση στο κομμάτι της εκπαίδευσης, γεγονός που προσδίδει ένα δημοκρατικό και δίκαιο χαρακτήρα στο πρόσωπο της Εκπαίδευσης· δόθηκε έμφαση στο σχεδιασμό και εφαρμογή ενός συστήματος Εθνικού Πλαισίου Προσόντων (Ε.Π.Π.), για τη βελτίωση και τη διάδοση του οποίου έγιναν εκτενείς συζητήσεις από τις προηγούμενες αντίστοιχα Ανακοινώσεις και τίθεντο νέοι στόχοι για το πώς θα διαμορφωθεί το 2010 και 2012, ενώ το κομμάτι της Δια Βίου Μάθησης παρέμεινε ως ένα αναγκαίο και δυνατό σημείο συζητήσεων, ψηλά στην ατζέντα των εκπαιδευτικών θεμάτων, το οποίο με την πάροδο των συζητήσεων εξελίχθηκε, ενισχύθηκε η κοινωνική του ταυτότητα, καθώς, άλλωστε η διαδικασία της Δια Βίου Μάθησης βρίσκεται σε μια αλληλεπίδραση με τις κοινωνικές ανάγκες, από τις σημαντικότερες των οποίων είναι αυτή της απασχολησιμότητας.

γ) βήματα έγιναν και στο κομμάτι της υιοθέτησης των Πιστωτικών Μονάδων, την κατασκευή και εφαρμογή εργαλείων (ENIC, NARIC, ECTS, DS, QFs, ESG) και αναγνώριση ορισμένων καλών πρακτικών, ενώ δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή στη διαδικασία της διασφάλισης της ποιότητας, η οποία απετέλεσε πρωταρχικό στόχο του EXAE κατά το 2009· ένα από τα κομβικά σημεία του Μπέργκεν 2005 υπήρξε και η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Κανόνων και Οδηγιών, με βάση τα οποία

ορίστηκαν τα κριτήρια αξιολόγησης των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης, από τα αρμόδια εθνικά συστήματα διασφάλισης ποιότητας, ενώ το 2007 δημιουργήθηκε και το Ευρωπαϊκό Μητρώο Διασφάλισης Ποιότητας (Κλάδης, 2007, σ. 97·European Quality Assurance Register-EQAR, 2019).

δ) η σύνδεση μεταξύ των πανεπιστημίων και της έρευνας, η διεθνής συνεργασία στη βάση κοινών αξιών και σημαντικής ανάπτυξης, όπως επίσης και συζητήσεις για την ανάπτυξη στρατηγικών οι οποίες θα βελτιώσουν την παγκόσμια διάσταση της Διακήρυξης της Μπολόνιας, θα συνεισφέρουν στην «εξάπλωσή» της και θα την εξελίσσουν (European Commission, 2019· de Wit, 2015, p.p. 8).

Η Διακήρυξη του Παρισιού (2018)

Η πιο πρόσφατη σύνοδος των 48 Υπουργών έλαβε χώρα στο Παρίσι, όπου τέθηκαν στόχοι για τη διαμόρφωση ενός πιο φιλόδοξου Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης ενόψει του 2020 οι οποίοι συμπυκνώνονται στα κύρια ακόλουθα σημεία:

- I. Μια περιεκτική και καινοτόμος προσέγγιση στη μάθηση και τη διδασκαλία, όπου θα προαχθεί η παιδαγωγική και επιστημονική κατάρτιση του προσωπικού, η βελτίωση της ψηφιοποίησης και η ενσωμάτωσή της στις αναφερόμενες διαδικασίες με απώτερο στόχο τη βελτίωση και ανάπτυξη των ψηφιακών δεξιοτήτων, τη διευκόλυνση της διδασκαλίας και της διασφάλισης της ποιότητας, καθώς επίσης και η ανάπτυξη-σχεδιασμός διατμηματικών προγραμμάτων σπουδών, όπως και προγραμμάτων σπουδών που συνδυάζουν την ακαδημαϊκή με την πρακτική γνώση, τα οποία εν τέλει θα παρέχουν το κατάλληλο έρεισμα στους φοιτητές για την δια βίου επαγγελματική και προσωπική τους ανάπτυξη.
- II. Μια ολοκληρωμένη διακρατική συνεργασία στην Ανώτατη Εκπαίδευση, την έρευνα που διεξάγεται σε αυτήν και την καινοτομία.
- III. Την καλλιέργεια περιβαλλοντικής παιδείας και συνείδησης μέσω της Ανώτατης Εκπαίδευσης, εξασφαλίζοντας ένα βιώσιμο μέλλον για τον πλανήτη μας.

Η επόμενη συνάντηση έχει προγραμματιστεί να διεξαχθεί στη Ρώμη τον Ιούνιο του 2020.

Κεφάλαιο 5: Η Κριτική Ανάλυση Λόγου ως ερευνητικό εργαλείο

5.1 Ο λόγος και η κριτική γλωσσολογία «πρόγονος» της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου

Ο λόγος αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής του ανθρώπου, διότι συνιστά το μέσο με το οποίο επιτυγχάνεται η επικοινωνία των ατόμων και με θεμέλιο την επικοινωνία αυτή, δημιουργήθηκε και αναπτύχθηκε ο πολιτισμός του ανθρώπινου γένους. Χρησιμοποιώντας τόσο τον γραπτό, όσο και τον προφορικό λόγο προσπαθούμε να «στείλουμε» μηνύματα, τα οποία περιέχουν έναν πλούτο προσωπικών σκέψεων, πεποιθήσεων και συναισθημάτων, ενώ και σε κοινωνικό-πολιτικό επίπεδο ο λόγος, καθώς είναι πολλακώς συναισθηματικά και ιδεολογικά φορτισμένος, χρησιμοποιείται συχνά ως μέσο για τη δημιουργία οποιασδήποτε κοινωνικής πραγματικότητας.

Η έννοια του λόγου, όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε, έχει κεντρίσει το ενδιαφέρον της φιλοσοφικής ενασχόλησης ήδη από την αρχαιότητα, οπότε έχουν τεθεί και πολύτιμες βάσεις για την περαιτέρω μελέτη του, στη διάρκεια των χρόνων. Μεταφερόμενοι στη σύγχρονη φιλοσοφία του 20^{ου} αιώνα παρακολουθούμε τον προβληματισμό που αναπτύχθηκε γύρω από τη φύση και τη λειτουργία της γλώσσας. Χαρακτηριστική είναι η φράση του L. Wittgenstein «τα όρια της γλώσσας μου, είναι τα όρια του κόσμου μου», για το δυναμικό ρόλο που διαδραματίζει η γλώσσα, ο λόγος, στη ζωή του ανθρώπου.

Μέχρι πρότινος η γλώσσα μελετούταν ως ένα σύστημα αφηρημένων σημείων, αποκομμένο από την «εφαρμογή» και τη χρησιμοποίησή της στην καθημερινότητα, ενώ στη συνέχεια οι γλωσσολόγοι μελέτησαν τη γλώσσα όπως αυτή χαρακτηρίζεται και εμφανίζεται μέσα στα ποικίλα κοινωνικά, πολιτικά, πολιτισμικά και οικονομικά συμφραζόμενα. (Στάμου, 2014, σ.σ. 154). Όπως θα αναφερθεί και στη συνέχεια, η κριτική γλωσσολογία έκανε λόγο για την ιδεολογία και τον τρόπο με τον οποίο αυτή επιδρά στη διαμόρφωση και εν τέλει στην πρόσληψη της γλώσσας-λόγου τόσο από την πλευρά του πομπού, όσο και από την πλευρά του δέκτη, γεγονός το οποίο αποτελεί πυλώνα της θεωρίας της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου ως προς την ανάλυση του λόγου των κειμένων. Η ιδεολογία στο επίκεντρο της κοινωνικής μελέτης της

γλώσσας από την Κριτική Ανάλυση Λόγου ερείδεται στη δυτικό-μαρξιστική σκέψη και των εκπροσώπων της Σχολή της Φρανκφούρτης –Habermas, Marcuse, Horkheimer κ.α.- (Γαβριηλίδου χ.χ), ενώ σε ό, τι αφορά στην παραπάνω ερευνητική διαδικασία, το «παρών» δίνει και η μεταδομιστική θεώρηση της γλώσσας, «όπου νέοι λόγοι μπορούν να αποτρέψουν μια θεωρητικά παγιωμένη γλωσσική δομή» (Ντούνης, 2011, σ.σ. 12).

Εντούτοις, μια αδυναμία της κριτικής γλωσσολογίας όπως αναφέρεται κατόπιν από την ίδια την Κριτική Ανάλυση Λόγου (Fairclough, 1995· Στάμου, 2014) είναι ο μη έλεγχος του περικειμένου ενός υπό ανάλυση κειμένου· η αυστηρή δηλαδή προσήλωση σε έναν γραπτό λόγο δίχως την εξέταση των συνθηκών υπό τις οποίες αυτό δημιουργήθηκε, όπως είναι το κοινωνικό, πολιτικό, οικονομικό κλπ πλαίσιο, όπως επίσης και η απόδοση μονοδιάστατης αιτιακής απόδοσης όσον αφορά στη χρησιμοποίηση συγκεκριμένων γλωσσικών στοιχείων (Στάμου, 2014).

Της Κριτικής Ανάλυσης προηγήθηκε επίσης και η εθνογραφία της επικοινωνίας η οποία θέτει στο προσκήνιο της μελέτης το πολιτισμικό πλαίσιο τη γλωσσικής διαμόρφωσης της ομιλίας, ενώ προς την κατεύθυνση αυτή ώθησε τα πράγματα και η δουλειά φιλοσόφων της γλώσσας και κοινωνικών θεωρητικών όπως ήταν οι: Bakhtin, Voloshinov και ο Pêcheux (Ντούνης, 2011·Στάμου, 2014).

Κύριο μέλημα των κοινωνικών επιστημών και της έρευνας αυτών, όπως είναι προφανές, αποτελεί η μελέτη ενός κοινωνικού συνόλου ή μέρος αυτού. Η γλώσσα, ο λόγος ο οποίος αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι αυτής αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι αυτής της διαδικασίας, καθώς θεωρείται ένα μέσο με δύναμη και δυνατότητα μετασχηματισμού, συντήρησης και διάδοσης κοινωνικών γεγονότων και φαινομένων. Η Κριτική Ανάλυση Λόγου συνιστά εργαλείο των κοινωνικών ερευνών στη διεκπεραίωση αυτής της διαδικασίας.

5.2 Οι τρεις προσεγγίσεις ανάλυσης λόγου κατά Phillips και Jørgensen

Τις τρεις προσεγγίσεις της ανάλυσης λόγου, όπως αυτές παρουσιάζονται στο βιβλίο των Phillips και Jørgensen (2009) συνιστούν: α. Η *Θεωρία του Λόγου* των Laclau και Mouffe, β. Η *Λογοψυχολογία*, και γ. Η *Κριτική Ανάλυση Λόγου*.

Α.Η Θεωρία του Λόγου των Laclau και Mouffe

Τα θεμέλια για τη *Θεωρία του Λόγου*, όπως αυτή υφίσταται τώρα στον τομέα της έρευνας των κοινωνικών επιστημών «και των ευρύτερων κοινωνικών δομών και συστημάτων», τέθηκαν από τα έργα των Laclau και Mouffe, χαρακτηριστικών εκπροσώπων του μεταμαρξισμού, ενώ θεωρητικές βάσεις της εντοπίζονται και στον μεταδομισμό τον οποίο εκπροσωπούν οι Foucault και Derrida. Προς την κατεύθυνση της θεωρητικής θεμελίωσης και ανάπτυξης της ανάλυσης λόγου, προσπάθησε να συμβάλλει και το ρεύμα του μεταμοντερνισμού, στόχο του οποίου αποτέλεσε η μεταμοντέρνα προσέγγιση, η οποία αποσκοπεί στον περιορισμό της ψαλίδας των δυνατών και αδύναμων κοινωνικών ομάδων. Πιο συγκεκριμένα, ο Foucault, μαζί με το Νίτσε, υπήρξε ένας από τους πρώτους διανοητές του 20^{ου} αιώνα ο οποίος ασχολήθηκε με την έννοια και την ανάλυση του λόγου στον τομέα των κοινωνικών επιστημών. Στα «γενεαλογικά» έργα του Foucault μας αποκαλύπτεται η μεταδομιστική ανάλυση λόγου, κατά την οποία τα νοήματα στα οποία καταλήγουν οι κοινωνικές ερμηνείες, νοηματοδοτούνται εκ νέου καθώς μελετάται και το ιστορικό και δομικό πλαίσιο στο οποίο αυτά δημιουργούνται. Σε αυτήν τη φάση του έργου του Foucault η άσκηση της εξουσίας, οι εξουσιαστικές σχέσεις, σχετίζονται με το λόγο (Ντούνης, 2011, σ.σ.8). Η κατασκευή της κοινωνικής πραγματικότητας (κοινωνικός κονστρουξιονισμός) είναι συνυφασμένη με το λόγο (τη δημιουργία και τη χρήση του)· τη διατύπωση αυτήν τη βλέπουμε και στις αρχές, στη φιλοσοφία, της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου. Το θεωρητικό αυτό έρεισμα αποτέλεσε τη βάση πάνω στην οποία εργάστηκαν και οι Laclau και Mouffe, οι οποίοι την επεξεργάστηκαν και την εξέλιξαν.

Οι Laclau και Mouffe, επομένως, εργάστηκαν ιδιαίτερα στη βάση του μεταμαρξισμού, διαμορφώνοντας τη *θεωρία του λόγου*. Εκκινώντας από την απόδοση ορισμένων κοινωνικών φαινομένων στην ύπαρξη κοινωνικών-ταξικών ανισοτήτων, δεν περιορίζονται μόνο εκεί, αλλά συνεχίζουν με τη διατύπωση πως οι εκάστοτε καταστάσεις νομιμοποιούνται και συνεχίζουν, εν τέλει, να διαιωνίζονται μέσα από τις νοηματοδοτήσεις των πρακτικών λόγου. Αρχές της προσέγγισης των Laclau και Mouffe αποτελεί η μεταδομιστική θεωρία του λόγου, όπως επίσης και ο καθοριστικός ρόλος που διαδραματίζει ο λόγος στη διαδικασία της κοινωνικής κατασκευής. Πιο αναλυτικά και σε ό, τι έχει να κάνει με τη μεταδομιστική θεωρία, στην προσέγγιση των Laclau και Mouffe η γλώσσα δεν αντιμετωπίζεται ως «όλον», ως μια ενότητα η

οποία δεν υπόκειται σε διαφοροποιήσεις κατά τη χρήση της, αντιθέτως, οι ποικίλης μορφής λόγοι που συναντούμε σε μια κοινωνία και καλύπτουν τις εκφάνσεις της οικονομίας, της πολιτικής κ.ο.κ. είναι αυτοί οι οποίοι νοηματοδοτούν κάθε φορά τη γλώσσα, δημιουργώντας και την ταυτότητά της. Επομένως η γλώσσα έχει μια φύση διαρκώς μεταβαλλόμενη (Ντούνης, 2011, σ.σ.11).

Όσον αφορά στο Λόγο, οι Laclau και Mouffe επισημαίνουν ορισμένες βασικές έννοιες, όπως είναι τα «κομβικά σημεία» (nodal points), το «πεδίο ρηματικότητας» (the field of discursivity) και το «κλείσιμο» (closure). Άλλες έννοιες συνιστούν οι: στιγμή (moment), στοιχεία (elements), διάρθρωση (articulation) και μετέωρα σημαίνοντα (floating signifiers). Ένας λόγος γίνεται κατανοητός ως ένας καθορισμός του νοήματος εντός ενός συγκεκριμένου τομέα (Phillips & Jørgensen, 2002, p.p.26). Τα σημεία,νοήματα, (signs) του λόγου, τα οποία αποτελούν *στιγμές* (moments- μια από τις έννοιες των Laclau και Mouffe-, καθορίζονται από τις διαφορές που προκύπτουν μεταξύ τους. Έτσι, επί παραδείγματι στην ιατρική ορολογία οι όροι «σώμα», «ασθένεια», «θεραπεία» αποκτούν αλληλοεξαρτώμενα νοήματα βάσει της περιγραφής τους. Ο λόγος, η δομή της γλώσσας, στη *θεωρία του λόγου* αποτελείται κάθε φορά από συγκεκριμένα *κομβικά σημεία*, «έννοιες κλειδιά», χάρη στις οποίες συγκροτείται ο λόγος, καθώς πραγματοποιείται επιμέρους καθορισμός των νοημάτων γύρω από αυτά τα σημεία. Επίσης τα σημεία αυτά χαρακτηρίζονται ως *μετέωρα σημαίνοντα*, από τους Laclau και Mouffe, διότι συνιστούν τα σημεία εκείνα τα οποία λόγω του ότι επιδέχονται ποικίλα νοήματα, οι διάφοροι λόγοι «μάχονται» να «επικρατήσουν» νοηματικά σε καθένα από αυτά. Μιλώντας με παραδείγματα, όροι όπως «επέμβαση», «συμπτώματα» κλπ. αποκτούν το νόημά τους σε αναφορά με την έννοια «σώμα» (Phillips & Jørgensen, 2002, p.p. 26-27). Για τον λόγο αυτό, η νοηματοδότηση, των διάφορων *σημείων* εξαρτάται άμεσα από τη συσχέτιση, την *άρθρωση* (articulation), μεταξύ των νοημάτων ενός λόγου.

Η διαδικασία του καθορισμού των νοημάτων, ως *σημεία*, και τα οποία συγκροτούν το λόγο, πραγματοποιείται μέσω του *αποκλεισμού* (exclusion), άλλων, εξίσου πιθανών ερμηνειών. Διαμορφώνεται επομένως ένας λόγος, ο οποίος αποτελεί «*περιορισμό πιθανοτήτων*». Ο περιορισμός αυτός με τη σειρά του διαμορφώνει και οριοθετεί το «*πεδίο ρηματικότητας*» του λόγου· στο πεδίο αυτό ανήκουν όλα εκείνα τα νοήματα που δεν περιλαμβάνονται στο λόγο. Η σημασία του κάθε νοήματος διαφοροποιείται από λόγο σε λόγο και από κείμενο σε κείμενο και για τον λόγο αυτό

ενδέχεται ένα νόημα να συμπεριλαμβάνεται σε έναν λόγο, ενώ σε έναν άλλον όχι. Εντούτοις, εγείρεται το ερώτημα αναφορικά με πως είναι εφικτό να συμπεριληφθεί ένα νόημα σε ένα *πεδίο ρηματικότητας*, ενώ υπάρχει η πιθανότητα το ίδιο νόημα, η ίδια λέξη η οποία αποκλείστηκε, σε μια ετέρα περίπτωση να κρίνεται απαραίτητη η ενσωμάτωσή του στον οιονδήποτε λόγο. Ορμώμενοι από το φαινόμενο οι Phillips και Jørgensen (2002, p.p. 27) προχώρησαν στην εξής πρόταση, η οποία συνίσταται στον παρακάτω αναλυτικό διαχωρισμό: *πεδίο ρηματικότητας* και *τάξη του λόγου* (order of discourse - έννοια του Fairclough) όπου η διαφορά του δεύτερου από τον πρώτο έγκειται στο γεγονός πως η τάξη του λόγου περικλείει ένα περιορισμένο εύρος από λόγους οι οποίοι βρίσκονται στο ίδιο πεδίο (πχ υγεία-αρρώστια) (Phillips & Jørgensen, 2002, p.p. 27).

Ο λόγος ο οποίος προσδιορίζεται, με βάση το *πεδίο ρηματικότητας*, από τους λόγους οι οποίοι αποκλείονται, γι' αυτό και τα σημεία τα οποία υπάρχουν σε αυτόν ενδέχεται υπονομευθούν, να διαταραχθούν, από άλλους προσδιορισμούς και νοηματοδοτήσεις αυτών των ίδιων των σημείων που έχουν χρησιμοποιηθεί (Phillips και Jørgensen, 2002, p.p. 27). Και για αυτόν το λόγο εισήχθη και η έννοια των *στοιχείων* (elements), τα οποία χαρακτηρίζουν αυτά τα *σημεία* τα οποία επιδέχονται ποικίλων ερμηνειών - και χαρακτηρίζονται κατά τους Phillips και Jørgensen ως *πολυσημικά* (polysemic) σημεία- τα οποία ο λόγος προσπαθεί να τα μετατρέψει σε *στιγμές* (moments), έτσι ώστε να έχουν μια πλήρως προσδιορισμένη ερμηνεία-νόημα. Κατά τη θεωρία των Laclau και Mouffe προσφέρεται και μια ακόμη έννοια, στην προσπάθεια κατανόησης δημιουργίας και διάρθρωσης του λόγου, η οποία είναι αυτή του *κλεισίματος* (closure) και η οποία προσπαθεί να «σταθεροποιήσει» τις διακυμάνσεις των ενδεχομενικών νοημάτων των σημείων. Ωστόσο ο λόγος δεν χαρακτηρίζεται από στατικότητα και παγίωση των νοημάτων.

Η προσέγγιση των Laclau και Mouffe εστιάζει σε μεγάλο βαθμό στις έννοιες, την σύνδεσή τους με άλλες και το νόημα το οποίο αυτές αποκτούν· «κατακερματίζει» επομένως το λόγο, ασχολούμενη με το μικρότερο τμήμα του, εντός των διάφορων ειδών του λόγου. Παρά ταύτα, η *θεωρία του λόγου* των Laclau και Mouffe δεν περιλαμβάνει «πρακτικά εργαλεία για τον *κλειμενικό προσανατολισμό της ανάλυσης λόγου*» και για τον λόγο αυτό η συμπλήρωσή της από άλλες μεθόδους, την καθιστά αποτελεσματικότερη (Phillips & Jørgensen, 2009, σ.σ. 24).

B. Η Λογοψυχολογία

Η λογοψυχολογία αποτελεί την τρίτη λογο-αναλυτική προσέγγιση η οποία συνιστά κλάδο της κοινωνικής ψυχολογίας. Από τις σημαντικότερες και θεμελιώδεις παραδοχές της λογοψυχολογίας αποτελεί το γεγονός πως οι λόγοι δεν «αντανακλούν» απλώς την πραγματικότητα, όπως υποστηρίζεται στη γνωστική ψυχολογία, παρά συμβάλλουν στη δημιουργία της. Τα ψυχολογικής φύσης ζητήματα, λ.χ. στάσεις, συναισθήματα, προδιαθέσεις, ερμηνεύονται ως κατασκευάσματα του λόγου, καθώς η γλώσσα δεν θεωρείται πλέον, με βάση το μεταδομισμό, ως ένας φορέας προϋπαρχόντων ψυχολογικών εμπειριών, αλλά οι εμπειρίες αυτές σχηματίζονται από το λόγο. Οι ισχυρισμοί των ατόμων για ψυχολογικές καταστάσεις θα πρέπει να ιδωθούν υπό το πρίσμα των κοινωνικών δράσεων και δράσεων του λόγου και όχι τόσο ως έκφραση βαθύτερων «ουσιών» πίσω από τις λέξεις (Phillips & Jørgensen, 2009, σ.σ. 118).

Ένα ακόμη στοιχείο το οποίο σκιαγραφείται από την αρχή κιόλας της μελέτης της λογοψυχολογίας αποτελεί το γεγονός πως τα άτομα είναι τόσο παραγωγοί, όσο και παράγωγα του λόγου -δημιουργούν και παράγουν ταυτόχρονα- καθώς η διαδικασία της αλληλεπίδρασης εμπλέκεται σε αυτήν τη σχέση. Η διαφορά της προσέγγισης αυτής σε σχέση με τη *θεωρία του λόγου* έγκειται στο ότι τα κοινωνικά συμβάντα τοποθετούνται και έξω από το λόγο, χωρίς να αποκόπτονται από αυτόν ή να αποδίδονται αυστηρά σε αυτόν (Phillips & Jørgensen, 2009).

Η λογοψυχολογία αντιμετωπίζει και μελετά το *λόγο* ως κάτι συγκεκριμένο και «ορισμένο» καθώς λαμβάνει χώρα, χρησιμοποιείται, σε συγκεκριμένες κοινωνικές πραγματικότητες και συνθήκες. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο λαμβάνει κάθε φορά διαφορετική ερμηνευτική προσέγγιση από τα άτομα, βάσει του περιβάλλοντος στο οποίο βρίσκονται αυτοί και βάσει του πλαισίου στο οποίο ερμηνεύεται ο *λόγος*. Επομένως, οι εκάστοτε ερμηνείες αποτελούν προσωπικά συμπεράσματα, υποκειμενικές κρίσεις και όχι αντικειμενικές και καθολικές τοποθετήσεις. Μια έννοια η οποία απαντά στην παρούσα προσέγγιση είναι αυτή των *ερμηνευτικών ρεπερτορίων* (interpretive repertoire), τα οποία αποτελούν έννοια-«πυρήνα» και βασική θεώρηση στο μοντέλο των Potter και Wetherell και συνιστούν ευέλικτες πηγές για την ποικίλη κατανόηση της πραγματικότητας. Τα άτομα χρησιμοποιούν το λόγο ως «*ερμηνευτικό ρεπερτόριο*» για την ερμηνεία των φαινομένων γύρω τους. Ο όρος συνιστά τμήμα

ενός από τα τρία σκέλη της λογοψυχολογίας, αυτού της «*συνθετικής προοπτικής*», η οποία αποτελεί επί της ουσίας τη «*χρυσή τομή*» μεταξύ της «*μεταδομιστικής προοπτικής*»- πρώτου σκέλους, με θεωρητικό έρεισμα τη φουκωική θεωρία του λόγου, της εξουσίας και του υποκειμένου, όπου ο λόγος ερευνάται ως κάτι αφηρημένο και του δεύτερου σκέλους, της «*αλληλεπιδραστικής προοπτικής*» κατά την οποία ερευνώνται οι λεπτομέρειες στη χρήση της γλώσσας ως δράσεις, δίχως να συνδέονται με τις κοινωνικοπολιτισμικές διαδικασίες και δομές. Η «*συνθετική προσέγγιση*» προχωρά σε μια σύζευξη μεταδομισμού και αλληλεπίδρασης στο πως δηλαδή συγκεκριμένοι λόγοι που κατασκευάζουν υποκείμενα και αντικείμενα συντίθενται με τρόπο τέτοιο, κατά τον οποίο ο λόγος των ατόμων προσανατολίζεται σε κοινωνικές δράσεις εντός συγκεκριμένων πλαισίων αλληλεπίδρασης (Phillips & Jørgensen, 2009, σ.σ. 105-108).

Η εν λόγω προσέγγιση, επομένως, εξετάζει τον *τρόπο*, το μηχανισμό, με τον οποίο τα άτομα χειρίζονται το λόγο, με σκοπό την παραγωγή νοημάτων που οδηγούν στην ερμηνεία ή και τη διαμόρφωση κοινωνικών πρακτικών, δράσεων και ταυτοτήτων. «*Εν αντιθέσει με την ΚΑΛ, η λογοψυχολογία υποβαθμίζει την ανάλυση της γλωσσικής οργάνωσης των κειμένων και εστιάζει στην ανάλυση της «ρητορικής» τους οργάνωσης, του τρόπου, δηλαδή, με τον οποίο αυτά εξυπηρετούν στόχους της κοινωνικής δράσης*» (Phillips, & Jørgensen, 2009, σ.σ. 29, 200, 305· Γερασάκη, 2018, σ.σ. 36).

Τέλος, σε ό, τι αφορά στη θέση της *ιδεολογίας* στη λογοψυχολογία οι Potter και Wetherell, όπως αναφέρεται στις Phillips και Jørgensen, αντιλαμβάνονται την *ιδεολογία* ως μια πρακτική με μια διάχυτη και διαδοχικά οργανωμένη δύναμη. Πρόκειται για *λόγους* οι οποίοι εδραιώνουν κοινωνικά πρότυπα και κατηγοριοποιούν καταστάσεις -όπως συμβαίνει και στην ΚΑΛ- ενώ το περιεχόμενό της καθορίζεται από τα αποτελέσματα που έχει στη λειτουργία της κοινωνίας (Phillips & Jørgensen, 2009, σ.σ. 108)

Γ. Η Κριτική Ανάλυση Λόγου

Όπως αναφέρει ο Norman Fairclough (Λύκος, χ.χ.) η Κριτική Ανάλυση Λόγου (στο εξής: ΚΑΛ) θεωρεί το λόγο ως μια μορφή κοινωνικής πρακτικής. Ο λόγος θεωρείται το κύριο μέσο διαμόρφωσης κοινωνικών συνθηκών, αλλά και οι κοινωνικές καταστάσεις και συνθήκες βρίσκονται σε «επαφή και συνομιλία» με τον λόγο, διαμορφώνοντάς τον παράλληλα και αυτές· «*τα γλωσσικά δεδομένα*» λοιπόν

«αλληλοεξαρτώνται και αλληλεπιδρούν με τα κοινωνικά» (Γαβριηλίδου, χ.χ.). Ο λόγος είναι αυτός ο οποίος δύναται να διαμορφώσει ένα ολόκληρο σύστημα πεποιθήσεων και κουλτούρας σκέψης σε μια κοινωνία και να συμβάλει, με τη βοήθεια κατάλληλων πρακτικών στο σχηματισμό και διαμόρφωση *συλλογικών ή ατομικών ταυτοτήτων* (Ντούνης, 2011, σ.σ. 6), ενώ ταυτόχρονα καθορίζεται και χρησιμοποιείται από την ίδια, γεγονός που οδηγεί είτε στη διαίωνιση των πεποιθήσεων και σκέψεων αυτής, είτε στην αλλαγή και αντικατάστασή τους· οδηγεί είτε στη διατήρηση μιας οποιαδήποτε κοινωνικής κατάστασης, είτε στην ανατροπή της. Επιχειρεί η συγκεκριμένη «οπτική για να κάνουμε έρευνα», όπως χαρακτηρίζει ο van Dijk (2001β, p.p.96) την Κριτική Ανάλυση Λόγου, να τονίσει το ρόλο που διαδραματίζει η ιδεολογία στη γλώσσα στη διαδικασία αλληλεπίδρασης και καθορισμού των σχέσεων μεταξύ κοινωνίας και εξουσίας· τον τρόπο με τον οποίο η χρήση της γλώσσας συμβάλλει στην κατασκευή διάφορων κοινωνικών φαινομένων. Καθώς οι δημιουργοί της συγκεκριμένης *οπτικής* είναι γλωσσολόγοι, το κύριο αντικείμενο μελέτης της ΚΑΛ αποτελούν τα γλωσσικά κείμενα (Στάμου, 2014, σ.σ.149) όπως είναι και το θεσμικό κείμενο με το οποίο ασχολείται η παρούσα έρευνα, στο πλαίσιο της μελέτης-έρευνας του ρόλου της ΑΔΠ.

Ο Van Dijk στο “Critical Discourse Analysis” (Van Dijk, 2001,) ορίζει την Κριτική Ανάλυση ως μια:

αναλυτική έρευνα λόγου η οποία πρωτίστως μελετά τον τρόπο με τον οποίο η κατάχρηση της κοινωνικής εξουσίας, η κυριαρχία και η ανισότητα θεσπίζονται, αναπαράγονται και ανθίστανται μέσω του κειμένου και του λόγου στο κοινωνικό και πολιτικό περικείμενο. Με τέτοια έρευνα διαφωνίας η κριτική ανάλυση λόγου παίρνει σαφή θέση και έτσι θέλει να κατανοήσει, να εκθέσει και αντιστέκεται ολοκληρωτικά στην κοινωνική ανισότητα.

Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός πως ο λόγος χρησιμοποιείται ως μέσο για τη δημιουργία ή τη συντήρηση κοινωνικών ανισοτήτων, αποτελούσε ιδεολογική παραδοχή των όσων συνέβαλαν στη «γέννηση» της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου, στο υποκεφάλαιο «Language and ideology» του βιβλίου του Fairclough “Critical Discourse Analysis” (1995) αναφέρεται πως ένας εμφανής εκδημοκρατισμός του λόγου περιλαμβάνει την μείωση της δύναμης-ανισότητας μεταξύ των ανθρώπων οι οποίοι «κατέχουν» άνιση θεσμική δύναμη. Η ΚΑΛ επικεντρώνει το ενδιαφέρον της

μελέτης της σε θεσμικά κείμενα τα οποία άπτονται πολιτικής, εκπαίδευσης κ.α., κείμενα που συνδέονται άμεσα με το δημόσιο λόγο -π.χ. Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης-, αλλά και δημόσια έγγραφα και αυτό διότι εκεί ελλοχεύει λόγος, όχι πολιτικά κι ιδεολογικά ουδέτερος· τίθενται δηλαδή εκεί *ζητήματα «κοινωνικής εξουσίας και ανισότητας»*, παρέχοντας πλούσιο υλικό για ανάλυση (Στάμου, 2014, σ.σ. 153).

5.3 Η ιστορική αναδρομή για τη γένεση της Κριτικής Ανάλυση Λόγου

Σκοπός της ΚΑΛ όπως αναφέρει και η Ruth Wodak (1995, p.p. 204) είναι *«η ανάλυση αδιαφανών, όπως και διαφανών διαρθρωτικών σχέσεων κυριαρχίας, προκαταλήψεων-διακρίσεων, δύναμης και ελέγχου, όπως διακηρύσσονται στη γλώσσα»*. Όπως έγινε λόγος και σε προηγούμενο σημείο, το μονοπάτι προς αυτήν την κατεύθυνση -της ΚΑΛ- δημιουργήθηκε από ομάδα γλωσσολόγων (Fowler, Hodge, Kress, Trew) των οποίων το αποτέλεσμα τα δουλειάς υπήρξε η *κριτική γλωσσολογία* και στην οποία μπορεί κανείς να δει πρόωρα χαρακτηριστικά και ψήγματα της ΚΑΛ (Στάμου, 2014, σ.σ. 154).

Σύμφωνα με τη Στάμου (2014, σ.σ. 153) η ΚΑΛ, ως ένα αυτόνομο πεδίο, «γεννήθηκε» στο Άμστερνταμ τον Ιανουάριο του 1991, ως αποτέλεσμα της συνάντησης ερευνητών των οποίων σκοπός ήταν να αναστοχαστεί πάνω στη διαδικασία πραγματοποίησης της κοινωνικής έρευνας της γλώσσας, διερευνώντας για το θεωρητικό και μεθοδολογικό πλαίσιο κριτικών προσεγγίσεων επί της έρευνας αυτής. Η Ruth Wodak, Norman Fairclough, Theo van Leeuwen, Gunther Kress, Teun van Dijk, ήταν αυτοί οι οποίοι αποτέλεσαν την ομήγυρη του συμποσίου αυτού το οποίο οργανώθηκε από τον τελευταίο. Οι παραπάνω ερευνητές-οργανωτές του συμποσίου συζήτησαν επί μιας κοινής βάσης, καθώς το έργο τους -αυτό το οποίο δημιούργησε ο καθένας ξεχωριστά- ήδη έδειχνε πως ερευνητικά θα συναντιόνταν.

5.4 Οι αρχές και τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ΚΑΛ

Οι αρχές της ΚΑΛ μπορούν να συνοψιστούν στις εξής (van Dijk, 2001, p.p.353):

1. Η ΚΑΛ θέτει επί τάπητος κοινωνικά προβλήματα.
2. Καταδεικνύει τις σχέσεις εξουσίας, οι οποίες λανθάνουν στο λόγο και εφαρμόζονται με τη συμβολή αυτού.

3. Ο λόγος είναι αυτός ο οποίος διαμορφώνει την κοινωνία και τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά.
4. Ο λόγος γίνεται φορέας ιδεολογικών μηνυμάτων.
5. Ο λόγος είναι ιστορικός.
6. Υφίσταται σχέση μεταξύ κειμένου και κοινωνίας.
7. Η ανάλυση λόγου χαρακτηρίζεται ως ερμηνευτική και επεξηγηματική.
8. Ο λόγος αποτελεί μορφή κοινωνικής δράσης.

Οι τρεις βασικές προσεγγίσεις στην ΚΑΛ, όπως πληροφορούμαστε από τη Στάμου (2014) είναι οι εξής: η κοινωνιογνωσιακή (socio-cognitive) του van Dijk, η λογοϊστορική (discourse-historical) της ομάδας της Βιέννης της οποίας ηγείτο η Wodak και η κοινωνιοπολιτισμική (socio-cultural) του Fairclough. Πιο συγκεκριμένα:

Σε ό, τι αφορά στην κοινωνιογνωσιακή προσέγγιση του van Dijk αυτό το οποίο πληροφορούμαστε είναι το γεγονός πως η δόμηση ή αποδόμηση των κοινωνικών αναπαραστάσεων, δεν είναι μια διαδικασία η οποία διενεργείται απευθείας μέσω των αναπαραστάσεων της κοινωνικής πραγματικότητας που δημιουργούνται και υπάρχουν στον ίδιο τον λόγο-κείμενο, αλλά η όλη διεργασία «δωλίζεται», από τις αναπαραστάσεις που φέρουν τα άτομα, είτε αυτά βρίσκονται στη θέση του πομπού, είτε στη θέση του δέκτη. Όπως είναι φυσικό αυτές οι «προκαταλήψεις» - εννοούμενες με την έννοια που απέδωσε ο Γκάνταμερ στον όρο ως, δηλαδή, προϋπάρχουσες γνώσεις- των ατόμων έχουν διαμορφωθεί από το κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο βρίσκονται και επομένως οι εκάστοτε νοητικές αναπαραστάσεις τους συνιστούν και αυτές στην προσπάθεια «σύζευξης» λόγου και κοινωνίας. Το πραγματικό λοιπόν ερώτημα στο οποίο καλείται να μας «απαντήσει» η κοινωνιογνωσιακή προσέγγιση του van Dijk είναι με ποιον τρόπο καταφέρνει να επηρεάσει το κοινό στο οποίο απευθύνεται· ο όρος «αποστασιοποίηση» του πομπού χαρακτηρίζει πιστά τη θέση που κατέχει ο τελευταίος στη διαδικασία της «συνομιλίας» με τον δέκτη, καθώς η συγκεκριμένη προσέγγιση, όπως, φαίνεται, δεν εστιάζει στις βαθύτερες αντιλήψεις του γράφοντος, αλλά στη προσπάθεια επικοινωνίας ενός συγκεκριμένου μηνύματος. Ένας πολύ γνωστός τόπος «φιλοξενίας» αυτής της προσέγγισης μπορεί να θεωρηθεί αυτός της διαφήμισης.

Σε ό, τι αφορά τη λογοϊστορική προσέγγιση της σχολής της Βιέννης, εντοπίζουμε μια διαδικασία κατά την οποία ανατρέχουμε στα ιστορικά στοιχεία τα οποία πλαισιώνουν τόσο το θέμα το οποίο μας ενδιαφέρει όσο και τα επικοινωνιακά μέσα με τα οποία προβάλλεται αυτό. Στόχος της συγκεκριμένης ομάδας υπήρξε η θεώρηση του λόγου όπως αυτός εκφράζεται με ποικίλα επικοινωνιακά μέσα από ένα ιστορικό και κοινωνικό πρίσμα για την καλύτερη κατανόηση των συμφραζομένων, τα οποία «αγκαλιάζουν» τον εκφερόμενο κάθε φορά λόγο. Η συγκεκριμένη προσέγγιση στο κομμάτι που άπτεται των *επικοινωνιακών γεγονότων*, δηλαδή του *λόγου*, προχωρά σε διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο εκτίθενται τα επιχειρήματα για το εκάστοτε ζήτημα μέσα από ποικίλα επικοινωνιακά μέσα και κείμενα –όπως αυτά παρουσιάζονται σε θεσμικά κείμενα, στα ΜΜΕ, σε διάφορα κοινωνικά γεγονότα κ.α.- πραγματοποιώντας σύγκριση αυτών, αλλά και σε μια «γραμμικής» πορείας σύγκριση, όπου μελετώνται ίδιου τύπου, αλλά διαφορετικής χρονολογίας κείμενα (Στάμου, 2014). Αναφορικά με το δεύτερο ετυμολογικό σκέλος του όρου, η λογοϊστορική προσέγγιση προβαίνει σε μια έρευνα της ιστορικής διαδρομής που σχετίζεται με το θέμα που μελετάται κάθε φορά· ο τρόπος της εμφάνισης, λόγου χάρη, του συγκεκριμένου φαινομένου, η διαμόρφωση- ο ορισμός μιας έννοιας, η οποία έχει κεντρίσει το ενδιαφέρον οποιουδήποτε πεδίου, κ.ο.κ.. Η συγκεκριμένη ερευνητική ομάδα εστίασε σε μια σφαιρικότερη και κατά προσωπική άποψη πληρέστερη τακτική, σε ό, τι αφορά τη μελέτη και την έρευνα ενός ζητήματος, προσπαθώντας να επιστρατεύσει ποικιλία μέσων και μεθόδων για την επίτευξη του σκοπού αυτού (Στάμου, 2014).

Η κοινωνιοπολιτισμική προσέγγιση του Fairclough -κύριος θεμελιωτής της ΚΑΛ και συγγραφέας του πονήματος “*Critical Discourse Analysis, The Critical Study of Language*” (1995) - πραγματοποιείται εξετάζοντας τον λόγο μέσα από τρία επίπεδα, από τα οποία προκύπτει και το περίφημο *τριδιάστατο μοντέλο ανάλυσης λόγου*. Ο Fairclough, με έντονες επιρροές, εκτός των άλλων, και από τον Foucault, δεν αρκείται σε μια στεία γλωσσολογική, κειμενική ανάλυση, αλλά πιστεύει πως είναι αναγκαία μια παρατήρηση του εκάστοτε κειμένου ώστε να κατανοήσουμε σε βάθος *τι* και *πως* το επικοινωνεί. Επομένως, γίνεται λόγος για αυτό που βιβλιογραφικά αναφέρεται ως μικρο-επίπεδο και μακρο-επίπεδο στην κατά Fairclough ανάλυση, με το πρώτο να άπτεται της καθημερινότητας των ατόμων και το δεύτερο να προχωρά σε μια ανάλυση των «*υποκείμενων σχέσεων εξουσίας και κοινωνίας*». (Στάμου, 2014,

σ.σ. 166). Ο Fairclough εστιάζει περισσότερο σε μια πολυπρισματική και «διεπιστημονική θεώρηση» της διαδικασίας της κειμενικής ανάλυσης, μέσα από την εξέταση των εκάστοτε κοινωνικών συμφραζομένων (Phillips & Jørgensen, 2009, σ.σ. 125·Γερασάκη, 2018, σ.σ. 35)

Η κειμενική ανάλυση κατά τον Fairclough πραγματοποιείται σε τρία επίπεδα με βάση τα όσα έχουν λεχθεί ανωτέρω: 1. Ως κείμενο (περιγραφική ανάλυση), 2. Ως ρηματική πρακτική (ερμηνευτική ανάλυση) και 3. Ως κοινωνική πρακτική (επεξηγηματική ανάλυση) (Γερασάκη, 2018· Στάμου, 2014).

Ξεκινώντας την επεξήγηση των άνωθεν παραμέτρων της κειμενικής ανάλυσης από την περιγραφική, έχουμε να πούμε πως αυτή εστιάζει στο ίδιο το κείμενο· επικεντρώνεται στη μελέτη και την ανάλυση της γλώσσας και των γλωσσικών χαρακτηριστικών αυτής. Όπως πληροφορούμαστε από τη Στάμου (2014) η συστημική-λειτουργική γλωσσολογική θεωρία του Halliday, είναι μια μέθοδος η οποία χρησιμοποιείται για την προσέγγιση αυτή.

Στη συστημική-λειτουργική γλωσσολογική θεωρία του Halliday (1994· Στάμου, 2014, σ.σ. 173) έχουμε την παραγωγή σημασιών μέσα από την κατασκευή λεξικογραμματικών τύπων και την ένταξή τους στο εκάστοτε κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο. Η εφαρμογή της συγκεκριμένης θεωρίας ενδείκνυται για «τη λεξικογραμματική ανάλυση των κοινωνικών νοημάτων που κατασκευάζονται από τη γλώσσα» (Στάμου, 2014, σ.σ. 173). Από τις τρεις λειτουργίες (*functions*) που αναφέρει ο Halliday (1994· Στάμου, 2014, σ.σ. 174) οι οποίες επιτελούνται ταυτόχρονα κατά τη χρήση της γλώσσας: *αναπαραστατική (ideational)*, *διαπροσωπική (interpersonal)* και *κειμενική (textual)*. Η πρώτη άπτεται της κοινωνικής κατασκευής της πραγματικότητας μέσα από την επικοινωνία, η δεύτερη στη δημιουργία και υιοθέτηση ρόλων, μέσω της επαφής μας με τα υπόλοιπα άτομα, ενώ η τρίτη σχετίζεται με τον τρόπο εκφοράς αυτής της ίδια της επικοινωνίας. Βάσει των λεξικογραμματικών επιλογών οι παραπάνω λειτουργίες επιτελούνται μέσω συγκεκριμένων συστημάτων: οι αναπαραστατικές λειτουργίες λαμβάνουν χώρα μέσω της *μεταβιβαστικότητας (transitivity)*, οι διαπροσωπικές μέσω της *διάθεσης (mood)* και τέλος οι κειμενικές διά του *θέματος-ρήματος (theme-rheme)*. Η διάκριση των συστημάτων αυτών αφορά στον τρόπο, στα μέσα τα οποία προσφέρονται και

χρησιμοποιούνται από τα άτομα για να προχωρήσουν στην εξαγωγή νοήματος και σημασιών.

Έτσι, με τη μεταβιβαστικότητα τα άτομα οδηγούνται στη δημιουργία σημασιών και νοημάτων με «κριτήρια αιτιότητας (*agency*)» (Στάμου, 2011, σ.σ. 174) καθορίζοντας τις πράξεις (*διαδικασίες*), τα πρόσωπα (*συμμετέχοντες*) και τις περιστάσεις (*συνθήκες*) μιας συγκεκριμένης κατάστασης. Τις πράξεις, οι οποίες αποτυπώνονται με ρηματικά σύνολα, διακρίνει ο Halliday με βάση τα σημασιολογικά τους χαρακτηριστικά σε: *υλικές*, με την έννοια της δράσης η οποία αφορά στην «κίνηση» και τη «μεταβολή» στον κόσμο, από τον *δράστη* στο *στόχο*, σε *νοητικές* οι οποίες σχετίζονται με τον εσωτερικό κόσμο του ατόμου και «*μπορεί να είναι γνωσιακές (π.χ. φαντάζομαι), αντιληπτικές (π.χ. βλέπω) ή συναισθηματικές (π.χ. αγαπώ)*» και τέλος οι *συσχετιστικές*, οι οποίες διακρίνονται σε *κατηγορικές* και *ταυτοποιητικές*, αποκαλύπτουν τις σχέσεις οι οποίες αναπτύσσονται μέσω της επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης των ατόμων. Στο σύστημα της διάθεσης η βαρύτητα δίνεται στον τρόπο με τον πραγματοποιούνται οι *γλωσσικές πράξεις (speech acts)*, ποιο είναι το ύφος, η διάθεση η οποία εκπέμπεται από αυτό –«*τα εκφωνήματα*» μέσω των οποίων πραγματοποιούνται αυτές, ενώ και η *τροπικότητα* παρέχει στοιχεία αναφορικά με τη «*στάση*» των ατόμων τα οποία κατασκευάζουν και απευθύνουν λόγους, με επιμέρους διακρίσεις οι οποίες αφορούν α) στο κατά πόσο σίγουρος είναι αυτός που εκφέρει το λόγο, *επιστημική* τροπικότητα β) στην ένταση που διέπει το λόγο τους, *δεοντική* τροπικότητα γ) στη «*συγκινησιακή φόρτιση*» με την οποία είναι φορτισμένα τα εκφωνήματα. Ένα ακόμα δομικό στοιχείο της *διάθεσης* είναι εκείνο της «*προσωπικής δείξης*» με την έννοια της ένταξης ή όχι ορισμένων στοιχείων στον εκφερόμενο λόγο (Στάμου, 2014, σ.σ. 175-176). Τέλος, το σύστημα *θέματος-ρήματος* συμβάλλει στην κατανόηση του νοήματος, καθώς παρουσιάζεται ο τρόπος με τον οποίο έχει δομηθεί το νόημα μέσα στο λόγο, με το θέμα να βρίσκεται στην αρχή της πρότασης και το ρήμα να εισάγει τη νέα πληροφορία. Η οργάνωση της πρότασης πραγματοποιείται με γνώμονα την έμφαση που πρέπει να δοθεί σε μια πληροφορία· με βάση το ρόλο που διαδραματίζει ο κάθε όρος μέσα στην πρόταση, μέθοδος η οποία εξασφαλίζει μια αντικειμενικότερη κατά το δυνατό ερμηνευτική κειμενική ανάλυση. Ενώ ο τρόπος με τον οποίο είναι τοποθετημένοι οι όροι μέσα στην πρόταση καθιστά περισσότερο «εύκολο» το διαχωρισμό θέματος-ρήματος σε γλωσσικά συστήματα με αυστηρή δομή, π.χ. Αγγλικά, Γερμανικά, στα Ελληνικά η διαδικασία αυτή θα μπορούσε να

χαρακτηριστεί «περίπλοκη» λόγω της ελεύθερης συντακτικής δομής (Στάμου, 2014, σ.σ. 177-178).

Η ερμηνευτική ανάλυση προχωρά στη γεφύρωση του κειμένου-λόγου με το πλαίσιο στο οποίο αυτό δημιουργήθηκε· με άλλα λόγια εξετάζεται η *ρηματική πρακτική*, οι συνθήκες δηλαδή παραγωγής και κατανάλωσης του λόγου. Μελετώντας τον Fairclough και σε ό, τι αφορά στην εν λόγω προσέγγιση, ερχόμαστε σε επαφή με όρους όπως είναι η *«τάξη του λόγου»*, η *«διαρρηματικότητα»* και η *«διακειμενικότητα»*. Εν αρχή, διευκρινίζεται πως το σύνολο των λόγων, οι οποίοι - ποικίλοι και διαφορετικοί- συνιστούν το επικοινωνιακό συμβάν σε μια συγκεκριμένη κοινωνική περιοχή αποτελούν την *«τάξη του λόγου»*. Αφ' ης στιγμής για την παραγωγή και την κατανάλωση κειμένων χρησιμοποιούμε εκ των προτέρων νοηματοδοτημένους λόγους, μέσω της *«διαρρηματικότητας»*, η οποία συνιστά τη συνύπαρξη διαφορετικών λόγων μέσα σε ένα λόγο, και της *«διακειμενικότητας»* -την *εξάρτηση των επικοινωνιακών συμβάντων από προγενέστερα συμβάντα* (Phillips & Jørgensen, 2009, σ.σ. 138), επιτυγχάνεται η διερεύνηση της παρούσας ή έτερων, παλαιότερων και νεότερων, νοηματοδοτήσεων ενός λόγου και του τρόπου δόμησης και παρουσίασης αυτού, τόσο μέσα στο ίδιο το κείμενο, όσο και μεταξύ άλλων κειμένων όμοιου ή διαφορετικού είδους (Γερασάκη, 2018). Όσον αφορά στη διακειμενικότητα, αυτή συμβάλλει όχι μόνο στη μελέτη των ήδη υπαρχόντων κειμένων και στη μεταξύ τους σύγκριση, αλλά και στη δημιουργία ή το μετασχηματισμό νέων επικοινωνιακών συμβάντων (π.χ. στα μέσα και στον τρόπο που πραγματοποιείται η επικοινωνία κοινωνικών, πολιτικών, εκπαιδευτικών και άλλων ζητημάτων).

Τέλος, στην επεξηγηματική προσέγγιση επιχειρείται η σύνδεση του κειμένου με την ιδεολογία με βάση το εκάστοτε κοινωνικό, πολιτικό, πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο αυτό δημιουργείται· ο τρόπος με τον οποίο παράγονται ορισμένες πρακτικές λόγου είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την υφιστάμενη ιδεολογική πραγματικότητα και τις σχέσεις εξουσίας στον ανάλογο χώρο (π.χ. πολιτική, εκπαίδευση, ΜΜΕ).

Μια ενδιαφέρουσα διάκριση είναι αυτή των επιπέδων του «περικειμένου» (context). Οι διακρίσεις οι οποίες λαμβάνει είναι: το καταστασιακό, το γλωσσικό, το γνωσιακό και το κοινωνικοπολιτισμικό. Ενώ τα τρία πρώτα επίπεδα μας παραπέμπουν σε χαρακτηριστικά γνωρίσματα και μας παρέχουν πληροφορίες για το επικοινωνιακό

συμβάν που μας ενδιαφέρει, το τελευταίο σχετίζεται με τις κοινωνικές συνθήκες οι οποίες το επηρεάζουν. Το καταστασιακό είναι εκείνο το οποίο παρέχει κάποιες άμεσες πληροφορίες του επικοινωνιακού συμβάντος όπως τα πρόσωπα, το περιβάλλον και ο χρόνος τα επικοινωνίας, τα οποία αρκετές φορές μας βοηθούν στην αποσαφήνιση των μηνυμάτων. Το γλωσσικό έχει να κάνει με αυτό καθεαυτό το κείμενο, καθώς μας επιτρέπει να γνωρίζουμε τα συμφραζόμενα, στην περίπτωση που το ενδιαφέρον μας εστιάζεται σε μια μόνο φράση του, δηλαδή τι έχει ειπωθεί πριν και τι πρόκειται να ακολουθήσει έπειτα. Το γνωσιακό, όπως υποδηλώνεται και ετυμολογικά, αφορά στις γνώσεις, την πληροφόρηση που «απαιτείται», προκειμένου να καταστεί σαφές το κείμενο, ο λόγος (όταν, επί παραδείγματι, σχολιάζεται σε ένα άρθρο η τροποποίηση ενός νόμου, είναι λογικό πως για να το κατανοήσουμε, θα πρέπει να γνωρίζουμε τι ακριβώς όρισε ο προηγούμενος νόμος και τι είναι αυτό που τώρα αλλάζει). Τέλος, με το κοινωνιοπολιτισμικό περικείμενο συνδέονται οι ιδεολογικές και κατά συνέπεια οι κοινωνικές και πολιτισμικές εκείνες συμβάσεις οι οποίες είτε άμεσα, είτε έμμεσα είναι παρούσες στο λόγο (πότε έχει συνταχθεί ένα κείμενο, τι πραγματεύεται, ποιος είναι αυτός που το γράφει κλπ- στην περίπτωση δηλαδή που έχουμε να κάνουμε με ένα θέμα πολιτικής επικαιρότητας, εξετάζουμε ποιος είναι αυτός που γράφει, που τοποθετείται ιδεολογικά, πόσο «αφήνει» να φανεί η ιδεολογική φόρτιση στο κείμενο κλπ.) (Στάμου, 2014).

5.5 Η κριτική που δέχθηκε η ΚΑΑ

Η παρουσία της ιδεολογίας στην ανάλυση και την προσέγγιση του λόγου έχει γίνει συχνά στόχος από την «απέναντι πλευρά». Έχει εκφραστεί αρκετές φορές η άποψη πως οι ιδεολογικές απόψεις «επισκιάζουν» την αντικειμενικότητα της ανάλυσης του λόγου και δεν είναι εύκολα διακριτές από τον αναγνώστη. Πιο συγκεκριμένα, η ΚΑΑ δέχεται κριτική πολλές φορές από το πιο αμφισβητούμενο παράδειγμά της, της *Ανάλυσης της Συνομιλίας* (Conversational Analysis-CA) -η οποία ορίζεται ως «η συστηματική ανάλυση της ομιλίας μέσα στην αλληλεπίδραση, ανάλυση δηλαδή φυσικού συνομιλιακού υλικού και των κοινωνικών διαδραστικών και πρακτικών πραγματώσεων των μετεχόντων» (Βασιλοπούλου, 2012) στα εξής σημεία: 1. Όπως έχει σημειωθεί, οι ιδεολογίες δεν αποκαλύπτονται μέσα από τα δεδομένα, αλλά προβάλλονται σε αυτά, γεγονός το οποίο συνεπάγεται την προσωπική εμπλοκή του αναλυτή, καθώς προχωρά στη διαδικασία της ανάλυσης-μελέτης εφαρμόζοντας προκαθορισμένα κριτήρια ή πρότυπα με σκοπό να τα εφαρμόσει σε επιλεγμένα μέρη του κειμένου (Elsharkawy,

2017, p.p. 38) θεωρείται πως οι εκάστοτε ερευνητές επικεντρώνονται σε συγκεκριμένα, κατά την άποψή τους, σημεία ανάλυσης, αναλύοντάς τα με έναν υποκειμενικό τρόπο ιδωμένο το περιεχόμενο που κάθε φορά έχουν ως βάση. 2. Έπειτα τίθεται το ζήτημα της απουσίας *ισορροπίας μεταξύ της κοινωνικής θεωρίας και των γλωσσολογικών μεθόδων* (Elsharkawy, 2017, p.p. 38) οι οποίες επιστρατεύονται για την προσέγγιση ενός κειμένου. 3. Ακολούθως, προκαλεί προβληματισμό το γεγονός πως αρκετοί γλωσσολόγοι, προχωρώντας σε μια κριτική ανάλυση λόγου, δεν ορίζουν, δεν καθιστούν σαφή τον τρόπο, με τον οποίο νοηματοδοτούν τους όρους τους οποίους χρησιμοποιούν -θεμελιώδεις όροι με τους οποίους έχουν ασχοληθεί σημαντικοί μελετητές της ΚΑΛ είναι: δύναμη, εξουσία, ηγεμονία· το κοινωνικό περιεχόμενο επηρεάζει τη διαδικασία της κριτικής ανάλυσης λόγου όσον αφορά στο κομμάτι της χρησιμοποίησης των εννοιών, καθώς αποτελεί το επιχειρηματικό-λεξιλογικό οπλοστάσιο των εν λόγω μελετητών. 4. Ένα τελευταίο «τρωτό» σημείο για την ΚΑΛ αποτελεί η έλλειψη μιας μεθοδολογίας της ΚΑΛ όσον αφορά στην εφαρμογή και την ανάλυσή της (Elsharkawy, 2017).

Στον αντίλογο, οι Fairclough και Wodak, απαντούν στις παραπάνω «κατηγορίες» παραθέτοντας για το πρώτο σημείο την απάντηση πως, όπως είχε αναφέρει και ο Van Dijk, η ΚΑΛ αποτελεί *οπτική*· δεν συνιστά δηλαδή μια μέθοδο, η οποία έχει και ακολουθεί συγκεκριμένες αρχές, δεν αποτελεί ένα «ολιστικό και κλειστό παράδειγμα», παρά αποσκοπεί να συνεισφέρει, ποικιλοτρόπως, σε ένα συγκεκριμένο πεδίο, παρακινούμενη από κοινωνικά ζητήματα μείζονος σημασίας, με την προσδοκία της κατανόησής τους μέσω της προσέγγισης αυτής. Όσον αφορά στο δεύτερο σημείο ο Van Dijk (1993· Elsharkawy, 2017) υπογραμμίζει πως η ΚΑΛ οδηγεί σε «συνεργασία» ένα σύνολο θεωριών, μεθόδων και, περιγραφών και εμπειρικής εργασίας, τα οποία έρχονται να «διευκολύνουν» την προσέγγιση κοινωνικοπολιτικών ζητημάτων, διαδικασία η οποία περιλαμβάνει πλήθος πληροφοριών, τα οποία χρήζουν ποικιλότροπης επεξεργασίας, ενώ αποτελεί χαρακτηριστικό της ΚΑΛ η προσπάθεια *«γεφύρωσης της γλωσσολογίας και των κοινωνικών θεωριών»* (Στάμου, 2014, σ.σ.161). Εν συνεχεία, στον αντίποδα του μειονεκτήματος περί του κοινωνικού περιεχομένου που προσάπτεται στην Κριτική Ανάλυση, βρίσκεται το επιχείρημα πως, καθώς η ΚΑΛ θέτει στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος μελέτης της μορφές κοινωνικής ανισότητας και κατάχρησης εξουσίας, αποτελεί λογική συνεπαγωγή να εστιάζει και να αντλεί από το κοινωνικό περιεχόμενο, έτσι ώστε να προχωρά σε

κοινωνική ανάλυση. Τέλος, σε ό, τι αφορά την έλλειψη μιας μεθοδολογίας της ΚΑΛ, αντιτάσσεται τόσο το επιχείρημα του ότι η τελευταία συνιστά οπτική, όσο και το γεγονός πως

η δήλωση μιας «ξεκάθαρης κοινωνικο-πολιτικής θέσης» είναι μια συνειδητή επιλογή για τους/τις ερευνητές/τριες της ΚΑΛ, μέσω της οποίας απορρίπτεται η αντίληψη της επιστήμης ως ουδέτερης και απόλυτα αντικειμενικής δραστηριότητας, αλλά αντιμετωπίζεται ως κοινωνική πρακτική η οποία διαμορφώνεται και διαμορφώνει το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο τοποθετείται (van Dijk, 1993β, p.p.252· Στάμου, 2014, σ.σ.166).

Μεταξύ των παραπάνω έχει επικριθεί αρκετές φορές και ο κοινωνικός ρόλος της Κριτικής Ανάλυσης καθώς, όπως προκύπτει και εκ των ανωτέρω, η έντονη παρουσία της ιδεολογίας -όπως συνάγεται από την ταυτότητα που έδωσαν οι δημιουργοί της στην ΚΑΛ- δίνει το περιθώριο στους κριτές να εντοπίσουν την έλλειψη της ουδετερότητας και της αντικειμενικότητας στο έργο των σχετικών μελετητών. Και είμαστε σε θέση να κατανοήσουμε το έρεισμα αυτής της «ενοχοποίησης» εάν ανατρέξουμε σε αυτό που έχει ειπωθεί, πως δηλαδή η ΚΑΛ επιθυμεί και μια κοινωνική αλλαγή μέσα από το έργο της, ενώ γίνεται αναφορά και στον περιορισμό της ΚΑΛ στη στηλίτευση των κακώς κειμένων, δίχως να προχωρά στη διόρθωση αυτών· ενώ εντοπίζει φαινόμενα σε κείμενα τα οποία χρήζουν «θεραπείας», η Κριτική Ανάλυση μένει μόνο στο θεωρητικό κομμάτι και όχι σε κάποια πρόταση διόρθωσης (Στάμου, 2014). Τέλος, μπορεί μεν η Κριτική Ανάλυση να προχωρά πέρα από τα όρια του κειμένου, διερευνώντας και τις κοινωνικές δομές μέσα στις οποίες αυτό δημιουργείται, ωστόσο θα πρέπει να το εξετάζει και μέσα στο ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο της εκάστοτε κοινωνίας (Ντούνης, 2011).

5.6 Άλλες προσεγγίσεις

Κατά τον Fairclough (1995) ο διαχωρισμός που πραγματοποιεί σε αναφορά με άλλες προσεγγίσεις της ανάλυσης λόγου άπτεται είτε στο μικρό-επίπεδο και περιλαμβάνει τις *κειμενοκεντρικές* και *μη κειμενοκεντρικές* προσεγγίσεις, είτε στο μακρό-επίπεδο στο οποίο ανήκουν οι *κριτικές* και *μη κριτικές* προσεγγίσεις.

Η έμφαση που δίνεται από τον εκάστοτε αναλυτή στο κείμενο καθώς επίσης και το κατά πόσο αποδίδει δυναμικό ρόλο στο τελευταίο αποτελούν τα κριτήρια τα οποία διαχωρίζουν την *κειμενοκεντρική* από τη *μη κειμενοκεντρική* προσέγγιση, μια και η

δεύτερη ερείδεται θεωρητικά στη μεταδομιστική θεώρηση του Foucault η οποία «περιορίζεται» μόνο στη θεώρηση των κανόνων που διέπουν το κείμενο -των πρακτικών του λόγου- και δεν εστιάζει στο κείμενο ως μια δυναμική κοινωνικών και άλλων μεταβολών, όπως θεωρείται η *κειμενοκεντρική* προσέγγιση (Fairclough, 1995 ·Στάμου, 2014, σ.σ. 161).

Από την άλλη πλευρά, όπως ετυμολογικά εύκολα προσεγγίζονται οι όροι, κατανοούμε πως οι *κριτικές* προσεγγίσεις αναζητούν τη σύνδεση μεταξύ του κειμένου και των κοινωνικών συνθηκών που το περιβάλλουν, ενώ σε ό, τι αφορά τις *μη κριτικές προσεγγίσεις* μένουν κάπως περιορισμένες στη γλωσσολογική πτυχή αυτού. Κάποιες από τις προσεγγίσεις αυτές οι οποίες αναφέρονται από τον Fairclough (1995) είναι η ανάλυση της συνομιλίας, η κειμενογλωσσολογία, η ανάλυση λόγου της σχολής του Μπέρμινχαμ (Στάμου, 2014, σ.σ.161).

5.7 Στρατηγικές ανάλυσης

Στη διαδικασία της μελέτης και της ανάλυσης του θεσμικού κειμένου βοηθητικός οδηγός καθίστανται και οι στρατηγικές ανάλυσης τις οποίες αναφέρουν οι Phillips και Jørgensen στο κεφάλαιο του βιβλίου τους «Διαμέσου των Προσεγγίσεων» (Across the Approaches) (2002, p.p.148-152). Οι στρατηγικές αυτές συνοψίζονται στους όρους: σύγκριση (comparison), έμφαση στη λεπτομέρεια (exaggeration of detail), πολυφωνία (multivocality) και η υποκατάσταση (substitution), οι οποίες έχουν ως σκοπό να βοηθήσουν τον ερευνητή σε αρχικό στάδιο να αποκτήσει μια γενική εικόνα και υπόθεση περί του υπό μελέτη υλικού, ενώ σε προχωρημένο στάδιο έρευνας να συγκεκριμενοποιήσει τις αναζητήσεις, τις υποθέσεις και τα ερωτήματά του (Phillips & Jørgensen, 2009, σ.σ. 148).

Η «σύγκριση» αφορά στο κείμενο που μελετάμε κάθε φορά, με άλλα κείμενα, τα οποία αφορούν είτε σε ίδια θεματική, είτε σε ίδιο ακροατήριο, έτσι ώστε να διερευνήσουμε τη νοηματοδότηση των φράσεων και των λέξεων, η οποία ποικίλει και διαφέρει, «ως προς κάτι το οποίο ειπώθηκε ή θα μπορούσε να ειπωθεί» από κείμενο σε κείμενο και από λόγο σε λόγο, σύμφωνα με τη δομιστική θεωρία (Phillips & Jørgensen, 2009, σ.σ. 255-256). Η εν λόγω πρακτική συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας σφαιρικότερης και πιο αντικειμενικής άποψης του ερευνητή για το υπό μελέτη θέμα.

Η «έμφαση στη λεπτομέρεια» σχετίζεται με την προσοχή την οποία κρίνει ο ερευνητής ότι πρέπει να δώσει σε ένα συγκεκριμένο σημείο. Το σημείο αυτό το οποίο παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον τονίζεται και ο μελετητής προσπαθεί να διερευνήσει τον τρόπο με τον οποίο δημιουργείται η νοηματοδότησή του και φυσικά ποια είναι αυτή.

Η «πολυφωνία» αφορά σε μια ανάλυση διαφορετικών ενδοκειμενικών «φωνών». Η διερεύνηση των ποικίλων φράσεων-νοημάτων που εντοπίζονται σε ένα κείμενο καθώς επίσης και τα νοηματικά συμφραζόμενα που δημιουργούνται από αυτές, διαδικασία την οποία συναντούμε στη διακειμενικότητα, είναι αυτή η οποία θα μας οδηγήσει στη διατύπωση νέων ερευνητικών ερωτημάτων, όπως επί παραδείγματι: *τι χαρακτηρίζει τις διαφορετικές φωνές του κειμένου; πότε μιλάει η κάθε φωνή; ποιά νοήματα παράγουν οι διαφορετικές φωνές;* (Phillips & Jørgensen, 2009, σ.σ. 259-260).

Τέλος με την στρατηγική της «υποκατάστασης» ο εκάστοτε αναλυτής πρόκειται να αντικαταστήσει μια λέξη με μια άλλη, με σκοπό να εντοπίσει τη διαφοροποίηση του νοήματος που δημιουργείται στο κείμενο. Με τον τρόπο αυτό διαφαίνεται πως η επιλογή μιας λέξης έναντι μιας άλλης επηρεάζει το νόημα και το μήνυμα που θέλει να περάσει ή την κατάσταση που θέλει να διαμορφώσει το κείμενο αυτό.

Οι παραπάνω στρατηγικές στόχο έχουν να βοηθήσουν τον αναλυτή να πραγματοποιήσει τη μελέτη του, έχοντας στη διάθεσή του τρόπους-προσεγγίσεις οι οποίες του δημιουργούν γόνιμους προβληματισμούς, οι οποίοι θα «φωτίσουν» νέες και διαφορετικές πτυχές της ερευνητικής του πορείας.

5.8 Μεθοδολογικές Επισημάνσεις

Η μεθοδολογική προσέγγιση η οποία πρόκειται να αξιοποιηθεί στην παρούσα εργασία είναι αυτή της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου και πιο συγκεκριμένα αξιοποιείται το τρισδιάστατο μοντέλο του Fairclough, σε επίπεδο περιγραφικής ερμηνευτικής και επεξηγηματικής ανάλυσης.

Ο λόγος για τον οποίο επιλέχθηκε η συγκεκριμένη μέθοδος και προσέγγιση είναι διότι, όπως αναφέρουν και οι Phillips και Jørgensen (2009, σ.σ.164) *«αποτελεί το πιο εκλεπτυσμένο πλαίσιο ανάλυσης της σχέσης ανάμεσα στη χρήση της γλώσσας και τις κοινωνικές πρακτικές εν γένει»*. Αποτελεί έναν τρόπο πολύπλευρης προσέγγισης ενός λόγου, καλύπτοντας βασικές πτυχές -γλωσσολογικές και κοινωνικές- οι οποίες

επιτρέπουν να γνωρίσουμε καλύτερα το μήνυμα του κειμένου, το περιβάλλον μέσα στο οποίο αυτό δημιουργείται και τελικώς τις σχέσεις και τα νοήματα που προκύπτουν από αυτό.

Οι στρατηγικές ανάλυσης που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα έρευνα είναι αυτές της *σύγκρισης*, μεταξύ άρθρων των θεσμικών κειμένων ν. 3374 και 4009 και συγκεκριμένα με ό, τι έχει σχέση να κάνει με την Α.ΔΙ.Π. και τη διαδικασία εξωτερικής αξιολόγησης, ενώ τέθηκε σε εφαρμογή και η στρατηγική ανάλυσης της *υποκατάστασης* σημαντικών λέξεων-κλειδιά, ώστε να προσεγγίσουμε πολύπλευρα και πληρέστερα το νόημα των κειμένων που μας απασχολούν.

Το γλωσσολογικό εργαλείο που αποτελεί πρωτεύοντα παράγοντα για την ανάλυση των κειμένων στον Fairclough δεν αποτελεί μόνο τη δίοδο που οδηγεί στην ανάλυση και τη γνωριμία με το κείμενο, αλλά βοηθά τον ερευνητή και στο επίπεδο της διατύπωσης συμπερασμάτων σε πιο «*στέρεες βάσεις*» (Phillips & Jørgensen, 2009, σ. 251).

Πιο συγκεκριμένα στην παρούσα μελέτη πρόκειται να αξιοποιηθούν στοιχεία από τις *λειτουργίες* της συστημικής-λειτουργικής γλωσσολογικής θεωρίας του Halliday. Εκείνη που κρίθηκε πως ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες της παρούσας έρευνας, με βάση το παρόν υλικό είναι η *αναπαραστατική*.

5.9 Περιορισμοί της έρευνας

Γνωρίζουμε πως μια έρευνα προκειμένου να θεωρηθεί έγκυρη θα πρέπει να πληροί ορισμένα κριτήρια. Η αξία μιας ερευνητικής μελέτης αμφισβητείται, όταν διακυβεύεται η εγκυρότητα αυτής (Cohen, Manion, & Morrison, 2008, σ.σ. 175). Ως εκ τούτου, ο προσδιορισμός των κριτηρίων εγκυρότητας από τον ερευνητή, διασφαλίζει την παρουσία της τελευταίας στο ερευνητικό του έργο. Ο προσδιορισμός της εγκυρότητας μιας έρευνας δεν αφορά πλέον μόνο στο γεγονός πως ένα ερευνητικό όργανο μετράει αυτό το οποίο έχει σχεδιαστεί να μετρήσει, αλλά η διασφάλισή της συνδέεται με ποικίλα ακόμη κριτήρια τα τελευταία χρόνια. Μεταξύ αυτών, σε ό, τι αφορά στις ποιοτικές έρευνες, στις οποίες ανήκει και η παρούσα εργασία, είναι και «*η ειλικρίνεια, το βάθος, ο πλούτος και το περιεχόμενο των δεδομένων*» (Cohen et al, 2008, σ.σ. 176).

Ενώ στις θετικιστικές επιστήμες και μελέτες ο (καθ)ορισμός των κριτηρίων εγκυρότητας είναι σαφής σε μεγαλύτερο βαθμό, καθώς απώτερος στόχος, αλλά και προϋπόθεση, της μελέτης-έρευνάς τους είναι η αναζήτηση κριτηρίων τα οποία θα είναι σύμφωνα με την πραγματικότητα και αυτή θα αποτυπώνεται δίχως να διαστρεβλώνεται, στις ποιοτικές έρευνες το κομμάτι αυτό είναι διαφορετικό, με τον κοινωνικό κονστρουξιονισμό να μην ενστερνίζεται την παραπάνω θέση και χωρίς να υπάρχει συμφωνηθείς προσδιορισμών των κριτηρίων εγκυρότητας στον τομέα της ανάλυσης (Phillips & Jørgensen, 2009, σ. 295).

Μερικοί από τους *πρακτικούς κανόνες* οι οποίοι είναι χρήσιμο να εφαρμόζονται σε μια ανάλυση-ερμηνεία κειμένου αφορούν στις *στέρεες βάσεις*, ήτοι πλούσιο υλικό προς εξέταση, η *περιεκτικότητα* η οποία συνίσταται στο ελεγχόμενο εύρος της έκτασης του υλικού μας, διότι είναι φύσει αδύνατη η ολοκληρωμένη μελέτη ενός υλικού στο σύνολό του· η επικέντρωση της προσοχής μας στην έρευνα του θέματος με τρόπο τέτοιο ώστε να οδηγηθούμε στην απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων που έχουν τεθεί είναι το επιθυμητό. Τέλος, η *διαύγεια* είναι και αυτή ένα ουσιώδες χαρακτηριστικό μας ανάλυσης, διότι παρέχει την ευκαιρία σε κάθε ενδιαφερόμενο να «επαληθεύσει» τα «*επιχειρήματα*» της έρευνας την οποία μελετά, με τον να θεμελιώνει τις «*προτεινόμενες ερμηνείες*», καθώς επίσης και το να έχει σε διαθεσιμότητα το υλικό το οποίο διερεύνησε (Phillips & Jørgensen, 2009, σ.σ. 298).

Ο Maxwell (1992) παρουσιάζει πέντε είδη εγκυρότητας που αφορούν στην ποιοτική μέθοδο και αυτές είναι η *περιγραφική*, η *ερμηνευτική*, η *θεωρητική*, η *γενικευσιμότητα* και η *αξιολογική*. Καθώς σκοπός του παρόντος υποκεφαλαίου δεν είναι η περιγραφή των παραπάνω μεθόδων, περιοριζόμαστε μόνο στην αναφορά πως το είδος της εγκυρότητας η οποία φαίνεται πως αρμόζει περισσότερο στην παρούσα έρευνα είναι αυτό της ερμηνευτικής, διότι, όπως φανερώνει και ο ορισμός της, έχει να κάνει με την προσπάθεια της έρευνας να προσεγγίσει και να κατανοήσει του όρους, τις ερμηνείες, τα νοήματα και τις προθέσεις του υλικού που ερευνάται (Cohen et al, 2008, σ.σ. 179).

Όπως αναφέρει η Φραγκουδάκη (1987, σ.σ. 23) η γλώσσα δεν είναι «κοινωνικά ουδέτερη» και κατά συνέπεια οι αναλύσεις και ερμηνείες λόγου δεν θα μπορούσαν να θεωρηθούν ουδέτερες των απόψεων και των κοινωνικών στάσεων του αναλυτή.

«Στα ποιοτικού τύπου δεδομένα», επομένως «η υποκειμενικότητα των συμμετεχόντων, οι απόψεις τους, οι συμπεριφορές και οι αντιλήψεις τους

συμβάλλουν συνολικά σε κάποιο βαθμό προκατάληψης. Η εγκυρότητα, συνεπώς, πρέπει να ιδωθεί περισσότερο ως ένα θέμα που έχει να κάνει με ένα επίπεδο βαθμού, παρά ως μια απόλυτη κατάσταση» (Cohen et al, 2008, σ.σ. 176).

Όταν, λοιπόν, πρόκειται για μια διαδικασία *κριτικής* προσέγγισης και ερμηνείας ενός κειμένου είναι ευνόητο πως πρόκειται για μια προσωπική, μονομερή, και υποκειμενική παρουσίαση και ερμηνεία γεγονότων από την πλευρά ενός ατόμου ως ερευνητή. Το γεγονός αυτό παρέχει τη δυνατότητα στον αναγνώστη να προχωρήσει σε μια δική του ανάλυση και προσέγγιση του εκάστοτε θέματος, παραθέτοντας έτσι και μια νέα θεώρηση επί του ζητήματος. Η κριτική ανάλυση, επομένως, είναι «ανοιχτή» σε νέες θέσεις και οπτικές.

Κεφάλαιο 6: Η Κριτική Ανάλυση Λόγου του ρόλου της Α.ΔΙ.Π. στη διαδικασία διασφάλισης και πιστοποίησης της ποιότητας των προγραμμάτων σπουδών

6.1 Η κειμενική ανάλυση των Άρθρων 70 και 71 του ν.4009/2011

Μια πρώτη επισήμανση αναφορικά με το συγκεκριμένο νόμο αφορά στο γεγονός πως πρόκειται για μια ίσως πιο ολοκληρωμένη θεσμική προσέγγιση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς βλέπουμε πως πραγματοποιείται αναφορά τόσο στα δομικά στοιχεία της πανεπιστημιακής κοινότητας -προσδιορισμός των μελών που την απαρτίζουν- και την αποστολή αυτής, όσο και τον καθορισμό των κανονιστικών και λειτουργικών λεπτομερειών κάθε πτυχής αυτής -εκλογή προσωπικού, μισθολογικές αποδοχές, όργανα του ιδρύματος κ.α. Ενώ μια δεύτερη επισήμανση αφορά στο ότι ο νόμος 4009 προχωρά σε μια αναλυτικότερη περιγραφή της αξιολογικής διαδικασίας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, γεγονός το οποίο είναι εμφανές και από τη σύνταξη άρθρων για επιμέρους τομείς αυτής. Στην προκειμένη περίπτωση έχουμε τα άρθρα 70 και 71 τα οποία εστιάζουν στην πιστοποίηση των προγραμμάτων σπουδών.

Η σύσταση της ΑΔΙΠ πραγματοποιήθηκε με την προοπτική να κινείται προς την κατεύθυνση που χάραξε η Διαδικασία της Μπολόνιας και να ακολουθεί τις κατευθυντήριες γραμμές που έχουν δοθεί σε όλους τους εθνικούς οργανισμούς οι οποίοι επιθυμούν και έχουν μπει στη διαδικασία της διασφάλισης της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, μεταχειριζόμενοι διαφανή και αξιόπιστα μέσα και διαδικασίες. Τόσο στα σχετικά άρθρα του ν. 4009, όσο και του ν. 3374, είναι έκδηλη η παραπάνω πραγματικότητα και ιδιαίτερα η προσπάθεια διασφάλισης της ποιότητας των προγραμμάτων σπουδών από την Α.ΔΙ.Π. μέσω διαδικασιών οι οποίες προσπαθούν να εξασφαλίσουν την αντικειμενικότητα.

Με μια πρώτη ανάγνωση των άρθρων βρίσκεται κάποιος σε θέση να εντοπίσει τον οργανωτικό ρόλο της ΑΔΙΠ ως φορέα-συμμετέχοντα από τον οποίο εκκινεί η διαδικασία της αξιολόγησης των Π.Σ.-στόχο (κατά το σύστημα της μεταβιβαστικότητας της αναπαραστατικής λειτουργίας) μέσω της παροχής κατάλληλων κριτηρίων στην αρμόδια για τη διαδικασία επιτροπή.

Η φωνή η οποία χρησιμοποιείται είναι κυρίως η ενεργητική, στο άρθρο 70 και κυρίως η παθητική, στο άρθρο 71, ενώ και το ύφος του λόγου χαρακτηρίζεται αυστηρό, γεγονός το οποίο είναι αναμενόμενο σε επίσημο, θεσμικό κείμενο. Παραδείγματα:

- *Η Αρχή συγκροτεί επιτροπή...*
- *Η επιτροπή πιστοποίησης συντάσσει...*
- *Η επιτροπή πιστοποίησης αξιολογεί....(αρ. 70)*
- *..πιστοποιούνται τα προγράμματα σπουδών...*
- *..υπό όρους απόφαση αναφέρονται...*
- *Αν εκδοθεί...(αρ. 71)*

Παρατηρούμε επίσης πως οι ενέργειες της πιστοποίησης παρουσιάζονται με «αλγοριθμική» σειρά με τους συμμετέχοντες-υποκείμενα δράσης να βρίσκονται στην αρχή της πρότασης, ενώ εστιάζοντας στα σημασιολογικά χαρακτηριστικά των ρημάτων κατά Halliday (1994), βλέπουμε πως οι διαδικασίες οι οποίες περιγράφονται στα άρθρα αυτά ανήκουν στο είδος των υλικών (κάποιος κάνει κάτι). Επιπρόσθετα, σε ό, τι αφορά την παρουσίαση των διαδικασιών διαπιστώνεται μια σχετικά συνοπτική διατύπωση αυτών, όπως εύκολα προκύπτει από την ανάγνωση των άρθρων.

Υιοθετώντας ως αναγνώστες τη λεξικογραμματική επιλογή της μεταβιβαστικότητας και τη στρατηγική της μεγέθυνσης-έμφασης στη λεπτομέρεια, βλέπουμε πως οι συμμετέχοντες είναι η Α.Δ.Π., πρωτίστως, και η επιτροπή εξωτερικής πιστοποίησης, δευτερευόντως, των οποίων οι δράσεις διακρίνονται σε:

α) για την Α.Δ.Π.: προχωρά σε μια καθοριστικής σημασίας για την αξιολόγηση κίνηση ορίζοντας την επιτροπή πιστοποίησης επιλέγοντας τα άτομα από το Μητρώο Ανεξάρτητων Εμπειρογνομόνων, οι οποίοι είναι αυτοί που θα περατώσουν τη διαδικασία,

β) για την επιτροπή πιστοποίησης:

β.1) «αξιολογεί την ποιότητα του προγράμματος σπουδών ή του εσωτερικού συστήματος διασφάλισης της ποιότητας του ιδρύματος, με βάση τα προκαθορισμένα κριτήρια»

β.2) «μελετά το υλικό και τα στοιχεία που θέτει υπόψη της η Αρχή και»

β.3) «επισκέπτεται, όταν απαιτείται, την αντίστοιχη μονάδα ή ίδρυμα»

β.4) «συντάσσει έκθεση πιστοποίησης, η οποία υποβάλλεται στο Συμβούλιο της Αρχής, προκειμένου να εκδοθεί και να δημοσιοποιηθεί η απόφαση πιστοποίησης [...]»

β.5) «Με απόφαση του Συμβουλίου της Αρχής πιστοποιούνται τα προγράμματα σπουδών και τα εσωτερικά συστήματα διασφάλισης ποιότητας των ιδρυμάτων **με βάση τις εκθέσεις των επιτροπών πιστοποίησης**».

Με μια πρώτη, λοιπόν, σκιαγράφηση του γραπτού λόγου διακρίνουμε μεν τον ενεργητικό ρόλο της Αρχής, η οποία οργανώνει και δρομολογεί τις διαδικασίες, όπως περιγράφεται στο άρθρο 66 του παρόντος νόμου ή στο άρθρο 10 του νόμου 3374/05, αλλά και την «υποχρεωτική» εμπλοκή των Ιδρυμάτων όπως φαίνεται και στις εξής περιπτώσεις:

- «ο πρότανης οφείλει να ενημερώνει την Αρχή αν τα κριτήρια πιστοποίησης έχουν πάψει να ικανοποιούνται» (§ 3, αρ. 71, ν. 4009). Επομένως, φαίνεται πως τα μέλη των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων παρακολουθούν από κοντά τις διαδικασίες βελτίωσης της ποιότητας, μέσω της εφαρμογής και της παρακολούθησης της εφαρμογής των κριτηρίων πιστοποίησης.
- «Η ΜΟ.ΔΙ.Π. είναι αρμόδια, ιδίως για, [...] δ) την υποστήριξη των διαδικασιών εξωτερικής αξιολόγησης και πιστοποίησης προγραμμάτων σπουδών και του εσωτερικού συστήματος διασφάλισης της ποιότητας του ιδρύματος στο πλαίσιο των αρχών, κατευθύνσεων και οδηγιών της ΑΔΙΠ» (4^η περίπτωση, § 1, αρ. 14, ν. 4009). Όπου βλέπουμε το πώς ένα τόσο σημαντικό ακαδημαϊκό όργανο συμμετέχει με πολύ ενεργητικό τρόπο στη διαδικασία της αξιολόγησης των προγραμμάτων σπουδών και όχι μόνο.

Προχωρώντας στην εξέταση με βάση τη στρατηγική της *υποκατάστασης*, για την εξυπηρέτηση της έρευνας, διαπιστώνεται πως ο όρος *διασφάλιση* της ποιότητας χρησιμοποιείται έναντι του όρου *έλεγχος*, όπως δηλαδή εκλαμβάνεται η διαδικασία της διασφάλισης της ποιότητας μέσω της πιστοποίησης από μια κατηγορία προσώπων. Είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός πως η λέξη *διασφάλιση* δημιουργεί αυτόματα μια αίσθηση ασφάλειας και ενός θετικού αισθήματος το οποίο συνοδεύει μια ωφέλιμη και προσοδοφόρα διαδικασία, που δεν είναι άλλη από αυτήν της αξιολόγησης, σε αντίθεση με το λήμμα *έλεγχος*, το οποίο συνοδεύεται σχεδόν

πάντοτε, σε αρκετές πτυχές του βίου μας, από αγχωτικά και δυσάρεστα συναισθήματα. Αποτελεί επομένως μια «συνετή» επιλογή ο όρος αυτός από τη νομοθετική πλευρά, στην περίπτωση που οι αρμόδιοι της αξιολόγησης επιθυμούν να δημιουργήσουν ένα κλίμα ασφάλειας, δίχως κάποια «γραφειοκρατική διαδικασία» να συνιστά λαιμητόμο σε οποιοδήποτε ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα «βρεθεί κάτω από αυτήν».

Παραμένοντας στο μοτίβο των όρων και της λεξιλογικής επιλογής αξίζει πιστεύω να σημειωθεί πως στο άρθρο 65 του νόμου 4009, όπου αναφέρεται η αποστολή της, διακρίνεται το ρήμα *υποστηρίζει*, του οποίου η πρώτη και αυθόρμητη νοηματοδότηση παραπέμπει σε μια παροχή βοήθειας και άρα μια θετική ενέργεια· θα μπορούσαμε δηλαδή να πούμε πως σε «ψυχολογικό» επίπεδο βρίσκεται στο ίδιο μήκος κύματος με αυτό της *διασφάλισης*. Στην περαιτέρω ανάγνωση του θεσμικού κειμένου, άρθρο 66, διαπιστώνουμε πως το ρήμα *υποστηρίζει* «μεταφράζεται», νοηματοδοτείται, από το ίδιο το κείμενο, υποδηλώνοντας πως οι αρμοδιότητες της Α.ΔΙ.Π. αποτελούν τα θεμέλια για την υλοποίηση της αξιολόγησης, σε συνεργασία πάντοτε με τα αρμόδια όργανα των Ιδρυμάτων:

- [...] α) *διαμορφώνει, οργανώνει, εξειδικεύει, τυποποιεί και δημοσιοποιεί εκ των προτέρων τις σχετικές διαδικασίες, κριτήρια και δείκτες..*
- β) *αναπτύσσει ολοκληρωμένο πληροφοριακό σύστημα διαχείρισης και βάση δεδομένων της αξιολόγησης σε συνεργασία με τις Μονάδες Διασφάλισης της Ποιότητας (ΜΟ.ΔΙ.Π.) των Α.Ε.Ι*
- γ) *υποστηρίζει τα Α.Ε.Ι. και τις επί μέρους μονάδες τους στο σχεδιασμό των διαδικασιών διασφάλισης ποιότητας και πιστοποίησης [...]*

Κάτι αντίστοιχο, στο πλαίσιο της *υποκατάστασης* συμβαίνει και με τα ρήματα *αξιολογεί, μελετά* όπου στο άρθρο 70, το οποίο αποτελεί και επίκεντρο του ενδιαφέροντός μας- χρησιμοποιείται έναντι της φράσης *προχωρά σε έλεγχο της ποιότητας ή ελέγχει την ποιότητα*.

- *Η επιτροπή πιστοποίησης αξιολογεί*
- *[...] μελετά το υλικό...*

Χρησιμοποιώντας τη στρατηγική της *σύγκρισης* σε δυο θεσμικά κείμενα που άπτονται της αξιολόγησης των ελληνικών πανεπιστημίων και όντας δύσκολο να εστιάσουμε σε

έναν μόνο όρο προκειμένου να ανακαλύψουμε το ρόλο της Α.ΔΙ.Π. στη διαδικασία της αξιολόγησης των προγραμμάτων σπουδών, ενώ ταυτόχρονα αποτιμούμε γενικά τα γλωσσικά χαρακτηριστικά των δύο νόμων -4009 και 3374, μέσω του οποίου θεσμοθετήθηκε και η Αρχή- παρατηρούμε μια σημαντική διαφοροποίηση ως προς τον άξονα του περιεχομένου. Εντοπίζουμε, λοιπόν, πως στο νόμο 3374 πραγματοποιείται εκτενής και λεπτομερής αναφορά στη διαδικασία, συγκεκριμένα της εξωτερικής αξιολόγησης, με τα άρθρα 7 Εξωτερική Αξιολόγηση, 8 Επιτροπή Εξωτερικής Αξιολόγησης (Ε.Ε.Α.) και 9 Έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης, ενώ στο νόμο 4009 βλέπουμε πως δε γίνεται ρητή αναφορά στις διαδικασίες αυτές, ωστόσο αναφέρεται η διαδικασία της εξωτερικής αξιολόγησης ως «Πιστοποίηση της Ποιότητας» στο άρθρο 70, ενώ το περιεχόμενο του άρθρου αυτού δε διαφέρει σημαντικά από το «αντίστοιχο» του, άρθρο 8 του ν. 3379, καθώς και εδώ αναφέρεται η Ε.Ε.Α. Ωστόσο στο αρ. 70 γίνεται μνεία στη διαδικασία συγκρότησης της Ε.Ε.Α. μόνο σε μία παράγραφο (§ 2), ενώ στο αρ. 8 σε όλες και οι δύο επόμενες παράγραφοι του άρθρου 70 αφιερώνονται στις ενέργειες της επιτροπής (§ 3,4). Στο νόμο 3374 δίνονται περισσότερες πληροφορίες για την έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης -σύνταξη, κοινοποίηση-, σε αντίθεση με το αρ. 71 το οποίο δίνει βάση στο σχηματισμό των αποφάσεων πιστοποίησης, όπως είναι και ο τίτλος του άρθρου. Τέλος, σε ό, τι έχει να κάνει με την παροχή πληροφοριών για την εξωτερική αξιολόγηση εν γένει, το αρ. 7 προχωράει σε μια γενική περιγραφή αυτής, με έκταση δύο παραγράφων, ενώ κάτι παρόμοιο απουσιάζει από το νόμο του 2011.

6.2 Η ανάλυση της ρηματικής και κοινωνικής πρακτικής των άρθρων 70 και 71

Μελετώντας τόσο το νόμο 3374, όσο και το νόμο 4009 γίνεται εμφανές το κοινωνικό περιεχόμενο της κατασκευής τους, τόσο σε εθνικό, όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς το τελευταίο καθορίζει σε μεγάλο βαθμό το πρώτο. Σε ό, τι αφορά λοιπόν στην ελληνική πραγματικότητα, γνωρίζουμε από όσα έχουν λεχθεί και παραπάνω, πως ήδη από τα τέλη του '90 και τις αρχές του 2000 έχει εκδηλωθεί η επιθυμία από ένα αρκετά μεγάλο μέρος του σχετικού -ακαδημαϊκού- πληθυσμού για σύμπνοια και συμπόρευση του πανεπιστημιακού μας χώρου με τις γραμμές που έχουν χαραχθεί και τις αποφάσεις που έχουν ληφθεί σε μια σειρά από καθοριστικές για την ανώτατη εκπαίδευση ενέργειες, όπως είναι η Διαδικασία τη Μπολόνιας, εν γένει. Αποτελεί κοινό τόπο η ανάγκη προσαρμογής των -εν προκειμένω ανώτατων- εκπαιδευτικών

ιδρυμάτων της χώρας μας στις υφιστάμενες ακαδημαϊκές, κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες σε διεθνές επίπεδο.

Η έμφαση στην ανταγωνιστικότητα μεταξύ των εκπαιδευτικών συστημάτων που συνεπάγονται αυτές οι πρωτοβουλίες» -της Μπολόνιας, του Βερολίνου, του Μπέργκεν κλπ- «απαιτεί να ξανασκεφτούμε το θεσμικό πλαίσιο των ΑΕΙ και επιβάλλει τη δική μας συνδρομή και παρέμβαση με τη μεγαλύτερη δυνατή σοβαρότητα και υπευθυνότητα. Τα ελληνικά πανεπιστήμια πρέπει να έχουν ουσιαστική συμμετοχή στο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι [...] χωρίς αισθήματα μιζέριας και εξαρτησιακών συμπλεγμάτων, θα πρέπει να γίνει προσπάθεια συμπόρευσης με την ευρύτερη ευρωπαϊκή εμπειρία, διατηρώντας συνάμα τα βασικά, ελπίζουμε και θετικά, στοιχεία του ελληνικού χώρου» (Σταυρακάκης, 2010, σ. 20).

Ο ρόλος, η ταυτότητα και η αποστολή των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων του 21^{ου} αι. φαίνεται να έχουν απασχολήσει σε πολύ μεγάλο τους υπεύθυνους και άμεσα εμπλεκόμενους με τον εκπαιδευτικό χώρο του Πανεπιστημίου, τόσο σε ευρωπαϊκό, όσο και σε εγχώριο επίπεδο (Δημητρόπουλος κ.α., 2010), όπως έχει ήδη γίνει λόγος στο πρώτο κεφάλαιο του πονήματος.

Φαίνεται, τουλάχιστον μέσα από τα θεσμικά κείμενα, πως η Α.ΔΙ.Π. κατέχει έναν πρωτεύοντα ρόλο στην όλη διαδικασία της αξιολόγησης, γεγονός το οποίο έχει εκληφθεί με έναν όχι και τόσο θετικό τρόπο από ομάδες οι οποίες είναι αρνητικά κείμενες σε τέτοιου είδους δράσεις.

Η νοηματοδότηση των βασικών όρων, όπως είναι η ποιότητα, η αξιολόγηση κλπ δε φαίνεται να έχουν μεταβληθεί από τα προηγούμενα θεσμικά κείμενα, τα οποία με τη σειρά τους διαμόρφωσαν τον λόγο τους με όρους όπως αυτοί διατυπώθηκαν από τα κείμενα της Διακήρυξης της Μπολόνιας.

Προχωρώντας πιο προσεκτικά στη μελέτη της επιλογής συγκεκριμένων λημμάτων, έναντι άλλων, διαπιστώνουμε πως ο όρος *αξιολόγηση* και σύμφωνα με τα όσα λέχθηκαν για τον όρο αυτό στο κομμάτι της *υποκατάστασης*, παρουσιάζει σχετικά «υψηλό» βαθμό διαρρηματικότητας στο άρθρο 70 που αφορούν στη διαδικασία της αξιολόγησης των προγραμμάτων σπουδών. Μπορούμε επομένως να σκιαγραφήσουμε και με τη βοήθεια αυτής της αναλυτικής διαδικασίας το ρόλο της Α.ΔΙ.Π. στη διασφάλιση της ποιότητας των προγραμμάτων σπουδών.

Συμπεράσματα

Το ζήτημα της αυτονομίας των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και της σύνδεσής της με τη διαδικασία της αξιολόγησης συνιστά μια περισσότερο περίπλοκη διαδικασία, η οποία παρουσιάζει άμεση σύνδεση με την οικονομική, πολιτική, κοινωνική, αλλά και πολιτισμική συνθήκη της εκάστοτε εθνικής πραγματικότητας στην οποία αυτή πραγματώνεται (Μπουσιού, 2018).

Η προσπάθεια προσέγγισης του θεσμικού αυτού πλαισίου όσον αφορά στη συγκεκριμένη πρακτική -αυτήν της ΚΑΛ- έφερε στην επιφάνεια την αρκετά ενδιαφέρουσα πτυχή της διαδικασίας της αξιολόγησης στα ελληνικά ΑΕΙ, αυτήν του ρόλου του υπεύθυνου φορέα, για την οποία έχει δημιουργηθεί πολύς και έντονος λόγος από τις εκάστοτε ομάδες συμφερόντων και τα διάφορα ακαδημαϊκά στελέχη για αιτίες οι οποίες έχουν ήδη επισημανθεί.

Θα μπορούσαμε ίσως να πούμε πως ο θεσμικός αυτός λόγος προσπαθεί να συμβάλει στην κοινωνική αλλαγή -στο κομμάτι της κουλτούρας-πεποιθήσεων- για τη διαδικασία της αξιολόγησης των ΑΕΙ και συγκεκριμένα όσον αφορά στο βοηθητικό και συντονιστικό ρόλο που -διατυπώνει πως- μπορεί να διαδραματίσει η Α.ΔΙ.Π. Σε ό, τι αφορά στα ελληνικά δεδομένα η αξιολόγηση των ΑΕΙ και η πρωτοβουλία της Ελλάδας να συμμετέχει στη Διαδικασία της Μπολόνιας εν γένει, αποτέλεσε κάτι το καινούριο ως φιλοσοφία εκπαιδευτικής και μη, πολιτικής.

Είναι γεγονός πως το περιεχόμενο των διεθνών εκπαιδευτικών κειμένων της Διαδικασίας της Μπολόνιας, αλλά και των Διακηρύξεων πριν από αυτήν, μπορούν να ανιχνευτούν πίσω από τις στοχοθεσίες της Α.ΔΙ.Π. και του θεσμικού αυτού κειμένου, γεγονός το οποίο καταδεικνύει την επιθυμία της ελληνικής πλευράς σε ακαδημαϊκό και πολιτειακό επίπεδο να παρακολουθεί και να συμμετέχει ενεργά στα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά δρώμενα, με σκοπό τη σύμπνοια και συμπόρευση με τους ευρωπαίους εταίρους.

Μια ιδιαίτερος ενδιαφέρουσα διαπίστωση είναι πως η αξιολόγηση στην ανώτατη εκπαίδευση είναι μια διαδικασία, όπως έχει εύστοχα διατυπωθεί, η οποία υλοποιείται ως ένα «*σύνολο μέσα σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον*» (Τσιτήλου, 2007, σ.σ. 244)· γεγονός το οποίο συνεπάγεται την προσαρμογή των κριτηρίων της αξιολόγησης οποιουδήποτε τομέα στις ανάγκες και τις συνθήκες του

εκάστοτε περιβάλλοντος, όπως έχει ήδη ειπωθεί, προκειμένου να τελεσφορήσει, δίχως να δημιουργούνται κοινωνικές, πολιτικές και εν τέλει ακαδημαϊκές πολώσεις.

Ο επιτυχημένος τρόπος εφαρμογής της αξιολόγησης στην ανώτατη εκπαίδευση, κάτω από σαφείς, συντονισμένες και οργανωμένες ενέργειες και αρχές, όπως φέρονται να είναι στο νόμο 4009/2011, έρχεται να βελτιώσει και να ενισχύσει έναν ακόμη από τους ρόλους που διαδραματίζει το πανεπιστήμιο στις μέρες μας ο οποίος συνίσταται στην προσπάθεια διασφάλισης της ποιότητας των παρεχόμενων σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, λόγω της ολοένα αυξανόμενης συμμετοχής σε αυτό το ίδιο από όλες τις κοινωνικοοικονομικές βαθμίδες. Συνειδητοποιούμε επομένως πως η εφαρμογή μιας τέτοιας διαδικασίας είναι αναγκαία και επιτακτική στην παρούσα χρονική στιγμή (Αγγελόπουλος, 2007. σ.σ. 190).

Η αποστολή του πανεπιστημίου στη σημερινή εποχή, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερα σοβαρή και υπεύθυνη καθώς, όπως έχει προαναφερθεί, καλείται να αντιμετωπίσει τις απαιτητικές προκλήσεις της σημερινής κοινωνίας, όπου δεσπάζει η παγκοσμιοποιημένη οικονομία και γνώση, καθώς και η ανάγκη για προσαρμογή της ανώτατης εκπαίδευσης σε αυτήν και τις περαιτέρω κοινωνικές ανάγκες ενώ, από την άλλη, προβάλλεται και διατυπώνεται η ανησυχία για την παραπάνω κατεύθυνση των πραγμάτων.

Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο η Α.ΔΙ.Π., ως ανεξάρτητη αρχή, «οφείλει» και επιθυμεί να ανταποκρίνεται όχι μόνο στις απαιτήσεις παγκόσμιων και ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών λόγων -όπως αυτοί έχουν διατυπωθεί με τη σύμφωνη γνώμη πολλών χωρών, οι οποίες επιθυμούν την εκπαιδευτική και οικονομική τους πρόοδο- αλλά και στις απαιτήσεις των αναγκών της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας, προχωρώντας στο σχεδιασμό, το συντονισμό και την υλοποίηση της αξιολόγησης των πανεπιστημίων σε συνεργασία και τη σύμφωνη γνώμη των τελευταίων. Ολοκληρώνοντας τα συμπεράσματα για το ρόλο της Αρχής σε ό, τι αφορά στην αξιολόγηση των προγραμμάτων σπουδών παρατηρείται πως η Α.ΔΙ.Π. κατέχει κεντρικό ρόλο μεριμνώντας ωστόσο για τη διασφάλιση της αντικειμενικότητας στη διαδικασία της εξωτερικής αξιολόγησης με την αξιοποίηση της ομάδας εμπειρογνομόνων.

Εν κατακλείδι, η προσέγγιση του θεσμικού κειμένου για το ρόλο της Α.ΔΙ.Π. στη διαδικασία της πιστοποίησης των προγραμμάτων σπουδών των πανεπιστημίων

επιχειρεί να εξετάσει το συγκεκριμένο θέμα κριτικά, αφήνοντας πάντα ένα προσωπικό στίγμα στη «νοηματοδότηση» του παραπάνω λόγου και η οποία προσέγγιση κάθε άλλο παρά δογματική θα μπορούσε να χαρακτηριστεί, καθώς είναι «ανοιχτή» σε νέες οπτικές και διαλόγους που σκοπό έχουν να φωτίσουν και άλλες οπτικές του θέματος, ούτως ώστε να υπάρχει μια ποικιλομορφία στην προσπάθεια «ανάγνωσης» του ν. 4009/2011.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ελληνικές

Αγγελόπουλος, Β. (2007). Δίπολα και αντινομίες του σύγχρονου πανεπιστημίου. Στο: Γιαννόπουλος, Ν. (Επίμ.). *Η υπεράσπιση του άρθρου 16 και η ακαδημαϊκή αναβάθμιση του δημόσιου πανεπιστημίου*, 9-10 Φεβρουαρίου 2007 (σ.σ. 189-197). Αθήνα: Εκδόσεις Ινστιτούτο Νίκος Πουλαντζάς

Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση-Α.ΔΙ.Π. (2018). Ανακτήθηκε: 01/2019 από: <https://www.adip.gr/>

Ανδρεαδάκης, Ν. (2014). *Αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου και αποτελεσματικότητα σχολείου*. Ανακτήθηκε: 15/05/2019 από: https://opencourses.uoc.gr/courses/pluginfile.php/12182/mod_resource/content

Βαβουράκη, Α. Ζουγανέλη, Κούτρα, Χ, Α. Σοφού, Ε. (2008). *Θεωρητικές παραδοχές Μέθοδος, η Ποιότητα στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Βασιλείου, Α. (2012). Εισαγωγή στην ανάλυση συνομιλίας. Στο: Σιαμάντα, Β. (Επίμ.), *Εθνομεθοδολογία και ανάλυση συνομιλίας* Ανακτήθηκε: 05/2019 από: https://www.filologos-hermes.info/2016/08/blog-post_56.html

Βενιζέλος, Ε. (2007). Κρίση και μετασχηματισμός του πανεπιστημίου. Στο: Κλάδης, Δ. Κοντιάδης, Ξ. Πανούσης, Γ. (Επίμ.), *Η μεταρρύθμιση του ελληνικού πανεπιστημίου* (σ.σ. 353-360). Αθήνα: Παπαζήση

Γαβριηλίδου Ζ. χ.χ. Προσωπικές σημειώσεις. Ανακτήθηκε: 22/2/2019 από: <https://eclass.duth.gr/modules/document/file.php/KOM04364/%>

Γεωργαντάς, Τ. Κακαλαμάνη, Κ. Τζανάκης & Ε. Φουρναράκη, χ.χ. Πιστοποίηση της ποιότητας των Προγραμμάτων Σπουδών»: μια ακόμα ενοχλητική γραφειοκρατία ή έμπρακτη ακύρωση της ακαδημαϊκής αυτοτέλειας; Κείμενο Προβληματισμού. χ.τ

Γιώτη, Α. (2011-12). *Ρεύματα σκέψης που διαμόρφωσαν τη Θεωρία & την Πρακτική στο Σχεδιασμό & την Ανάπτυξη Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων*.

Γραμματικόπουλος, Β. (2014). Μάθημα: Εκπαιδευτική Αξιολόγηση, Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή στην Εκπαιδευτική Αξιολόγηση. Ανάκτηση: 17/01/2019 από: https://opencourses.uoc.gr/courses/pluginfile.php/12305/mod_resource/content/

Δημητρόπουλος, Ε. (2002). *Εκπαιδευτική Αξιολόγηση*. Αθήνα: Γρηγόρης

Δημητρόπουλος, Ε. (2010). *Εκπαιδευτική Αξιολόγηση, Η Αξιολόγηση της Εκπαίδευσης και του Εκπαιδευτικού Έργου*, Τόμος Ι. Αθήνα: Γρηγόρη

Καλογήρου, Γ. (2007). Η λειτουργία του πανεπιστημίου στην κοινωνία της γνώσης. Στο: Κλάδης, Δ. Κοντιάδης, Ξ. Πανούσης, Γ. (Επίμ.), *Η μεταρρύθμιση του ελληνικού πανεπιστημίου* (σ.σ. 337-345) Αθήνα: Παπαζήση

Καραμάνος, Α. (2007). Παιδεία και Πανεπιστήμια στο πλαίσιο μιας Ενωμένης Ευρώπης. Στο: Κλάδης, Δ. Κοντιάδης, Ξ. Πανούσης, Γ. (Επίμ.), *Η μεταρρύθμιση του ελληνικού πανεπιστημίου* (σ.σ. 85-92). Αθήνα: Παπαζήση

Κατσαρός, Ι. (2008). *Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης*. Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Αθήνα

Κάτσικας, Σ. Παπάζογλου, Β. και Τσακλόγου, Π. (2010). Η διασφάλιση της ποιότητας στα ελληνικά πανεπιστήμια: προκλήσεις και προοπτικές. Στο: Δημητρόπουλος, Α. Μαραβέγιας, Ν. Μητσός, Α (Επίμ.), *Το πανεπιστήμιο σήμερα: Όψεις της κρίσης και βήματα προσαρμογής*. (σ. 245, σ.σ. 239-248) Αθήνα: Θεμέλιο

Κλάδης, Δ. (2007). Ο ευρωπαϊκός χώρος ανώτατης εκπαίδευσης μετά το Μπέργκεν και οι επιδράσεις στο ελληνικό πανεπιστήμιο. Στο: Κλάδης, Δ. Κοντιάδης, Ξ. Πανούσης, Γ. (Επίμ.), *Η μεταρρύθμιση του ελληνικού πανεπιστημίου* (σ.σ. 94-103). Αθήνα, Παπαζήσης

Λιάμπας, Ε. Α. (2005) *Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών ως μέσο βελτίωσης της εκπαίδευσης*. (Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή εργασία). Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη

Λύκος, Π. χ.χ, *Κριτική Ανάλυση Λόγου (Critical Discourse Analysis)-Μεθοδολογία Έρευνας*, Ανακτήθηκε 5/2/2019 από: <https://slideplayer.gr/slide/11582125/>

Μητσός, Α. (2010). Διακυβεύματα του ελληνικού πανεπιστημίου. Στο: Δημητρόπουλος, Α. Μαραβέγιας, Ν. Μητσός, Α (Επίμ.), *Το πανεπιστήμιο σήμερα: Όψεις της κρίσης και βήματα προσαρμογής* (σ.σ. 33-35). Αθήνα: Θεμέλιο

Μπουσιού, Η. Ο. (2018). *Οργάνωση, Διοίκηση και Εποπτεία των Ελληνικών Πανεπιστημίων από το 1932 έως το 2016: συγκριτική μελέτη με έμφαση στην Πανεπιστημιακή Αυτονομία*, Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών. Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πάτρα

Ντούνης, Α. (2011). *Εισαγωγή στην κριτική ανάλυση λόγου*. Εργασία εξαμήνου για το μάθημα «Επιστημολογία και μέθοδοι κοινωνικών επιστημών», ΠΜΣ: Μεθοδολογία και εφαρμογές στην κοινωνική πολιτική. Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα. Ανακτήθηκε: 19/2/2019 από: <https://www.scribd.com/document/161659986/%>

Πυργιωτάκης, Γ. (2007). Από το Πανεπιστήμιο των αξιών στο επιχειρησιακό πανεπιστήμιο. Στο: Κλάδης, Δ. Κοντιάδης, Ξ. Πανούσης, Γ. (Επίμ.), *Η μεταρρύθμιση του ελληνικού πανεπιστημίου* (σ.σ. 35-44). Αθήνα: Παπαζήση

Σαϊτή, Α. (2008). Εκπαιδευτική Αξιολόγηση. Ανακτήθηκε: 17/01/2019 από: <http://repository.edulll.gr/edulll/handle/10795/1099>

Στάμου, Α Γ. (2014). Η κριτική ανάλυση λόγου: Μελετώντας τον ιδεολογικό ρόλο της γλώσσας. Στο: Γεωργαλίδου, Μ. Σηφιανού Β. Τσάκωνα (επιμ.). *Ανάλυση Λόγου: Θεωρία και εφαρμογές* (σ.σ. 149-187). Αθήνα: Νήσος. Ανακτήθηκε: 12/03/2019 από: https://www.researchgate.net/publication/319876857_E_kritike_analyse_logou_Meletontas_ton_ideologiko_rolu_tes_glossas

Σταυρακάκης, Ν. (2010). Το πανεπιστήμιο σήμερα: Οι θέσεις της ΠΟΣΔΕΠ. Στο: Δημητρόπουλος, Α. Μαραβέγιας, Ν. Μητσός, Α (Επίμ.), *Το Πανεπιστήμιο σήμερα: Όψεις της κρίσης και βήματα προσαρμογής* (σ.σ. 19-31). Αθήνα: Θεμέλιο

Τσινισιζέλης, Μ. (2007). Η Διαδικασία της Μπολόνιας και το Ελληνικό Πανεπιστήμιο. Στο: Κλάδης, Δ. Κοντιάδης, Ξ. Πανούσης, Γ. (Επιμ.), *Η μεταρρύθμιση του ελληνικού πανεπιστημίου*. (σ.σ. 105-110). Αθήνα, Παπαζήσης

Τσιτήλου, Σ. (2007). Αξιολόγηση: Απαραίτητη προϋπόθεση για την υπεράσπιση του δημόσιου πανεπιστημίου. Στο: Γιαννόπουλος, Ν. (Επίμ.), *Η υπεράσπιση του άρθρου*

16 και η ακαδημαϊκή αναβάθμιση του δημόσιου πανεπιστημίου, 9-10 Φεβρουαρίου 2007 (σ.σ. 241-248). Αθήνα: Εκδόσεις Ινστιτούτο Νίκος Πουλαντζάς

Τσολάκη, Μ. Α. (2009). *Ποιότητα και αξιολόγηση εκπαιδευτικών διαδικασιών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση*. (Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή εργασία). Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη

Φραγκουδάκη, Α. (1987). *Γλώσσα και Ιδεολογία*. Αθήνα: Οδυσσέας

Cohen, L. Manion, L. & Morrison, K. (2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Nowotny, H. (2010). Αναζητώντας της ποιότητα: Επισκόπηση της εκπαίδευσης και της έρευνας στα πανεπιστήμια της Ευρώπης τον 21^ο αιώνα. Στο: Δημητρόπουλος, Α. Μαραβέγιας, Ν. Μητσός, Α (Επίμ.), *Το Πανεπιστήμιο σήμερα: Όψεις της κρίσης και βήματα προσαρμογής* (σ.σ. 39-42). Αθήνα: Θεμέλιο

Phillips, L. & Jørgensen, W. M. (2009). *Ανάλυση Λόγου: Θεωρία και Μέθοδος*. Αθήνα: Παπαζήση

Ξενόγλωσσες

Cronin, J.J. and Taylor, S.A. (1992). *Measuring Service Quality: A Re-examination and Extension*. Journal of Marketing, Vol. 56, No. 3, pp. 55-68. Ανακτήθηκε: 13/02/2019 από:

https://www.researchgate.net/publication/225083621_Measuring_Service_Quality_-_A_Reexamination_And_Extension

De Wit, H. (2015). *The Sorbonne and Bologna Process Declarations on European Higher Education*. Ανακτήθηκε: 10/2/2019 από: <https://www.researchgate.net/publication/313422492> DOI:10.6017/ihe.2000.18.6850

Dimitriadis, G. S. Karavasilis, J. G. Vrana V. (2015). *Students' perceptions of service quality at a Greek higher education institute*. Int. J. Decision Sciences, Risk and Management, Vol 6, No 1, 2015. Ανακτήθηκε: 12/01/2019 από: [https://www.researchgate.net/publication/287506288_Students'](https://www.researchgate.net/publication/287506288_Students'_)

Elsharkawy, A. E. (2017). *What is Critical Discourse Analysis (CDA)?* Ανακτήθηκε: 2/3/2019, από: https://www.researchgate.net/publication/311713796_What_is_Critical_Discourse_Analysis_CDA.

European Association For Quality Assurance In Higher Education-ENQA, (2019). Ανακτήθηκε: 03/2019, από: <https://enqa.eu/>

European Commission, (2019). *The European Higher Education Area in 2018, Bologna Process*. Ανακτήθηκε: 13/03/2019 από: https://eacea.ec.europa.eu/nationalpolicies/eurydice/sites/eurydice/files/bologna_internet_0.pdf

European Higher Education Area and Bologna Process-EHEA. (2019). Ανακτήθηκε: 03/2019, από: <http://www.ehea.info/>

European Quality Assurance Register- EQAR. (2019). Ανακτήθηκε: 16/03/2019, από: <https://www.eqar.eu/>

Eurydice, (2019). Ανακτήθηκε: 03/02/2019 από: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/quality-assurance-higher-education-27_el

Eurydice, (2019). Ανακτήθηκε: 05/02/2019 από: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/quality-assurance-higher-education-27_el

Firdaus, A. (2006). *Measuring service quality in higher education: HEDPERF versus SERVPERF*. Marketing Intelligence & Planning, Vol. 24 Issue: 1, pp.31-47. Ανακτήθηκε: 02/03/2019 από: <https://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/02634500610641543>
doi.org/10.1108/02634500610641543

Firdaus, A. (2006), *The development of HEDPREF: A new instrument of service quality for the higher education sector*. International Journal of Consumer Studies, **30**, 6, November 2006, pp569–581, DOI: 10.1111/j.1470-6431.2005.00480.x

Fredriksson, U. 2004, *Quality Education: The Key Role of Teachers, Education International*. Working Papers, no. 14, Sep. 2004, p.p. 1-20. Ανακτήθηκε 20/12/2018 από: http://glotta.ntua.gr/posdep/Dialogos/Quality/ei_workingpaper_14.pdf

Halliday, M.A.K. (1994). *An introduction to Functional Grammar*. London: Edward Arnold

Hughey, W. A. (2000). *Application of the Deming Philosophy to Higher Education*. 40-44, INDUSTRY AND HIGHER EDUCATION, February 2000 Ανακτήθηκε: 23/01/2019 από https://digitalcommons.wku.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1001&context=csa_fac_pub

Jain, C. & Prasad, N. (2018). *Quality of Secondary Education in India-Concepts, Indicators and Measurement*. Singapore: Springer. Ανακτήθηκε: 02/2019 από: <https://books.google.gr/books?id=4Js3DwAAQBAJ&pg=PA10&lpg=PA10&dq=Quality+in+Education->

Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis: the critical study of language*. London and New York: Longman

Observatory Magna Charta Universitatum, Ανακτήθηκε: 14/03/2019 από: <http://www.magna-charta.org/>

Phillips, L. & Jørgensen W. M. (2002). *Discourse Analysis as Theory and Method*, , SAGE Publications: London·Thousand Oaks·New Delhi

Van Dijk, A. T. (2001). *Critical Discourse Analysis*, In: Hamilton, H. Schiffrin, D. Tannen, D. (Eds), *Handbook of discourse analysis*, σ.352-371, Oxford: Blackwell, Ανακτήθηκε: 20/2/2019 από: <https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=download&did=100284&kod=JM654>

Van Dijk, A. T. (2001β). Multidisciplinary CDA: A plea for diversity. In: Wodak, R. & Meyer, M. (Eds), *Methods of Critical Discourse Analysis*. (p.p, 95-100). London: Sage

Wodak, R. (1995). Critical Linguistics and Critical Discourse Analysis. In: Jef Verschueren, Jan-Ola Östman and Jan Blommaert (Eds), *Handbook of Pragmatics: Manual*. (pp.204-210).Amsterdam: John Benjamins

Παράρτημα

- Πρότυπο σχήμα της πιστοποίησης των προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών
- ΦΕΚ Ν. 4009/2011

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Α Δ Ι Π
ΑΡΧΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

HELLENIC REPUBLIC
H Q A
HELLENIC QUALITY ASSURANCE
AND ACCREDITATION AGENCY

ΠΡΟΤΥΠΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2016

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Πολιτική διασφάλισης ποιότητας	2
2. Σχεδιασμός και έγκριση των προγραμμάτων σπουδών	3
3. Φοιτητο-κεντρική μάθηση, διδασκαλία και αξιολόγηση	4
4. Εισαγωγή φοιτητών, στάδια φοίτησης, αναγνώριση Σπουδών και λήψη πτυχίου	5
5. Διδακτικό προσωπικό	6
6. Μαθησιακοί πόροι και φοιτητική στήριξη	7
7. Διαχείριση πληροφοριών	8
8. Δημόσια πληροφόρηση	9
9. Συνεχής παρακολούθηση και περιοδική εσωτερική αξιολόγηση των προγραμμάτων σπουδών	10
10. Περιοδική εξωτερική αξιολόγηση των ΠΠΣ	11

1. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

ΤΑ ΑΕΙ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΦΑΡΜΟΖΟΥΝ ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ, Η ΟΠΟΙΑ ΘΑ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΜΕΡΟΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΤΟΥΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΥΤΗ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΝΑΠΤΥΣΣΕΤΑΙ ΚΑΙ ΝΑ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΕΤΑΙ (ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ) ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΕΙ ΚΑΙ, ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ, ΣΤΗΝ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ ΤΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΠΠΣ. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΥΤΗ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΕΙΤΑΙ ΚΑΙ ΝΑ ΕΦΑΡΜΟΖΕΤΑΙ ΑΠΟ ΟΛΑ ΤΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ.

Η πολιτική διασφάλισης ποιότητας της ακαδημαϊκής μονάδας εναρμονίζεται με την πολιτική ποιότητας του Ιδρύματος και διατυπώνεται με τη μορφή δήλωσης, η οποία δημοσιοποιείται και εφαρμόζεται με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών. Έχει ως αντικείμενο την επιδίωξη ειδικών στόχων, σχετικών με τη διασφάλιση ποιότητας των προγραμμάτων σπουδών, τα οποία προσφέρει η ακαδημαϊκή μονάδα.

Ενδεικτικά, η δήλωση πολιτικής ποιότητας της ακαδημαϊκής μονάδας περιλαμβάνει τη δέσμευση της Ακαδημαϊκής Μονάδας για την εφαρμογή μιας πολιτικής ποιότητας, που θα προωθεί την ακαδημαϊκή φυσιογνωμία και τον προσανατολισμό του προγράμματος σπουδών, θα προωθεί τον σκοπό και το αντικείμενό του, θα υλοποιεί τους στρατηγικούς του στόχους και θα καθορίζει τα μέσα και τους τρόπους επίτευξής τους, θα εφαρμόζει τις ενδεικνυόμενες διαδικασίες ποιότητας, με τελικό σκοπό τη διαρκή βελτίωσή του.

Ειδικότερα, για την υλοποίηση της πολιτικής αυτής, η Ακαδημαϊκή Μονάδα δεσμεύεται να εφαρμόσει διαδικασίες ποιότητας που θα αποδεικνύουν:

- α) την καταλληλότητα της δομής και της οργάνωσης του προγράμματος σπουδών
- β) την επιδίωξη μαθησιακών αποτελεσμάτων και προσόντων σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό και το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων Ανώτατης Εκπαίδευσης
- γ) την προώθηση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας του διδακτικού έργου
- δ) την καταλληλότητα των προσόντων του διδακτικού προσωπικού
- ε) την προώθηση της ποιότητας και ποσότητας του ερευνητικού έργου των μελών της ακαδημαϊκής μονάδας
- στ) τους τρόπους σύνδεσης της διδασκαλίας με την έρευνα
- ζ) το επίπεδο ζήτησης των αποκτώμενων προσόντων των αποφοίτων στην αγορά εργασίας
- η) την ποιότητα των υποστηρικτικών υπηρεσιών, όπως οι διοικητικές υπηρεσίες, οι βιβλιοθήκες και οι υπηρεσίες φοιτητικής μέριμνας
- θ) τη διενέργεια της ετήσιας ανασκόπησης και εσωτερικής επιθεώρησης του συστήματος διασφάλισης ποιότητας του ΠΠΣ καθώς και τη συνεργασία της ΟΜΕΑ με τη ΜΟΔΙΠ του Ιδρύματος

2. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΑ ΑΕΙ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΣΧΕΔΙΑΖΟΥΝ ΤΑ ΠΠΣ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΕΓΓΡΑΦΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ, Η ΟΠΟΙΑ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΡΟΒΛΕΠΕΙ ΤΟΥΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ, ΤΙΣ ΠΗΓΕΣ ΑΝΤΛΗΣΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ ΕΓΚΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ. ΣΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΤΩΝ ΠΠΣ ΚΑΘΟΡΙΖΟΝΤΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ, ΤΑ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ, ΤΑ ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΠΡΟΣΟΝΤΑ ΚΑΙ Ο ΤΡΟΠΟΣ ΕΠΙΤΕΥΞΗΣ ΤΟΥΣ. ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΥΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΔΟΜΗΣ ΤΟΥ ΠΠΣ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΟΔΗΓΟΥ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΟΥΣ.

Οι ακαδημαϊκές μονάδες σχεδιάζουν τα προγράμματα σπουδών τους, στο πλαίσιο μιας συντεταγμένης διαδικασίας. Στον σχεδιασμό αυτό, προσδιορίζονται η ακαδημαϊκή φυσιογνωμία και ο προσανατολισμός των προγραμμάτων σπουδών, οι στόχοι, τα γνωστικά αντικείμενα, η δομή και η οργάνωσή τους, τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και τα επιδιωκόμενα επαγγελματικά προσόντα σύμφωνα με το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων Ανώτατης Εκπαίδευσης. Η διαδικασία έγκρισης ή αναθεώρησης των προγραμμάτων περιλαμβάνει έλεγχο της τήρησης των βασικών απαιτήσεων του προτύπου από τη ΜΟΔΙΠ του Ιδρύματος.

Επιπλέον, ο σχεδιασμός των προγραμμάτων σπουδών πρέπει να λαμβάνει υπόψη:

- τη στρατηγική του Ιδρύματος
- την ενεργή συμμετοχή των φοιτητών
- την εμπειρία εξωτερικών φορέων από την αγορά εργασίας
- την ομαλή μετάβαση των φοιτητών σε όλα τα στάδια σπουδών
- τον προβλεπόμενο όγκο σπουδών σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς και Συσώρευσης Ακαδημαϊκών Μονάδων
- τη δυνατότητα παροχής ευκαιριών εργασιακής εμπειρίας στους φοιτητές
- τη σύνδεση της διδασκαλίας με την έρευνα
- το σχετικό θεσμικό πλαίσιο και την επίσημη διαδικασία έγκρισης του προγράμματος από το Ίδρυμα

3. ΦΟΙΤΗΤΟ-ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ, ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΑ ΑΕΙ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΟΥΝ ΟΤΙ ΤΑ ΠΠΣ ΠΑΡΕΧΟΥΝ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ, ΩΣΤΕ ΑΥΤΟΙ ΝΑ ΕΝΘΑΡΡΥΝΟΝΤΑΙ ΝΑ ΑΝΑΛΑΒΟΥΝ ΕΝΕΡΓΟ ΡΟΛΟ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΜΑΘΗΣΗΣ. ΟΙ ΕΦΑΡΜΟΖΟΜΕΝΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΖΟΝΤΑΙ ΠΡΟΣ ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ.

Η φοιτητοκεντρική μάθηση και διδασκαλία παίζει σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση των κινήτρων των φοιτητών, στην αυτοαξιολόγησή τους και στην ενεργή συμμετοχή τους στη μαθησιακή διαδικασία. Αυτή συνεπάγεται μία συνεχή παρακολούθηση της εφαρμογής των προγραμμάτων σπουδών και της αξιολόγησης των αποτελεσμάτων τους.

Η εφαρμογή της φοιτητοκεντρικής μάθησης και διδασκαλίας

- σέβεται τη διαφορετικότητα των φοιτητών και φροντίζει τις ποικίλες ανάγκες τους υιοθετώντας ευέλικτες μαθησιακές κατευθύνσεις
- μελετά και χρησιμοποιεί διαφορετικούς τρόπους παράδοσης, ανάλογα με την περίπτωση
- χρησιμοποιεί ποικιλία παιδαγωγικών μεθόδων με ευέλικτο τρόπο
- αξιολογεί τακτικά τους τρόπους παράδοσης και εφαρμογής παιδαγωγικών μεθόδων και επεμβαίνει ρυθμιστικά για τη βελτίωσή τους
- αξιολογεί τακτικά την ποιότητα και αποτελεσματικότητα του διδακτικού έργου, όπως τεκμηριώνεται ιδίως από την αξιολόγησή του από τους φοιτητές
- ενισχύει την αίσθηση αυτονομίας του φοιτητή, ενώ, παράλληλα, εξασφαλίζει επαρκή καθοδήγηση και την υποστήριξή του από τον καθηγητή
- προωθεί τον αμοιβαίο σεβασμό στη σχέση φοιτητή – καθηγητή
- εφαρμόζει διαδικασίες για τη διαχείριση των φοιτητικών παραπόνων

Επιπλέον:

- Οι καθηγητές είναι γνώστες του υπάρχοντος συστήματος και μεθόδων εξετάσεων και υποστηρίζονται για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους σε αυτό τον τομέα
- Τα κριτήρια και η μέθοδος αξιολόγησης δημοσιεύονται εκ των προτέρων
- Η αξιολόγηση των φοιτητών αποτυπώνει το βαθμό επίτευξης των αναμενόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων. Στους φοιτητές παρέχονται πληροφορίες οι οποίες συνοδεύονται -εάν είναι απαραίτητο- από συμβουλές σχετικά με τη μαθησιακή διαδικασία
- Η αξιολόγηση των φοιτητών διεξάγεται από εξεταστές περισσότερους του ενός, όπου αυτό είναι δυνατό
- Ο κανονισμός για την αξιολόγηση φοιτητών αφήνει συγκεκριμένα περιθώρια επιείκειας
- Η αξιολόγηση των φοιτητών έχει συνοχή, εφαρμόζεται δίκαια σε όλους τους φοιτητές και διεξάγεται σύμφωνα με τις διαδικασίες που έχουν ορισθεί
- Ισχύει σχετική επίσημη διαδικασία για φοιτητικές ενστάσεις

4. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ, ΣΤΑΔΙΑ ΦΟΙΤΗΣΗΣ, ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΛΗΨΗ ΠΤΥΧΙΟΥ

ΤΑ ΑΕΙ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΟΥΝ ΚΑΙ ΝΑ ΕΦΑΡΜΟΖΟΥΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΕΝΟΥΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥΣ ΓΙΑ ΟΛΑ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΤΑΔΙΑ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΕΙΣΑΓΩΓΗ / ΕΝΑΡΞΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΣΤΑΔΙΑ ΦΟΙΤΗΣΗΣ, ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΛΗΨΗ ΠΤΥΧΙΟΥ).

Τα Ιδρύματα και οι ακαδημαϊκές τους μονάδες οφείλουν να δημιουργήσουν διαδικασίες και εργαλεία, προκειμένου να συλλέγουν πληροφορίες σχετικές με την φοιτητική πρόοδο, να τις διαχειρίζονται και να πράττουν ανάλογα.

Ειδικότερα, μέσω των εσωτερικών κανονισμών που διέπουν τις σπουδές, θα πρέπει να ρυθμίζεται η διαδικασία απονομής και αναγνώρισης των τίτλων ανώτατης εκπαίδευσης, της χρονικής διάρκειας των σπουδών, των προϋποθέσεων για την προαγωγή και διασφάλιση της προόδου των φοιτητών στις σπουδές τους, καθώς και οι όροι και προϋποθέσεις για την ενίσχυση της κινητικότητάς τους. Οι ορθές διαδικασίες αναγνώρισης των σπουδών βασίζονται στις σχετικές ακαδημαϊκές πρακτικές για την αναγνώριση της μεταφοράς πιστωτικών μονάδων μεταξύ διαφορετικών τμημάτων και Ιδρυμάτων της Ευρώπης, σύμφωνα με τις αρχές της Σύμβασης Αναγνώρισης Ακαδημαϊκών Προσόντων της Λισσαβόνας

Η αποφοίτηση σηματοδοτεί την ολοκλήρωση της περιόδου των σπουδών. Οι φοιτητές παραλαμβάνουν τα σχετικά έγγραφα, που περιγράφουν την ειδίκευση που απέκτησαν και τα μαθησιακά αποτελέσματα τα οποία πέτυχαν, όπως επίσης και το πλαίσιο γνώσεων, τη βαθμίδα, το περιεχόμενο και το επίπεδο των σπουδών που ακολούθησαν και ολοκλήρωσαν επιτυχώς (παράρτημα διπλώματος).

5. ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

ΤΑ ΑΕΙ ΟΦΕΙΛΟΥΝ ΝΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΖΟΥΝ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΝΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ, ΝΑ ΕΦΑΡΜΟΖΟΥΝ ΑΞΙΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΑΝΕΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΛΗΨΗ, ΤΗΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ.

Τα ΑΕΙ και οι ακαδημαϊκές τους μονάδες έχουν πρωταρχική ευθύνη για το επίπεδο του διδακτικού τους προσωπικού και οφείλουν να του παρέχουν το υποστηρικτικό εκείνο περιβάλλον που θα του επιτρέψει να αναπτύσσει ικανοποιητικά την επιστημονική του δραστηριότητα.

Ειδικότερα, η ακαδημαϊκή μονάδα θα πρέπει:

- να οργανώνει και να ακολουθεί σαφείς, διαφανείς και δίκαιες διαδικασίες για την επιλογή προσωπικού με τα κατάλληλα προσόντα καθώς και να παρέχει συνθήκες απασχόλησης με σεβασμό στη σημασία της διδασκαλίας και έρευνας
- να προσφέρει ευκαιρίες και να προωθεί την επαγγελματική εξέλιξη του διδακτικού προσωπικού
- να ενθαρρύνει την ακαδημαϊκή δραστηριότητα, έτσι ώστε να ενισχύεται η σύνδεση εκπαίδευσης - έρευνας
- να ενθαρρύνει την καινοτομία στις διδακτικές μεθόδους και τη χρήση νέων τεχνολογιών
- να ενθαρρύνει την ανάπτυξη της ποσότητας και ποιότητας του ερευνητικού έργου των μελών της ακαδημαϊκής μονάδας
- να εφαρμόζει τις διαδικασίες διασφάλισης της ποιότητας του διδακτικού προσωπικού και του λοιπού προσωπικού (τήρηση των απαιτήσεων παρουσίας, επιδόσεων, αυτοαξιολόγησης, επιμόρφωσης κ.λπ.)
- να εφαρμόζει πολιτικές προσέλκυσης μελών ακαδημαϊκού προσωπικού υψηλού επιπέδου

6. ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΚΑΙ ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ

ΤΑ ΑΕΙ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΙΑΘΕΤΟΥΝ ΕΠΑΡΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ. ΑΦΕΝΟΣ ΜΕΝ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΙΑΘΕΤΟΥΝ ΕΠΑΡΚΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ, ΑΦΕΤΕΡΟΥ ΔΕ ΝΑ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΟΥΝ ΤΗΝ ΑΜΕΣΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ Σ' ΑΥΤΕΣ ΜΕ ΤΗ ΘΕΣΠΙΣΗ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ (Π.Χ. ΑΙΘΟΥΣΕΣ, ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ, ΔΙΚΤΥΑ, ΣΙΤΙΣΗ, ΣΤΕΓΑΣΗ, ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, Κ.ΛΠ.).

Τα Ιδρύματα και οι ακαδημαϊκές τους μονάδες πρέπει να διαθέτουν επαρκείς πόρους και μέσα, προκειμένου να υποστηριχθεί η μάθηση και η εν γένει ακαδημαϊκή δραστηριότητα, ώστε να προσφέρουν στους φοιτητές το βέλτιστο δυνατό επίπεδο σπουδών. Τα ποικίλα αυτά μέσα μπορεί να είναι υποδομές όπως, λ.χ., βιβλιοθήκες, αίθουσες μελέτης, εκπαιδευτικός και επιστημονικός εξοπλισμός, υπηρεσίες πληροφορικής και επικοινωνιών, υποστηρικτικές ή συμβουλευτικές υπηρεσίες.

Για τη διάθεση και κατανομή των πόρων λαμβάνονται υπ' όψη οι ανάγκες του συνόλου των φοιτητών (π.χ. πλήρους ή μερικής απασχόλησης, εργαζόμενοι και διεθνείς φοιτητές, φοιτητές με αναπηρίες) και η ενίσχυση της φοιτητο-κεντρικής μάθησης καθώς και η υιοθέτηση ευέλικτων τρόπων μάθησης και διδασκαλίας. Οι υποστηρικτικές δραστηριότητες και οι χώροι μπορούν να οργανωθούν με διάφορους τρόπους, ανάλογα με το εσωτερικό θεσμικό πλαίσιο. Ωστόσο, η εσωτερική διασφάλιση ποιότητας αποδεικνύει αφενός μεν την ποσότητα και την ποιότητα των διαθέσιμων υποδομών και υπηρεσιών αφετέρου δε ότι οι φοιτητές είναι ενήμεροι για τις υπηρεσίες που τους παρέχονται.

Ο ρόλος του υποστηρικτικού και διοικητικού προσωπικού είναι σημαντικότερος σε ό, τι αφορά τις υπηρεσίες στήριξης και, κατά συνέπεια, πρέπει το προσωπικό αυτό να είναι εξειδικευμένο και να του παρέχονται δυνατότητες ανάπτυξης των ικανοτήτων του.

7. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

ΤΑ ΑΕΙ ΕΧΟΥΝ ΤΗΝ ΠΛΗΡΗ ΕΥΘΥΝΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ, ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ, ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΠΣ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝΑΦΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ, ΜΕ ΤΡΟΠΟ ΕΝΙΑΙΟ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΚΑΙ ΑΜΕΣΑ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟ.

Τα ΑΕΙ θα πρέπει να έχουν εγκαταστήσει και να λειτουργούν πληροφοριακό σύστημα, μέσω του οποίου να γίνεται η διαχείριση και παρακολούθηση των δεδομένων των φοιτητών, του διδακτικού προσωπικού, της δομής και οργάνωσης των μαθημάτων, της διδασκαλίας και της παροχής υπηρεσιών προς τους φοιτητές και την ακαδημαϊκή κοινότητα.

Τα αξιόπιστα δεδομένα είναι ουσιώδους σημασίας για τη σωστή πληροφόρηση και λήψη αποφάσεων καθώς και για τον εντοπισμό των σημείων που λειτουργούν σωστά και εκείνων που χρήζουν περισσότερης προσοχής. Οι αποτελεσματικές διαδικασίες συλλογής και ανάλυσης πληροφοριών σχετικά με προγράμματα σπουδών και άλλες δραστηριότητες τροφοδοτούν με στοιχεία το εσωτερικό σύστημα διασφάλισης ποιότητας.

Οι πληροφορίες που συλλέγονται εξαρτώνται, ως ένα βαθμό, από το είδος και την αποστολή του Ιδρύματος. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν:

- οι βασικοί δείκτες επιδόσεων
- το προφίλ του φοιτητικού πληθυσμού
- η πορεία φοίτησης, επιτυχίες και ποσοστά εγκατάλειψης σπουδών
- η ικανοποίηση των φοιτητών για τα προγράμματα σπουδών που παρακολουθούν
- η διαθεσιμότητα μαθησιακών πόρων και φοιτητικής στήριξης
- η μελλοντική σταδιοδρομία των αποφοίτων

Για τη συλλογή πληροφοριών μπορούν να χρησιμοποιηθούν διάφορες μέθοδοι. Είναι σημαντικό να συμμετέχουν οι φοιτητές και το προσωπικό στη συλλογή και ανάλυση πληροφοριών και στο σχεδιασμό μελλοντικής διαχείρισής τους.

8. ΔΗΜΟΣΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

ΤΑ ΑΕΙ ΕΙΝΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΜΕΝΑ ΝΑ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΟΥΝ ΤΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΤΟΥΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΕ ΑΜΕΣΟ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟ ΤΡΟΠΟ. ΟΙ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΥΠΩΜΕΝΕΣ ΜΕ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΑΦΗΝΕΙΑ.

Οι πληροφορίες για τις δραστηριότητες των ΑΕΙ είναι χρήσιμες για τους μελλοντικούς αλλά και τους σημερινούς φοιτητές, όπως επίσης και για τους αποφοίτους, τους άλλους ενδιαφερόμενους φορείς και το κοινό.

Συνεπώς, τα Ιδρύματα και οι ακαδημαϊκές τους μονάδες παρέχουν πληροφόρηση για τις δραστηριότητές τους, συμπεριλαμβανομένων των προγραμμάτων που προσφέρουν, τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα, τους τίτλους που απονέμουν, τις εφαρμοζόμενες διδακτικές και μαθησιακές διαδικασίες, όπως και εκείνες που αφορούν στην αξιολόγηση, τα ποσοστά επιτυχίας στις εξετάσεις και τις μαθησιακές ευκαιρίες που προσφέρουν. Πληροφόρηση παρέχεται και για την επαγγελματική απασχόληση των αποφοίτων.

9. ΣΥΝΕΧΗΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΑ ΑΕΙ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΙΑΘΕΤΟΥΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ, ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΟΠΟΙΟΥ ΘΑ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΟΥΝ ΕΛΕΓΧΟ ΚΑΙ ΕΤΗΣΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥΣ, ΕΤΣΙ ΩΣΤΕ, ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΕΩΝ, ΝΑ ΕΠΙΤΥΓΧΑΝΟΝΤΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΟΡΙΣΘΕΙ, ΜΕ ΤΕΛΙΚΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΗ ΣΥΝΕΧΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥΣ. ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΑΝΩΤΕΡΩ ΔΡΑΣΕΩΝ ΕΙΝΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙΑ Η ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΜΕΡΩΝ.

Η τακτική παρακολούθηση, ο έλεγχος και αναθεώρηση των προγραμμάτων σπουδών στοχεύουν στη διατήρηση του επιπέδου των εκπαιδευτικών παροχών και στη δημιουργία ενός υποστηρικτικού και αποτελεσματικού μαθησιακού περιβάλλοντος για τους φοιτητές.

Στα ανωτέρω συμπεριλαμβάνεται η αξιολόγηση:

- του περιεχομένου του προγράμματος σπουδών σύμφωνα με την πιο πρόσφατη έρευνα στο κάθε γνωστικό αντικείμενο, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται ο σύγχρονος χαρακτήρας του προγράμματος
- των μεταβαλλόμενων αναγκών της κοινωνίας
- του όγκου εργασίας, πορείας και ολοκλήρωσης των φοιτητικών σπουδών
- της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών αξιολόγησης των φοιτητών
- των φοιτητικών προσδοκιών και αναγκών καθώς και της ικανοποίησής τους από το πρόγραμμα σπουδών τους
- του μαθησιακού περιβάλλοντος, των υποστηρικτικών παροχών και της καταλληλότητάς τους για το πρόγραμμα στο οποίο αφορούν

Τα προγράμματα σπουδών εξετάζονται και αναθεωρούνται τακτικά με τη συμμετοχή των φοιτητών και άλλων ενδιαφερόμενων μερών. Γίνεται ανάλυση των πληροφοριών που συλλέγονται και ακολουθεί η προσαρμογή του προγράμματος σύμφωνα με τα νέα στοιχεία. Τέλος, γίνεται η δημοσίευση των χαρακτηριστικών του αναθεωρημένου προγράμματος σπουδών.

10. ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΠΣ

ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΥΠΟΒΑΛΛΟΝΤΑΙ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΝΩΝ ΠΟΥ ΟΡΙΖΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΔΙΠ, ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥΣ. Η ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΘΟΡΙΖΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΔΙΠ.

Η πιστοποίηση των προγραμμάτων σπουδών οργανώνεται από την ΑΔΙΠ και πραγματοποιείται με διαδικασίες εξωτερικής αξιολόγησης από επιτροπές ανεξάρτητων εμπειρογνομώνων. Η πιστοποίηση του προγράμματος σπουδών παρέχεται από την ΑΔΙΠ για συγκεκριμένη διάρκεια, μετά τη λήξη της οποίας πραγματοποιείται επαναπιστοποίησή του. Η πιστοποίηση ποιότητας των προγραμμάτων σπουδών λειτουργεί ως μέσο εξακρίβωσης της συμμόρφωσης του προγράμματος σπουδών με τις απαιτήσεις του προτύπου και ως καταλύτης για τη βελτίωσή του, ενώ μπορεί, επιπλέον, να προσφέρει νέες προοπτικές στην διεθνή ανταγωνιστικότητα των απονεμόμενων τίτλων.

Οι ακαδημαϊκές μονάδες και τα Ιδρύματα συμμετέχουν στην περιοδική εξωτερική διασφάλιση ποιότητας, στην οποία λαμβάνονται υπόψη και οι απαιτήσεις του νομοθετικού πλαισίου, βάσει του οποίου λειτουργούν.

Η διασφάλιση ποιότητας, εν προκειμένω η πιστοποίηση, είναι μία συνεχής διαδικασία η οποία δεν λήγει με την εξωτερική παροχή πληροφοριών ή αναφορά ή με τη διαδικασία εσωτερικής περαιτέρω παρακολούθησης του Ιδρύματος. Επομένως, τα Ιδρύματα και οι ακαδημαϊκές τους μονάδες λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα, ώστε, η πρόσδος που συντελέστηκε από την τελευταία φορά που εφαρμόστηκε η διαδικασία της εξωτερικής διασφάλισης ποιότητας, να ληφθεί υπ' όψη κατά την προετοιμασία της επόμενης.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 195

6 Σεπτεμβρίου 2011

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 4009

Δομή, λειτουργία, διασφάλιση της ποιότητας των σπουδών και διεθνοποίηση των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄ ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Άρθρο 1

Διάρθρωση της ανώτατης εκπαίδευσης Νομική μορφή των Α.Ε.Ι.

1. Η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται από τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι.). Τα Α.Ε.Ι. είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου πλήρως αυτοδιοικούμενα. Η εποπτεία του κράτους ασκείται από τον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 16 του Συντάγματος και τον παρόντα νόμο.

2. Η ανώτατη εκπαίδευση αποτελείται από δύο παράλληλους τομείς:

α) τον πανεπιστημιακό τομέα, που περιλαμβάνει τα Πανεπιστήμια, τα Πολυτεχνεία και την Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών, τα οποία στο εξής αναφέρονται ως «Πανεπιστήμια» και

β) τον τεχνολογικό τομέα, που περιλαμβάνει τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Τ.Ε.Ι.) και την Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.), τα οποία στο εξής αναφέρονται ως «Τ.Ε.Ι.».

3. Τα ιδρύματα των δύο τομέων της ανώτατης εκπαίδευσης λειτουργούν παράλληλα, με διακριτή φυσιογνωμία, σκοπό και αποστολή, που διαφοροποιούνται σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν για τα Πανεπιστήμια και τα Τ.Ε.Ι., αντίστοιχα.

Άρθρο 2 Ορισμοί

Για την εφαρμογή του παρόντος νόμου, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά σε επί μέρους διατάξεις του, νοούνται ως:

α) «Φοιτητές»: οι φοιτητές των Πανεπιστημίων και των Τ.Ε.Ι.. Προπτυχιακοί φοιτητές είναι οι φοιτητές που παρακολουθούν των πρώτο κύκλο σπουδών, μεταπτυχιακοί φοιτητές εκείνοι που παρακολουθούν το δεύτερο κύκλο σπουδών και υποψήφιοι διδάκτορες εκείνοι που παρακολουθούν τον τρίτο κύκλο σπουδών.

β) «Φοιτητές μερικής φοίτησης»: οι φοιτητές των Πανεπιστημίων και των Τ.Ε.Ι., οι οποίοι επιλέγουν τη μερική φοίτηση σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 33.

γ) «Ενεργοί φοιτητές»: οι φοιτητές των Πανεπιστημίων και των Τ.Ε.Ι., οι οποίοι εγγράφονται σύμφωνα με το άρθρο 33 και των οποίων η διάρκεια φοίτησης δεν έχει υπερβεί τη διάρκεια των εξαμήνων που απαιτούνται για τη λήψη του τίτλου σπουδών σύμφωνα με το ενδεικτικό πρόγραμμα σπουδών, προσαυξανόμενη κατά τέσσερα εξάμηνα. Για τους φοιτητές μερικής φοίτησης ο χρόνος αυτός είναι διπλάσιος του ενδεικτικού για το πρόγραμμα σπουδών που παρακολουθούν. Ως ενεργοί φοιτητές του δεύτερου κύκλου σπουδών νοούνται οι φοιτητές των οποίων η διάρκεια φοίτησης δεν έχει υπερβεί τη διάρκεια του ενδεικτικού προγράμματος σπουδών, ενώ ως ενεργοί φοιτητές του τρίτου κύκλου σπουδών νοούνται οι φοιτητές που διανύουν τα τέσσερα πρώτα έτη στο αντίστοιχο πρόγραμμα.

δ) «Γενικό πρόγραμμα σπουδών»: το πρόγραμμα σπουδών του πρώτου έτους μιας σχολής, εφόσον ακολουθείται από ειδικά προγράμματα σπουδών.

ε) «Ειδικό πρόγραμμα σπουδών»: το πρόγραμμα σπουδών μετά το γενικό πρόγραμμα σπουδών μιας σχολής.

στ) «Σύγκλητος»: η Σύγκλητος Πανεπιστημίου και η Συνέλευση Τ.Ε.Ι..

ζ) «Πρύτανης»: ο πρύτανης Πανεπιστημίου και ο πρόεδρος Τ.Ε.Ι..

η) «Κοσμητεία»: η κοσμητεία σχολής Πανεπιστημίου και η διεύθυνση σχολής Τ.Ε.Ι..

θ) «Κοσμήτορας»: ο κοσμήτορας σχολής Πανεπιστημίου και ο διευθυντής σχολής Τ.Ε.Ι..

ι) «Καθηγητές»: οι καθηγητές (καθηγητές πρώτης βαθμίδας), οι αναπληρωτές καθηγητές και οι επίκουροι καθηγητές.

ια) «Τίτλος σπουδών»: το πτυχίο ή δίπλωμα που απονέμεται ύστερα από την επιτυχή ολοκλήρωση οποιουδήποτε από τους τρεις κύκλους σπουδών.

Άρθρο 3

Ακαδημαϊκή ελευθερία

1. Στα Α.Ε.Ι. κατοχυρώνεται η ακαδημαϊκή ελευθερία στην έρευνα και τη διδασκαλία, καθώς και η ελεύθερη έκφραση και διακίνηση των ιδεών.

2. Σε αξιόποινες πράξεις που τελούνται εντός των χώρων των Α.Ε.Ι. εφαρμόζεται η κοινή νομοθεσία.

3. Από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου καταργούνται το άρθρο 2 του ν. 1268/1982 (Α' 87) και οι παράγραφοι 1 έως και 7 και 9 του άρθρου 3 του ν. 3549/2007 (Α' 69).

Άρθρο 4

Αποστολή των Α.Ε.Ι.

1. Τα Α.Ε.Ι. έχουν ως αποστολή:

α) να παράγουν και να μεταδίδουν τη γνώση με την έρευνα και τη διδασκαλία, να προετοιμάζουν τους φοιτητές για την εφαρμογή της στο επαγγελματικό πεδίο και να καλλιεργούν τις τέχνες και τον πολιτισμό,

β) να προσφέρουν ανώτατη εκπαίδευση και να συμβάλουν στη δια βίου μάθηση με σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας, περιλαμβανομένης και της διδασκαλίας από απόσταση, με βάση την επιστημονική και τεχνολογική έρευνα στο ανώτερο επίπεδο ποιότητας κατά τα διεθνή αναγνωρισμένα κριτήρια,

γ) να αναπτύσσουν την κριτική ικανότητα και τις δεξιότητες των φοιτητών, να μεριμνούν για την επαγγελματική ένταξη των αποφοίτων και να διαμορφώνουν τις απαραίτητες συνθήκες για την ανάδειξη νέων ερευνητών,

δ) να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας και των επαγγελματικών πεδίων, καθώς και στις αναπτυξιακές ανάγκες της χώρας, και να προωθούν τη διάχυση της γνώσης, την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας και την καινοτομία, με προσήλωση στις αρχές της επιστημονικής δεοντολογίας, της βιώσιμης ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής,

ε) να προωθούν τη συνεργασία με άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα και ερευνητικούς φορείς στην ημεδαπή και την αλλοδαπή, την αποτελεσματική κινητικότητα του εκπαιδευτικού προσωπικού, των φοιτητών και των αποφοίτων τους, συμβάλλοντας στην οικοδόμηση του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας και

στ) να συμβάλουν στη διαμόρφωση υπεύθυνων πολιτών, ικανών να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις όλων των πεδίων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων με επιστημονική, επαγγελματική και πολιτιστική επάρκεια και υπευθυνότητα και με σεβασμό στις αξίες της δικαιοσύνης, της ελευθερίας, της δημοκρατίας και της κοινωνικής αλληλεγγύης.

2. Στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής αποστολής των ιδρυμάτων κάθε τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης:

α) Τα Πανεπιστήμια δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην υ-

ψηλή και ολοκληρωμένη εκπαίδευση, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της επιστήμης, της τεχνολογίας και των τεχνών, καθώς και της διεθνούς επιστημονικής πρακτικής σε συνδυασμό με τα αντίστοιχα επαγγελματικά πεδία.

β) Τα Τ.Ε.Ι. δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην εκπαίδευση υψηλής ποιότητας, στις εφαρμογές των επιστημών, της τεχνολογίας και των τεχνών, στα αντίστοιχα επαγγελματικά πεδία. Στο πλαίσιο αυτό συνδυάζουν την ανάπτυξη του κατάλληλου θεωρητικού υποβάθρου σπουδών με υψηλό επίπεδο εργαστηριακή και πρακτική άσκηση.

3. Για την εκπλήρωση της αποστολής τους, τα ιδρύματα οργανώνονται και λειτουργούν με κανόνες και πρακτικές που διασφαλίζουν την τήρηση και προάσπιση ιδίως των αρχών:

α) της ελευθερίας στην έρευνα και τη διδασκαλία,

β) της ερευνητικής και επιστημονικής δεοντολογίας,

γ) της ποιότητας της εκπαίδευσης και των υπηρεσιών τους,

δ) της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας στη διαχείριση του προσωπικού, των πόρων και των υποδομών τους,

ε) της διαφάνειας του συνόλου των δραστηριοτήτων τους,

στ) της αμεροληψίας κατά την άσκηση του έργου τους και τη λήψη αποφάσεων,

ζ) της αξιοκρατίας στην επιλογή και εξέλιξη του προσωπικού τους και

η) της ίσης μεταχείρισης μεταξύ των φύλων και του σεβασμού κάθε διαφορετικότητας.

4. Οι ειδικότερες αρχές και κανόνες λειτουργίας, η οργάνωση, καθώς και οι επί μέρους στόχοι κάθε ιδρύματος, μέσα στο πλαίσιο που καθορίζει ο παρών νόμος, ορίζονται με τον Οργανισμό και τον Εσωτερικό Κανονισμό λειτουργίας του, σύμφωνα με τα άρθρα 5 και 6, αντίστοιχα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΩΝ Α.Ε.Ι.

Άρθρο 5

Οργανισμός

1. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, εγκρίνεται ο Οργανισμός κάθε ιδρύματος, ύστερα από πρόταση του πρύτανη, η οποία διατυπώνεται μετά από γνώμη της Συγκλήτου και εγκρίνεται από το Συμβούλιο.

2. Με τον Οργανισμό καθορίζονται τα θέματα της οργανωτικής δομής και λειτουργίας κάθε ιδρύματος και ιδίως τα ακόλουθα:

α) η οργάνωση της ακαδημαϊκής, διοικητικής και οικονομικής λειτουργίας του ιδρύματος,

β) η ίδρυση σχολής ή σχολών μεταπτυχιακών σπουδών και σχολής δια βίου μάθησης,

γ) τα αρμόδια όργανα και η διαδικασία ίδρυσης, μετονομασίας, συγχώνευσης ή κατάργησης εργαστηρίων, κλινικών και μουσείων στις σχολές και καθορισμού των εσωτερικών τους κανονισμών, οι όροι και οι διαδικασίες εκλογής των διευθυντών τους και τα λοιπά θέματα οργάνωσης και λειτουργίας τους,

δ) οι κανόνες λειτουργίας του Συμβουλίου του ιδρύματος, της Συγκλήτου, της κοσμητείας, της γενικής συνέ-

λευσης της σχολής και της συνέλευσης του τμήματος, καθώς και των λοιπών συλλογικών οργάνων και επιτροπών του ιδρύματος,

ε) τα ειδικά προσόντα και οι προϋποθέσεις επιλογής και εξέλιξης των καθηγητών του ιδρύματος,

στ) η διαδικασία προκήρυξης θέσεων, επιλογής και διορισμού των καθηγητών του ιδρύματος,

ζ) τα καθήκοντα, δικαιώματα και υποχρεώσεις των καθηγητών του ιδρύματος,

η) τα κωλύματα συμμετοχής καθηγητών σε συλλογικά όργανα και σε ερευνητικά ή άλλα προγράμματα,

θ) οι όροι, οι προϋποθέσεις και ο τρόπος επιβράβευσης των καθηγητών για την ενίσχυση του ερευνητικού, εκπαιδευτικού και εν γένει επιστημονικού έργου τους,

ι) τα κριτήρια απονομής των τίτλων του Επίτιμου Διδάκτορα, του Ομότιμου και του Επίτιμου Καθηγητή,

ια) τα καθήκοντα, δικαιώματα και υποχρεώσεις του Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (Ε.Ε.Π.), του Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού (Ε.ΔΙ.Π.) και του Ειδικού Τεχνικού Εργαστηριακού Προσωπικού (Ε.Τ.Ε.Π.) του ιδρύματος,

ιβ) τα θέματα επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης του πάσης φύσεως προσωπικού των ιδρυμάτων,

ιγ) τα καθήκοντα, δικαιώματα και υποχρεώσεις των φοιτητών του ιδρύματος,

ιδ) οι κανόνες δεοντολογίας όλων των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας, καθώς και τα όργανα ελέγχου της τήρησης των κανόνων αυτών και οι αρμοδιότητές τους,

ιε) τα πειθαρχικά παραπτώματα, οι ποινές, καθώς και τα όργανα που είναι αρμόδια για τον έλεγχο της τήρησης των θεσπισμένων κανόνων από τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας, πλην των καθηγητών και του διοικητικού προσωπικού, οι αρμοδιότητές τους και η σχετική διαδικασία,

ιστ) οι βασικές αρχές λειτουργίας των προγραμμάτων προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών, ο τρόπος αξιολόγησης του διδακτικού έργου των καθηγητών από τους φοιτητές, οι μέθοδοι αξιολόγησης της προόδου των φοιτητών, οι απαραίτητες πιστωτικές μονάδες για την απονομή τίτλων σπουδών, η αλληλεξάρτηση των μαθημάτων, ο τρόπος αναπλήρωσής τους και η δυνατότητα οργάνωσης και λειτουργίας θερινών εξαμήνων για ταχύρρυθμη διδασκαλία ύλης εξαμήνου,

ιζ) οι κοινωνικές παροχές προς τους φοιτητές,

ιη) η ίδρυση υπηρεσίας υποστήριξης φοιτητών, στην οποία καθηγητές ασκούν καθήκοντα συμβούλου σπουδών,

ιθ) η έκταση και οι προϋποθέσεις χορήγησης ανταποδοτικών υποτροφιών σε φοιτητές,

κ) η διαδικασία ορισμού και ανάδειξης εκπροσώπων των καθηγητών, των φοιτητών και κάθε είδους προσωπικού στα συλλογικά όργανα του ιδρύματος,

κα) η διαδικασία κατάρτισης, καθώς και οι προϋποθέσεις και η διαδικασία πρότασης αναθεώρησης των συμφωνιών προγραμματικού σχεδιασμού που προβλέπονται στο άρθρο 62,

κβ) η διαδικασία κατάρτισης του ετήσιου απολογισμού,

κγ) η διαδικασία για την προστασία και ασφάλεια του προσωπικού και της παρουσίας του ιδρύματος,

κδ) η σύσταση και κατάργηση θέσεων εκπαιδευτικού προσωπικού,

κε) η οργάνωση των διοικητικών υπηρεσιών του ιδρύματος σύμφωνα με το άρθρο 20 του ν. 2503/1997 (Α' 107), καθώς και η σύσταση θέσεων διοικητικού προσωπι-

κού κάθε κατηγορίας κατά παρέκκλιση του ίδιου άρθρου, (κστ) τα ειδικότερα προσόντα και η διαδικασία επιλογής του γραμματέα του ιδρύματος,

κζ) η σύσταση τεχνικού συμβουλίου και τεχνικής υπηρεσίας και τα θέματα που αφορούν τη διοίκηση, τη διάρθρωση και τη λειτουργία τους,

κη) η σύσταση οικονομικού συμβουλίου και νομικής υπηρεσίας,

κθ) οι φορείς φύλαξης του ιδρύματος και της περιουσίας του,

λ) η δυνατότητα, οι όροι και η διαδικασία κατάταξης πτυχιούχων Α.Ε.Ι. και ανώτερων σχολών διετούς και υπερδιετούς κύκλου σπουδών σε προγράμματα σπουδών του ιδρύματος και, προκειμένου για την κατάταξη πτυχιούχων Α.Ε.Ι., η διαδικασία αναγνώρισης πιστωτικών μονάδων,

λα) οι προϋποθέσεις, οι όροι και η διαδικασία εισαγωγής στα προγράμματα σπουδών σύντομου κύκλου, όπου υπάρχουν,

λβ) οι τιμητικοί τίτλοι που απονέμονται από το ίδρυμα, λγ) θέματα που σχετίζονται με την υποστήριξη των φοιτητών και όλου του προσωπικού του ιδρύματος με αναπηρία,

λδ) θέματα που συναρτώνται με τις ειδικότερες ανάγκες κάθε ιδρύματος και

λε) θέματα που ειδικότερα ορίζονται με τις διατάξεις του παρόντος νόμου.

3. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, ύστερα από γνώμη του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας (Ε.ΣΥ.Π.), μπορεί να εγκριθεί πρότυπος Οργανισμός των Α.Ε.Ι., ο οποίος περιέχει βασικές αρχές της οργάνωσης και λειτουργίας των Α.Ε.Ι. και ρυθμίζει θέματα που προβλέπονται στο παρόν άρθρο. Ο πρότυπος Οργανισμός εφαρμόζεται σε όλα τα Α.Ε.Ι. έως την έγκριση του Οργανισμού τους κατά τις διατάξεις του παρόντος νόμου.

Άρθρο 6 Εσωτερικός Κανονισμός

1. Με απόφαση του οικείου Συμβουλίου, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του πρύτανη και σύμφωνη γνώμη της Συγκλήτου και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εγκρίνεται ο Εσωτερικός Κανονισμός κάθε ιδρύματος, με τον οποίο καθορίζονται θέματα εσωτερικής λειτουργίας του ιδρύματος και, ιδίως, τα ακόλουθα:

α) ο οδηγός προγραμμάτων προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών, ο ειδικότερος τρόπος και η διαδικασία εξετάσεων και άλλων μεθόδων αξιολόγησης των φοιτητών, οι ειδικότεροι τύποι τίτλων σπουδών ανά σχολή και πρόγραμμα σπουδών, η διαδικασία ορκωμοσίας των πτυχιούχων, η οργάνωση των προγραμμάτων σπουδών,

β) η ποσοστιαία αναλογία μεταξύ υποχρεωτικών και επιλεγόμενων μαθημάτων στο πρόγραμμα σπουδών,

γ) οι προϋποθέσεις συμμετοχής των φοιτητών στις εξεταστικές περιόδους, η διάρκεια των εξεταστικών περιόδων και οι όροι και η διαδικασία επανεξέτασης των φοιτητών,

δ) τα ειδικότερα θέματα λειτουργίας όλων των υπηρεσιών του ιδρύματος,

ε) ο τρόπος διεξαγωγής των εκλογικών διαδικασιών

για την ανάδειξη των συλλογικών οργάνων του ιδρύματος,

στ) η διαδικασία απονομής τιμητικών ακαδημαϊκών τίτλων,

ζ) οι κανόνες τελετουργικού ή εθιμοτυπικού χαρακτήρα και δημόσιων σχέσεων,

η) ο τρόπος λειτουργίας της υπηρεσίας υποστήριξης φοιτητών,

θ) οι κανόνες λειτουργίας της βιβλιοθήκης, των κλινικών, εργαστηρίων και μουσείων του ιδρύματος,

ι) οι όροι και η διαδικασία χορήγησης των κοινωνικών παροχών στους φοιτητές, καθώς και οι κανόνες λειτουργίας των σχετικών υπηρεσιών του ιδρύματος, όπως οι υπηρεσίες υγειονομικής περιθαλψής, στέγασης και σίτισης,

ια) η διαδικασία χορήγησης ανταποδοτικών υποτροφιών στους φοιτητές,

ιβ) ειδικότερα θέματα φύλαξης του ιδρύματος και της περιουσίας του,

ιγ) κάθε θέμα που σχετίζεται με τη λειτουργία των υπηρεσιών και των οργάνων, μονομελών και συλλογικών, του ιδρύματος και

ιδ) τα θέματα που ειδικότερα ορίζονται με τις διατάξεις του παρόντος νόμου.

2. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, ύστερα από γνώμη του Ε.ΣΥ.Π. μπορεί να εγκριθεί πρότυπος Εσωτερικός Κανονισμός των Α.Ε.Ι., ο οποίος ρυθμίζει θέματα που προβλέπονται στο παρόν άρθρο. Ο πρότυπος Εσωτερικός Κανονισμός εφαρμόζεται σε όλα τα Α.Ε.Ι. έως την έκδοση του Εσωτερικού Κανονισμού τους κατά τις διατάξεις του παρόντος νόμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ Α.Ε.Ι.

Άρθρο 7 Σχολές

1. Κάθε ίδρυμα αποτελείται από σχολές, οι οποίες αποτελούν τις βασικές διοικητικές και ακαδημαϊκές μονάδες του. Η σχολή καλύπτει μια ενότητα συγγενών επιστημονικών κλάδων και εξασφαλίζει τη διεπιστημονική προσέγγιση, τη μεταξύ τους επικοινωνία και τον αναγκαίο για τη διδασκαλία και την έρευνα συντονισμό τους. Η σχολή συντονίζει και εποπτεύει τη λειτουργία των προγραμμάτων σπουδών, αναθέτει την υλοποίησή τους σε τμήματα κατά την έννοια της επόμενης παραγράφου και απονέμει τους αντίστοιχους τίτλους σπουδών, κατά τα οριζόμενα στον Οργανισμό και τον Εσωτερικό Κανονισμό του ιδρύματος. Τα προγράμματα σπουδών οργανώνονται ή καταργούνται με απόφαση του πρύτανη, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση της κοσμητείας και γνώμη της Συγκλήτου, εγκρίνεται από το Συμβούλιο και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

2. Το τμήμα αποτελεί τη βασική εκπαιδευτική μονάδα, του ιδρύματος, προάγει την επιστήμη, την τεχνολογία ή τις τέχνες στο αντίστοιχο επιστημονικό πεδίο, οργανώνει τη διδασκαλία στο πλαίσιο ενός προγράμματος σπουδών και εξασφαλίζει τη συνεχή βελτίωση της μάθησης σε αυτό. Το τμήμα αποτελείται από σύνολο των καθηγητών της σχολής που διδάσκουν σε ένα πρόγραμμα σπουδών.

3. Τα εργαστήρια, οι κλινικές και τα μουσεία υπάγονται στις σχολές, όπως ορίζεται στον Οργανισμό του ιδρύματος.

4. Η σχολή μεταπτυχιακών σπουδών αποτελεί τη βασική διοικητική μονάδα που εξασφαλίζει τη διεπιστημονική συνεργασία και επικοινωνία, συντονίζει και οργανώνει τα προγράμματα μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών του ιδρύματος και αναθέτει την υλοποίησή τους σε τμήματα ή ομάδες διδασκόντων. Η σχολή αυτή ιδρύεται με τον Οργανισμό του ιδρύματος.

5. Η σχολή δια βίου μάθησης αποτελεί τη βασική διοικητική μονάδα που εξασφαλίζει το συντονισμό και τη διεπιστημονική συνεργασία στην ανάπτυξη προγραμμάτων δια βίου μάθησης. Η σχολή αυτή ιδρύεται με τον Οργανισμό του ιδρύματος.

6. Με την επιφύλαξη των οριζόμενων στις παραγράφους 4 και 5, με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου των οικείων ιδρυμάτων και της Αρχής Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ΑΔΙΠ), μπορούν να συγχωνεύονται, κατατέμνονται, μετονομάζονται και καταργούνται Α.Ε.Ι. και να μεταβάλλεται η έδρα τους, καθώς επίσης και να ιδρύονται, συγχωνεύονται, κατατέμνονται, μετονομάζονται και καταργούνται σχολές και να μεταβάλλεται η έδρα τους για τους ακόλουθους, κατά περίπτωση, λόγους:

α) Όταν είναι αναγκαίο για την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων κοινωνικών αναγκών για την ανάπτυξη της ανώτατης εκπαίδευσης ή για την καλλιέργεια νέων επιστημονικών και τεχνικών πεδίων ή πεδίων διεπιστημονικού χαρακτήρα που κρίνονται απαραίτητα για την οικονομικοκοινωνική ανάπτυξη της χώρας και δεν καλύπτονται με επάρκεια από τα Α.Ε.Ι. ή τις σχολές που λειτουργούν.

β) Όταν επιβάλλεται από το δυσανάλογα μεγάλο ή μικρό ετήσιο αριθμό φοιτητών ή αποφοίτων ανά καθηγητή σε ένα Α.Ε.Ι. ή μια σχολή.

γ) Όταν η λειτουργία μεμονωμένων Α.Ε.Ι. ή σχολών δεν δικαιολογείται επιστημονικά και, αντιθέτως, δυσχεραίνει την έρευνα και τη διδασκαλία στα αντίστοιχα γνωστικά πεδία.

Η γνώμη του Συμβουλίου, για την έκδοση των ανωτέρω προεδρικών διαταγμάτων που αφορούν σχολές, διατυπώνεται ύστερα από γνώμη της Συγκλήτου.

7. α) Η συγχώνευση, κατάτμηση ή κατάργηση Α.Ε.Ι., καθώς και η ίδρυση, συγχώνευση, κατάτμηση ή κατάργηση σχολών, σύμφωνα με τα ανωτέρω, πρέπει να είναι σύμφωνες με τις ανάγκες και δυνατότητες της εθνικής οικονομίας.

β) Για την έκδοση των ανωτέρω προεδρικών διαταγμάτων, η πρόταση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων πρέπει να συνοδεύεται από ειδική τεκμηρίωση.

8. Με τα προεδρικά διατάγματα, που προβλέπονται στην παράγραφο 6, ρυθμίζονται τα θέματα που προκύπτουν από τη συγχώνευση, κατάτμηση, μετονομασία, μεταβολή έδρας ή κατάργηση Α.Ε.Ι. ή σχολής, όπως ιδίως η κατανομή και ένταξη φοιτητών και προσωπικού και ο χρόνος έναρξης της λειτουργίας των νέων ιδρυμάτων ή σχολών, τα θέματα ισοτιμίας των παλαιών και νέων πτυχίων, καθώς και τα θέματα που σχετίζονται με την υπεισέλευση σε ενοχικά και εμπράγματα δικαιώματα και

υποχρεώσεις και η συνέχιση των εκκρεμών δικών.

9. Τα Α.Ε.Ι. που προκύπτουν από συγχώνευση σύμφωνα με το άρθρο αυτό υπεισέρχονται αυτοδικαίως από το χρόνο που ορίζεται στο οικείο προεδρικό διάταγμα και χωρίς άλλη διατύπωση σε όλα τα ενοχικά και εμπράγματα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των συγχωνευόμενων ιδρυμάτων. Οι εκκρεμείς δίκες συνεχίζονται αυτοδικαίως από το νέο Α.Ε.Ι., χωρίς να απαιτείται ειδική διαδικαστική πράξη συνέχισης για καθεμία από αυτές.

10. Παραρτήματα των Α.Ε.Ι. μπορεί να ιδρύονται σε άλλες χώρες, σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις κατά τους οποίους ιδρύεται μια σχολή σε ίδρυμα της ημεδαπής και τη διαδικασία που ισχύει για την ίδρυση αντίστοιχης ακαδημαϊκής δομής στην άλλη χώρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄ ΟΡΓΑΝΑ ΤΩΝ Α.Ε.Ι. ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΥΣ

Άρθρο 8 Όργανα του ιδρύματος

1. Τα όργανα του ιδρύματος είναι:
 - α) το Συμβούλιο,
 - β) ο πρύτανης και
 - γ) η Σύγκλητος.
2. α) Το Συμβούλιο αποτελείται από δεκαπέντε μέλη. Σε ιδρύματα στα οποία ο αριθμός των καθηγητών πρώτης βαθμίδας είναι μικρότερος των πενήντα, τα μέλη του Συμβουλίου είναι έντεκα. Η θητεία των μελών του Συμβουλίου συνεχίζεται ως τη λήξη της, ανεξαρτήτως αν έχει μεταβληθεί ο αριθμός των καθηγητών πρώτης βαθμίδας του ιδρύματος.
 - β) Τα εννέα ή επτά μέλη του δεκαπενταμελούς ή του ενδεκαμελούς Συμβουλίου, αντίστοιχα, είναι εσωτερικά μέλη του ιδρύματος και, ειδικότερα, οκτώ ή έξι μέλη, αντίστοιχα, είναι καθηγητές πρώτης βαθμίδας ή αναπληρωτές καθηγητές και ένα μέλος είναι εκπρόσωπος των φοιτητών του ιδρύματος. Τα υπόλοιπα έξι ή τέσσερα μέλη, αντίστοιχα, είναι εξωτερικά.
3. Την ευθύνη της οργάνωσης της διαδικασίας ανάδειξης των εσωτερικών και των εξωτερικών μελών του Συμβουλίου σε κάθε ίδρυμα έχει τριμελής επιτροπή, αποτελούμενη από καθηγητές του ιδρύματος, οι οποίοι ορίζονται από το Συμβούλιο. Τρεις μήνες πριν από τη λήξη της θητείας των αποχωρούντων μελών του Συμβουλίου, ο πρόεδρος του είτε προκηρύσσει εκλογές εφόσον πρόκειται για εσωτερικά μέλη είτε δημοσιεύει ανοικτή πρόσκληση εφόσον πρόκειται για εξωτερικά. Τα αποχωρούντα μέλη συνεχίζουν να ασκούν τα καθήκοντά τους και μετά τη λήξη της θητείας τους, έως την αντικατάστασή τους.
4. α) Υποψήφια εσωτερικά μέλη του Συμβουλίου μπορούν να είναι όλοι οι πλήρους απασχόλησης οι καθηγητές πρώτης βαθμίδας και αναπληρωτές καθηγητές του ιδρύματος. Δεν επιτρέπεται να είναι υποψήφιοι καθηγητές οι οποίοι αποχωρούν από την υπηρεσία πριν από τη λήξη της τετραετούς θητείας.
 - β) Τα εσωτερικά μέλη εκλέγονται από το σύνολο των καθηγητών του οικείου ιδρύματος με ενιαίο ψηφοδέλτιο και με σημείωση από τους εκλογείς δίπλα από το όνομα των υποψηφίων της σειράς προτίμησης με διαδοχικούς ακέραιους αριθμούς (σύστημα ταξινομικής ψήφου). Στην εκλογή συμμετέχουν και οι λέκτορες των Πανεπιστημίων / καθηγητές εφαρμογών των Τ.Ε.Ι., οι οποίοι υπηρε-

τούν στο ίδρυμα σύμφωνα με τα άρθρα 77 και 78, αντίστοιχα. Τα εσωτερικά μέλη ανά σχολή δεν μπορούν να υπερβαίνουν τα δύο, εκτός αν το πηλίκο του αριθμού των εσωτερικών μελών του Συμβουλίου, πλην του φοιτητή, δια του αριθμού των σχολών του ιδρύματος είναι μεγαλύτερο του δύο. Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται άπαξ σε προθεσμία ενός μήνα από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται τα θέματα που αφορούν την εφαρμογή του συστήματος της ταξινομικής ψήφου.

5. α) Προσόντα για την εκλογή εξωτερικού μέλους είναι η ευρεία αναγνώριση του υποψηφίου στην επιστήμη, στα γράμματα ή τις τέχνες, η διάκρισή του στην κοινωνική, οικονομική, πολιτική ή πολιτιστική ζωή σε εθνικό ή σε διεθνές επίπεδο και η γνώση και εμπειρία από θέση ευθύνης. Κωλύονται να εκλεγούν ως εξωτερικά μέλη πρόσωπα τα οποία είχαν οποιαδήποτε οικονομική συναλλαγή με σκοπό το κέρδος με το ίδρυμα την τελευταία πενταετία, καθώς και οι εν ενεργεία καθηγητές Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή οι συνταξιούχοι καθηγητές του ίδιου Α.Ε.Ι..

β) Ο πρόεδρος και τα λοιπά εξωτερικά μέλη του Συμβουλίου εκλέγονται χωριστά το καθένα από τα εσωτερικά μέλη, με φανερό ψηφοφορία και πλειοψηφία των τεσσάρων πέμπτων του συνόλου των εσωτερικών μελών. Αν δεν επιτευχθεί η απαιτούμενη πλειοψηφία, η εκλογή επαναλαμβάνεται μέσα σε μία εβδομάδα, οπότε και απαιτείται πλειοψηφία των δύο τρίτων του συνόλου των εσωτερικών μελών. Με πλειοψηφία των τεσσάρων πέμπτων του συνόλου των μελών μπορεί να παυθεί εξωτερικό μέλος για λόγους πλημμελούς άσκησης των υποχρεώσεων και καθηκόντων του.

6. Ο εκπρόσωπος των φοιτητών του ιδρύματος εκλέγεται από τους προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές και υποψήφιους διδάκτορες σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στην περίπτωση β' της παραγράφου 2 του άρθρου 49. Υποψήφιοι μπορούν να είναι οι προπτυχιακοί φοιτητές που έχουν διανύσει το πρώτο έτος σπουδών και βρίσκονται εντός του ενδεικτικού προγράμματος σπουδών, οι μεταπτυχιακοί φοιτητές κατά το πρώτο έτος φοίτησής τους και οι υποψήφιοι διδάκτορες που διανύουν τα τρία πρώτα έτη από την εγγραφή τους ως υποψήφιοι διδάκτορες.

7. Τα μέλη του Συμβουλίου εκλέγουν με πλειοψηφία των δύο τρίτων του συνόλου των μελών του τον αναπληρωτή πρόεδρο του Συμβουλίου μεταξύ των καθηγητών του ιδρύματος που έχουν εκλεγεί στο Συμβούλιο.

8. α) Με την επιφύλαξη της επόμενης περίπτωσης, η θητεία των μελών του Συμβουλίου είναι τετραετής. Δεν επιτρέπεται η εκλογή τους για τρίτη συνεχόμενη θητεία στο Συμβούλιο του ίδιου ιδρύματος.

β) Η θητεία του εκπροσώπου των φοιτητών είναι ετήσια, χωρίς δυνατότητα επανεκλογής.

9. Στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου του ιδρύματος μετέχει, χωρίς δικαίωμα ψήφου, ένας εκπρόσωπος κάθε κατηγορίας προσωπικού που προβλέπεται στα άρθρα 28 και 29, όταν συζητούνται θέματα που αφορούν την οικεία κατηγορία προσωπικού. Οι εκπρόσωποι αυτοί αναδεικνύονται από ενιαίο ψηφοδέλτιο για κάθε κατηγορία προσωπικού κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στον Οργανισμό του ιδρύματος.

10. Το Συμβούλιο του ιδρύματος έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες και όσες άλλες προβλέπονται από τις διατάξεις του παρόντος νόμου, του Οργανισμού και του Ε-

σωτερικού Κανονισμού:

α) τη χάραξη στρατηγικής για την ανάπτυξη του ιδρύματος σε τοπικό, εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο και τη διαμόρφωση της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας του στο πλαίσιο της αποστολής και της πορείας του,

β) τη γενική εποπτεία και τον έλεγχο της λειτουργίας του ιδρύματος σύμφωνα με τον Οργανισμό και τον Εσωτερικό Κανονισμό,

γ) την έγκριση της πρότασης για την έκδοση και αναθεώρηση του Οργανισμού σύμφωνα με το άρθρο 5,

δ) την έγκριση και αναθεώρηση του Εσωτερικού Κανονισμού σύμφωνα με το άρθρο 6,

ε) την ανάληψη πρωτοβουλιών για τη σύνδεση του ιδρύματος με την κοινωνία και την οικονομία, τη συμβολή του στην ανάπτυξη της χώρας, καθώς και τη συνεργασία με εκπαιδευτικά ή μορφωτικά ιδρύματα και επιστημονικούς και κοινωνικούς φορείς της ημεδαπής ή της αλλοδαπής,

στ) τον καθορισμό των κατευθύνσεων για την ανάπτυξη του ιδρύματος, επί τη βάση των οποίων ο πρόεδρος καταρτίζει το σχέδιο συμφωνιών προγραμματικού σχεδιασμού, την έγκριση των σχεδίων αυτών και την παρακολούθηση και τον έλεγχο της υλοποίησης των συμφωνιών σε ετήσια βάση,

ζ) την έγκριση του ετήσιου τακτικού οικονομικού προϋπολογισμού και των τροποποιήσεών του, του τελικού οικονομικού απολογισμού του ιδρύματος, καθώς και του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων που αφορά το ίδρυμα,

η) την έγκριση του ετήσιου προγραμματισμού και απολογισμού για την αξιοποίηση της περιουσίας του ιδρύματος,

θ) την έγκριση του ετήσιου απολογισμού των δραστηριοτήτων και της εν γένει λειτουργίας του ιδρύματος,

ι) την εκλογή των κοσμητόρων των σχολών και την παύση από τα καθήκοντά τους,

ια) την εποπτεία του νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.) που προβλέπεται στο άρθρο 58, την επιλογή των μελών του διοικητικού συμβουλίου και του διευθύνοντος συμβούλου του και την παύση τους από τα καθήκοντά τους,

ιβ) τη συγκρότηση επιτροπών για τη μελέτη ή διεκπεραίωση θεμάτων που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές του και

ιγ) τον ορισμό ή μη διδασκτρων και του ύψους τους για τα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών του ιδρύματος, ύστερα από γνώμη της κοσμητείας της σχολής μεταπτυχιακών σπουδών.

11. Το Συμβούλιο συντάσσει κάθε δύο έτη έκθεση για τα πεπραγμένα του, την οποία δημοσιοποιεί με κάθε πρόσφορο μέσο.

12. Τα μέλη του Συμβουλίου και ο πρόεδρος λαμβάνουν κατ' αποκοπή αποζημίωση, για τη συμμετοχή τους σε αυτό, η οποία καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

13. Ο πρόεδρος συγκαλεί το Συμβούλιο, καταρτίζει την ημερήσια διάταξη στην οποία περιλαμβάνονται υποχρεωτικά και θέματα που τίθενται από δύο τουλάχιστον μέλη του Συμβουλίου, προεδρεύει των εργασιών του, μεριμνά για την εφαρμογή των αποφάσεών του και εκδίδει διεθνή πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για την εκλογή του πρόεδρου. Ο αναπληρωτής πρόεδρος α-

ναπληρώνει τον πρόεδρο όταν ελλείπει, απουσιάζει ή κωλύεται. Η διοικητική και γραμματειακή υποστήριξη του Συμβουλίου παρέχεται από μονάδα των διοικητικών υπηρεσιών του ιδρύματος, σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Οργανισμό του.

14. Ο Υπουργός Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων εκδίδει διαπιστωτική πράξη για το διορισμό του προέδρου, του αναπληρωτή προέδρου και των μελών του Συμβουλίου.

15. Ως πρόεδρος εκλέγεται καθηγητής πρώτης βαθμίδας Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή της αλλοδαπής, με ελληνική ιθαγένεια και άριστη γνώση της ελληνικής γλώσσας, αναγνωρισμένο κύρος και σημαντική διοικητική εμπειρία.

16. α) Ο πρόεδρος εκλέγεται από τους καθηγητές του ιδρύματος, ύστερα από διεθνή πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος, η οποία εκδίδεται από τον πρόεδρο του Συμβουλίου.

β) Την ευθύνη της οργάνωσης της διαδικασίας ανάδειξης του πρόεδρου έχει τριμελής επιτροπή, η οποία συγκροτείται με απόφαση του Συμβουλίου και αποτελείται από καθηγητές πρώτης βαθμίδας του οικείου ιδρύματος. Η συμμετοχή στην εν λόγω επιτροπή αποτελεί καθήκον στο πλαίσιο του διοικητικού έργου του καθηγητή πρώτης βαθμίδας.

Η επιτροπή προβαίνει στις αναγκαίες ενέργειες για την προσέλκυση υποψηφιοτήτων, συγκεντρώνει τις υποψηφιότητες, προσκαλεί τους υποψηφίους σε ακρόαση ανοικτή στην κοινότητα του ιδρύματος και εκθέτει στο Συμβούλιο τα ακαδημαϊκά και διοικητικά προσόντα των υποψηφίων κατ' αλφαβητική σειρά.

γ) Το Συμβούλιο, με απόφασή του, που λαμβάνεται με πλειοψηφία των δύο τρίτων του συνόλου των μελών του, επιλέγει εφόσον είναι ενδεκαμελές δύο και εφόσον είναι δεκαπενταμελές τρεις υποψηφίους μεταξύ αυτών που συγκεντρώνουν τα τυπικά προσόντα που προβλέπονται στην παράγραφο 15 και ύστερα από εκτίμηση των ουσιαστικών τους προσόντων. Μέσα σε προθεσμία δύο ημερών από την επιλογή, σύμφωνα με το προηγούμενο εδάφιο, καλούνται όλοι οι καθηγητές του ιδρύματος να εκλέξουν, μεταξύ των υποψηφίων που επιλέχθηκαν, τον πρόεδρο του ιδρύματος. Στην εκλογή συμμετέχουν και οι λέκτορες των Πανεπιστημίων / καθηγητές εφαρμογών των Τ.Ε.Ι., οι οποίοι υπηρετούν στο ίδρυμα σύμφωνα με τα άρθρα 77 και 78, αντίστοιχα. Αν κανείς από τους υποψηφίους δεν συγκεντρώσει την απόλυτη πλειοψηφία των έγκυρων ψήφων, η εκλογή επαναλαμβάνεται την επόμενη ημέρα μεταξύ των δύο πλειοψηφούντων υποψηφίων.

δ) Ο πρόεδρος διορίζεται με απόφαση του Συμβουλίου, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, για πενταετή θητεία. Αν ο πρόεδρος παραιτηθεί ή για οποιονδήποτε λόγο εκλείψει, εκλέγεται νέος πρόεδρος για πλήρη θητεία.

ε) Ο πρόεδρος δεν μπορεί να εκλεγεί για δεύτερη συνεχή θητεία στο ίδιο ίδρυμα.

17. Ο πρόεδρος ορίζει, για την υποβοήθηση του έργου του, καθηγητές πρώτης βαθμίδας ή αναπληρωτές καθηγητές του ιδρύματος ως αναπληρωτές πρόεδρο, στους οποίους μεταβιβάζει συγκεκριμένες αρμοδιότητές του, με απόφασή του που εγκρίνεται από το Συμβούλιο. Με την απόφαση ορισμού των αναπληρωτών πρόεδρο καθορίζεται η σειρά με την οποία αναπληρώνουν τον πρόεδρο αν απουσιάζει, κωλύεται ή ελλείπει για οποιονδήποτε λόγο. Ο αριθμός των αναπληρωτών πρόεδρο καθορίζεται

στον Οργανισμό του ιδρύματος.

18. Ο πρότανης έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες και όσες άλλες προβλέπονται από τις διατάξεις του νόμου αυτού, του Οργανισμού και του Εσωτερικού Κανονισμού:

α) Προϊσταται του ιδρύματος και το διευθύνει, έχει την ευθύνη για την εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιών του, επιβλέπει την τήρηση των νόμων, του Οργανισμού και του Εσωτερικού Κανονισμού και μεριμνά για τη συνεργασία των οργάνων του ιδρύματος, των διδασκόντων και των φοιτητών.

β) Εκπροσωπεί το ίδρυμα δικαστικώς και εξωδικώς.

γ) Συγκαλεί τη Σύγκλητο, καταρτίζει την ημερήσια διάταξη, ορίζει ως εισηγητή των θεμάτων μέλος της Σύγκλητου, προεδρεύει των εργασιών της και εισηγείται τα θέματα για τα οποία δεν έχει ορίσει ως εισηγητή άλλο μέλος της Σύγκλητου. Μεριμνά για την εφαρμογή των αποφάσεών της.

δ) Μετέχει χωρίς ψήφο στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου του ιδρύματος. Μπορεί, επίσης, να μετέχει χωρίς ψήφο στις συνεδριάσεις όλων των λοιπών συλλογικών οργάνων του ιδρύματος.

ε) Καταρτίζει σχέδιο Οργανισμού και Εσωτερικού Κανονισμού, τους οποίους εισηγείται προς έγκριση στο Συμβούλιο του ιδρύματος, σύμφωνα με τα οριζόμενα στον παρόντα νόμο.

στ) Καταρτίζει και αναμορφώνει τον ετήσιο τακτικό οικονομικό προϋπολογισμό και τελικό οικονομικό απολογισμό του ιδρύματος, καθώς και τους αντίστοιχους του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων, τους οποίους υποβάλλει προς έγκριση στο Συμβούλιο.

ζ) Καταρτίζει και αναμορφώνει τον ετήσιο απολογισμό των δραστηριοτήτων και της εν γένει λειτουργίας του ιδρύματος, τον οποίο υποβάλλει προς έγκριση στο Συμβούλιο.

η) Προκηρύσσει τις θέσεις καθηγητών.

θ) Εκδίδει τις πράξεις διορισμού του προσωπικού του ιδρύματος και χορηγεί τις άδειες απουσίας του προσωπικού.

ι) Μπορεί να μεταβιβάζει το δικαίωμα υπογραφής εγγράφων στους προϊσταμένους των υπηρεσιών του ιδρύματος.

ια) Μπορεί να ζητά από οποιοδήποτε όργανο, πλην του Συμβουλίου του ιδρύματος, στοιχεία και έγγραφα για κάθε υπόθεση του ιδρύματος.

ιβ) Συγκαλεί οποιοδήποτε συλλογικό όργανο, πλην του Συμβουλίου του ιδρύματος, όταν αυτό παραλείπει παρανόμως να λάβει αποφάσεις, και προεδρεύει των εργασιών του χωρίς δικαίωμα ψήφου.

ιγ) Λαμβάνει συγκεκριμένα μέτρα για την αντιμετώπιση επειγόντων ζητημάτων, όταν τα αρμόδια όργανα διοίκησης του ιδρύματος, πλην του Συμβουλίου, αδυνατούν να λειτουργήσουν και να λάβουν αποφάσεις.

ιδ) Είναι υπεύθυνος για τη λήψη μέτρων για την προστασία και ασφάλεια του προσωπικού και της περιουσίας του ιδρύματος.

ιε) Τοποθετεί τους γενικούς διευθυντές του ιδρύματος.

ιστ) Κατανέμει τις πιστώσεις στις εκπαιδευτικές, ερευνητικές και λοιπές δραστηριότητες του ιδρύματος στο πλαίσιο της αντίστοιχης συμφωνίας προγραμματικού σχεδιασμού.

ιζ) Οργανώνει και καταργεί τα προγράμματα σπουδών με απόφασή του, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη της Σύγκλητου και εγκρίνεται από το Συμβούλιο.

ιη) Ασκεί όσες αρμοδιότητες δεν ανατίθενται από τον νόμο ειδικώς σε άλλα όργανα του ιδρύματος.

19. Ο συνολικός αριθμός των μελών της Σύγκλητου που έχουν δικαίωμα ψήφου δεν μπορεί να υπερβαίνει τα είκοσι ένα ή τα τριάντα ένα ο αριθμός των σχολών του ιδρύματος υπερβαίνει τις οκτώ και αποτελείται από:

α) τον πρότανη,

β) τους κοσμήτορες,

γ) εκπροσώπους των καθηγητών με διετή θητεία μη ανανεούμενη, ο αριθμός των οποίων είναι ίσος προς τον αριθμό των σχολών του ιδρύματος και οι οποίοι εκλέγονται από τη γενική συνέλευση της σχολής, σύμφωνα με τα οριζόμενα στον οικείο Οργανισμό,

δ) έναν εκπρόσωπο των προπτυχιακών φοιτητών, έναν των μεταπτυχιακών φοιτητών και έναν εκπρόσωπο των υποψήφιων διδασκόντων, όπου υπάρχουν, οι οποίοι εκλέγονται για ετήσια θητεία χωρίς δυνατότητα επανεκλογής,

ε) έναν εκπρόσωπο κάθε κατηγορίας προσωπικού που προβλέπεται στα άρθρα 28 και 29, με διετή θητεία, χωρίς δυνατότητα επανεκλογής, που εκλέγεται από ενιαίο ψηφοδέλτιο με καθολική ψηφοφορία των μελών της οικείας κατηγορίας προσωπικού και συμμετέχει, με δικαίωμα ψήφου, όταν συζητούνται θέματα που αφορούν ζητήματα της αντίστοιχης κατηγορίας προσωπικού.

Η ακριβής σύνθεση και ο αριθμός των μελών της Σύγκλητου με δικαίωμα ψήφου, καθώς και οι προϋποθέσεις και κάθε θέμα σχετικό με την εφαρμογή των ανωτέρω, προβλέπονται στον Οργανισμό και τον Εσωτερικό Κανονισμό του ιδρύματος, αντίστοιχα.

Στις συνεδριάσεις της Σύγκλητου παρίστανται, χωρίς δικαίωμα ψήφου, οι αναπληρωτές του πρότανη και ο γραμματέας του ιδρύματος.

20. Στη Σύγκλητο ανήκουν οι ακόλουθες αρμοδιότητες, καθώς και όσες άλλες προβλέπονται από τις διατάξεις του νόμου αυτού, του Οργανισμού και του Εσωτερικού Κανονισμού:

α) Η χάραξη της εκπαιδευτικής και ερευνητικής πολιτικής του ιδρύματος.

β) Η χάραξη πολιτικής για τη διασφάλιση της ποιότητας στην εκπαιδευτική και ερευνητική διαδικασία.

γ) Η έγκριση για την εκτέλεση των χρηματοδοτούμενων ερευνητικών, εκπαιδευτικών, επιμορφωτικών και αναπτυξιακών έργων, αν η διαχείριση των σχετικών κονδυλίων έχει ανατεθεί στο νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.) που προβλέπεται στο άρθρο 58. Κατά την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής, στις συνεδριάσεις της Σύγκλητου δε μετέχουν οι εκπρόσωποι των προπτυχιακών φοιτητών.

δ) Η έγκριση για την εκτέλεση έργων συνεχιζόμενης εκπαίδευσης, κατάρτισης και δια βίου μάθησης.

ε) Η έγκριση των ειδικών μητρώων εσωτερικών και εξωτερικών μελών των επιτροπών επιλογής ή εξέλιξης καθηγητών, που προβλέπονται στην παράγραφο 3 του άρθρου 19.

στ) Η έγκριση των κανονισμών σπουδών πρώτου, δεύτερου και τρίτου κύκλου.

ζ) Η έγκριση των κανονισμών σπουδών προγραμμάτων σύντομου κύκλου και δια βίου μάθησης.

η) Η έγκριση του περιεχομένου όλων των προγραμμάτων σπουδών του ιδρύματος.

θ) Η λήψη απόφασης για την οργάνωση προγραμμάτων σπουδών σε συνεργασία με άλλα Α.Ε.Ι. και ερευνητικά κέντρα της ημεδαπής ή της αλλοδαπής.

ι) Η λήψη απόφασης για την έναρξη και τη λήξη των εκπαιδευτικών εξαμήνων.

ια) Η διατύπωση γνώμης προς τον πρύτανη του ιδρύματος για τον Οργανισμό, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 5.

ιβ) Η διατύπωση σύμφωνης γνώμης προς το Συμβούλιο του ιδρύματος για τον Εσωτερικό Κανονισμό, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 6.

ιγ) Η διατύπωση γνώμης προς το Συμβούλιο του ιδρύματος για ίδρυση ή κατάργηση, συγχώνευση, κατάτμηση, μετονομασία ή αλλαγή έδρας σχολών.

ιδ) Η διατύπωση γνώμης προς τον πρύτανη για την οργάνωση ή την κατάργηση προγραμμάτων σπουδών.

ιε) Η διατύπωση γνώμης προς τον πρύτανη για τον προγραμματικό σχεδιασμό.

ιστ) Η διατύπωση γνώμης προς τον πρύτανη για την κατανομή του συνόλου των πιστώσεων στις εκπαιδευτικές, ερευνητικές και λοιπές δραστηριότητες του ιδρύματος κατά την αντίστοιχη συμφωνία προγραμματικού σχεδιασμού.

Άρθρο 9 Όργανα της σχολής

1. Όργανα της σχολής είναι:

- α) ο κοσμήτορας,
- β) η κοσμητεία και
- γ) η γενική συνέλευση.

2. α) Υποψήφιοι για τη θέση του κοσμήτορα μπορούν να είναι αναγνωρισμένου κύρους καθηγητές πρώτης βαθμίδας της σχολής με διοικητική εμπειρία, οι οποίοι υποβάλλουν υποψηφιότητα ύστερα από πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος, που εκδίδεται από τον πρύτανη. Ο κοσμήτορας εκλέγεται από το Συμβούλιο του ιδρύματος και διορίζεται από τον πρύτανη.

β) Ύστερα από τη δημοσιοποίηση της πρόσκλησης, ο πρύτανης ορίζει τριμελή επιτροπή, η οποία αποτελείται από καθηγητές πρώτης βαθμίδας του ιδρύματος, εκ των οποίων οι δύο ανήκουν στην οικεία σχολή. Η επιτροπή αυτή προβαίνει στις αναγκαίες ενέργειες για την προσέλευση υποψηφιοτήτων, συγκεντρώνει τις υποψηφιότητες, προσκαλεί τους υποψηφίους σε ακρόαση ανοικτή στην κοινότητα της σχολής και εκθέτει στο Συμβούλιο τα ακαδημαϊκά και διοικητικά προσόντα των υποψηφίων κατ' αλφαβητική σειρά.

γ) Ο κοσμήτορας εκλέγεται με φανερό ψηφοφορία, με πλειοψηφία των τεσσάρων πέμπτων του συνόλου των μελών του Συμβουλίου για θητεία τεσσάρων ετών. Αν δεν επιτευχθεί η απαιτούμενη πλειοψηφία, η εκλογή επαναλαμβάνεται μέσα σε μία εβδομάδα. Αν στη δεύτερη εκλογή δεν επιτευχθεί πλειοψηφία των δύο τρίτων επαναλαμβάνεται η ψηφοφορία μεταξύ των δύο πλειοψηφούντων υποψηφίων. Αν και πάλι δεν επιτευχθεί πλειοψηφία των δύο τρίτων τότε η διαδικασία κηρύσσεται άγονη και η όλη διαδικασία εκλογής κοσμήτορα επαναλαμβάνεται με την έκδοση νέας πρόσκλησης.

δ) Ο κοσμήτορας δεν μπορεί να εκλεγεί για τρίτη συνεχόμενη θητεία.

3. Η γενική συνέλευση της σχολής μπορεί να αποκλείσει αιτιολογημένα υποψηφιότητα για την εκλογή συγκεκριμένου κοσμήτορα, με πλειοψηφία των τριών τετάρτων του συνόλου των μελών της, πριν την υποβολή της έκθεσης της τριμελούς επιτροπής προς το Συμβούλιο. Στη σχετική ψηφοφορία δεν μετέχουν οι υποψήφιοι κο-

σμήτορες.

4. Ο κοσμήτορας μπορεί να παυθεί με αιτιολογημένη απόφαση του Συμβουλίου του ιδρύματος, η οποία λαμβάνεται με πλειοψηφία των τριών τετάρτων του συνόλου των μελών του, για ανεπάρκεια στην εκτέλεση των καθηκόντων του.

5. Ο κοσμήτορας της σχολής έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες και όσες άλλες προβλέπονται από τις διατάξεις του νόμου αυτού, του Οργανισμού και του Εσωτερικού Κανονισμού:

α) συγκαλεί την κοσμητεία, καταρτίζει την ημερήσια διάταξη, ορίζει ως εισηγητή των θεμάτων μέλος της κοσμητείας, προεδρεύει των εργασιών της και εισηγείται τα θέματα για τα οποία δεν έχει οριστεί ως εισηγητής άλλο μέλος της κοσμητείας,

β) επιβλέπει την εφαρμογή των προγραμμάτων σπουδών και την τήρηση των νόμων, του Οργανισμού και του Εσωτερικού Κανονισμού,

γ) μεριμνά για την εφαρμογή των αποφάσεων της κοσμητείας,

δ) προϊστάται των υπηρεσιών της κοσμητείας,

ε) συγκροτεί, μετά από γνώμη της κοσμητείας, τις επιτροπές επιλογής ή εξέλιξης, καθώς και αξιολόγησης των καθηγητών, που προβλέπονται στα άρθρα 19 και 21 αντίστοιχα, και

στ) συγκροτεί επιτροπές για τη μελέτη ή διεκπεραίωση συγκεκριμένων θεμάτων που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές του.

6. Ο κοσμήτορας συντάσσει ετήσια έκθεση απολογισμού του έργου του την οποία υποβάλλει προς έγκριση στη γενική συνέλευση της σχολής.

7. Ο κοσμήτορας αναπληρώνεται από το διευθυντή τμήματος, του οποίου προηγείται χρονικά η εκλογή.

8. Η κοσμητεία αποτελείται από:

α) τον κοσμήτορα της σχολής,

β) τους διευθυντές των τμημάτων και

γ) έναν εκπρόσωπο των φοιτητών της σχολής, χωρίς δικαίωμα ψήφου.

9. Αν η σχολή οργανώνει ένα μόνο πρόγραμμα σπουδών, η κοσμητεία αποτελείται από τον κοσμήτορα, ο οποίος εκτελεί και χρέη διευθυντή τμήματος από τρεις εκλεγμένους από τη γενική συνέλευση της σχολής καθηγητές και από έναν εκπρόσωπο των φοιτητών. Στην περίπτωση αυτή, η γενική συνέλευση της σχολής ασκεί και τις αρμοδιότητες της συνέλευσης τμήματος. Τα θέματα που αφορούν την εφαρμογή της παραγράφου αυτής καθορίζονται με απόφαση του πρύτανη, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

10. Η κοσμητεία έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες και όσες άλλες προβλέπονται από τις διατάξεις του νόμου αυτού, του Οργανισμού και του Εσωτερικού Κανονισμού:

α) Τη γενική εποπτεία της λειτουργίας της σχολής και των προγραμμάτων σπουδών.

β) Τη χάραξη της γενικής εκπαιδευτικής και ερευνητικής πολιτικής της σχολής, τον προγραμματισμό και τη στρατηγική της πορείας και της ανάπτυξης της και τον τακτικό απολογισμό των σχετικών δραστηριοτήτων της, στο πλαίσιο της πολιτικής του ιδρύματος και των αποφάσεων του Συμβουλίου του.

γ) Τον προγραμματισμό και την εισήγηση προς τον πρύτανη για την προκήρυξη θέσεων καθηγητών, ύστερα από εισήγηση των συνελεύσεων των τμημάτων.

δ) Την κατάρτιση και τη δημοσίευση των μητρώων που προβλέπονται στην παράγραφο 3 του άρθρου 19.

ε) Τη διατύπωση γνώμης προς τον Κοσμήτορα για τη σύνθεση των επταμελών επιτροπών εκλογής ή εξέλιξης των καθηγητών της σχολής.

στ) Την πρόσκληση επισκεπτών καθηγητών, την προκήρυξη θέσεων εντεταλμένων διδασκαλίας και τη συγκρότηση των οικείων επιτροπών επιλογής.

ζ) Τη διατύπωση σύμφωνης γνώμης προς τον πρύτανη και τη Σύγκλητο για την έγκριση του περιεχομένου των προγραμμάτων σπουδών, περιλαμβανομένων των γενικών και ειδικών, όπου υπάρχουν, ύστερα από πρόταση που διατυπώνεται από ειδική επιτροπή. Η ειδική επιτροπή συγκροτείται από τον κοσμήτορα και αποτελείται τουλάχιστον από πέντε καθηγητές της σχολής και, εφόσον δεν πρόκειται για νέο πρόγραμμα σπουδών, τον διευθυντή του τμήματος. Η ίδια επιτροπή καταρτίζει το περιεχόμενο του προγράμματος σπουδών, ύστερα από σύμφωνη γνώμη της συνέλευσης του οικείου τμήματος εφόσον δεν πρόκειται για νέο πρόγραμμα σπουδών.

η) Την κατάταξη των φοιτητών στα ειδικά προγράμματα σπουδών, ύστερα από την επιτυχή ολοκλήρωση του γενικού προγράμματος σπουδών, εφόσον προβλέπεται. Για την κατάταξη λαμβάνονται υπόψη η βαθμολογία των εισαγωγικών εξετάσεων, και οι προτιμήσεις τους, σύμφωνα με τις ειδικότερες προβλέψεις του Οργανισμού.

θ) Την έγκριση αλλαγής προγράμματος σπουδών από φοιτητές της σχολής με μεταφορά πιστωτικών μονάδων, ύστερα από αίτηση των φοιτητών. Για την αλλαγή αυτή λαμβάνονται υπόψη η βαθμολογία των εισαγωγικών εξετάσεων, οι προτιμήσεις των φοιτητών και η διατήρηση του συνολικού αριθμού φοιτητών ανά πρόγραμμα σπουδών.

ι) Την απονομή τίτλων σπουδών των προγραμμάτων σπουδών που οργανώνει η σχολή.

ια) Την απονομή τίτλων Επίτιμου Διδάκτορα, Ομότιμου και Επίτιμου Καθηγητή.

ιβ) Τη λήψη απόφασης για την οργάνωση προγραμματικών σπουδών σε συνεργασία με άλλα ιδρύματα.

ιγ) Τη διατύπωση γνώμης για τον προγραμματικό σχεδιασμό του ιδρύματος, κατά το σκέλος που αφορά τη σχολή, σύμφωνα με την περίπτωση β' της παραγράφου 1 του άρθρου 62.

ιδ) Τη ρύθμιση του τρόπου λειτουργίας των υπηρεσιών της κοσμητείας.

ιε) Την τήρηση μητρώων επιστημονικών δημοσιεύσεων των καθηγητών της σχολής.

ιστ) Τη διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης και συμμετοχής στα προγράμματα σπουδών όλων των φοιτητών, χωρίς διακρίσεις και ανεξάρτητα από το φύλλο, την αναπηρία ή άλλα χαρακτηριστικά.

11. Η γενική συνέλευση της σχολής απαρτίζεται από καθηγητές της σχολής. Με τον Οργανισμό κάθε ιδρύματος ορίζεται ο αριθμός των μελών της συνέλευσης, η δυνατότητα εκ περιτροπής συμμετοχής των καθηγητών της σχολής στη γενική συνέλευση, καθώς και ο τρόπος συγκρότησης και λειτουργίας της. Η γενική συνέλευση έχει τις αρμοδιότητες που ορίζονται στον παρόντα νόμο, καθώς και όσες γνωμοδοτικές αρμοδιότητες ορίζονται για κάθε σχολή με τον Οργανισμό του ιδρύματος.

12. Οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου ορίζονται στον Οργανισμό και κάθε σχετικό θέμα ορίζεται στον Εσωτερικό Κανονισμό του ιδρύματος.

Άρθρο 10 **Όργανα του τμήματος**

1. Όργανα του τμήματος είναι:

- α) ο διευθυντής και
- β) η συνέλευση.

2. Ο διευθυντής εκλέγεται μεταξύ των καθηγητών πρώτης βαθμίδας και των αναπληρωτών καθηγητών για δύο έτη από τη συνέλευση του τμήματος, με απλή πλειοψηφία των παρόντων και εφόσον υπάρχει απαρτία. Ειδικότερα θέματα για την εφαρμογή των ανωτέρω προβλέπονται στον Εσωτερικό Κανονισμό του ιδρύματος.

3. Ο διευθυντής του τμήματος έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

α) συγκαλεί τη συνέλευση, καταρτίζει την ημερήσια διάταξη, ορίζει ως εισηγητή των θεμάτων μέλος της συνέλευσης, προεδρεύει των εργασιών της και εισηγείται τα θέματα για τα οποία δεν έχει οριστεί ως εισηγητής άλλο μέλος της συνέλευσης,

β) μεριμνά για την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών, των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και του Εσωτερικού Κανονισμού,

γ) συγκροτεί επιτροπές για τη μελέτη ή διεκπεραίωση συγκεκριμένων θεμάτων της αρμοδιότητας του τμήματος,

δ) διαβιβάζει στην κοσμητεία τις απόψεις της συνέλευσης και

ε) συντάσσει ετήσια έκθεση δραστηριοτήτων του τμήματος και τη διαβιβάζει στην κοσμητεία.

4. Ο διευθυντής του τμήματος, σε περίπτωση απουσίας ή κωλύματός του, αναπληρώνεται από καθηγητή, πρώτης βαθμίδας ή αναπληρωτή καθηγητή, που ορίζεται με απόφασή του.

5. Η συνέλευση του τμήματος αποτελείται από καθηγητές που διδάσκουν στο οικείο πρόγραμμα σπουδών.

Ο αριθμός των μελών, ο τρόπος συγκρότησης της συνέλευσης και η δυνατότητα εκ περιτροπής συμμετοχής καθηγητών σε αυτήν καθορίζονται στον Οργανισμό.

6. Η συνέλευση έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες και όσες άλλες προβλέπονται από τις διατάξεις του νόμου αυτού, του Οργανισμού και του Εσωτερικού Κανονισμού:

α) την εκλογή του διευθυντή του τμήματος,

β) την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών και τη συνεχή βελτίωση της μάθησης σε αυτό,

γ) τον ορισμό των διδασκόντων των μαθημάτων του προγράμματος σπουδών,

δ) την επιλογή και έγκριση των συγγραμμάτων για κάθε μάθημα του προγράμματος σπουδών,

ε) τη διατύπωση γνώμης προς την κοσμητεία για τρόπους βελτίωσης του προγράμματος σπουδών,

στ) τη συγκρότηση ομάδων για την εσωτερική αξιολόγηση του προγράμματος σπουδών,

ζ) την εισήγηση προς την κοσμητεία για την προκήρυξη θέσεων καθηγητών και

η) την εισήγηση προς την κοσμητεία της σχολής για την ίδρυση προγραμμάτων σπουδών δεύτερου και τρίτου κύκλου.

Άρθρο 11 **Όργανα της σχολής μεταπτυχιακών σπουδών**

1. Όργανα της σχολής μεταπτυχιακών σπουδών είναι:

- α) ο κοσμήτορας,

β) η κοσμητεία,

γ) ο διευθυντής μεταπτυχιακού και ο διευθυντής διδακτορικού προγράμματος σπουδών και

δ) η ομάδα διδασκόντων μεταπτυχιακού και η ομάδα διδασκόντων διδακτορικού προγράμματος σπουδών, οι οποίες αποτελούνται από καθηγητές των σχολών προπτυχιακών σπουδών.

2. Ο κοσμήτορας της σχολής μεταπτυχιακών σπουδών:

α) είναι καθηγητής πρώτης βαθμίδας του ιδρύματος και

β) εκλέγεται και παύεται με ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων περί εκλογής και παύσης των κοσμητόρων, για τετραετή θητεία, ύστερα από προκήρυξη της θέσης από τον πρύτανη. Στην περίπτωση αυτή η αρμοδιότητα που προβλέπεται στην παράγραφο 3 του άρθρου 9 ασκείται από την κοσμητεία της σχολής μεταπτυχιακών σπουδών.

3. Ο κοσμήτορας της σχολής μεταπτυχιακών σπουδών έχει τις αρμοδιότητες του κοσμήτορα σχολής προπτυχιακών σπουδών, πλην της αρμοδιότητας που προβλέπεται στην περίπτωση ε' της παραγράφου 5 του άρθρου 9, και όσες άλλες προβλέπονται από τις διατάξεις του νόμου αυτού, του Οργανισμού και του Εσωτερικού Κανονισμού.

4. Ο κοσμήτορας της σχολής μεταπτυχιακών σπουδών αναπληρώνεται από τον διευθυντή προγράμματος μεταπτυχιακών ή διδακτορικών σπουδών, του οποίου προηγείται χρονικά η εκλογή και είναι μέλος της κοσμητείας της σχολής μεταπτυχιακών σπουδών.

5. Η κοσμητεία της σχολής μεταπτυχιακών σπουδών αποτελείται από:

α) τον κοσμήτορα της σχολής μεταπτυχιακών σπουδών,

β) τους διευθυντές των προγραμμάτων μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών και

γ) δύο μεταπτυχιακούς φοιτητές, εκπροσώπους των μεταπτυχιακών φοιτητών, εκ των οποίων ο ένας είναι υποψήφιος διδάκτορας εφόσον στο ίδρυμα υφίστανται σπουδές τρίτου κύκλου.

6. Ο συνολικός αριθμός των μελών της κοσμητείας της σχολής μεταπτυχιακών σπουδών δεν μπορεί να υπερβαίνει τους δεκατρείς. Όταν τα προγράμματα μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών υπερβαίνουν τα δέκα, οι διευθυντές προγραμμάτων που μετέχουν στην κοσμητεία ορίζονται εκ περιτροπής από όλες τις σχολές προπτυχιακών σπουδών με διαδικασία που ορίζεται στον Οργανισμό του ιδρύματος.

7. Η κοσμητεία της σχολής μεταπτυχιακών σπουδών έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες και όσες άλλες προβλέπονται από τις διατάξεις του νόμου αυτού, του Οργανισμού και του Εσωτερικού Κανονισμού:

α) εισήγηση προς τον πρύτανη για τη διαμόρφωση της πολιτικής του ιδρύματος για την ανάπτυξη των μεταπτυχιακών σπουδών και τη σύνταξη του τακτικού απολογισμού των σχετικών δραστηριοτήτων της, στο πλαίσιο της πολιτικής του ιδρύματος και των αποφάσεων του Συμβουλίου του,

β) γενική εποπτεία της λειτουργίας των προγραμμάτων μεταπτυχιακών και, όπου υπάρχουν, διδακτορικών σπουδών,

γ) διατύπωση σύμφωνης γνώμης για την έγκριση από τον πρύτανη των προγραμμάτων μεταπτυχιακών και, όπου υπάρχουν, διδακτορικών σπουδών, που προβλέπο-

νται στα άρθρα 38 και 39, αντίστοιχα, ύστερα από εισήγηση που διατυπώνεται από τις κοσμητείες των σχολών προπτυχιακών σπουδών ή από ειδικές επιτροπές που ορίζονται για το σκοπό αυτόν,

δ) ανάθεση της υλοποίησης των προγραμμάτων σπουδών σε ομάδες διδασκόντων,

ε) συνεργασία με τις κοσμητείες των σχολών προπτυχιακών σπουδών του ιδρύματος για την υποστήριξη της υλοποίησης των προγραμμάτων μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών,

στ) απονομή τίτλων μεταπτυχιακών και, όπου υπάρχουν, διδακτορικών σπουδών,

ζ) διατύπωση γνώμης προς τη Σύγκλητο για τον τετραετή ακαδημαϊκό – αναπτυξιακό προγραμματισμό του ιδρύματος σχετικά με τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές,

η) οργάνωση των υπηρεσιών της κοσμητείας της σχολής μεταπτυχιακών σπουδών,

θ) συγκρότηση ομάδων για την εσωτερική αξιολόγηση των προγραμμάτων σπουδών, που οργανώνει η σχολή,

ι) ορισμός επιβλεπόντος ή επιβλεπόντων καθηγητών και εξεταστικών επιτροπών των υποψήφιων διδασκόντων, εφόσον υπάρχουν σπουδές τρίτου κύκλου και

ια) διατύπωση γνώμης προς το Συμβούλιο του ιδρύματος για τον ορισμό ή μη διδασκόντων, για τα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών, καθώς και για το ύψος και την κατανομή τους.

8. Ο διευθυντής μεταπτυχιακού ή διδακτορικού προγράμματος εκλέγεται από την ομάδα διδασκόντων του προγράμματος με απλή πλειοψηφία του συνόλου των διδασκόντων για τετραετή θητεία. Τα θέματα που αφορούν την εφαρμογή των ανωτέρω προβλέπονται στον Εσωτερικό Κανονισμό του ιδρύματος.

Ο διευθυντής μεταπτυχιακού ή διδακτορικού προγράμματος σπουδών έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες και όσες άλλες προβλέπονται από τις διατάξεις του νόμου αυτού, του Οργανισμού και του Εσωτερικού Κανονισμού:

α) συγκαλεί την ομάδα διδασκόντων του προγράμματος σπουδών και προεδρεύει των εργασιών της,

β) εισηγείται στην ομάδα διδασκόντων για τα θέματα των αρμοδιοτήτων της,

γ) μεριμνά για την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών, των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και του Εσωτερικού Κανονισμού,

δ) συγκροτεί επιτροπές για τη μελέτη ή διεκπεραίωση συγκεκριμένων θεμάτων,

ε) διαβιβάζει στην κοσμητεία της σχολής μεταπτυχιακών σπουδών τις απόψεις της ομάδας διδασκόντων και

στ) συντάσσει ετήσια έκθεση δραστηριοτήτων του προγράμματος και τη διαβιβάζει στην κοσμητεία της σχολής μεταπτυχιακών σπουδών.

9. Ο διευθυντής μεταπτυχιακού ή διδακτορικού προγράμματος σπουδών, σε περίπτωση απουσίας ή κωλύματός του, αναπληρώνεται από καθηγητή, κατά προτίμηση πρώτης βαθμίδας, που ορίζεται με απόφασή του.

10. Η ομάδα διδασκόντων μεταπτυχιακού ή διδακτορικού προγράμματος σπουδών αποτελείται από τους διδασκόντες στο πρόγραμμα και έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες και όσες άλλες προβλέπονται από τις διατάξεις του νόμου αυτού, του Οργανισμού και του Εσωτερικού Κανονισμού:

α) την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών και τη συνεχή βελτίωση της μάθησης σε αυτό και

β) τη διατύπωση γνώμης προς την κοσμητεία της μετα-

πτυχιακής σχολής για τρόπους βελτίωσης του προγράμματος σπουδών.

11. Κάθε θέμα σχετικό με την ίδρυση, λειτουργία και οργάνωση μίας ή περισσότερων, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, σχολών μεταπτυχιακών σπουδών, καθώς και για τα ακαδημαϊκά και λοιπά κριτήρια και τις διαδικασίες για την έγκριση προγραμμάτων μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών, ορίζονται στον Οργανισμό του ιδρύματος.

12. Ιδιαίτερο κεφάλαιο του Εσωτερικού Κανονισμού του ιδρύματος αποτελεί ο κανονισμός μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών, στον οποίο προβλέπονται, ιδίως, η δομή και οι κανόνες λειτουργίας των μεταπτυχιακών και, όπου υπάρχουν, διδακτορικών προγραμμάτων σπουδών, τα κριτήρια γλωσσομάθειας, καθώς και οι διαδικασίες αναστολής φοίτησης, οι απαραίτητες πιστωτικές μονάδες, οι μέθοδοι αξιολόγησης των φοιτητών, οι εξεταστικές περιοδοί, τα αναλυτικά προγράμματα μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών και οι προϋποθέσεις για τη λήψη του σχετικού τίτλου σπουδών.

Άρθρο 12

Όργανα της σχολής δια βίου μάθησης

Η σχολή δια βίου μάθησης οργανώνεται, διοικείται και λειτουργεί κατ' αναλογία προς τη σχολή μεταπτυχιακών σπουδών, όπως ορίζεται στον Οργανισμό και τον κανονισμό σπουδών δια βίου μάθησης, ο οποίος αποτελεί τμήμα του Εσωτερικού Κανονισμού του ιδρύματος.

Άρθρο 13

Λοιπά όργανα και ειδικά θέματα συγκρότησης

1. Για το συντονισμό της διδασκαλίας και της έρευνας μέρους του γνωστικού αντικειμένου προγράμματος ή προγραμμάτων σπουδών που αντιστοιχεί σε συγκεκριμένο πεδίο της επιστήμης, ο Οργανισμός του ιδρύματος μπορεί να προβλέπει τη σύσταση των αναγκαίων για το σκοπό αυτόν οργάνων, τις αρμοδιότητες και τη διαδικασία ορισμού τους.

2. Όπου στις διατάξεις του παρόντος νόμου προβλέπεται ότι ορισμένα μέλη συλλογικών οργάνων εκλέγονται ή υποδεικνύονται από μέλη του προσωπικού των Α.Ε.Ι. πλην των καθηγητών, από φοιτητές ή από τρίτους και τα μέλη αυτά δεν έχουν ακόμη εκλεγεί ή υποδειχθεί, η συγκρότηση των οργάνων αυτών είναι νόμιμη αν έχει εγκαίρως ζητηθεί εγγράφως η εκλογή ή η υπόδειξή τους και τα υπόλοιπα μέλη επαρκούν ώστε να υπάρχει απαρτία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε' ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ - ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

Άρθρο 14

Μονάδα διασφάλισης της ποιότητας

1. Κάθε ίδρυμα είναι υπεύθυνο για τη διασφάλιση και συνεχή βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου του, καθώς και για την αποτελεσματική λειτουργία και απόδοση των υπηρεσιών του, σύμφωνα με τις διεθνείς πρακτικές, ιδίως εκείνες του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης, και τις αρχές και κατευθύνσεις της ΑΔΙΠ.

2. Για τον ως άνω σκοπό υπεύθυνη σε κάθε Α.Ε.Ι. είναι

η Μονάδα Διασφάλισης της Ποιότητας (ΜΟ.ΔΙ.Π.). Η ΜΟ.ΔΙ.Π. συγκροτείται με απόφαση του Συμβουλίου του ιδρύματος και αποτελείται από τον πρόεδρο ή έναν από τους αναπληρωτές του, ως πρόεδρο, πέντε καθηγητές του Α.Ε.Ι., έναν εκπρόσωπο κάθε κατηγορίας προσωπικού που προβλέπεται στα άρθρα 28 και 29 με δικαίωμα ψήφου όταν συζητούνται θέματα της αντίστοιχης κατηγορίας προσωπικού, έναν εκπρόσωπο των προπτυχιακών φοιτητών και έναν εκπρόσωπο των μεταπτυχιακών φοιτητών και υποψήφιων διδασκόντων, εφόσον υπάρχουν, ως μέλη, όπως ειδικότερα καθορίζεται στον Οργανισμό.

Η ΜΟ.ΔΙ.Π. είναι αρμόδια, ιδίως, για:

α) την ανάπτυξη συγκεκριμένης πολιτικής, στρατηγικής και των απαραίτητων διαδικασιών για τη συνεχή βελτίωση της ποιότητας του έργου και των υπηρεσιών του ιδρύματος, που αποτελεί το εσωτερικό σύστημα διασφάλισης της ποιότητας του ιδρύματος,

β) την οργάνωση, λειτουργία και συνεχή βελτίωση του εσωτερικού συστήματος διασφάλισης της ποιότητας του ιδρύματος,

γ) το συντονισμό και την υποστήριξη των διαδικασιών αξιολόγησης των ακαδημαϊκών μονάδων και των λοιπών υπηρεσιών του ιδρύματος και

δ) την υποστήριξη των διαδικασιών εξωτερικής αξιολόγησης και πιστοποίησης των προγραμμάτων σπουδών και του εσωτερικού συστήματος διασφάλισης της ποιότητας του ιδρύματος, στο πλαίσιο των αρχών, κατευθύνσεων και οδηγιών της ΑΔΙΠ.

3. Το εσωτερικό σύστημα διασφάλισης της ποιότητας του ιδρύματος και οι διαδικασίες υλοποίησής του καθορίζονται με απόφαση του Συμβουλίου, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του πρόεδρου και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθώς και στον ιστότοπο του ιδρύματος. Τα ανωτέρω αναθεωρούνται το αργότερο κάθε έξι έτη.

4. Για τους ως άνω σκοπούς η ΜΟ.ΔΙ.Π. συνεργάζεται με την ΑΔΙΠ, αναπτύσσει πληροφοριακό σύστημα διαχείρισης των δεδομένων της αξιολόγησης και έχει την ευθύνη για τη συστηματική παρακολούθηση και δημοσιοποίηση στον ιστότοπο του ιδρύματος των σχετικών με την αξιολόγησή του διαδικασιών και των αποτελεσμάτων τους.

5. Ο Εσωτερικός Κανονισμός του ιδρύματος ορίζει τα θέματα σχετικά με την οργάνωση και λειτουργία της ΜΟ.ΔΙ.Π., καθώς και τις ειδικότερες αρμοδιότητές της.

Άρθρο 15

Δημοσιότητα - διαφάνεια

1. Τα Α.Ε.Ι. οφείλουν να ανταποκρίνονται στην υποχρέωση δημοσιότητας και διαφάνειας, παρέχοντας, στο διαδικτυακό τους τόπο, καθώς και με κάθε άλλο πρόσφορο τρόπο, κάθε δυνατή πληροφόρηση σχετικά με τα διοικητικά τους όργανα και τις αποφάσεις τους, τις πηγές και τη διαχείριση των πόρων, την οργάνωση των σπουδών, τον αριθμό των εγγεγραμμένων φοιτητών, το διοικητικό και άλλο προσωπικό με την ιδιότητά του, περιγραφή της θέσης του και τρόπους επικοινωνίας, καθώς και τη φωτογραφία του, εκτός αν το μέλος του προσωπικού δεν το επιθυμεί, την υλικοτεχνική υποδομή και το σύνολο των παρεχόμενων από αυτά υπηρεσιών.

2. Με την επιφύλαξη των διατάξεων του ν. 2472/1997 (Α' 50), οι σχολές υποχρεούνται να διαθέτουν στο διαδι-

κτυακό τους τόπο πλήρη πληροφόρηση σχετικά με τα διοικητικά τους όργανα και τις διοικητικές πράξεις που αφορούν τα μέλη τους, όπως ιδίως το καθεστώς απασχόλησής τους, τη χορήγηση αδειών σε αυτά και τη συμμετοχή τους σε επιτροπές και ομάδες εργασίας, το διοικητικό και άλλο προσωπικό με την ιδιότητά του, περιγραφή της θέσης του και τρόπους επικοινωνίας, καθώς και τη φωτογραφία του, εκτός αν το μέλος του προσωπικού δεν το επιθυμεί, την υλικοτεχνική υποδομή, τους οικονομικούς πόρους και τη διαχείρισή τους σε ετήσια βάση, τα προγράμματα σπουδών, το σύνολο των παρεχόμενων υπηρεσιών, τον κατάλογο των υπηρετούντων καθηγητών και το ερευνητικό και διδακτικό τους έργο κατά ακαδημαϊκό έτος.

3. Κατά τη λήξη της θητείας τους ο πρύτανης και οι κοσμήτορες των σχολών υποβάλλουν πλήρη απολογισμό του ακαδημαϊκού, οικονομικού και διοικητικού έργου που επιτελέστηκε από αυτούς, ο οποίος δημοσιεύεται στον οικείο διαδικτυακό τόπο.

4. Ο διαδικτυακός τόπος τηρείται υποχρεωτικά στην ελληνική γλώσσα και μπορεί να τηρείται και στην αγγλική ή άλλη γλώσσα.

5. Αποφάσεις που δημοσιοποιούνται στο διαδικτυακό τόπο του ιδρύματος σύμφωνα με το παρόν άρθρο, δεν εκτελούνται αν δεν προηγηθεί η δημοσιοποίηση αυτή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΩΝ Α.Ε.Ι.

ΜΕΡΟΣ Α΄ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ ΤΩΝ Α.Ε.Ι.

Άρθρο 16 Καθηγητές

1. Το διδακτικό και ερευνητικό έργο στα Α.Ε.Ι. ασκείται από τους καθηγητές οι οποίοι διακρίνονται σε καθηγητές πρώτης βαθμίδας (καθηγητές), αναπληρωτές καθηγητές και επίκουρους καθηγητές. Ως διδακτικό έργο νοείται αυτό που ορίζεται στο άρθρο 31, ενώ το ερευνητικό έργο περιλαμβάνει ιδίως τη βασική ή εφαρμοσμένη έρευνα, την καθοδήγηση διπλωματικών εργασιών, μεταπτυχιακών διπλωμάτων και διδακτορικών διατριβών και συμμετοχή σε συνέδρια και ερευνητικά σεμινάρια.

2. Οι καθηγητές και οι αναπληρωτές καθηγητές εκλέγονται ως μόνιμοι. Οι επίκουροι καθηγητές εκλέγονται για τετραετή θητεία, με δυνατότητα ανανέωσης για άλλη μία θητεία ύστερα από κρίση.

3. Οι θέσεις των καθηγητών είναι ενιαίες, ανήκουν στο ίδρυμα και κατανέμονται και ανακατανέμονται στις σχολές προπτυχιακών σπουδών, σύμφωνα με τις εκπαιδευτικές ανάγκες των σχολών αυτών, με απόφαση της Συγκλήτου, ύστερα από εισήγηση του πρύτανη. Οι καθηγητές μπορούν να διδάσκουν σε περισσότερα από ένα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών, καθώς και σε μεταπτυχιακά και διδακτορικά προγράμματα και προγράμματα δια βίου μάθησης.

4. α) Η διδασκαλία μαθημάτων στα Α.Ε.Ι., καθώς και η άσκηση των λοιπών διδακτικών και ερευνητικών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένου του κλινικού έργου στην περίπτωση προγραμμάτων σπουδών ιατρικής, μπορεί να ανατίθενται, με ατομικές συμβάσεις εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου, διάρκειας ενός έως τριών ακαδημαϊκών ετών, πλήρους ή μερικής απασχόλη-

σης, σε εντεταλμένους διδασκαλίας, οι οποίοι είναι επιστήμονες, κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος, καθώς και σε προσωπικότητες με αναγνωρισμένο επαγγελματικό έργο. Δεν απαιτείται η κατοχή διδακτορικού διπλώματος για γνωστικά αντικείμενα εξαιρετικής και αδιαμφισβήτητης ιδιαιτερότητας, για τα οποία δεν είναι δυνατή ή συνήθης η εκπόνηση διδακτορικής διατριβής, καθώς και για την πρόσληψη εντεταλμένων διδασκαλίας στα Τ.Ε.Ι., όπως ειδικότερα ορίζεται στον Οργανισμό του οικείου ιδρύματος.

β) Οι ανωτέρω συμβάσεις μπορεί να ανανεώνονται αλλά η συνολική θητεία των εντεταλμένων διδασκαλίας στο ίδιο ίδρυμα δεν μπορεί να υπερβαίνει τα πέντε ακαδημαϊκά έτη. Θέματα σχετικά με τα ειδικότερα προσόντα των υποψηφίων, τα όργανα, τη διαδικασία προκήρυξης, επιλογής και πρόσληψης και τον τρόπο απασχόλησής τους και κάθε σχετική λεπτομέρεια, καθορίζονται με τον Οργανισμό του ιδρύματος. Στους εντεταλμένους διδασκαλίας καταβάλλεται μηνιαία αποζημίωση, το ύψος της οποίας καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

5. α) Είναι δυνατή η μετάκληση καθηγητών σε κενές θέσεις καθηγητή πρώτης βαθμίδας. Η μετάκληση πραγματοποιείται με απόφαση της κοσμητείας, ύστερα από πρόταση του ¼ τουλάχιστον των καθηγητών της σχολής και εισήγηση του κοσμητόρα. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη μετάκληση είναι να υπάρχει είτε εγκεκριμένη διαθέσιμη πίστωση στη σχολή υποδοχής είτε σχετική απόφαση της κοσμητείας της σχολής προέλευσης, με την οποία συνηγορεί στη μεταφορά της πίστωσης της θέσης του καθηγητή που μετακαλείται στη σχολή υποδοχής.

β) Δεν επιτρέπεται η μετάκληση καθηγητή από Α.Ε.Ι. της περιφέρειας σε Α.Ε.Ι. των Νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης αν ο μετακαλούμενος δεν έχει συμπληρώσει τρία έτη υπηρεσίας ως καθηγητής α΄ βαθμίδας στο Α.Ε.Ι. της περιφέρειας κατά το χρόνο της μετάκλησης.

γ) Αν η μετάκληση ανακληθεί ή ακυρωθεί για οποιονδήποτε λόγο, ο μετακληθείς επανέρχεται αυτοδίκαια στο Α.Ε.Ι. από το οποίο προέρχεται και καταλαμβάνει, εφόσον παραμένει κενή, τη θέση την οποία κατείχε προ της μετάκλησης. Αν η θέση που κατείχε έχει ήδη πληρωθεί ή για οποιονδήποτε λόγο καταργηθεί, καταλαμβάνει αυτοδικαίως ομοίοβαθμη προσωποπαγή θέση που συνιστάται για το σκοπό αυτόν.

6. Με απόφαση της κοσμητείας της σχολής, η οποία λαμβάνεται ύστερα από εισήγηση καθηγητή της σχολής, μπορούν να καλούνται, ως επισκέπτες καθηγητές, καταξιωμένοι Έλληνες ή αλλοδαποί επιστήμονες, που έχουν θέση ή προσόντα καθηγητή ή ερευνητή σε ερευνητικό κέντρο, για την κάλυψη εκπαιδευτικών αναγκών. Με τον Οργανισμό του ιδρύματος καθορίζονται οι προϋποθέσεις και η διαδικασία πρόσκλησης, καθώς και οι όροι απασχόλησης και κάθε σχετικό θέμα. Το ύψος και οι προϋποθέσεις αμοιβής των επισκεπτών καθηγητών καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

7. Με απόφαση της κοσμητείας της σχολής, η οποία λαμβάνεται ύστερα από εισήγηση καθηγητή της σχολής, μπορούν να καλούνται ως επισκέπτες μεταδιδακτορικοί ερευνητές, Έλληνες ή αλλοδαποί νέοι επιστήμονες, κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος, για την προώθηση των

ερευνητικών δραστηριοτήτων της σχολής. Με τον Οργανισμό του ιδρύματος καθορίζονται οι προϋποθέσεις και η μορφή της συνεργασίας, καθώς και κάθε σχετικό θέμα. Οι επισκέπτες μεταδιδασκαρικοί ερευνητές δεν επιτρέπεται να αμείβονται από πόρους προερχόμενους από την κρατική επιχορήγηση.

8. Με τον Οργανισμό του ιδρύματος μπορεί να προβλέπονται οι όροι και οι προϋποθέσεις συμμετοχής συνταξιούχων καθηγητών του αποκλειστικά σε προγράμματα μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών. Οι συνταξιούχοι καθηγητές που απασχολούνται στα προγράμματα του προηγούμενου εδαφίου αμείβονται μόνο από ίδιους πόρους του ιδρύματος.

9. Οι καθηγητές που χρησιμοποιούν τον καθηγητικό τους τίτλο υποχρεούνται σε ακριβή και πλήρη χρησιμοποίησή του. Η ανακριβής ή μη πλήρης χρήση του αποτελεί πειθαρχικό παράπτωμα.

Άρθρο 17

Προσόντα εκλογής καθηγητών όλων των βαθμίδων

1. Ελάχιστες προϋποθέσεις για την εκλογή σε θέση καθηγητή όλων των βαθμίδων είναι η κατοχή διδακτορικού διπλώματος και η συνάφεια με το γνωστικό αντικείμενο της προς πλήρωση θέσης είτε του αντικειμένου της διδακτορικής διατριβής είτε του ερευνητικού ή επιστημονικού εν γένει έργου του υποψηφίου.

2. Η προϋπόθεση κατοχής διδακτορικού διπλώματος για κατάληψη θέσης καθηγητή δεν ισχύει προκειμένου περί γνωστικών αντικειμένων εξαιρετικής και αδιαμφισβήτητης ιδιαιτερότητας, για τα οποία δεν είναι δυνατή ή συνήθης η εκπόνηση διδακτορικής διατριβής, όπως ειδικότερα ορίζεται στον Οργανισμό του ιδρύματος. Στις περιπτώσεις αυτές ο Οργανισμός του Ιδρύματος προβλέπει τους ειδικότερους τρόπους αναγνώρισης των υποψηφίων, όπως ιδίως βραβεύσεις σε εθνικούς και διεθνείς διαγωνισμούς, συμμετοχή σε διεθνείς εκθέσεις και διεθνή αναγνώριση καλλιτεχνικού έργου.

3. Οι πρόσθετες προϋποθέσεις και τα προσόντα για την κατάληψη θέσης καθηγητή, συμπεριλαμβανομένης και της διδακτικής ικανότητας, καθορίζονται, ανάλογα με τη βαθμίδα, το γνωστικό αντικείμενο της θέσης και τις διδακτικές και ερευνητικές ανάγκες της σχολής, από τον Οργανισμό κάθε ιδρύματος.

Άρθρο 18

Εκλογή - Εξέλιξη

1. Η εκλογή και η εξέλιξη των καθηγητών γίνεται με βάση τα προσόντα των υποψηφίων, όπως αυτά καθορίζονται στο άρθρο 17 και στον Οργανισμό του Α.Ε.Ι., ανάλογα με τη βαθμίδα στην οποία γίνεται η εκλογή ή η εξέλιξη και το γνωστικό αντικείμενο της θέσης.

2. Η εκλογή καθηγητή γίνεται με ανοικτή διαδικασία, ύστερα από προκήρυξη της θέσης.

3. Για την εξέλιξή τους, οι επίκουροι και οι αναπληρωτές καθηγητές έχουν το δικαίωμα να ζητήσουν την προκήρυξη θέσης στην επόμενη βαθμίδα ύστερα από παραμονή στη βαθμίδα που κατέχουν, οι μιν αναπληρωτές για τέσσερα έτη, οι δε επίκουροι καθηγητές για έξι έτη. Στην περίπτωση αυτή, η προκήρυξη της θέσης είναι υποχρεωτική. Το γνωστικό αντικείμενο της θέσης καθορίζεται στην προκήρυξη με βάση τις ανάγκες της σχολής και το γνωστικό αντικείμενο του υποψηφίου που ζητά την ε-

ξέλιξη, σε συνδυασμό με το συνολικό επιστημονικό και ερευνητικό έργο του, όπως αυτό προβάλλεται στην αίτησή του. Αν οι επίκουροι και οι αναπληρωτές καθηγητές δεν εξελιχθούν στην επόμενη βαθμίδα, έχουν το δικαίωμα να ζητήσουν εκ νέου την προκήρυξη της θέσης μετά από παρέλευση τριών τουλάχιστον ετών από τη λήψη της απόφασης για τη μη εξέλιξή τους.

4. Η συνάφεια του γνωστικού αντικειμένου της προς πλήρωση θέσης με το γνωστικό αντικείμενο της διδακτορικής διατριβής ή του επιστημονικού ή ερευνητικού έργου του υποψηφίου κρίνεται από την επιτροπή επιλογής.

5. Ο υποψήφιος για εκλογή σε θέση καθηγητή οποιασδήποτε βαθμίδας πρέπει απαραίτητως να έχει ολοκληρώσει τουλάχιστον έναν από τους τρεις κύκλους σπουδών εκτός του ιδρύματος στο οποίο επιθυμεί να εκλεγεί, εκτός αν έχει αποδεδειγμένα εργαστεί για τουλάχιστον τρία έτη σε άλλο Α.Ε.Ι. ή ερευνητικό κέντρο της ημεδαπής ή της αλλοδαπής. Δεν επιτρέπεται η εκλογή σε θέση καθηγητή ή η απασχόληση με την ιδιότητα του εντεταμένου διδασκαλίας στο ίδρυμα όπου ο υποψήφιος έλαβε το διδακτορικό του δίπλωμα πριν την πάροδο τριών τουλάχιστον ετών από τη λήψη του διδακτορικού διπλώματος.

Άρθρο 19

Επιτροπές επιλογής και εξέλιξης καθηγητών

1. Η επιλογή και η εξέλιξη των καθηγητών όλων των βαθμίδων γίνεται από ειδικές επταμελείς επιτροπές, οι οποίες απαρτίζονται από καθηγητές ή ερευνητές πρώτης βαθμίδας ή, σε περίπτωση κρίσης για τις βαθμίδες του επίκουρου ή αναπληρωτή καθηγητή, και από αναπληρωτές καθηγητές ή ερευνητές αντίστοιχης βαθμίδας με επιστημονικό έργο στο ίδιο ή, αν δεν υπάρχει, συναφές γνωστικό αντικείμενο με εκείνο της υπό πλήρωση θέσης ή του υπό εξέλιξη καθηγητή αντίστοιχα.

2. Τουλάχιστον τρία από τα μέλη της επιτροπής επιλογής ή εξέλιξης καθηγητών προέρχονται από το μητρώο εξωτερικών μελών που προβλέπεται στην επόμενη παράγραφο, από τα οποία τουλάχιστον ένα μέλος προέρχεται από ομοταγές Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής. Τα υπόλοιπα μέλη μπορεί να προέρχονται είτε από το μητρώο εσωτερικών μελών που προβλέπεται στην ίδια παράγραφο είτε από το μητρώο εξωτερικών μελών.

Η σύνθεση των επιτροπών καθορίζεται στον Οργανισμό του ιδρύματος και μπορεί να διαφοροποιείται μόνο μεταξύ των σχολών του.

Τα εξωτερικά και τα εσωτερικά μέλη της επιτροπής αναπληρώνονται από ίσο αριθμό εξωτερικών και εσωτερικών μελών, αντίστοιχα.

3. α) Τα μέλη της επιτροπής επιλέγονται από μητρώα εσωτερικών και εξωτερικών μελών του ιδρύματος, τα οποία καταρτίζονται και επικαιροποιούνται κάθε δύο έτη ανά γνωστικό αντικείμενο από την κοσμητεία, ύστερα από εισήγηση των συνελεύσεων των τμημάτων της σχολής. Στα μητρώα εσωτερικών μελών εγγράφονται καθηγητές ή αναπληρωτές καθηγητές της οικείας σχολής και του ιδρύματος. Στα μητρώα εξωτερικών μελών εγγράφονται καθηγητές άλλων Α.Ε.Ι. της ημεδαπής και ομοταγών Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής, καθώς και αντίστοιχης βαθμίδας ερευνητές ερευνητικών ιδρυμάτων της ημεδαπής και της αλλοδαπής. Τα μητρώα εγκρίνονται από τη Σύγκλητο και δημοσιεύονται σε διακριτή θέση στον ιστότοπο του ιδρύματος. Ο ελάχιστος αριθμός των καθηγητών

και ερευνητών των μητρώων, τα γνωστικά αντικείμενα των μητρώων αυτών και τα κριτήρια κατάρτισής τους ορίζονται στους Οργανισμούς των ιδρυμάτων.

β) Τα τακτικά και αναπληρωματικά μέλη της επιτροπής, ορίζονται και δημοσιοποιούνται μαζί με τα βιογραφικά τους σημειώματα με αιτιολογημένη απόφαση του κοσμήτορα, ύστερα από γνώμη της Κοσμητείας με βάση το επιστημονικό έργο που προβλέπεται στην παράγραφο 1 και ιδίως με βάση το πρόσφατο επιστημονικό και ερευνητικό έργο των υποψηφίων.

4. Για την υποβολή της αξιολόγησης των υποψηφίων, η επιτροπή επιλογής ή εξέλιξης υποχρεούται να ζητήσει γραπτή αξιολόγηση για κάθε υποψήφιο από δύο καθηγητές ή ερευνητές της αλλοδαπής που ανήκουν στο μητρώο των εξωτερικών μελών ή, σε εξαιρετικές περιπτώσεις και στο μέτρο που δεν είναι εφικτό, από καθηγητές ή ερευνητές που ανήκουν στο μητρώο των εσωτερικών μελών και από δύο καθηγητές ή ερευνητές που υποδεικνύονται από τον υποψήφιο και που δεν ανήκουν υποχρεωτικά στα μητρώα του ιδρύματος.

5. Η επιτροπή επιλογής ή εξέλιξης συνεδριάζει για την επιλογή ή εξέλιξη του καθηγητή ύστερα από πρόσκληση του κοσμήτορα και επιλέγει τον πρόεδρο μεταξύ των εσωτερικών της μελών. Η επιτροπή έχει απαρτία αν είναι παρόντα περισσότερα από τα μισά μέλη, εκ των οποίων ένα τουλάχιστον μέλος της που δεν ανήκει στο ίδρυμα, και αποφασίζει με πλειοψηφία του συνόλου των μελών της. Τα μέλη μπορούν να συμμετέχουν στη διαδικασία και μέσω τηλεδιάσκεψης. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται οι τόποι της συνεδρίασης, ο τρόπος διαπίστωσης της απαρτίας και διασφάλισης της διαδικτυακής μυστικότητας της συνεδρίασης, ο τρόπος τήρησης των πρακτικών και κάθε θέμα σχετικό με την τηλεδιάσκεψη.

6. Τα μέλη της επιτροπής επιλογής ή εξέλιξης διαβουλεύονται, αξιολογούν όλους τους υποψηφίους, ψηφίζουν και επιλέγουν τον καταλληλότερο από τους υποψηφίους που διαθέτουν τα ουσιαστικά ακαδημαϊκά προσόντα για την κατάληψη της θέσης. Υποδεικνύουν, επίσης, με χωριστή ψηφοφορία τον δεύτερο καταλληλότερο υποψήφιο, εφόσον υπάρχει. Για την επιλογή συντάσσεται ειδικά αιτιολογημένο πρακτικό, στο οποίο αξιολογείται και η διδακτική ικανότητα των υποψηφίων. Ο τρόπος αξιολόγησης της διδακτικής ικανότητας των υποψηφίων καθορίζεται στον Εσωτερικό Κανονισμό κάθε ιδρύματος. Αν ο πρώτος επιλεγείς δεν αποδεχθεί το διορισμό του ή ανακληθεί η πράξη διορισμού του ή συντρέχει αντικειμενικό κώλυμα διορισμού του, διορίζεται ο δεύτερος.

7. Ο κοσμήτορας διαβιβάζει άμεσα το πρακτικό της επιλογής ή εξέλιξης στον πρόεδρο για τον έλεγχο νομιμότητας και το διορισμό του επιλεγέντος.

8. Η διαδικασία εκλογής ή εξέλιξης ολοκληρώνεται μέσα σε προθεσμία που ορίζεται στον Οργανισμό του ιδρύματος. Ο κοσμήτορας υπέχει πειθαρχική ευθύνη για παράβαση της προθεσμίας του προηγούμενου εδαφίου.

9. Η οργάνωση, παρακολούθηση και δημοσιοποίηση των διαδικασιών εκλογής και εξέλιξης των καθηγητών των ιδρυμάτων, καθώς και η υποβολή υποψηφιοτήτων, γίνονται υποχρεωτικά μέσω ηλεκτρονικού συστήματος ολοκληρωμένης διαχείρισης, μέσω του οποίου κάθε ίδρυμα καταρτίζει και τηρεί τα μητρώα εσωτερικών και εξωτερικών μελών. Τα θέματα που αφορούν την ανάπτυξη

και λειτουργία του συστήματος αυτού ρυθμίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

10. Με τον Οργανισμό κάθε ιδρύματος, μπορεί να καθορίζονται τα σχετικά με τη δυνατότητα διεξαγωγής της διαδικασίας επιλογής ή εξέλιξης σε ξένη γλώσσα, καθώς και τη μετάφραση του έργου των υποψηφίων στη γλώσσα αυτή.

11. Στα εξωτερικά μέλη των επιτροπών επιλογής ή εξέλιξης καταβάλλεται ημερήσια αμοιβή για το έργο τους. Οι δαπάνες μετακίνησης και διαμονής των μελών αυτών για την εκτέλεση των καθηκόντων τους (αντίτιμο εισιτηρίων συγκοινωνιακών μέσων ή δαπάνη χρήσης ιδιόκτητου ή μισθωμένου μεταφορικού μέσου και έξοδα διανυκτέρευσης) καλύπτονται από το οικείο Α.Ε.Ι.. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται η ημερήσια αμοιβή των εξωτερικών μελών των επιτροπών επιλογής ή εξέλιξης, το ποσό των δαπανών μετακίνησης και διανυκτέρευσης, η διαδικασία κάλυψής τους, τα αναγκαία δικαιολογητικά και κάθε σχετικό θέμα.

Άρθρο 20

Διορισμός

1.α) Ο διορισμός των καθηγητών γίνεται με πράξη του πρύτανη, η οποία εκδίδεται μέσα σε δύο μήνες από τη διαβίβαση του σχετικού φακέλου και ύστερα από έλεγχο της νομιμότητας της επιλογής ή της εξέλιξης. Όσοι διορίζονται ή εξελίσσονται οφείλουν μέσα σε τρεις μήνες από την κοινοποίηση της σχετικής πράξης του πρύτανη να αναλάβουν τα καθήκοντά τους. Παράταση της προθεσμίας ανάληψης καθηκόντων για έξι ακόμα μήνες είναι δυνατή με απόφαση του πρύτανη και μόνο όταν ο συγκεκριμένος καθηγητής κατοικεί μόνιμα στην αλλοδαπή κατά την ημερομηνία διορισμού του. Μετά την πάροδο της προθεσμίας αυτής θεωρείται ότι οι παραπάνω δεν έχουν αποδεχθεί το διορισμό τους, οπότε και ανακαλείται η σχετική πράξη.

β) Με τον ανωτέρω έλεγχο ελέγχονται και πλημμέλειες της αιτιολογίας ως προς την αξιολόγηση των προσόντων των υποψηφίων. Μετά τον έλεγχο αυτόν και εφόσον ο φάκελος της επιλογής δεν αναπεμφθεί στη σχολή για επανάληψη της διαδικασίας, η πράξη διορισμού δημοσιεύεται με επιμέλεια του πρύτανη στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Η διαδικασία και οι προθεσμίες άσκησης των ανωτέρω αρμοδιοτήτων καθορίζονται από τον Οργανισμό του ιδρύματος.

2. Ο Υπουργός Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων ελέγχει τη νομιμότητα οποιασδήποτε εκλογής ή εξέλιξης είτε αυτεπαγγέλτως είτε ύστερα από σχετική αναφορά που υποβάλλεται είτε από συνυποψήφιο του εκλεγέντος είτε από οποιοδήποτε μέλος της ακαδημαϊκής κοινότητας του ιδρύματος. Ο έλεγχος νομιμότητας από τον Υπουργό ολοκληρώνεται μέσα σε αποκλειστική προθεσμία έξι μηνών από την παραλαβή του φακέλου.

Άρθρο 21

Αξιολόγηση καθηγητών

1. Οι καθηγητές πρώτης βαθμίδας και οι αναπληρωτές καθηγητές, εφόσον δεν έχουν υποβάλλει αίτηση για ε-

ξέλιξη, των Α.Ε.Ι. αξιολογούνται κάθε πέντε έτη ως προς το ερευνητικό, εκπαιδευτικό, διδακτικό και επιστημονικό έργο τους, καθώς και ως προς την εν γένει προσφορά τους στο ίδρυμα, από επιτροπές αξιολόγησης με βάση αντικειμενικά κριτήρια, όπως, ιδίως, το συγγραφικό έργο, η συμμετοχή σε συνέδρια και ερευνητικά προγράμματα και η ποιότητα του εκπαιδευτικού έργου, τα οποία καθορίζονται ειδικότερα στον Οργανισμό. Για τη συμπλήρωση της πενταετίας δεν λαμβάνεται υπόψη ο χρόνος που διανύθηκε σε θέση πρύτανη, αναπληρωτή πρύτανη ή κοσμητορα, ύστερα από αίτηση των ενδιαφερομένων, καθώς και ο χρόνος αναστολής καθηκόντων.

2. Η αξιολόγηση των ως άνω καθηγητών των Πανεπιστημίων και των Τ.Ε.Ι. πραγματοποιείται από επιτροπές που αποτελούνται από τρεις ερευνητές ή καθηγητές πρώτης βαθμίδας άλλων Πανεπιστημίων ή Τ.Ε.Ι., αντίστοιχα, της ημεδαπής και της αλλοδαπής, με διεθνώς αναγνωρισμένο επιστημονικό έργο συναφές με το έργο των αξιολογούμενων, που επιλέγονται από τα μητρώα του άρθρου 19, σύμφωνα με την περίπτωση β' της παραγράφου 3 του ίδιου άρθρου.

Η αξιολόγηση στηρίζεται ιδίως σε έκθεση δραστηριοτήτων για την παρελθούσα πενταετία και έκθεση προγραμματισμού για την επόμενη πενταετία, βάσει της οποίας γίνεται η επόμενη αξιολόγηση του καθηγητή. Οι εκθέσεις που αναφέρονται στο προηγούμενο εδάφιο συντάσσονται από τον υπό αξιολόγηση καθηγητή.

Για την αξιολόγηση συντάσσεται έκθεση, στην οποία λαμβάνεται υπόψη και η αξιολόγηση του διδακτικού έργου από τους φοιτητές, όπως προβλέπεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 72, και η οποία κοινοποιείται στον αξιολογούμενο και στον οικείο κοσμητορα.

3. Αν η αξιολόγηση είναι θετική, ο αξιολογούμενος μπορεί να επιβραβεύεται σύμφωνα με τις διαδικασίες του άρθρου 22.

4. Καθηγητές των οποίων η αξιολόγηση είναι εξαιρετικά αρνητική, μπορεί, με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση της οικείας κοσμητείας, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του κοσμητορα, να αποκλείονται εφεξής: α) από τη συμμετοχή σε επιτροπές επιλογής ή εξέλιξης καθηγητών, β) από τη διδασκαλία σε μεταπτυχιακά προγράμματα και γ) από την επίβλεψη και την εξέταση διδακτορικών διατριβών. Στις περιπτώσεις αυτές η διαδικασία αξιολόγησης επαναλαμβάνεται το αργότερο σε τρία έτη, εκτός αν ο καθηγητής ζητήσει να αξιολογηθεί νωρίτερα.

5. Αν κατά την αξιολόγηση προκύψουν στοιχεία για παραμέληση των υπηρεσιακών καθηκόντων ή τη διάπραξη άλλου πειθαρχικού παραπτώματος, ο κοσμητορας υποχρεούται να ενημερώσει τον πρύτανη, ο οποίος προβαίνει στις πειθαρχικές ενέργειες που προβλέπονται από τις σχετικές διατάξεις.

6. Με τον Οργανισμό κάθε ιδρύματος καθορίζονται τα αντικειμενικά κριτήρια και η διαδικασία αξιολόγησης, η σύνθεση των επιτροπών αξιολόγησης και ο τρόπος ορισμού των αξιολογητών, οι ειδικότερες διαβαθμίσεις της αξιολόγησης, θετικής και αρνητικής, ο τρόπος επιβράβευσης όσων άριστευσαν, οι ειδικότεροι όροι και η διαδικασία επιβολής των μέτρων που προβλέπονται στην παράγραφο 4 και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

Άρθρο 22

Επιβραβεύσεις και διευκολύνσεις

1. Ο Οργανισμός του ιδρύματος μπορεί να προβλέπει

την καταβολή πρόσθετων παροχών, από ίδιους πόρους του ιδρύματος, σε καθηγητές που διακρίνονται για τις ερευνητικές ή εκπαιδευτικές τους επιδόσεις και να θέτει τα σχετικά κριτήρια. Οι παροχές αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν ιδίως χορήγηση υποτροφιών για διδακτορικούς φοιτητές που εκπονούν τη διδακτορική τους διατριβή υπό την εποπτεία του καθηγητή, έξοδα συμμετοχής σε συνέδρια και προμήθειες εργαστηρίου.

2. Ανάλογες πρόσθετες παροχές μπορεί να προβλέπονται στον Οργανισμό του ιδρύματος για νεοδιοριζόμενους καθηγητές ή για την προσέλκυση καθηγητών από Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής.

3. Η διαδικασία για τη χορήγηση των ανωτέρω παροχών και κάθε σχετικό θέμα ρυθμίζονται στον Εσωτερικό Κανονισμό του ιδρύματος.

Άρθρο 23

Ένταξη καθηγητών σε κατηγορίες

1. Οι καθηγητές εκλέγονται ως πλήρους απασχόλησης. Μετά τη συμπλήρωση τριετούς πραγματικής άσκησης καθηκόντων στη βαθμίδα του πρώτου διορισμού τους, μπορούν να ενταχθούν στην κατηγορία της μερικής απασχόλησης, οπότε και λαμβάνουν το 35% των τακτικών αποδοχών τους.

2. Οι καθηγητές πλήρους απασχόλησης υποχρεούνται να διαμένουν και να εγκαθίστανται στο νομό όπου εδρεύει η σχολή του Α.Ε.Ι. στο οποίο υπηρετούν και μπορούν:

α) Να αμείβονται από χρηματοδοτούμενα έργα που διαχειρίζεται το Ν.Π.Ι.Δ. οποιουδήποτε Α.Ε.Ι., το οποίο προβλέπεται στο άρθρο 58, ή οποιοδήποτε ερευνητικό ινστιτούτο ή κέντρο που εποπτεύεται από οποιοδήποτε Υπουργείο.

β) Να αμείβονται από δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας.

γ) Να ασκούν με ή χωρίς αμοιβή, καθώς και με αποζημίωση κατ' αποκοπήν, κάθε είδους έργο ή δραστηριότητα, πλην εκείνων που προσδίδουν την εμπορική ιδιότητα, καθώς και να ασκούν τα καθήκοντα του διευθύνοντος συμβούλου του Ν.Π.Ι.Δ. του ιδρύματός τους, που προβλέπεται στο άρθρο 58. Σε κάθε περίπτωση μπορούν να μετέχουν με οποιαδήποτε ιδιότητα σε εταιρείες τεχνολογικής βάσης - ένταξης γνώσης που προβλέπονται από το άρθρο 23 του ν. 2741/1999 (Α' 199).

δ) Να αμείβονται από εκτέλεση κλινικού έργου και εφημερίων σε πανεπιστημιακές κλινικές.

ε) Να συμμετέχουν με αμοιβή στις διαδικασίες επιλογής προσωπικού του Ανώτατου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού (Α.Σ.Ε.Π.), καθώς και της Κεντρικής Επιτροπής Εξετάσεων για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

στ) Να συμμετέχουν ως έμμισθα μέλη σε δύο κατ' ανώτατο όριο επιτροπές και επιστημονικά ή διοικητικά συμβούλια του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, στις οποίες προβλέπεται υποχρεωτικώς η συμμετοχή καθηγητών, καθώς και σε Διοικούσες Επιτροπές Α.Ε.Ι. και ως μέλη της Ακαδημίας Αθηνών, ως μέλη ή επιστημονικοί συνεργάτες του Επιστημονικού Συμβουλίου, της Επιστημονικής Υπηρεσίας και Επιτροπών της Βουλής, καθώς και ως μέλη των ανεξάρτητων διοικητικών αρχών με εξαίρεση τη θέση του προέδρου τους, πλην του προέδρου της ΑΔΙΠ, ή να κατέχουν τις προβλεπόμενες από τις κείμενες διατάξεις θέσεις Ειδικού Συμβούλου ή Ειδικού Συ-

νεργάτη του Υπουργού, των Υφυπουργών ή των Γενικών Γραμματέων των Υπουργείων Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ή του Ειδικού Συμβούλου του Υπουργού Εξωτερικών.

ζ) Να διδάσκουν σε οποιοδήποτε άλλο Α.Ε.Ι., σε δημόσιες σχολές, σε δημόσια Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.) και Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Κ.Ε.Κ.) ή να παρέχουν διοικητικό έργο στο Ι.Ε.Π..

η) Να αμείβονται για τη συμμετοχή τους στα όργανα διοίκησης του ιδρύματος ή της ΑΔΙΠ ή κάθε άλλου φορέα που εποπτεύεται από το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων.

θ) Να ασκούν ελευθέρω επαγγελματία ύστερα από ενημέρωση του Κοσμήτορα της σχολής στην οποία ανήκουν.

3. Οι αμοιβές των καθηγητών πλήρους απασχόλησης υπό τα στοιχεία α', β', δ' και θ' της προηγούμενης παραγράφου εισπράττονται υποχρεωτικώς μέσω του Ν.Π.Ι.Δ. του ιδρύματός τους, το οποίο προβλέπεται στο άρθρο 58.

4. Καθηγητές μερικής απασχόλησης είναι υποχρεωτικά όσοι κατέχουν θέση πλήρους απασχόλησης στο δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα.

5. Οι καθηγητές που επιθυμούν να υπηρετήσουν κατά το επόμενο ακαδημαϊκό έτος ως μερικής απασχόλησης υποβάλλουν στη σχολή στην οποία υπηρετούν αίτηση, στην οποία δηλώνουν την παράλληλη απασχόληση που επιθυμούν να ασκήσουν. Η αίτηση εγκρίνεται από την κοσμητεία, αφού διαπιστωθεί τεκμηριωμένα ότι δεν παρακωλύεται η εύρυθμη λειτουργία και ότι καλύπτονται οι ανάγκες της σχολής. Την έγκριση ακολουθεί η έκδοση πράξης ένταξης στην κατηγορία της μερικής απασχόλησης από τον κοσμήτορα, η οποία κοινοποιείται στον πρύτανη και το Συμβούλιο του ιδρύματος, καθώς και στο Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. Με τον Οργανισμό μπορεί να καθορίζονται οι ειδικές περιπτώσεις κατά τις οποίες η αίτηση μπορεί να υποβάλλεται και κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους.

6. Για την κατοχή δεύτερης έμμισθης θέσης στο δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα από καθηγητές μερικής απασχόλησης, απαιτείται σχετική άδεια της κοσμητείας, η οποία εγκρίνεται με απόφαση του πρύτανη.

7. Στον Οργανισμό κάθε ιδρύματος ορίζονται οι διδακτικές, ερευνητικές και διοικητικές υποχρεώσεις των καθηγητών πλήρους και μερικής απασχόλησης.

Άρθρο 24

Ασυμβίβαστα – Αναστολή καθηκόντων

1. Στους καθηγητές απαγορεύεται:

α) να απασχολούνται ως σύμβουλοι ή με διοικητικά ή διδακτικά ή ερευνητικά καθήκοντα ή να συμμετέχουν με οποιαδήποτε σχέση και χρονική διάρκεια, σε φορέα παροχής εκπαιδευτικών ή ερευνητικών υπηρεσιών που δεν υπάγεται στο δημόσιο τομέα,

β) να ιδρύουν ή να συμμετέχουν, με οποιαδήποτε σχέση ή ιδιότητα, σε επιχειρήσεις ή εταιρείες ή κοινοπραξίες ή κερδοσκοπικά νομικά πρόσωπα, στα οποία ανατίθεται η εκπόνηση μελετών ή η προγραμματικών ή η εκτέλεση συγκεκριμένου έργου ή η προμήθεια υλικού ή η παροχή υπηρεσιών από το οικείο ή άλλο Α.Ε.Ι. και

γ) να κατέχουν άλλη, πλην του διδακτικού προσωπικού Α.Ε.Ι. ή της θέσης δικαστικού λειτουργού ή εκκλησιαστικού υπαλλήλου, μόνιμη οργανική θέση στο δημό-

σιο τομέα, όπως ορίζεται στην παρ. 1 του άρθρου 1Β του ν. 2362/1995 (Α' 247), με την επιφύλαξη όσων προβλέπονται στην παράγραφο 6 του άρθρου 23.

2. Η ιδιότητα του πρύτανη, αναπληρωτή πρύτανη και κοσμήτορα είναι ασυμβίβαστη με κάθε επαγγελματική απασχόληση εκτός του ιδρύματος, καθώς και με την κατοχή έμμισθης θέσης στο δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα.

3. Η παραβίαση του ασυμβιβάστου συνεπάγεται την υποχρεωτική παραπομπή μέσω του πρύτανη ή του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων στο πειθαρχικό συμβούλιο και επισύρει την ποινή της οριστικής παύσης.

4. Σε αναστολή άσκησης των καθηκόντων τους ως καθηγητές τελούν:

α) υπουργοί, αναπληρωτές υπουργοί και υφυπουργοί που δεν είναι βουλευτές,

β) περιφερειάρχες, αντιπεριφερειάρχες και δήμαρχοι,

γ) γενικοί γραμματείς υπουργείων και όσοι κατέχουν θέσεις σε διεθνείς οργανισμούς,

δ) γενικοί γραμματείς αποκεντρωμένων διοικήσεων και

ε) πρόεδροι, αντιπρόεδροι, διοικητές, υποδιοικητές, καθώς και οι αναπληρωτές τους σε Ν.Π.Δ.Δ. και Ν.Π.Ι.Δ. που υπάγονται στο δημόσιο τομέα, με εξαίρεση τα ερευνητικό κέντρα και τα ινστιτούτα τους που υπάγονται στο Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, καθώς και τα μη κερδοσκοπικά και κοινωφελή ιδρύματα.

Ο χρόνος κατά τον οποίο καθηγητής μπορεί να διατελεί σε αναστολή άσκησης των καθηκόντων του, καθορίζεται με τον Οργανισμό κάθε ιδρύματος, δεν μπορεί, όμως, σε κάθε περίπτωση να υπερβαίνει τα οκτώ συνολικά έτη. Για την εφαρμογή του προηγούμενου εδαφίου, ο χρόνος αναστολής που διανύθηκε έως τη δημοσίευση του παρόντος νόμου δεν λαμβάνεται υπόψη. Οι ειδικοί γραμματείς Υπουργείων εντάσσονται στο καθεστώς μερικής απασχόλησης, εκτός αν επιθυμούν την αναστολή της ιδιότητας του καθηγητή.

5. Όπου προβλέπεται αναστολή άσκησης καθηκόντων των καθηγητών, απαιτείται διαπιστωτική απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων για την ενεργοποίηση της αναστολής.

Κατά τη διάρκεια του χρόνου αναστολής των καθηκόντων τους, οι καθηγητές δεν λαμβάνουν αποδοχές από το ίδρυμα, ενώ υποχρεούνται σε καταβολή των ασφαλιστικών εισφορών τους, καθώς και σε κάθε άλλη προβλεπόμενη επιβάρυνση από την ιδιότητά τους ως καθηγητών.

6. Το καθεστώς βουλευτών και ευρωβουλευτών, που είναι καθηγητές των Α.Ε.Ι., καθορίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 56 του Συντάγματος. Οι ανωτέρω δεν αμείβονται από τη θέση τους στο Α.Ε.Ι..

7. Για την κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών του ιδρύματος κατά τη διάρκεια των αδειών που προβλέπονται στο άρθρο 27, καθώς και κατά τη διάρκεια της αναστολής καθηκόντων, είναι δυνατή η χρήση των μη καταβαλλομένων αποδοχών για πρόσκληση επισκεπτών καθηγητών ή ερευνητών από Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής.

Άρθρο 25

Αποδοχές καθηγητών

1. Οι αποδοχές των καθηγητών είναι ανάλογες του λειτουργήματος που επιτελούν, της βαθμίδας που κατέ-

χουν και του είδους απασχόλησής τους στο ίδρυμα και καθορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3205/2003 (Α' 297), όπως εκάστοτε ισχύει.

2. Οι αποδοχές του πρύτανη, των αναπληρωτών πρύτανη και κοσμητόρων καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Άρθρο 26

Παράλληλη απασχόληση καθηγητών σε ξένα και ελληνικά Α.Ε.Ι.

1. Καθηγητές που υπηρετούν σε ομοταγή Α.Ε.Ι. του εξωτερικού όπως αυτά αναγνωρίζονται από το Διεπιστημονικό Οργανισμό Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης (Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.), και είναι καταξιωμένοι στο αντικείμενό τους, μπορούν να είναι υποψήφιοι και να εκλεγούν με αυτοτελή κρίση σε θέση καθηγητή ελληνικού Α.Ε.Ι., σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος, για θητεία πέντε ετών, με δυνατότητα ανανέωσης. Αν αυτοί εκλεγούν, μπορούν να διορισθούν σε θέση καθηγητή χωρίς προηγουμένως να πρέπει να παραιτηθούν από τη θέση που κατέχουν στο εξωτερικό. Οι όροι, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία εφαρμογής των προηγούμενων εδαφίων καθορίζονται στον Οργανισμό του ιδρύματος.

2. Οι καθηγητές της προηγούμενης παραγράφου κατά το χρόνο απασχόλησής τους στο ελληνικό ίδρυμα έχουν όλα τα δικαιώματα και υποχρεώσεις των καθηγητών, πλην της συμμετοχής στα όργανα διοίκησης του ιδρύματος, και υποχρεούνται να απασχολούνται σε αυτό με πλήρη απασχόληση για διάστημα τουλάχιστον τριών έως έξι μηνών ετησίως σύμφωνα με όσα ορίζονται ειδικότερα στον Οργανισμό κάθε ιδρύματος, με την αντίστοιχη αμοιβή.

3. Τη δυνατότητα διορισμού σε θέση καθηγητή Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής έχουν αντίστοιχα και καθηγητές των ελληνικών ιδρυμάτων, χωρίς να παραιτηθούν από τη θέση τους στο ελληνικό Α.Ε.Ι.. Ο χρόνος απασχόλησής τους στο ίδρυμα της αλλοδαπής δεν μπορεί να υπερβαίνει τους έξι μήνες κατ' έτος. Κατά το διάστημα της απασχόλησής τους στο ίδρυμα της αλλοδαπής δεν λαμβάνουν αμοιβή από το ίδρυμα της ημεδαπής.

Άρθρο 27

Επιστημονικές και λοιπές άδειες

1. Οι καθηγητές του ιδρύματος έχουν δικαίωμα επιστημονικής άδειας με πλήρεις αποδοχές ενός έτους για κάθε έξι έτη υπηρεσίας ή έξι μηνών για κάθε τρία έτη υπηρεσίας. Η επιστημονική άδεια χορηγείται με πράξη του πρύτανη, ύστερα από εισήγηση του κοσμήτορα και απόφαση της κοσμητείας, στην οποία αναφέρεται ο τρόπος κάλυψης των εκπαιδευτικών αναγκών των προγραμμάτων σπουδών στα οποία συμμετέχει ο διδάσκων και αιτών την επιστημονική άδεια.

Η αίτηση για εκπαιδευτική άδεια συνοδεύεται από το προτεινόμενο πρόγραμμα επιστημονικής δραστηριότητας. Ο καθηγητής μετά τη λήξη της άδειάς του υποβάλλει στον πρύτανη ή τον αρμόδιο αναπληρωτή πρύτανη έκθεση σχετική με την υλοποίηση του προγράμματος που είχε προτείνει.

2. Το δικαίωμα για λήψη της επιστημονικής άδειας μπορεί να ασκηθεί μόνο μέσα σε τρία έτη από τη συ-

μπλήρωση τριετούς υπηρεσίας στο ίδρυμα. Δεν παραγράφεται το δικαίωμα επιστημονικής άδειας αλλά αθροίζεται με εκείνο της επόμενης εξαετίας ή τριετίας, αν η άδεια δεν χορηγηθεί μέσα στο προβλεπόμενο χρονικό διάστημα για λόγους που δεν αφορούν το πρόσωπο του αιτούντος. Η επιστημονική άδεια δεν χορηγείται σε καθηγητές που απέχουν λιγότερα από τρία έτη από τη συνταξιοδότησή τους.

3. Οι καθηγητές που κατά τη διάρκεια της επιστημονικής τους άδειας στην αλλοδαπή συνεργάζονται χωρίς αμοιβή με ανώτατα εκπαιδευτικά ή άλλα ιδρύματα του εξωτερικού, λαμβάνουν τις πλήρεις αποδοχές τους προσαυξανόμενες κατά 80%.

4. Κάθε καθηγητής υπηρετεί στο ίδρυμα για τρία έτη μετά τη λήξη της επιστημονικής του άδειας, άλλως του καταλογίζονται οι αποδοχές που έλαβε κατά τη διάρκεια της άδειας αυτής.

5. Επιτρέπεται, ύστερα από εισήγηση του κοσμήτορα και απόφαση της κοσμητείας, η χορήγηση άδειας χωρίς αποδοχές σε καθηγητές του ιδρύματος, εφόσον δεν παρεμποδίζεται η ομαλή λειτουργία της σχολής. Κατά το διάστημα της άδειας άνευ αποδοχών το σύνολο των συνταξιοδοτικών, ασφαλιστικών και λοιπών εισφορών για τον καθηγητή καταβάλλονται από τον ίδιο.

6. Ο συνολικός χρόνος χορήγησης αδειών άνευ αποδοχών σε κάθε καθηγητή δεν μπορεί να υπερβαίνει τα τρία έτη.

7. Στους καθηγητές μπορεί να χορηγείται, ύστερα από εισήγηση του κοσμήτορα και απόφαση της κοσμητείας, άδεια για την κατοχύρωση διπλώματος ευρεσιτεχνίας με πλήρεις αποδοχές, με τη διαδικασία του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 1.

ΜΕΡΟΣ Β' ΛΟΙΠΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Άρθρο 28

Γραμματέας - Διοικητικό προσωπικό

1. Προϊστάμενος του διοικητικού προσωπικού είναι ο γραμματέας του ιδρύματος, ο οποίος είναι πρόσωπο εγνωσμένου κύρους, πτυχιούχος Α.Ε.Ι., με πολύ καλή γνώση τουλάχιστον μίας ξένης γλώσσας και αυξημένη διοικητική εμπειρία. Επιπλέον ακαδημαϊκά προσόντα και άριστη γνώση ξένων γλωσσών συνεκτιμώνται.

2. Ο γραμματέας επιλέγεται από το Συμβούλιο του ιδρύματος, ύστερα από εισήγηση του πρύτανη, για τετραετή θητεία, η οποία μπορεί να ανανεωθεί για μία ακόμα τετραετία. Η προκήρυξη της θέσης του γραμματέα γίνεται από τον πρύτανη δύο μήνες πριν από τη λήξη της θητείας του υπηρετούντος γραμματέα και ο διορισμός του με πράξη του πρύτανη, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

3. Θέματα σχετικά με τα ειδικότερα προσόντα, τον τρόπο και τη διαδικασία επιλογής του γραμματέα του ιδρύματος, καθώς και τις αρμοδιότητές του, καθορίζονται με τον Οργανισμό του ιδρύματος.

4. Οι αποδοχές του γραμματέα του ιδρύματος καθορίζονται στο ύψος των πάσης φύσεως αποδοχών που προβλέπονται κάθε φορά για γενικό διευθυντή Υπουργείου.

5. Τα μέλη του διοικητικού προσωπικού ασκούν τη διοικητική και γραμματειακή υποστήριξη όλων των υπηρεσιών του ιδρύματος, όπως αυτές καθορίζονται στον Οργανισμό του ιδρύματος.

6. Το διοικητικό προσωπικό επιλέγεται σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2190/1994 (Α' 28) και υπάγεται στον Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ., που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 3528/2007 (Α' 26).

7. Ο διορισμός του διοικητικού προσωπικού γίνεται με πράξη του πρύτανη, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Άρθρο 29

Ειδικές κατηγορίες διδακτικού και εργαστηριακού προσωπικού του ιδρύματος

1. α) Τα μέλη της κατηγορίας του Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (Ε.Ε.Π.) επιτελούν ειδικό εκπαιδευτικό - διδακτικό έργο στα Α.Ε.Ι. και μπορεί να ανατίθεται σε αυτά αυτοδύναμο διδακτικό έργο. Στην κατηγορία αυτή ανήκει το εκπαιδευτικό προσωπικό που διδάσκει ξένες γλώσσες ή την ελληνική γλώσσα ως ξένη, φυσική αγωγή, σχέδιο, καθώς επίσης καλές και εφαρμοσμένες τέχνες.

β) Οι θέσεις του προσωπικού αυτού ανήκουν στο ίδρυμα και κατανέμονται από τον πρύτανη στις σχολές, ύστερα από εισήγησή του ή των κοσμητόρων.

γ) Τυπικά προσόντα για το διορισμό σε θέσεις αυτής της κατηγορίας προσωπικού Τ.Ε.Ι. είναι πτυχίο Πανεπιστημίου ή Τ.Ε.Ι. σχετικό με το γνωστικό αντικείμενο της θέσης και συναφές διδακτορικό δίπλωμα.

2. α) Τα μέλη της κατηγορίας του Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού (Ε.ΔΙ.Π.) επιτελούν εργαστηριακό - εφαρμοσμένο διδακτικό έργο στα Α.Ε.Ι., το οποίο συνίσταται κατά κύριο λόγο στη διεξαγωγή εργαστηριακών και κλινικών ασκήσεων, καθώς επίσης και στη διεξαγωγή πρακτικών ασκήσεων στα πεδία εφαρμογής των οικείων επιστημών. Στους κατόχους διδακτορικού διπλώματος μπορεί να ανατίθεται διδακτικό έργο, διδασκαλία μαθημάτων εμπάθυνσης σε μικρές ομάδες φοιτητών και επίβλεψη πτυχιακών ή άλλων εργασιών, υπό την εποπτεία των καθηγητών της σχολής.

β) Οι θέσεις του προσωπικού αυτού ανήκουν στο ίδρυμα και κατανέμονται από τον πρύτανη στις σχολές ύστερα από εισήγησή του ή των κοσμητόρων.

γ) Τυπικά προσόντα για το διορισμό σε θέσεις αυτής της κατηγορίας προσωπικού Α.Ε.Ι. είναι πτυχίο Πανεπιστημίου ή Τ.Ε.Ι., σχετικό με το γνωστικό αντικείμενο της θέσης και συναφής μεταπτυχιακός τίτλος σπουδών.

3. α) Τα μέλη της κατηγορίας του Ειδικού Τεχνικού Εργαστηριακού Προσωπικού (Ε.Τ.Ε.Π.) παρέχουν έργο υποδομής στην εν γένει λειτουργία των Α.Ε.Ι., προσφέροντας εξειδικευμένες τεχνικές εργαστηριακές υπηρεσίες για την αρτιότερη εκτέλεση του εκπαιδευτικού, ερευνητικού και εφαρμοσμένου έργου τους.

β) Οι θέσεις του προσωπικού αυτού ανήκουν στο ίδρυμα και κατανέμονται από τον πρύτανη στις σχολές, ύστερα από εισήγησή του ή των κοσμητόρων.

γ) Τυπικά προσόντα για το διορισμό σε θέσεις Ε.Τ.Ε.Π., ανάλογα με τη θέση που προκηρύσσεται, είναι πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (κλάδου ΠΕ ή ΤΕ), σχετικό με την προς προκήρυξη θέση. Τα ειδικότερα προσόντα καθορίζονται με την προκήρυξη της θέσης.

4. Ο διορισμός σε θέσεις των κατηγοριών των προηγούμενων παραγράφων γίνεται με προκήρυξη των θέσεων και επιλογή των υποψηφίων από τριμελή επιτροπή που συγκροτείται από τον κοσμήτορα και αποτελείται από

πρό δύο καθηγητές και ένα μέλος της αντίστοιχης κατηγορίας προσωπικού, κατά περίπτωση, της ειδικότητας που απαιτείται για την προκηρυχθείσα θέση. Οι όροι και οι προϋποθέσεις για την προκήρυξη των θέσεων αυτών, καθώς και η διαδικασία επιλογής και περιοδικής αξιολόγησης του ανωτέρω προσωπικού ρυθμίζονται από τον Οργανισμό του ιδρύματος.

5. Ο διορισμός σε θέσεις προσωπικού των ανωτέρω κατηγοριών γίνεται με πράξη του πρύτανη, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στον Οργανισμό του ιδρύματος.

6. Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, καθορίζονται η βαθμολογική και μισθολογική κατάσταση και εξέλιξη των μελών των ανωτέρω κατηγοριών προσωπικού και ρυθμίζονται τα σχετικά με τη μονιμοποίηση και τη χορήγηση εκπαιδευτικών και λοιπών αδειών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ' ΣΠΟΥΔΕΣ

Άρθρο 30

Διάρθρωση των σπουδών

1. Οι σπουδές διαρθρώνονται σε τρεις κύκλους, τον πρώτο, τον δεύτερο και τον τρίτο.

2. α) Ο πρώτος κύκλος σπουδών συνίσταται στην παρακολούθηση ενός προγράμματος σπουδών, περιλαμβάνει μαθήματα που αντιστοιχούν κατ' ελάχιστο σε 180 πιστωτικές μονάδες και ολοκληρώνεται με την απονομή τίτλου σπουδών. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, ύστερα από εισηγήσεις των πρυτάνων των ιδρυμάτων, οι οποίες διατυπώνονται μετά από γνώμη των κοσμητείων των οικείων σχολών, καθώς και ύστερα από γνώμη της ΑΔΙΠ, ορίζεται το σύνολο των πιστωτικών μονάδων που απαιτούνται για την απονομή τίτλου σπουδών από όλα τα ομοειδή προγράμματα σπουδών, λαμβάνοντας υπόψη και τις αντίστοιχες εξελίξεις σε κάθε επιστημονικό πεδίο, στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης.

β) Κάθε ακαδημαϊκό έτος περιλαμβάνει εκπαιδευτικές δραστηριότητες που αντιστοιχούν σε 60 πιστωτικές μονάδες.

γ) Κάθε ίδρυμα μπορεί να οργανώνει προγράμματα σύντομου κύκλου σπουδών, τα οποία περιλαμβάνουν μαθήματα που αντιστοιχούν κατά μέγιστο σε 120 πιστωτικές μονάδες και ολοκληρώνεται με την απονομή πιστοποιητικού κατάρτισης σύντομου κύκλου, κατά τα οριζόμενα στον Οργανισμό του ιδρύματος. Το πιστοποιητικό αυτό δεν είναι ισότιμο με τίτλο σπουδών πρώτου κύκλου.

3. Ο δεύτερος κύκλος σπουδών συνίσταται στην παρακολούθηση προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών, περιλαμβάνει για κάθε πρόγραμμα σπουδών μαθήματα που αντιστοιχούν κατ' ελάχιστο σε 60 πιστωτικές μονάδες και ολοκληρώνεται με την απονομή Μεταπτυχιακού Διπλώματος Σπουδών (Μ.Δ.Σ.), σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Οργανισμό κάθε ιδρύματος.

4. Ο τρίτος κύκλος σπουδών συνίσταται στην παρακολούθηση προγράμματος διδακτορικών σπουδών, το οποίο περιλαμβάνει για κάθε πρόγραμμα σπουδών μαθήματα που αντιστοιχούν κατ' ελάχιστο σε 30 πιστωτικές

μονάδες, και την εκπόνηση διδακτορικής διατριβής. Ολοκληρώνεται σε κατ' ελάχιστο τρία έτη με την απονομή διδακτορικού διπλώματος, σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Οργανισμό κάθε ιδρύματος.

5. Στον Οργανισμό κάθε ιδρύματος ρυθμίζονται τα ειδικότερα θέματα οργάνωσης και λειτουργίας των κύκλων σπουδών, καθώς και οι όροι και οι προϋποθέσεις εφαρμογής μεθόδων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε αυτούς.

ΜΕΡΟΣ Α' ΠΡΩΤΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

Άρθρο 31 Διδακτικό έργο

Το διδακτικό έργο κατανέμεται σε εξαμηνιαία μαθήματα. Ως διδακτικό έργο θεωρείται: α) η αυτοτελής διδασκαλία ενός μαθήματος, β) η αυτοτελής διδασκαλία μαθημάτων εμβάθυνσης σε μικρές ομάδες φοιτητών, γ) οι εργαστηριακές και κλινικές ασκήσεις και η εν γένει πρακτική εξάσκηση των φοιτητών, δ) η επίβλεψη εργασιών ή διπλωματικών εργασιών και ε) η οργάνωση σεμιναρίων ή άλλων ανάλογων δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στην εμπέδωση των γνώσεων των φοιτητών.

Άρθρο 32 Πρόγραμμα σπουδών

1. α) Το πρόγραμμα σπουδών περιέχει τους τίτλους των υποχρεωτικών, των κατ' επιλογή υποχρεωτικών και των προαιρετικών μαθημάτων, το περιεχόμενό τους, τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας τους, στις οποίες περιλαμβάνεται το κάθε μορφής επιτελούμενο διδακτικό έργο, και τη χρονική αλληλουχία ή αλληλεξάρτηση των μαθημάτων. Περιέχει, επίσης, τα προσόντα και τις ειδικότητες του εκπαιδευτικού προσωπικού που απαιτούνται για την εφαρμογή του και την επίτευξη των μαθησιακών στόχων του.

β) Σύμφωνα με το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων της Ανώτατης Εκπαίδευσης, κάθε πρόγραμμα σπουδών περιέχει επίσης τα μαθησιακά αποτελέσματα και τα προσόντα που αποκτώνται από το σύνολο του προγράμματος σπουδών, καθώς και από κάθε επί μέρους μάθημα ή εκπαιδευτική δραστηριότητα ή πρακτική άσκηση που περιλαμβάνεται σε αυτό, τις πιστωτικές μονάδες σύμφωνα με τα οριζόμενα στη Φ.5/89656/Β3/13.8.2007 απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (Β' 1466), καθώς και το επίπεδο των προσόντων σε αντιστοίχησή του με εκείνα του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων, του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Δια Βίου Μάθησης και του Πλαισίου Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης. Αρμόδια όργανα για την απόδοση πιστωτικών μονάδων σε κάθε εκπαιδευτική δραστηριότητα του προγράμματος σπουδών είναι η κοσμητεία της οικείας σχολής, ύστερα από εισήγηση της συνέλευσης του οικείου τμήματος σε περίπτωση προγράμματος προπτυχιακών σπουδών, και η κοσμητεία της σχολής μεταπτυχιακών σπουδών, ύστερα από εισήγηση της οικείας ομάδας διδασκόντων σε περίπτωση προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών.

2. Το κατά την παράγραφο 1 περιεχόμενο του προγράμματος σπουδών καταρτίζεται από ειδική επιτροπή, η οποία αποτελείται από τουλάχιστον πέντε καθηγητές

της σχολής του οικείου γνωστικού πεδίου και συγκροτείται από τον κοσμήτορα και, εφόσον δεν πρόκειται για νέο πρόγραμμα σπουδών, το διευθυντή του τμήματος ή, σε περίπτωση συνεργασίας σχολών του ίδιου Α.Ε.Ι., από τους οικείους κοσμήτορες. Το περιεχόμενο του προγράμματος σπουδών εγκρίνεται από τον πρύτανη, ύστερα από εισήγηση της ή των κοσμητειών και σύμφωνη γνώμη της Συγκλήτου. Με τον Εσωτερικό Κανονισμό ρυθμίζονται τα θέματα που αφορούν τη συγκρότηση της επιτροπής, καθώς και οι προϋποθέσεις και η διαδικασία της κατ' έτος αναθεώρησης επί μέρους πτυχών του περιεχομένου του προγράμματος σπουδών.

3. Στα προγράμματα σπουδών πρώτου κύκλου ενός ιδρύματος μπορούν να περιλαμβάνονται, με την αναγνώριση των αντίστοιχων πιστωτικών μονάδων, και μαθήματα που παρέχονται από σχολές άλλων ιδρυμάτων της ημεδαπής, όπως ορίζεται στους Οργανισμούς των ιδρυμάτων αυτών, ή της αλλοδαπής. Μεταξύ των δύο ιδρυμάτων καταρτίζεται ειδικό πρωτόκολλο συνεργασίας.

4. Τα προγράμματα σπουδών πρώτου κύκλου περιλαμβάνουν υποχρεωτικά μαθήματα για την εκμάθηση τουλάχιστον μίας ξένης γλώσσας.

5. Μετά την πιστοποίηση ενός προγράμματος σπουδών σύμφωνα με τα άρθρα 70 έως και 72, ο κοσμήτορας αναθέτει την υλοποίησή του στο τμήμα.

Άρθρο 33 Χρονική διάρθρωση σπουδών - Εξετάσεις

1. Το ακαδημαϊκό έτος αρχίζει την 1η Σεπτεμβρίου και λήγει την 31η Αυγούστου του επόμενου έτους. Το διδακτικό έργο κάθε ακαδημαϊκού έτους διαρθρώνεται σε δύο εξάμηνα.

2. Ο φοιτητής εγγράφεται στη σχολή στην αρχή κάθε εξαμήνου σε ημερομηνίες που ορίζονται από την κοσμητεία και δηλώνει τα μαθήματα που επιλέγει. Αν δεν εγγραφεί για δύο συνεχόμενα εξάμηνα, διαγράφεται αυτοδικαίως από τη σχολή. Για τη διαγραφή εκδίδεται διαπιστωτική πράξη του κοσμήτορα.

3. Οι φοιτητές που αποδεδειγμένα εργάζονται τουλάχιστον 20 ώρες την εβδομάδα δύνανται να εγγράφονται ως φοιτητές μερικής φοίτησης, ύστερα από αίτησή τους που εγκρίνεται από την κοσμητεία της σχολής. Ο Οργανισμός ορίζει τις ειδικότερες προϋποθέσεις και τη διαδικασία για την εφαρμογή του προηγούμενου εδαφίου, καθώς και τις ειδικότερες προϋποθέσεις και τη διαδικασία διευκόλυνσης της φοίτησης των φοιτητών με αναπηρία.

4. Οι φοιτητές μπορούν, ύστερα από αίτησή τους προς την κοσμητεία της σχολής τους, να διακόψουν τη φοίτησή τους. Με τον Οργανισμό του ιδρύματος καθορίζεται η διαδικασία διαπίστωσης της διακοπής της φοίτησης, τα δικαιολογητικά που συνοδεύουν την αίτηση και ο μέγιστος χρόνος της διακοπής, καθώς και η δυνατότητα της κατ' εξαίρεση υπέρβασης του χρόνου αυτού. Η φοιτητική ιδιότητα διακόπτεται προσωρινά κατά το χρόνο διακοπής της φοίτησης, εκτός αν η διακοπή οφείλεται σε αποδεδειγμένους λόγους υγείας ή σε λόγους ανωτέρας βίας.

5. Κάθε εξάμηνο περιλαμβάνει τουλάχιστον δεκατρείς πλήρεις εβδομάδες διδασκαλίας. Ο αριθμός των εβδομάδων για τη διενέργεια των εξετάσεων ορίζεται στον Οργανισμό του ιδρύματος.

6. Παράταση της διάρκειας ενός εξαμήνου επιτρέπεται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις προκειμένου να συ-

μπληρωθεί ο απαιτούμενος ελάχιστος αριθμός εβδομάδων διδασκαλίας, δεν μπορεί να υπερβαίνει τις δύο εβδομάδες και γίνεται με απόφαση του πρύτανη, ύστερα από πρόταση της κοσμητείας της σχολής.

7. Αν για οποιονδήποτε λόγο ο αριθμός των εβδομάδων διδασκαλίας που πραγματοποιήθηκαν σε ένα μάθημα είναι μικρότερος από τις δεκατρείς, το μάθημα θεωρείται ότι δεν διδάχθηκε και δεν εξετάζεται, τυχόν δε εξέτασή του είναι άκυρη και ο βαθμός δεν υπολογίζεται για την απονομή του τίτλου σπουδών.

8. Οι εξετάσεις διενεργούνται αποκλειστικά μετά το πέρας του χειμερινού και του εαρινού εξαμήνου για τα μαθήματα που διδάχθηκαν στα εξάμηνα αυτά, αντίστοιχα. Ο φοιτητής δικαιούται να εξεταστεί στα μαθήματα και των δύο εξαμήνων πριν από την έναρξη του χειμερινού εξαμήνου. Ειδική μέριμνα λαμβάνεται για την προφορική εξέταση φοιτητών με αποδεδειγμένη πριν από την εισαγωγή τους στο ίδρυμα δυσλεξία, σύμφωνα με διαδικασία που ορίζεται στον Εσωτερικό Κανονισμό του ιδρύματος.

9. Η βαθμολογία σε κάθε μάθημα καθορίζεται από τον διδάσκοντα, ο οποίος μπορεί να οργανώσει κατά την κρίση του γραπτές ή και προφορικές εξετάσεις ή και να στηριχθεί σε εργασίες ή εργαστηριακές ασκήσεις.

10. Αν ο φοιτητής αποτύχει περισσότερες από τρεις φορές σε ένα μάθημα, με απόφαση του κοσμήτορα εξετάζεται, ύστερα από αίτησή του, από τριμελή επιτροπή καθηγητών της σχολής, οι οποίοι έχουν το ίδιο ή συναφές γνωστικό αντικείμενο και ορίζονται από τον κοσμήτορα. Από την επιτροπή εξαιρείται ο υπεύθυνος της εξέτασης διδασκων. Σε περίπτωση αποτυχίας, ο φοιτητής συνεχίζει ή όχι τη φοίτησή του σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που καθορίζονται στον Οργανισμό του ιδρύματος, στους οποίους περιλαμβάνεται και ο μέγιστος αριθμός επαναλήψεων της εξέτασης σε ένα μάθημα.

11. α) Μετά το πέρας της περιόδου κανονικής φοίτησης, που ισούται με τον ελάχιστο αριθμό των αναγκαίων για την απονομή του τίτλου σπουδών εξαμήνων, σύμφωνα με το ενδεικτικό πρόγραμμα σπουδών της σχολής, προσαυξημένο κατά τέσσερα εξάμηνα, οι φοιτητές μπορούν να εγγραφούν στα εξάμηνα, μόνον εφόσον πληρούν τους όρους συνέχισης της φοίτησης που καθορίζονται στον Οργανισμό κάθε ιδρύματος.

β) Για τους φοιτητές μερικής φοίτησης, η περίπτωση α' έχει εφαρμογή μετά το πέρας περιόδου που ισούται με το διπλάσιο χρόνο του ελάχιστου αριθμού των αναγκαίων για την απονομή του τίτλου σπουδών εξαμήνων, σύμφωνα με το ενδεικτικό πρόγραμμα σπουδών της σχολής.

γ) Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ορίζεται το ύψος της οικονομικής συμμετοχής για τη φοίτηση στα κανονικά εξάμηνα σπουδών των αλλοδαπών φοιτητών που προέρχονται από χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης και δεν έχουν εισαχθεί με το εκάστοτε ισχύον σύστημα εισαγωγικών εξετάσεων για τους Έλληνες.

12. Ο φοιτητής ολοκληρώνει τις σπουδές του και του απονέμεται τίτλος σπουδών όταν εξεταστεί επιτυχώς στα μαθήματα που προβλέπονται από το πρόγραμμα σπουδών και συγκεντρώσει τον απαιτούμενο αριθμό πιστωτικών μονάδων.

13. Για την απονομή του τίτλου σπουδών πρώτου κύκλου απαιτείται η επιτυχής ολοκλήρωση μαθημάτων μίας τουλάχιστον ξένης γλώσσας ή η αποδεδειγμένη γνώση της. Οι ξένες γλώσσες που απαιτούνται, ο αριθμός των μαθημάτων, το επίπεδο εκμάθησής τους και ο τρόπος απόδειξης της γνώσης της ξένης γλώσσας ή των γλωσσών ορίζονται στον Οργανισμό του ιδρύματος.

14. Ο τρόπος υπολογισμού του βαθμού του τίτλου σπουδών καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Άρθρο 34

Κανονιστικές πράξεις για τις σπουδές πρώτου κύκλου

1. Ιδιαίτερο κεφάλαιο του Εσωτερικού Κανονισμού του ιδρύματος αποτελεί ο κανονισμός προπτυχιακών σπουδών, ο οποίος καταρτίζεται ύστερα από εισήγηση των κοσμητειών.

2. Ο κανονισμός προπτυχιακών σπουδών περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τις προϋποθέσεις για την απονομή τίτλου σπουδών, την πρόβλεψη υποχρεωτικής παρακολούθησης συγκεκριμένων μαθημάτων, τον ανώτατο αριθμό πιστωτικών μονάδων που αντιστοιχούν στα μαθήματα στα οποία μπορεί να εγγραφεί κάθε φοιτητής ανά εξάμηνο, τον χαρακτηρισμό των μαθημάτων και τα τυχόν προαπαιτούμενα μαθήματα, τη δυνατότητα παρακολούθησης μαθημάτων από άλλες σχολές ή ιδρύματα, τις κατευθύνσεις, την έκταση και το περιεχόμενο των προπτυχιακών μαθημάτων, τη σειρά των μαθημάτων στα οποία μπορούν να εγγραφούν οι φοιτητές, τις διαδικασίες αξιολόγησης των μαθημάτων και των διδασκόντων από τους φοιτητές, τους τρόπους διασφάλισης του αδιάβλητου των εξετάσεων, την προθεσμία μέσα στην οποία χορηγείται ο τίτλος σπουδών και τα αρμόδια προς τούτο όργανα, το τελετουργικό αποφοίτησης, τον τύπο των τίτλων σπουδών, τη διαδικασία για τη χορήγηση υποτροφιών, ανταποδοτικών ή μη, τους όρους υπό τους οποίους ο φοιτητής θεωρείται ότι δεν δικαιούται τις πάσης φύσεως φοιτητικές παροχές, καθώς και τη διαδικασία με την οποία βεβαιώνεται η απώλεια του δικαιώματος αυτού, καθώς και ζητήματα τεχνολογικής και οικονομικής υποστήριξης των προγραμμάτων σπουδών και ειδικής γραμματειακής κάλυψης των αναγκών τους.

Άρθρο 35

Σύμβουλοι σπουδών

Ο σύμβουλος σπουδών καθοδηγεί και υποστηρίζει τους φοιτητές στα προγράμματα σπουδών τους. Με τον Εσωτερικό Κανονισμό κάθε ιδρύματος ορίζεται η εκ περιτροπής ανάθεση καθηκόντων συμβούλου σπουδών σε καθηγητές και ρυθμίζονται τα ειδικότερα σχετικά θέματα.

Άρθρο 36

Φοιτητικά θέματα

1. α) Τα ιδρύματα λαμβάνουν ειδικά μέτρα για τη διευκόλυνση των σπουδών των εργαζόμενων φοιτητών. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ρυθμίζεται η υποχρεωτική χορήγηση αδειών

στους εργαζόμενους φοιτητές κατά την περίοδο των εξετάσεων για την προετοιμασία και τη συμμετοχή τους σε αυτές.

β) Οι φοιτητές πραγματοποιούν πρακτική άσκηση στο δημόσιο ή τον ιδιωτικό τομέα της ημεδαπής ή της αλλοδαπής, εφόσον αυτή περιλαμβάνεται στο οικείο πρόγραμμα σπουδών. Οι όροι και οι προϋποθέσεις της πρακτικής άσκησης ρυθμίζονται στον Οργανισμό του ιδρύματος, συμπεριλαμβανομένης και ειδικής μέριμνας για τη διευκόλυνση φοιτητών με αναπηρία προκειμένου να πραγματοποιούν πρακτική άσκηση κατά ισότιμο τρόπο με κάθε άλλο φοιτητή.

2. α) Φοιτητές οι οποίοι προέρχονται από άλλα Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή ομοταγή ιδρύματα της αλλοδαπής στο πλαίσιο εκπαιδευτικών ή ερευνητικών προγραμμάτων συνεργασίας εγγράφονται ως φιλοξενούμενοι φοιτητές στα Α.Ε.Ι. υποδοχής.

β) Οι φιλοξενούμενοι φοιτητές έχουν τα ίδια δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που έχουν οι φοιτητές του ιδρύματος υποδοχής για όσο χρόνο διαρκεί η φοίτησή τους στο Α.Ε.Ι. υποδοχής, σύμφωνα με το εγκεκριμένο πρόγραμμα συνεργασίας που προβλέπεται στα άρθρα 40 και 41.

γ) Οι φιλοξενούμενοι φοιτητές δεν έχουν δικαίωμα κατάταξης ή απόκτησης τίτλου σπουδών στο Α.Ε.Ι. υποδοχής, εκτός αν το πρόγραμμα συνεργασίας, στο πλαίσιο του οποίου διακινούνται, προβλέπει τη δυνατότητα χορήγησης κοινού τίτλου σπουδών από τα συνεργαζόμενα Α.Ε.Ι..

δ) Προκειμένου περί φοιτητών εγγεγραμμένων στα ελληνικά Α.Ε.Ι., οι πιστωτικές μονάδες, ο χρόνος φοίτησης, η επιτυχής παρακολούθηση των μαθημάτων και η βαθμολογία τους στο Α.Ε.Ι. υποδοχής λαμβάνονται υπόψη, μεταφέρονται και θεωρείται ότι πραγματοποιήθηκαν στο Α.Ε.Ι. προέλευσης, εφόσον τα μαθήματα αυτά περιλαμβάνονται σε εγκεκριμένο πρόγραμμα συνεργασίας.

ε) Με τους Οργανισμούς των Α.Ε.Ι. μπορεί να προβλεπεται η δυνατότητα προσωρινής μετακίνησης ενός φοιτητή από ένα Α.Ε.Ι. σε άλλο της ημεδαπής, για χρονικό διάστημα που δεν υπερβαίνει το ένα ακαδημαϊκό έτος, η διαδικασία αναγνώρισης πιστωτικών μονάδων και ρυθμίζονται τα λοιπά σχετικά θέματα.

στ) Με τους Οργανισμούς των Α.Ε.Ι. ρυθμίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις αναγνώρισης πιστωτικών μονάδων από το Α.Ε.Ι. υποδοχής, καθώς και η διατήρηση όσων φοιτητικών παροχών μπορούν να μεταφερθούν σε ίδρυμα υποδοχής της αλλοδαπής.

Άρθρο 37 **Συγγράμματα**

1. Διδακτικό σύγγραμμα θεωρείται κάθε έντυπο ή ηλεκτρονικό βιβλίο, περιλαμβανομένων των ηλεκτρονικών βιβλίων ελεύθερης πρόσβασης, καθώς και οι έντυπες ή ηλεκτρονικές ακαδημαϊκές σημειώσεις, ύστερα από την κατ' έτος έγκρισή τους από τις συνελεύσεις των τμημάτων σύμφωνα με την περίπτωση δ' της παραγράφου 6 του άρθρου 10, το οποίο ανταποκρίνεται κατά τρόπο ολοκληρωμένο στο γνωστικό αντικείμενο ενός μαθήματος και καλύπτει ολόκληρο ή το μεγαλύτερο μέρος της ύλης και του περιεχομένου του, όπως αυτά καθορίζονται στον κανονισμό προπτυχιακών σπουδών, σύμφωνα με το εγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδών της οικείας σχολής. Ο κατάλογος των διδακτικών συγγραμμάτων περιλαμβάνει

τουλάχιστον ένα προτεινόμενο διδακτικό σύγγραμμα ανά υποχρεωτικό ή επιλεγόμενο μάθημα, το οποίο προέρχεται από τα δηλωθέντα συγγράμματα στο Κεντρικό Πληροφοριακό Σύστημα (Κ.Π.Σ.) ΕΥΔΟΞΟΣ και συντάσσεται ύστερα από εισηγήσεις των οικείων διδασκόντων ή υπευθύνων για καθένα από αυτά, καθώς και των λοιπών καθηγητών που κατέχουν θέση του ιδίου ή συναφούς γνωστικού αντικείμενου με το γνωστικό αντικείμενο του μαθήματος.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ρυθμίζονται τα θέματα που αφορούν τη δωρεάν διάθεση στους φοιτητές των διδακτικών συγγραμμάτων, καθώς και την καταβολή αμοιβής στους συγγραφείς τους.

2. Ενισχύονται οι βιβλιοθήκες των ιδρυμάτων με τον απαραίτητο αριθμό έντυπων ή ηλεκτρονικών συγγραμμάτων ώστε να καλύπτονται οι εκπαιδευτικές ανάγκες των ιδρυμάτων. Για κάθε διδακτικό σύγγραμμα παραχωρείται από το Δημόσιο στη βιβλιοθήκη του οικείου ιδρύματος ανάλογος αριθμός αντιτύπων. Οι βιβλιοθήκες των Α.Ε.Ι. υποχρεούνται σε μακροχρόνιο δανεισμό έντυπων ή ηλεκτρονικών συγγραμμάτων για την κάλυψη των αναγκών των φοιτητών κατά τη διάρκεια των σπουδών τους. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται τα κριτήρια με βάση τα οποία υπολογίζεται ο αριθμός και η διαδικασία παραχώρησης των ανωτέρω αντιτύπων, η διαδικασία δανεισμού συγγραμμάτων στους φοιτητές και κάθε σχετικό θέμα.

3. Η κοστολόγηση των διδακτικών συγγραμμάτων της παραγράφου 1 γίνεται από επιτροπή και η διενέργεια δειγματοληπτικού ελέγχου από ειδικό όργανο, σύμφωνα με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Μέχρι την έκδοση της ανωτέρω υπουργικής απόφασης ισχύουν οι υπουργικές αποφάσεις που εκδόθηκαν μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος.

4. Οι παραδόσεις - σημειώσεις των μαθημάτων που διδάσκουν οι καθηγητές όλων των βαθμίδων αναρτώνται υποχρεωτικά στο διαδίκτυο.

5. Κάθε διδάσκων οφείλει να διανέμει σε όλους τους φοιτητές που έχουν εγγραφεί στο μάθημα, κατά την πρώτη εβδομάδα των μαθημάτων και με δαπάνες του ιδρύματος στο οποίο ανήκει, αναλυτικό διάγραμμα μελέτης το οποίο περιλαμβάνει τη διάρθρωση της ύλης του μαθήματος, σχετική βιβλιογραφία, άλλη τεκμηρίωση και συναφή πληροφόρηση.

ΜΕΡΟΣ Β' **ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ**

Άρθρο 38 **Προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών**

1. Τα Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών (Π.Μ.Σ.) εντάσσονται στο στρατηγικό σχεδιασμό του ιδρύματος, αποσκοπούν στην προαγωγή της γνώσης, την ανάπτυξη της έρευνας και την ικανοποίηση των εκπαιδευτικών, ερευνητικών και αναπτυξιακών αναγκών της χώρας, διέπονται από επιστημονική συνοχή, αναφέρονται σε ειδικότητες συγγενείς προς τα επιστημονικά πεδία των προ-

πτυχιακών προγραμμάτων σπουδών και πληρούν προϋποθέσεις που εγγυώνται υψηλό επίπεδο σπουδών.

2. Για τα προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών εφαρμόζονται οι διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 32.

3. Το πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών καταρτίζεται από ειδική επιτροπή, η οποία αποτελείται από καθηγητές του οικείου γνωστικού πεδίου, και συγκροτείται από την κοσμητεία ή, σε περίπτωση συνεργασίας σχολών του ίδιου Α.Ε.Ι., από τις κοσμητείες των οικείων σχολών προπτυχιακών σπουδών. Το περιεχόμενο του προγράμματος σπουδών εγκρίνεται από τον πρύτανη, ύστερα από εισήγηση της κοσμητείας της σχολής μεταπτυχιακών σπουδών και σύμφωνη γνώμη της Συγκλήτου. Με τον Εσωτερικό Κανονισμό ρυθμίζονται τα θέματα που αφορούν τη συγκρότηση της επιτροπής, καθώς και οι προϋποθέσεις και η διαδικασία της κατ' έτος αναθεώρησης επί μέρους πτυχών του περιεχομένου του προγράμματος σπουδών.

4. Στα προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών ενός ιδρύματος μπορούν να περιλαμβάνονται, με την αναγνώριση των αντίστοιχων πιστωτικών μονάδων, και μαθήματα που παρέχονται από σχολές μεταπτυχιακών σπουδών άλλων ιδρυμάτων, όπως ορίζεται στους Οργανισμούς των ιδρυμάτων αυτών. Μεταξύ των δύο ιδρυμάτων καθαρτίζεται ειδικό πρωτόκολλο συνεργασίας.

5. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις που αφορούν τα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών. Για την εφαρμογή αυτή, όπου στις οικείες διατάξεις γίνεται αναφορά σε σχολή, νοείται η οικεία σχολή μεταπτυχιακών σπουδών.

ΜΕΡΟΣ Γ΄ ΤΡΙΤΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

Άρθρο 39 Διδακτορική διατριβή - Προγράμματα διδακτορικών σπουδών

1. Η ευθύνη του σχεδιασμού και της οργάνωσης του τρίτου κύκλου σπουδών ανήκει στην αρμοδιότητα των Πανεπιστημίων.

2. Με απόφαση της κοσμητείας της σχολής μεταπτυχιακών σπουδών, ύστερα από πρότασή της ή των κοσμητειών των οικείων σχολών προπτυχιακών σπουδών, οργανώνεται πρόγραμμα μαθημάτων διδακτορικών σπουδών, το οποίο περιέχει τους τίτλους των υποχρεωτικών, των κατ' επιλογή υποχρεωτικών και των προαιρετικών μαθημάτων, το περιεχόμενό τους, τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας τους, στις οποίες περιλαμβάνεται το κάθε μορφής επιτελούμενο διδακτικό έργο, και τη χρονική αλληλουχία ή αλληλεξάρτηση των μαθημάτων. Περιέχει, επίσης, τα προσόντα και τις ειδικότητες του εκπαιδευτικού προσωπικού που απαιτούνται για την εφαρμογή του και την επίτευξη των μαθησιακών στόχων του.

3. Για το πρόγραμμα διδακτορικών σπουδών και το περιεχόμενό του εφαρμόζεται η παράγραφος 3 του άρθρου 38.

4. Τα κριτήρια, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία επιλογής των υποψήφιων διδασκόντων ορίζονται με τον Οργανισμό. Στον Εσωτερικό Κανονισμό προβλέπονται οι όροι και η διαδικασία απαλλαγής, εν όλω ή εν μέρει, των υποψήφιων διδασκόντων από την υποχρέωση παρακολούθησης του προγράμματος μαθημάτων διδακτορικών σπουδών.

5. Για κάθε υποψήφιο διδάκτορα ορίζεται, με απόφαση της κοσμητείας της σχολής μεταπτυχιακών σπουδών, καθηγητής του ίδιου ή συναφούς γνωστικού αντικείμενου με αυτό για το οποίο ενδιαφέρεται ο υποψήφιος διδάκτορας, ως επιβλέπων, με τη συναίνεση του ίδιου του οριζομένου. Με την ίδια διαδικασία μπορεί να ορίζονται περισσότεροι του ενός επιβλέποντες καθηγητές του ίδιου ή άλλου Α.Ε.Ι. ή αντίστοιχης βαθμίδας ερευνητές ερευνητικού ιδρύματος της ημεδαπής ή της αλλοδαπής.

Στην περίπτωση συνεργασίας Α.Ε.Ι. και ερευνητικού κέντρου σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 42, δύναται ο επιβλέπων να είναι ερευνητής εφόσον αυτό προβλέπεται στο πρωτόκολλο συνεργασίας και ύστερα από απόφαση της κοσμητείας της σχολής μεταπτυχιακών σπουδών.

6. Η διδακτορική διατριβή υποστηρίζεται δημόσια από τον υποψήφιο διδάκτορα, ύστερα από έγγραφη θετική εισήγηση του επιβλέποντος ή των επιβλεπόντων καθηγητών ή ερευνητών προς την κοσμητεία της σχολής μεταπτυχιακών σπουδών. Αν δεν κατατεθεί εισήγηση ή αν η εισήγηση είναι αρνητική, η διαδικασία μπορεί να συνεχίζεται με αίτηση του υποψηφίου. Η αξιολόγηση της διατριβής γίνεται από τριμελή εξεταστική επιτροπή, η οποία ορίζεται με απόφαση της κοσμητείας της σχολής μεταπτυχιακών σπουδών, ύστερα από εισήγηση του επιβλέποντος ή των επιβλεπόντων καθηγητών ή ερευνητών. Δύο μέλη της επιτροπής είναι καθηγητές του ιδρύματος και ένα μέλος είναι καθηγητής Α.Ε.Ι. ή αντίστοιχης βαθμίδας ερευνητής ερευνητικού ιδρύματος της αλλοδαπής ή, ύστερα από ειδική αιτιολόγηση, της ημεδαπής, από τα μητρώα του άρθρου 19. Οι επιβλέποντες καθηγητές ή ερευνητές δεν μπορούν να οριστούν ως μέλη της επιτροπής. Σε ένα από τα μέλη της επιτροπής ανατίθεται από την κοσμητεία η σύνταξη έγγραφης εισηγητικής έκθεσης αξιολόγησης της διατριβής. Για την απονομή του διδακτορικού διπλώματος απαιτείται η θετική αξιολόγηση της διατριβής από την επιτροπή. Άλλα θέματα που σχετίζονται με την αξιολόγηση της διατριβής, όπως η διαδικασία της δημόσιας υποστήριξης ή οι τυχόν προαπαιτούμενες δημοσιεύσεις, ρυθμίζονται στον Οργανισμό του ιδρύματος.

ΜΕΡΟΣ Δ΄ ΚΟΙΝΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Άρθρο 40 Προγράμματα σπουδών συνεργασίας μεταξύ Α.Ε.Ι.

1. Τα ιδρύματα μπορούν να οργανώνουν και να προσφέρουν προγράμματα σπουδών από κοινού ή σε συνεργασία με σχολές διαφορετικών Α.Ε.Ι. της ημεδαπής, που οδηγούν στην απονομή τίτλου σπουδών του προγράμματος αυτού.

2. Για τα προγράμματα αυτά καταρτίζεται πρωτόκολλο συνεργασίας μεταξύ των συνεργαζόμενων Α.Ε.Ι., στο οποίο καθορίζονται ιδίως το αντικείμενο του προγράμματος και, κατά περίπτωση, τα επιστημονικά πεδία, ο τρόπος εισαγωγής των φοιτητών προκειμένου για προγράμματα δεύτερου ή τρίτου κύκλου σπουδών, οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα, η μετακίνηση του διδακτικού προσωπικού ή των φοιτητών, η χορήγηση ενιαίου ή χωριστού από κάθε ίδρυμα τίτλου σπουδών, ο τύπος του χορηγούμενου τίτλου, η συγκρότηση επιτροπών για την κατάρτιση του πε-

ριεχομένου του προγράμματος σπουδών, η συγκρότηση οργάνων διοίκησης και παρακολούθησης των προγραμμάτων σπουδών και κάθε σχετικό θέμα.

3. Στον Οργανισμό κάθε ιδρύματος ορίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία συμμετοχής του ιδρύματος στα προγράμματα συνεργασίας που προβλέπονται στο άρθρο αυτό, καθώς και τα όργανα του ιδρύματος που έχουν την αρμοδιότητα έγκρισης και εποπτείας των προγραμμάτων αυτών.

Άρθρο 41

Προγράμματα σπουδών συνεργασίας με Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής

1. Τα ιδρύματα της ημεδαπής μπορούν να οργανώνουν και να προσφέρουν από κοινού ή σε συνεργασία προγράμματα σπουδών με ομοταγή ιδρύματα της αλλοδαπής, που οδηγούν στην απονομή αντίστοιχων τίτλων σπουδών.

2. Για τα προγράμματα αυτά καταρτίζεται πρωτόκολλο συνεργασίας μεταξύ των συνεργαζόμενων Α.Ε.Ι., στο οποίο καθορίζονται ιδίως το αντικείμενο του προγράμματος και, κατά περίπτωση, τα επιστημονικά πεδία, οι πηγές χρηματοδότησης, ο τρόπος εισαγωγής των φοιτητών, οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα, η μετακίνηση του διδακτικού προσωπικού ή των φοιτητών, η χορήγηση ενιαίου ή χωριστού τίτλου σπουδών από κάθε ίδρυμα, ο τύπος του χορηγούμενου τίτλου, η συγκρότηση επιτροπών για την κατάρτιση του περιεχομένου του προγράμματος σπουδών, η συγκρότηση οργάνων διοίκησης και παρακολούθησης των προγραμμάτων σπουδών, η γλώσσα ή οι γλώσσες διδασκαλίας και συγγραφής των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών εργασιών ή διδακτορικών διατριβών και κάθε άλλο σχετικό θέμα, σύμφωνα με το ισχύον νομικό πλαίσιο που διέπει τις προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές της χώρας κάθε συνεργαζόμενου ιδρύματος.

3. Στον Οργανισμό κάθε ιδρύματος ορίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία συμμετοχής του ιδρύματος στα προγράμματα συνεργασίας που προβλέπονται στο άρθρο αυτό, καθώς και τα όργανα του ιδρύματος που έχουν την αρμοδιότητα έγκρισης και εποπτείας των προγραμμάτων αυτών.

Άρθρο 42

Συνεργασία Α.Ε.Ι. και ερευνητικών κέντρων

1. Τα Πανεπιστήμια μπορούν να οργανώνουν και να προσφέρουν προγράμματα σπουδών δεύτερου και τρίτου κύκλου και τα Τ.Ε.Ι. προγράμματα σπουδών δεύτερου κύκλου τα οποία οδηγούν στην απονομή αντίστοιχων τίτλων σπουδών, σε συνεργασία με ερευνητικά κέντρα ή ινστιτούτα της αλλοδαπής ή με αντίστοιχα ιδρύματα της ημεδαπής που υπάγονται στον δημόσιο τομέα.

2. Για τη συνεργασία αυτή καταρτίζεται, ύστερα από εισήγηση της κοσμητείας της σχολής μεταπτυχιακών σπουδών και απόφαση του πρύτανη, πρωτόκολλο συνεργασίας μεταξύ των συνεργαζόμενων ιδρυμάτων στο οποίο καθορίζονται το αντικείμενο του προγράμματος και, κατά περίπτωση, τα επιστημονικά πεδία, οι πηγές χρηματοδότησης, οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα, η μετακίνηση του διδακτικού προσωπικού ή των φοιτητών, η χορήγηση τίτλου

σπουδών από το Α.Ε.Ι. με αναφορά του συνεργαζόμενου ερευνητικού ιδρύματος, ο τύπος του χορηγούμενου τίτλου σπουδών, η συγκρότηση επιτροπών για την κατάρτιση του περιεχομένου του προγράμματος σπουδών, η συγκρότηση οργάνων διοίκησης και παρακολούθησης των προγραμμάτων σπουδών, η γλώσσα ή οι γλώσσες διδασκαλίας και συγγραφής εργασιών, η συμμετοχή των μελών των συνεργαζόμενων φορέων στη διδασκαλία και στην επίβλεψη μεταπτυχιακών εργασιών και διδακτορικών διατριβών και κάθε σχετικό θέμα.

3. Στον Οργανισμό κάθε ιδρύματος ορίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία συμμετοχής του ιδρύματος στα προγράμματα συνεργασίας που προβλέπονται στο άρθρο αυτό, καθώς και τα όργανα του ιδρύματος που έχουν την αρμοδιότητα έγκρισης και εποπτείας των προγραμμάτων αυτών.

Άρθρο 43

Προγράμματα σπουδών δια βίου μάθησης

1. Τα ιδρύματα μπορούν να οργανώνουν και να παρέχουν προγράμματα σπουδών δια βίου μάθησης, που οδηγούν στην απονομή αντίστοιχων πιστοποιητικών μη τυπικής εκπαίδευσης, κατά την έννοια της περίπτωσης 4 του άρθρου 2 του ν. 3879/2010 (Α' 163), στο πλαίσιο της σχολής δια βίου μάθησης που προβλέπεται στην παράγραφο 5 του άρθρου 7.

2. Με τον Οργανισμό κάθε ιδρύματος ορίζονται τα κριτήρια και οι διαδικασίες για την έγκριση των προγραμμάτων σπουδών δια βίου μάθησης, οι ειδικότεροι όροι και οι προϋποθέσεις λειτουργίας τους, τα όργανα διοίκησής τους, οι όροι και η διαδικασία ορισμού τους, καθώς και ο τρόπος εισαγωγής των φοιτητών σε αυτά.

3. Με απόφαση της Συγκλήτου, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση της κοσμητείας της σχολής δια βίου μάθησης και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ρυθμίζεται κάθε θέμα που αφορά στην οργάνωση, τη λειτουργία και τη διοίκηση του προγράμματος δια βίου μάθησης. Ο ορισμός ή μη διδασκτρων, και ο καθορισμός του ύψους και του τρόπου καταβολής τους γίνεται με απόφαση του Συμβουλίου του ιδρύματος, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση της κοσμητείας της σχολής και γνώμη της Συγκλήτου και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται αναλόγως οι ισχύουσες για τα προγράμματα σπουδών διατάξεις, καθώς και ο Οργανισμός και ο Εσωτερικός Κανονισμός του ιδρύματος.

4. Τα Α.Ε.Ι. μπορούν να οργανώνουν τα προγράμματα δια βίου μάθησης και με μεθόδους εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, με ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων των προηγούμενων παραγράφων.

Άρθρο 44

Διοργάνωση σπουδών σε ξένη γλώσσα

1. Προγράμματα σπουδών μπορεί να διδάσκονται, εν όλω ή εν μέρει, κατ' εξαίρεση, σε ξένη γλώσσα, με απόφαση του πρύτανη, η οποία εκδίδεται ύστερα από πρόταση της κοσμητείας της οικείας σχολής και εγκρίνεται από τη Σύγκλητο του ιδρύματος.

2. Τα ανωτέρω προγράμματα σπουδών οργανώνονται με τη διαδικασία οργάνωσης των προγραμμάτων σπουδών των αντίστοιχων κύκλων.

3. Στον Οργανισμό κάθε ιδρύματος μπορεί να προβλέ-

πεται η οργάνωση προγραμμάτων διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας για αλλοδαπούς φοιτητές ή ξένης γλώσσας για Έλληνες φοιτητές, πέραν της υποχρεωτικής ξένης γλώσσας για τη λήψη του πτυχίου τους, και να ρυθμίζονται τα σχετικά θέματα, όπως οι υπηρεσίες που παρέχουν τα προγράμματα αυτά, ο τρόπος λειτουργίας τους και τα καθήκοντα και οι κάθε είδους υποχρεώσεις των φοιτητών.

Άρθρο 45

Πιστοποίηση και χρηματοδότηση προγραμμάτων σπουδών

Απαραίτητη προϋπόθεση για τη λειτουργία όλων των προγραμμάτων σπουδών είναι η πιστοποίησή τους σύμφωνα με τις διαδικασίες και τα κριτήρια της ΑΔΙΠ κατά τα άρθρα 70 έως και 72. Για τη χρηματοδότησή τους από το Δημόσιο απαιτείται να έχουν συμπεριληφθεί στις συμφωνίες προγραμματικού σχεδιασμού που προβλέπονται στο άρθρο 62.

Άρθρο 46

Εθνικό πλαίσιο προσόντων ανώτατης εκπαίδευσης

Στην παράγραφο 4 του άρθρου 16 του ν. 3879/2010 (Α' 163) προστίθεται περίπτωση δ' ως εξής:

«δ) οι όροι διαμόρφωσης και εφαρμογής του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων της Ανώτατης Εκπαίδευσης και, ιδίως, τα θέματα που αφορούν τη σχέση του με το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων και την αντιστοιχισή του με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων Δια Βίου Μάθησης, καθώς και το Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης.»

Άρθρο 47

Επώνυμες έδρες

1. Είναι δυνατή, με απόφαση του πρύτανη, η οποία εκδίδεται ύστερα από εισήγηση της κοσμητείας και εγκρίνεται από το Συμβούλιο με τη σύμφωνη γνώμη της Σύγκλητου του ιδρύματος, η ίδρυση και λειτουργία σε σχολή επώνυμης έδρας διδασκαλίας και έρευνας σε συγκεκριμένη γνωστική περιοχή.

2. Για την ίδρυση της έδρας απαιτείται η δωρεά στο ίδρυμα από οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ημεδαπό ή αλλοδαπό, κεφαλαίου για την κάλυψη των δαπανών της διδακτικής και γενικότερης επιστημονικής δραστηριότητας της έδρας. Αν ο δωρητής δεν προσδιορίσει τη γνωστική περιοχή, ο προσδιορισμός γίνεται από τη Σύγκλητο του ιδρύματος. Η επιλογή διδάσκοντος στην επώνυμη έδρα και ο ορισμός του χρόνου της θητείας του γίνεται από το ίδρυμα.

3. Οι ειδικότεροι όροι και προϋποθέσεις για την ίδρυση, τη λειτουργία και την πλήρωση της επώνυμης έδρας καθορίζονται στον Οργανισμό του ιδρύματος.

Άρθρο 48

Βιβλιοθήκες – Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών

1. Σε κάθε Α.Ε.Ι. λειτουργεί ενιαία κεντρική βιβλιοθήκη ως αυτοτελής και αποκεντρωμένη μονάδα σε επίπεδο διεύθυνσης, με τίτλο «Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης (τίτλος ιδρύματος)». Αποστολή της κεντρικής βι-

βλιοθήκης είναι η ενίσχυση και υποστήριξη των εκπαιδευτικών και ερευνητικών δραστηριοτήτων του ιδρύματος, η συμβολή της στην ανάκτηση, διαχείριση, παροχή και διάθεση εξειδικευμένων πληροφοριών στην ευρύτερη εθνική και διεθνή κοινότητα και η ουσιαστική συμμετοχή της σε κάθε δραστηριότητα για την παιδεία και τον πολιτισμό. Η περαιτέρω διοικητική ανάπτυξη της κεντρικής βιβλιοθήκης του ιδρύματος σε παραρτήματα σε επίπεδο σχολής καθορίζεται από τον Οργανισμό του ιδρύματος. Τα παραρτήματα υπάγονται διοικητικά στην κεντρική βιβλιοθήκη του ιδρύματος και αποτελούν ενιαίο με αυτή σύνολο τόσο ως προς τους ανθρώπινους πόρους όσο και ως προς την πολιτική ανάπτυξης και τη διαχείριση των οικονομικών πόρων.

2. Ο Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (Σ.Ε.Α.Β.), που συστάθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 17 του ν. 3404/2005 (Α' 260), έχει ως σκοπό την εξοικονόμηση πόρων και την παροχή βελτιωμένων υπηρεσιών υποστήριξης του εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου των μελών του. Ειδικότερα, μεταξύ των στόχων του Σ.Ε.Α.Β. περιλαμβάνονται η συντονισμένη ανάπτυξη των συλλογών των επί μέρους κεντρικών βιβλιοθηκών, η δημιουργία συστήματος διαδανεισμού σε εθνικό επίπεδο, η χάραξη κοινής στρατηγικής στον τομέα της πρόσβασης σε ηλεκτρονικό υλικό με σκοπό την αποτελεσματικότερη για τη χώρα διαχείριση των πηγών πληροφόρησης και η υιοθέτηση κοινών προτύπων και δεικτών απόδοσης των υπηρεσιών τους. Μέλη του Συνδέσμου είναι τα Α.Ε.Ι. της χώρας, η Ακαδημία Αθηνών και η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος.

3. Συνεργαζόμενα μέλη του Συνδέσμου μπορεί να είναι τα ερευνητικά κέντρα του δημόσιου τομέα, καθώς και νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου που εποπτεύονται από άλλα Υπουργεία εκτός από το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και άλλοι κρατικοί οργανισμοί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η΄ ΦΟΙΤΗΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Άρθρο 49

Φοιτητική ιδιότητα - Σύλλογοι φοιτητών

1. Η ιδιότητα του φοιτητή αποκτάται με την εγγραφή του σε Α.Ε.Ι. και, με την επιφύλαξη της παραγράφου 4 του άρθρου 33, διατηρείται μέχρι την απονομή του τίτλου του αντίστοιχου κύκλου σπουδών ή τη μη εγγραφή του για δύο συνεχόμενα εξάμηνα ή τη μη πλήρωση των όρων και των προϋποθέσεων που προβλέπει ο Οργανισμός για τη συνέχιση της φοίτησής του μετά το πέρας του κανονικού χρόνου φοίτησης, σύμφωνα με τις περιπτώσεις α' και β' της παραγράφου 11 του άρθρου 33.

2. α) Οι φοιτητές είναι ελεύθεροι να εκφράζονται ατομικά ή συλλογικά στο πλαίσιο λειτουργίας των φοιτητικών συλλογών των σχολών ή άλλων επί μέρους οργανώσεων και ομίλων. Εκλογές για τα όργανα των ανωτέρω φορέων μπορεί να πραγματοποιούνται και ηλεκτρονικά.

β) Όπου στον παρόντα νόμο προβλέπεται εκπροσώπηση των φοιτητών οποιουδήποτε κύκλου σπουδών σε συλλογικά όργανα του ιδρύματος, οι εκπρόσωποι των φοιτητών εκλέγονται από το σύνολο των αντίστοιχων ενεργών φοιτητών, με ενιαίο ψηφοδέλτιο και άμεση, καθολική και μυστική ψηφοφορία. Υποψήφιοι μπορούν να

είναι οι προπτυχιαίοι φοιτητές που έχουν διανύσει το πρώτο έτος σπουδών και βρίσκονται εντός του ενδεικτικού προγράμματος σπουδών, καθώς και οι μεταπτυχιακοί φοιτητές κατά το πρώτο έτος φοίτησής τους και οι υποψήφιοι διδάκτορες που διανύουν τα τρία πρώτα έτη από την εγγραφή τους ως υποψήφιοι διδάκτορες. Η ψηφοφορία μπορεί να διεξαχθεί και ηλεκτρονικά.

γ) Η πρόσκληση στους εκπροσώπους των φοιτητών για συμμετοχή στα συλλογικά όργανα στα οποία συμμετέχουν γίνεται εγγράφως, με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο ή με κάθε άλλο πρόσφορο μέσο.

δ) Οι φοιτητές δικαιούνται να κάνουν χρήση των εγκαταστάσεων και των μέσων του ιδρύματος που προορίζονται για την εκπλήρωση του εκπαιδευτικού και ερευνητικού του έργου, τα οποία ορίζει ο Εσωτερικός Κανονισμός και οι αποφάσεις των αρμόδιων οργάνων του ιδρύματος.

Άρθρο 50

Συμβούλια φοιτητικής μέριμνας και σπουδών

1. α) Με τον Οργανισμό του ιδρύματος συνιστάται σε κάθε ίδρυμα «Συμβούλιο φοιτητικής μέριμνας» με πρόεδρο τον πρύτανη ή αναπληρωτή του και με μέλη του καθηγητές και φοιτητές, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην επόμενη περίπτωση, με σκοπό τη συζήτηση και τη διατύπωση προτάσεων για την αντιμετώπιση θεμάτων σχετικά με τη διαβίωση των φοιτητών και τη συνεχή βελτίωση των υπηρεσιών φοιτητικής μέριμνας του ιδρύματος, καθώς και με την ορθή εφαρμογή των σχετικών αποφάσεων των συλλογικών οργάνων.

β) Το συμβούλιο φοιτητικής μέριμνας αποτελείται κατά 60% από καθηγητές και κατά 40% από φοιτητές, συντάσσει εκθέσεις, ιδίως κατόπιν μελέτης σχετικών αναφορών, και διατυπώνει προτάσεις βελτίωσης της φοιτητικής μέριμνας, τις οποίες υποβάλλει στον πρύτανη ή και στο Συμβούλιο του ιδρύματος.

γ) Ο Οργανισμός του ιδρύματος προβλέπει τον ακριβή αριθμό των μελών του συμβουλίου φοιτητικής μέριμνας, τον τρόπο ανάδειξής τους, τις συνεδριάσεις του συμβουλίου, τακτικές και έκτακτες, καθώς και τις ειδικότερες προϋποθέσεις και τα θέματα λειτουργίας του.

2. Με τον Οργανισμό του ιδρύματος συνιστώνται ειδικά συμβούλια σπουδών ανά σχολή ή και τμήμα, αποτελούμενα κατά 60% από καθηγητές και κατά 40% από φοιτητές, με πρόεδρο τον κοσμήτορα ή τον διευθυντή του τμήματος, αντίστοιχα, και με σκοπό τη συζήτηση και τη διατύπωση προτάσεων για την αντιμετώπιση προβλημάτων σχετικά με κάθε πρόγραμμα σπουδών, τις οποίες υποβάλλουν στην κοσμητεία. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου.

Άρθρο 51

Γραφείο υποστήριξης διδασκαλίας

Με τον Οργανισμό κάθε ιδρύματος προβλέπεται η σύσταση και λειτουργία ενιαίου ή αυτοτελούς ανά σχολή γραφείου υποστήριξης διδασκαλίας, ιδίως για την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία, καθορίζονται οι αρμοδιότητές του και ρυθμίζονται τα θέματα λειτουργίας του.

Άρθρο 52

Λοιπές υπηρεσίες υποστήριξης

1. Με τον Οργανισμό κάθε ιδρύματος προβλέπεται η σύσταση και λειτουργία ενιαίας ή αυτοτελούς ανά σχολή υπηρεσίας υποστήριξης φοιτητών, με σκοπό την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς αυτούς για την ομαλή ένταξή τους στην ανώτατη εκπαίδευση, την ενημέρωση για τη συνολική λειτουργία του ιδρύματος και την υποστήριξη φοιτητών με αναπηρία ή φοιτητών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες για την επιτυχή περάτωση των σπουδών τους. Η υπηρεσία αυτή μπορεί να λειτουργεί καθ' όλη τη διάρκεια του έτους για την παροχή πληροφοριών σε υποψήφιους φοιτητές. Με τον Οργανισμό του ιδρύματος καθορίζονται οι ειδικότερες αρμοδιότητες της υπηρεσίας και ρυθμίζονται τα θέματα λειτουργίας της.

2. Σε κάθε ίδρυμα, στο πλαίσιο του Γραφείου Καινοτομίας και Διασύνδεσης που προβλέπεται στο άρθρο 60, παρέχονται υπηρεσίες πληροφόρησης για ζητήματα σταδιοδρομίας, καθώς και υπηρεσίες συμβουλευτικής σταδιοδρομίας, για την υποστήριξη των φοιτητών τόσο στη διάγνωση κλίσεων και δεξιοτήτων όσο σε ζητήματα επιλογής σταδιοδρομίας ή/και περαιτέρω σπουδών αλλά και στην εξεύρεση εργασίας.

Άρθρο 53

Φοιτητική μέριμνα - Υγειονομική περίθαλψη

1. α) Οι προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί φοιτητές και οι υποψήφιοι διδάκτορες, που δεν έχουν άλλη ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη, δικαιούνται πλήρη ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη στο Εθνικό Σύστημα Υγείας (Ε.Σ.Υ.). Οι όροι, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία παροχής της περίθαλψης καθορίζονται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Οικονομικών, Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

β) Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία για τη δωρεάν σίτιση και στέγαση των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών και των υποψήφιων διδασκόντων, με βάση την ατομική και οικογενειακή οικονομική τους κατάσταση και την εντοπιότητά τους, καθώς και την έδρα του ιδρύματος και τις ειδικές συνθήκες που επικρατούν σε αυτό.

γ) Στους προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές και τους υποψήφιους διδάκτορες παρέχονται διευκολύνσεις για τις μετακινήσεις τους σε όλη τη διάρκεια του έτους και τα αναγκαία μέσα για την πολιτιστική τους καλλιέργεια και ψυχαγωγία. Οι όροι, οι προϋποθέσεις, η διαδικασία και κάθε άλλο αναγκαίο θέμα σχετικά με τις παροχές αυτές καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και Πολιτισμού και Τουρισμού, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

2. Οι διατάξεις του άρθρου 13 του ν. 2640/1998 (Α' 206) εφαρμόζονται αναλόγως και στους μεταπτυχιακούς φοιτητές ή υποψήφιους διδάκτορες που πραγματοποιεί-

ούν πρακτική άσκηση σύμφωνα με το πρόγραμμα σπουδών τους.

Άρθρο 54

Υποτροφίες - εκπαιδευτικά δάνεια

1. Τα ιδρύματα χορηγούν σε φοιτητές τους βραβεία και υποτροφίες, με κριτήριο την επίδοσή τους στις σπουδές και την ατομική ή την οικογενειακή οικονομική τους κατάσταση. Οι ειδικότεροι όροι καθορίζονται από τον Οργανισμό του ιδρύματος.

2. Σε φοιτητές πρώτου και δεύτερου κύκλου σπουδών μπορούν να παρέχονται από τα ιδρύματα στα οποία φοιτούν, ανταποδοτικές υποτροφίες με υποχρέωση, εκ μέρους των φοιτητών, να προσφέρουν εργασία με μερική απασχόληση, μέχρι σαράντα ώρες μηνιαίως σε υπηρεσίες του ιδρύματος.

3. Οι φοιτητές πρώτου κύκλου σπουδών έχουν δικαίωμα να λάβουν άτοκο εκπαιδευτικό δάνειο από πιστωτικά ιδρύματα της χώρας, με εγγύηση του ελληνικού δημοσίου. Για το σκοπό αυτό το ελληνικό δημόσιο μπορεί να συνάπτει προγραμματικές συμβάσεις με τα πιστωτικά ιδρύματα, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις για τις δημόσιες προμήθειες. Η αποπληρωμή του δανείου από τους φοιτητές πραγματοποιείται τμηματικά και σε κάθε περίπτωση μετά την έναρξη της επαγγελματικής απασχόλησής τους ή την απόκτηση ατομικού εισοδήματος. Οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση του δανείου στους φοιτητές, οι οποίες συναρτώνται με τις ακαδημαϊκές επιδόσεις του φοιτητή, καθώς και με την κοινωνική και οικονομική κατάσταση του ίδιου και της οικογένειάς του, η διαδικασία και ο τρόπος αποπληρωμής του δανείου, καθώς και κάθε άλλο σχετικό θέμα καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

4. Για τους μεταπτυχιακούς φοιτητές και τους υποψήφιους διδάκτορες εφαρμόζονται οι διατάξεις της παραγράφου 8 του άρθρου 43 του ν. 2413/1996 (Α' 124) για τη χορήγηση φοιτητικών δανείων.

Άρθρο 55

Συνήγορος του φοιτητή

1. α) Κάθε ίδρυμα με τον Οργανισμό του συνιστά αυτοτελές γραφείο με την επωνυμία «Συνήγορος του φοιτητή», με σκοπό τη διαμεσολάβηση μεταξύ φοιτητών και καθηγητών ή διοικητικών υπηρεσιών του ιδρύματος, την τήρηση της νομιμότητας στο πλαίσιο της ακαδημαϊκής ελευθερίας, την αντιμετώπιση φαινομένων κακοδιοίκησης και τη διαφύλαξη της εύρυθμης λειτουργίας του ιδρύματος. Ο συνήγορος του φοιτητή δεν έχει αρμοδιότητα σε θέματα εξετάσεων και βαθμολογίας των φοιτητών.

β) Ο συνήγορος του φοιτητή, που προΐσταται του ομώνυμου αυτοτελούς γραφείου χωρίς αμοιβή, μπορεί να είναι καθηγητής ή ομότιμος καθηγητής του ιδρύματος και ορίζεται από το Συμβούλιο του ιδρύματος, ύστερα από γνώμη του συμβουλίου φοιτητικής μέριμνας, για θητεία ενός ακαδημαϊκού έτους, με δυνατότητα ανανέωσης, εφόσον ο ίδιος το επιθυμεί.

γ) Ο συνήγορος του φοιτητή διερευνά υποθέσεις, αυτεπαγγέλτως ή ύστερα από αναφορά φοιτητή, και διαμεσολαβεί στα αρμόδια όργανα του ιδρύματος για την επίλυσή τους. Μπορεί να ζητά από τις υπηρεσίες του ιδρύ-

ματος κάθε πληροφορία, έγγραφο ή άλλο αποδεικτικό στοιχείο για την υπόθεση, να εξετάζει πρόσωπα, να ενεργεί αυτοψία και να παραγγέλλει πραγματογνωμοσύνη. Αν διαπιστώσει ότι σε συγκεκριμένη υπόθεση δεν τηρείται η νομιμότητα, ότι παρατηρούνται φαινόμενα κακοδιοίκησης ή διαταράσσεται η εύρυθμη λειτουργία του ιδρύματος, συντάσσει πόρισμα το οποίο γνωστοποιεί στον καθηγητή τον οποίον αφορά ή την αρμόδια διοικητική υπηρεσία και το φοιτητή που υπέβαλε την αναφορά, και διαμεσολαβεί με κάθε πρόσφορο τρόπο για την επίλυση του προβλήματος. Ο συνήγορος του φοιτητή μπορεί με πράξη του να θέτει στο αρχείο αναφορά που κρίνεται προδήλως αόριστη, αβάσιμη ή αστήρικτη, ενώ σε περίπτωση που κρίνει ότι υπάρχουν ενδείξεις για την τέλεση πειθαρχικού παραπτώματος διαβιβάζει την υπόθεση στο αρμόδιο πειθαρχικό όργανο. Τα πορίσματα του συνηγούρου του φοιτητή, καθώς και έκθεση με τα ετήσια πεπραγμένα του δημοσιεύονται στο διαδικτυακό τόπο του ιδρύματος, με την επιφύλαξη των διατάξεων του ν. 2472/1997 (Α' 50), όπως ισχύει.

δ) Αν ο συνήγορος του φοιτητή είναι εν ενεργεία καθηγητής, για όσο χρόνο διαρκεί η θητεία του μπορεί, ύστερα από αίτησή του, να απαλλαγεί από μέρος ή από το σύνολο των διδακτικών καθηκόντων του.

ε) Ο Οργανισμός του ιδρύματος ρυθμίζει τα θέματα που αφορούν την οργάνωση και λειτουργία του αυτοτελούς γραφείου συνηγούρου του φοιτητή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ' ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΩΝ Α.Ε.Ι.

Άρθρο 56

Πόροι των Α.Ε.Ι.

1. Τα Α.Ε.Ι. επιχορηγούνται από το κράτος για την εκπλήρωση της αποστολής τους στο πλαίσιο των συμφωνιών προγραμματικού σχεδιασμού που προβλέπονται στο άρθρο 62 και των κανόνων κατανομής της δημόσιας χρηματοδότησης που προβλέπονται στο άρθρο 63.

2. α) Πόροι των Α.Ε.Ι. είναι:

αα) η κρατική επιχορήγηση σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο,

ββ) οι πρόσοδοι που προέρχονται από την αξιοποίηση της περιουσίας τους,

γγ) χρηματοδοτήσεις από οποιαδήποτε πηγή που σχετίζονται με την επιστημονική έρευνα, την ανάπτυξη και την επιστημονική μελέτη,

δδ) δωρεές, κληρονομίες και κληροδοσίες και

εε) πόροι από κάθε άλλη πηγή.

β) Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, μπορεί να θεσπίζονται αποκλίσεις από τον α.ν. 2039/1939 (Α' 455) για την απλοποίηση και επιτάχυνση των διοικητικών διαδικασιών που αφορούν την εκμετάλλευση κληροδοτημάτων και δωρεών, προκειμένου να ικανοποιείται πληρέστερα η αποστολή των Α.Ε.Ι., σύμφωνα με τους όρους των άρθρων 109 και 16 του Συντάγματος.

Άρθρο 57

Διαχείριση πόρων Α.Ε.Ι.

1. Τα Α.Ε.Ι. έχουν την ευθύνη της διαχείρισης των πόρων τους που προβλέπονται στο άρθρο 56. Στο πλαίσιο

της κατοχυρωμένης από το άρθρο 16 του Συντάγματος πλήρους αυτοδιοίκησής τους, τα Α.Ε.Ι. απολαμβάνουν ευρύτατη διακριτική ευχέρεια επιλογής και διαμόρφωσης των κατά την κρίση τους πρόσφορων μέσων για την πραγμάτωση της αποστολής τους και την εξυπηρέτηση των σκοπών τους. Η θεώρηση των χρηματικών ενταλμάτων από τον αρμόδιο πάρεδρο ή επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου για την εκκαθάριση των δαπανών των Α.Ε.Ι. περιορίζεται σε έλεγχο νομιμότητας των δαπανών και δεν περιλαμβάνει σε καμία περίπτωση και έλεγχο σκοπιμότητάς τους.

2. α) Διατάκτης των δαπανών του Α.Ε.Ι. είναι ο πρύτανης και αν ελλείπει, απουσιάζει ή κωλύεται, ο αναπληρωτής πρύτανης που ορίζεται με πράξη του πρύτανη, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

β) Ο πρύτανης με όμοια πράξη μπορεί να μεταβιβάζει την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής για ορισμένο ύψος ή είδος δαπανών σε αναπληρωτή πρύτανη, καθώς και στο γραμματέα του ιδρύματος και τους προϊσταμένους των λοιπών διοικητικών μονάδων του Α.Ε.Ι..

γ) Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να τίθεται όριο πληρωμών, πέραν του οποίου είναι απαραίτητη απόφαση του πρύτανη που εκδίδεται ύστερα από αιτιολογημένη εισήγηση της αρμόδιας οικονομικής υπηρεσίας του ιδρύματος και σύμφωνη γνώμη κάθε αναπληρωτή πρύτανη για την πραγματοποίηση της δαπάνης.

3. Με απόφαση του πρύτανη, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη της Συγκλήτου και εγκρίνεται από το Συμβούλιο του ιδρύματος, μπορούν, μέσα στο ίδιο οικονομικό έτος, να μεταφέρονται πόροι από οποιονδήποτε κωδικό του ετήσιου προϋπολογισμού λειτουργικών εξόδων του ιδρύματος ή του ετήσιου προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων του ιδρύματος σε άλλο κωδικό του ίδιου προϋπολογισμού. Οι πόροι που μεταφέρονται δεν μπορούν να υπερβαίνουν το 20% του αντίστοιχου συνολικού ετήσιου προϋπολογισμού.

Άρθρο 58

Νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου για τη διαχείριση της περιουσίας και των κονδυλίων έρευνας των Α.Ε.Ι.

1. α) Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, ύστερα από σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου του ιδρύματος, μπορεί να συνιστάται σε κάθε Α.Ε.Ι. νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.) με τη μορφή ανώνυμης εταιρείας, για την αξιοποίηση και διαχείριση του συνόλου ή μέρους των πόρων που αναφέρονται στις περιπτώσεις ββ' έως και εε' της περίπτωσης α' της παραγράφου 2 του άρθρου 56.

β) Το Ν.Π.Ι.Δ. λειτουργεί υπό τον έλεγχο του οικείου Α.Ε.Ι.. Έδρα του Ν.Π.Ι.Δ. είναι η έδρα του ιδρύματος. Το μετοχικό κεφάλαιο του Ν.Π.Ι.Δ. αποτελείται από μία μόνο ονομαστική μετοχή, μη μεταβιβάσιμη, αξίας ίσης με το μετοχικό κεφάλαιο, αναλαμβάνεται δε και καλύπτεται εξ ολοκλήρου από το οικείο ίδρυμα. Το Ν.Π.Ι.Δ. διέπεται από τις διατάξεις του κ.ν. 2190/1920 (Α' 144) και τις λοιπές διατάξεις που διέπουν τις ανώνυμες εταιρείες, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στις διατάξεις του παρόντος νόμου. Το Ν.Π.Ι.Δ. δεν υπάγεται στην κατηγορία των οργανισμών και επιχειρήσεων του ευρύτερου δημό-

σιου τομέα και δεν εφαρμόζονται σε αυτό οι διατάξεις που διέπουν τους οργανισμούς και επιχειρήσεις που ανήκουν άμεσα ή έμμεσα στο Δημόσιο, με εξαίρεση όσες ρητά ορίζονται στις διατάξεις του παρόντος.

2. Ως «περιουσία» που υπόκειται στην αξιοποίηση και διαχείριση του Ν.Π.Ι.Δ. νοούνται τα παντός είδους ακίνητα και κινητά περιουσιακά στοιχεία του ιδρύματος, τα οποία παραχωρούνται σε αυτό κατά χρήση, με απόφαση του πρύτανη, που εγκρίνεται από το Συμβούλιο του ιδρύματος. Δεν νοούνται ως «περιουσία» που υπόκειται στην αξιοποίηση και διαχείριση του Ν.Π.Ι.Δ. τα ακίνητα και κινητά περιουσιακά στοιχεία που χρησιμοποιούνται για τις εκπαιδευτικές, ερευνητικές και διοικητικές δραστηριότητες του ιδρύματος και αποκτήθηκαν με πόρους προερχόμενους είτε από τον τακτικό προϋπολογισμό είτε από το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων.

3. Σκοπός του Ν.Π.Ι.Δ. είναι:

α) Η πλήρης καταγραφή της κινητής και ακίνητης περιουσίας του ιδρύματος, καθώς και η αξιοποίηση και διαχείρισή της η οποία γίνεται σύμφωνα με τους κανόνες της δημοσιότητας και διαφάνειας του άρθρου 15, της χρηστής και επιμελούς διαχείρισης αλλότριας περιουσίας και της επιχειρηματικής λογικής. Ειδικότερος στόχος της αξιοποίησης και διαχείρισης είναι η αύξηση της κεφαλαιακής αξίας και των εισοδηματικών αποδόσεων της περιουσίας αυτής, με γνώμονα την εξυπηρέτηση της αποστολής του Α.Ε.Ι..

β) Η διαχείριση και διάθεση κονδυλίων που προέρχονται από οποιαδήποτε πηγή, με εξαίρεση αυτά που προέρχονται από τον τακτικό προϋπολογισμό και το εθνικό σκέλος του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων, και προορίζονται για την κάλυψη δαπανών, οποιουδήποτε είδους, που είναι απαραίτητες για τις ανάγκες ερευνητικών, εκπαιδευτικών, επιμορφωτικών και αναπτυξιακών έργων, καθώς και έργων συνεχιζόμενης εκπαίδευσης, κατάρτισης και δια βίου μάθησης και έργων για την παροχή επιστημονικών, τεχνολογικών και καλλιτεχνικών υπηρεσιών, την εκπόνηση ειδικών μελετών, την εκτέλεση δοκιμών, μετρήσεων, εργαστηριακών εξετάσεων και αναλύσεων, την παροχή γνωμοδοτήσεων και πραγματογνωμοσυνών, τη σύνταξη προδιαγραφών για λογαριασμό τρίτων, τη διαμόρφωση και εκτέλεση επιστημονικών, ερευνητικών, πολιτιστικών και αναπτυξιακών προγραμμάτων και την παροχή άλλων σχετικών υπηρεσιών, προς όφελος του ιδρύματος.

γ) Η διάθεση κονδυλίων για τη συνεχή βελτίωση των παρεχόμενων από το ίδρυμα υπηρεσιών φοιτητικής μέριμνας.

4. Για την επίτευξη των παραπάνω σκοπών το Ν.Π.Ι.Δ. μεριμνά για:

α) τη λήψη χρηματοδοτήσεων οποιασδήποτε μορφής, περιλαμβανομένων των δανείων, και την αποδοχή δωρεών, κληρονομιών, κληροδοσιών και άλλων χαριστικών παροχών από οποιαδήποτε πηγή, δημόσια ή ιδιωτική, ημεδαπή ή αλλοδαπή, επ' ονόματι του ιδρύματος ή του Ν.Π.Ι.Δ., ύστερα από έγκριση από το Συμβούλιο του Α.Ε.Ι.,

β) την είσπραξη δικαιωμάτων του ιδρύματος ή του Ν.Π.Ι.Δ. για την παροχή υπηρεσιών προς τρίτους και

γ) τη διενέργεια οποιασδήποτε άλλης πράξης για την εκπλήρωση των σκοπών της προηγούμενης παραγράφου.

5. Με το προεδρικό διάταγμα της παραγράφου 1 καθορίζονται οι ειδικότερες δραστηριότητες που εκπληρω-

νουν το σκοπό του Ν.Π.Ι.Δ., όπως ιδίως:

α) η διαχείριση και διάθεση κονδυλίων για τη φύλαξη του Α.Ε.Ι. και τη βελτίωση των υπηρεσιών φοιτητικής μέριμνας,

β) η εκπόνηση μελετών και η εκτέλεση ή η διαχείριση ερευνητικών και τεχνολογικών ή αναπτυξιακών προγραμμάτων και έργων για την προώθηση των δικών του σκοπών ή σκοπών τρίτων που αποβλέπουν στην επίλυση προβλημάτων εφαρμογής και αξιοποίησης των επιστημονικών γνώσεων ή βρίσκονται σε δοκιμαστικό στάδιο και τα οποία εμπίπτουν στους πιο πάνω τομείς της περιπτώσεως β' της παραγράφου 3,

γ) η συνεργασία με φορείς της ημεδαπής ή αλλοδαπής για την προώθηση, μεταξύ άλλων, της οικονομικής αξιοποίησης των αποτελεσμάτων της έρευνας και της διασύνδεσής της με την παραγωγική διαδικασία, ιδίως με:

αα) την ανάληψη τεχνολογικών αξιολογήσεων ή αποτιμήσεων προτεινόμενων ή σε εξέλιξη ευρισκόμενων ερευνητικών εργασιών,

ββ) την παραγωγή προϊόντων σε μικρή κλίμακα,

γγ) τη διεξαγωγή έρευνας αγοράς,

δδ) τη συνδρομή για την κατοχύρωση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του ιδρύματος και των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας,

εε) την παροχή συμβουλών και υπηρεσιών,

δ) η συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς, την Ευρωπαϊκή Ένωση, το Δημόσιο, τα Ν.Π.Δ.Δ., τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, τους συνεταιρισμούς και άλλους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς για την εκπλήρωση των σκοπών του,

ε) η μέριμνα για την προώθηση της διασύνδεσης της έρευνας με την παραγωγική διαδικασία σε συνεργασία με τα Α.Ε.Ι. της χώρας, καθώς και με άλλα ερευνητικά και τεχνολογικά ιδρύματα και φορείς της ημεδαπής ή της αλλοδαπής,

στ) η συνεργασία με τεχνολογικούς φορείς της ημεδαπής ή της αλλοδαπής με σκοπό τη σύζευξη της έρευνας με την παραγωγή, τη δημιουργία συστηματικών δεσμών συνεργασίας και την προώθηση αξιοποίησης των ερευνητικών αποτελεσμάτων,

ζ) η συνεργασία στην ημεδαπή και την αλλοδαπή με εμπειρογνώμονες και κάθε είδους φορείς ειδικευμένους σε θέματα των δραστηριοτήτων του για την προώθηση των σκοπών του, με δυνατότητα ανάθεσης σε αυτούς ερευνητικών και λοιπών έργων,

η) η παροχή ειδικής εκπαίδευσης σε επιστήμονες με την οργάνωση και χρηματοδότηση ερευνητικών προγραμμάτων, σεμιναρίων και συνεδρίων, καθώς και η χορήγηση βραβείων και υποτροφιών,

θ) η παροχή ειδικής επιμόρφωσης, θερινών μαθημάτων και προγραμμάτων δια βίου μάθησης για λογαριασμό και με χρηματοδότηση των ενδιαφερόμενων ατόμων και φορέων του ιδιωτικού ή και του δημόσιου τομέα,

ι) η παραγωγή και διάθεση προϊόντων και η παροχή υπηρεσιών έναντι τιμήματος στο πλαίσιο των ερευνητικών στόχων του ιδρύματος, αυτοτελώς ή μετά από σύσταση θυγατρικών εταιρειών ή σε συνεργασία με άλλους φορείς ή με τη συμμετοχή του σε οποιοδήποτε παραγωγικό φορέα ή επιχείρηση, στην ημεδαπή ή την αλλοδαπή,

ια) η εκχώρηση ή διάθεση άδειας εμπορικής εκμετάλλευσης προϊόντων διανοητικής ιδιοκτησίας, έναντι τιμήματος που καθορίζεται συμβατικά, σε άλλον οργανισμό ή επιχείρηση οποιασδήποτε μορφής,

ιβ) η ίδρυση εταιρειών τεχνολογικής βάσης – έντασης γνώσης για την οικονομική ή κοινωνική αξιοποίηση ή εκμετάλλευση των ερευνητικών αποτελεσμάτων ή η συμμετοχή στην ίδρυσή τους με ομάδες επιστημόνων ή σε συνεργασία με άλλους παραγωγικούς φορείς, σύμφωνα με το άρθρο 23 του ν. 2741/1999 (Α' 199),

ιγ) η ίδρυση εκδοτικού οίκου και βιβλιοπωλείου ή η συμμετοχή σε επιχειρήσεις αξιοποίησης των ερευνητικών αποτελεσμάτων και της γνώσης, είτε με τη σύσταση θυγατρικής επιχείρησης οποιασδήποτε μορφής για την εμπορική εκμετάλλευσή της είτε με τη συμμετοχή σε από κοινού δραστηριότητα εκμετάλλευσης με άλλους οργανισμούς ή επιχειρήσεις,

ιδ) η ανάθεση υπηρεσιών, έργων και προμηθειών και

ιε) η ανάπτυξη οποιασδήποτε άλλης δραστηριότητας συναφούς με τους πιο πάνω σκοπούς του.

6. Με το προεδρικό διάταγμα της παραγράφου 1 καθορίζονται επίσης:

α) Οι όροι και η διαδικασία χορήγησης από το Ν.Π.Ι.Δ. υποτροφιών και βραβείων, καθώς και αποδοχής δωρεών και κληροδοτημάτων.

β) Οι όροι και η διαδικασία προσφοράς από το Ν.Π.Ι.Δ. εκπαιδευτικών, κοινωνικών και ερευνητικών υπηρεσιών και διοργάνωσης προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης και δια βίου μάθησης.

γ) Ο τρόπος χρηματοδότησης και διαχείρισης της περιουσίας του.

δ) Οι όροι και η διαδικασία προσφοράς εκπαιδευτικών και καλλιτεχνικών υπηρεσιών, εκπόνησης μελετών, εκτέλεσης δοκιμών, μετρήσεων, εξετάσεων και αναλύσεων, παροχής γνωμοδοτήσεων και διοργάνωσης συνεδρίων.

ε) Οι όροι, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία με τους οποίους μπορούν να χορηγούνται πρόσθετες παροχές στους καθηγητές για την πραγμάτωση των εκπαιδευτικών, ερευνητικών και διοικητικών τους καθηκόντων.

στ) Οι προϋποθέσεις και η διαδικασία ανάθεσης έργου και σύναψης της οικείας σύμβασης μίσθωσης έργου για την παροχή επιστημονικών, τεχνικών ή διοικητικών υπηρεσιών στο πλαίσιο ερευνητικών έργων. Η επιλογή του αναδόχου γίνεται ύστερα από εισήγηση του επιστημονικού υπευθύνου του έργου και απόφασης του διοικητικού συμβουλίου του Ν.Π.Ι.Δ. με βάση τις αρχές της αμεροληψίας και της αξιοκρατίας.

7. α) Με απόφαση του πρύτανη, η οποία εγκρίνεται από το Συμβούλιο του ιδρύματος, είναι δυνατή η ανάθεση επ' αμοιβή στο Ν.Π.Ι.Δ., με ειδικές εκάστοτε συμφωνίες, της επιμέλειας και συντήρησης των περιουσιακών στοιχείων του Α.Ε.Ι..

β) Με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Ν.Π.Ι.Δ. και του πρύτανη του ιδρύματος επιτρέπεται η κάλυψη πάγιων λειτουργικών δαπανών των Α.Ε.Ι., πλην της μισθοδοσίας μόνιμου προσωπικού, εν όλω ή εν μέρει, από πόρους του Ν.Π.Ι.Δ.. Οι σχετικές δαπάνες θεωρούνται έξοδα του Ν.Π.Ι.Δ..

8. α) Το Ν.Π.Ι.Δ. διοικείται από διοικητικό συμβούλιο, το οποίο είναι επταμελές και αποτελείται από τον πρόεδρο, τον αντιπρόεδρο, τον διευθύνοντα σύμβουλο και άλλα τέσσερα μέλη. Ένα από τα μέλη είναι πτυχιούχος νομικής, ένα οικονομικών επιστημών ή διοίκησης επιχειρήσεων και ένα διπλωματούχος μηχανικός.

β) Πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου ορίζεται με απόφαση του Συμβουλίου του ιδρύματος, ύστερα από εισήγηση του πρύτανη, ένας εκ των αναπληρωτών του πρύτανη. Ο αντιπρόεδρος εκλέγεται από το διοικητικό

συμβούλιο του Ν.Π.Ι.Δ. μεταξύ των μελών του.

γ) Ο διευθύνων σύμβουλος είναι πτυχιούχος Α.Ε.Ι. με εξειδίκευση και εμπειρία στην οικονομική διαχείριση φορέων του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα.

δ) Ο διευθύνων σύμβουλος και τα λοιπά μέλη του διοικητικού συμβουλίου, τρία εκ των οποίων είναι καθηγητές πρώτης βαθμίδας ή αναπληρωτές καθηγητές του ιδρύματος, πλήρους απασχόλησης, εκλέγονται από το Συμβούλιο του ιδρύματος, ύστερα από δημόσια πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος του Συμβουλίου και εισήγηση επιτροπής αξιολόγησης. Η επιτροπή αξιολόγησης συγκροτείται με απόφαση του Συμβουλίου του ιδρύματος, ύστερα από πρόταση του πρύτανη, και αποτελείται από τρεις καθηγητές πρώτης βαθμίδας πλήρους απασχόλησης. Στο προεδρικό διάταγμα της παραγράφου 1 μπορούν να ορίζονται και να εξειδικεύονται τα τυπικά και τα επιπλέον ουσιαστικά προσόντα των υποψηφίων που συνεκτιμώνται, καθώς και τα κριτήρια της αξιολόγησης.

ε) Ο πρόεδρος εκπροσωπεί δικαστικώς και εξωδικώς το Ν.Π.Ι.Δ., καταρτίζει την ημερήσια διάταξη, προεδρεύει των συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου και διευθύνει τις εργασίες του. Ο διευθύνων σύμβουλος είναι προϊστάμενος των υπηρεσιών του Ν.Π.Ι.Δ., εισηγείται στο διοικητικό συμβούλιο τα θέματα της ημερήσιας διάταξης, επιμελείται της εκτέλεσης των αποφάσεών του και εποπτεύει την ομαλή λειτουργία του Ν.Π.Ι.Δ.. Το διοικητικό συμβούλιο αποφασίζει την πρόσληψη του αναγκαίου προσωπικού και προσδιορίζει το ύψος των αποδοχών του, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.

στ) Η θητεία των μελών του διοικητικού συμβουλίου είναι τριετής και παρατείνεται μετά από τη λήξη της αυτοδικαίως, μέχρι τη συγκρότηση νέου διοικητικού συμβουλίου, όχι όμως πέρα από ένα εξάμηνο. Το Συμβούλιο του ιδρύματος μπορεί να παύσει μέλος του διοικητικού συμβουλίου για σοβαρό λόγο. Σε περίπτωση παύσης, παραίτησης ή για οποιονδήποτε λόγο έλλειψης μέλους ή απώλειας της ιδιότητας βάσει της οποίας ορίστηκε κατά τη διάρκεια της θητείας του, αντικαθίσταται από νέο μέλος που ορίζεται για το υπόλοιπο της θητείας του προκατόχου του, με την ίδια διαδικασία. Με απόφαση του Συμβουλίου του ιδρύματος, η θητεία των μελών του διοικητικού συμβουλίου μπορεί να ανανεώνεται μία φορά.

9. Το Συμβούλιο του ιδρύματος αποτελεί τη γενική συνέλευση του Ν.Π.Ι.Δ. και παρίσταται στις συνεδριάσεις της.

10. Με το προεδρικό διάταγμα της παραγράφου 1 εγκρίνεται το κατά το άρθρο 2 του κ.ν. 2190/1920 (Α' 144) καταστατικό του Ν.Π.Ι.Δ. και ρυθμίζονται:

α) Τα ειδικότερα θέματα που αφορούν τα όργανα του Ν.Π.Ι.Δ. και οι αρμοδιότητές τους.

β) Ο τρόπος λειτουργίας και στελέχωσης των υπηρεσιών του και τα σχετικά με την υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού του.

γ) Κάθε θέμα σχετικό με τις αρμοδιότητες, την οργάνωση, τη διοίκηση και τη λειτουργία του Ν.Π.Ι.Δ., όπως ιδίως η διάρκεια του Ν.Π.Ι.Δ., το μετοχικό κεφάλαιο, ο έλεγχος της οικονομικής διαχείρισης, τα πειθαρχικά παραπτώματα και τα αρμόδια όργανα και η διαδικασία επιβολής ποινών, ο καθορισμός των αμοιβών των μελών του διοικητικού συμβουλίου και του διευθύνοντος συμβούλου, η λειτουργία του διοικητικού συμβουλίου, της γενικής συνέλευσης και της μονάδας εσωτερικού ελέγχου, με δυνατότητα παρέκκλισης από τις διατάξεις του κ.ν. 2190/1920.

11. Η παράγραφος 23 του άρθρου 2 του ν. 2621/1998 (Α' 136) αντικαθίσταται ως εξής:

«23. Στις εξαιρέσεις της παρ. 8 του άρθρου 6 του ν. 2527/1997 (Α' 206) και της Πράξης Υπουργικού Συμβουλίου 33/2006 (Α' 280), όπως ισχύουν, περιλαμβάνονται και οι συμβάσεις μίσθωσης έργου του προσωπικού που απασχολείται για την εκτέλεση έργων από τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι.), τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου για την αξιοποίηση και διαχείριση της περιουσίας και των κονδυλίων έρευνας των Α.Ε.Ι., την Ακαδημία Αθηνών, την Ανεξάρτητη Αρχή για τη Διασφάλιση και Πιστοποίηση της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ΑΔΙΠ), τον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίησης Προσόντων (Ε.Ο.Π.Π.), το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.), τα ερευνητικά κέντρα και ινστιτούτα, συμπεριλαμβανομένων αυτών της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας (Γ.Γ.Ε.Τ.), τον Ειδικό Λογαριασμό του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.Δ.ΕΚ.Ε.), το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (Ι.Κ.Υ.), το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας, το Ινστιτούτο Νεολαίας, το Εθνικό Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Κ.Ε.Π.) και το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος» (Ι.Τ.Υ.Ε.), στο πλαίσιο συγκεκριμένου επιδοτούμενου, συγχρηματοδοτούμενου ή αυτοχρηματοδοτούμενου προγράμματος.»

Άρθρο 59

Πόροι του Ν.Π.Ι.Δ.

Πόροι του Ν.Π.Ι.Δ. είναι:

α) Δωρεές, κληρονομίες, κληροδοσίες και άλλες χαριστικές παροχές από οποιαδήποτε ιδιωτική πηγή, ημεδαπή ή αλλοδαπή.

β) Χρηματοδοτήσεις για εκτέλεση επιστημονικού, εκπαιδευτικού ή άλλου έργου από οποιαδήποτε δημόσια ή ιδιωτική πηγή, ημεδαπή ή αλλοδαπή.

γ) Ποσοστό επί των εισπράξεων από την εν γένει αξιοποίηση και διαχείριση της περιουσίας του Α.Ε.Ι., το ύψος του οποίου καθορίζεται με απόφαση του Συμβουλίου του ιδρύματος του Ν.Π.Ι.Δ..

δ) Έσοδα από παροχές υπηρεσιών προς τρίτους, καθώς και από εμπορική εκμετάλλευση ευρεσιτεχνιών, τεχνονομιών και προϊόντων που προκύπτουν από χρηματοδοτούμενα έργα.

ε) Έσοδα από κρατήσεις που επιβάλλονται σε εκτελούμενα έργα που χρηματοδοτούνται εν όλω ή εν μέρει από τρίτους σε ποσοστό έως 25% του συνολικού προϋπολογισμού κάθε έργου, το ακριβές ύψος του οποίου καθορίζεται με την απόφαση ή τη σύμβαση χρηματοδότησης του έργου και στο πλαίσιο που θέτουν οι φορείς χρηματοδότησης και οι αποφάσεις του διοικητικού συμβουλίου του Ν.Π.Ι.Δ..

στ) Ποσοστό 10% επί της ετήσιας ακαθάριστης αμοιβής των καθηγητών που πηγάει από την άσκηση ελεύθερου επαγγέλματος ή κάθε είδους έργου σύμφωνα με το άρθρο 23. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται η διαδικασία εισπράξεως ή συμψηφισμού του ποσού που περιέρχεται στο Α.Ε.Ι., καθώς και κάθε σχετικό θέμα. Με όμοια απόφαση είναι δυνατό να τροποποιείται το ως άνω ποσοστό.

ζ) Πρόσοδοι από τα περιουσιακά στοιχεία του Ν.Π.Ι.Δ..

η) Κάθε είδους δάνεια.

Άρθρο 60
Γραφείο καινοτομίας και διασύνδεσης

1. Σε κάθε Ν.Π.Ι.Δ. που προβλέπεται στο άρθρο 58 λειτουργεί γραφείο καινοτομίας και διασύνδεσης με σκοπό:

α) να υποστηρίζει και να διευκολύνει την κατοχύρωση των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του ιδρύματος και των μελών της οικείας ακαδημαϊκής κοινότητας,

β) να προωθεί την επικοινωνία και τη συνεργασία των ερευνητών και μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας με παραγωγικούς φορείς για την περαιτέρω αξιοποίηση της έρευνας που παράγεται στο Α.Ε.Ι.,

γ) να παρέχει στους φοιτητές και σε αποφοίτους του ιδρύματος πληροφόρηση για ζητήματα σταδιοδρομίας και υπηρεσίες συμβουλευτικής σταδιοδρομίας υποστηρίζοντάς τους τόσο στη διάγνωση κλίσεων και δεξιοτήτων όσο και σε ζητήματα επιλογής σταδιοδρομίας, περαιτέρω σπουδών και στην εξεύρεση εργασίας,

δ) να οργανώνει την πρακτική άσκηση των φοιτητών,

ε) να οργανώνει σεμινάρια, διαλέξεις, συμβουλευτική, επαφές με μέντορες για τους φοιτητές και αποφοίτους του ιδρύματος σε ζητήματα καινοτομίας και κοινωνικής δράσης και εν γένει να προωθεί καινοτόμες ιδέες φοιτητών που μπορούν να αξιοποιηθούν σε επαγγελματικές ή κοινωνικές δραστηριότητες και

στ) να οργανώνει κάθε είδους δραστηριότητες προώθησης της καινοτομίας και επιχειρηματικότητας μεταξύ των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας, όπως ιδίως διαγωνισμούς καινοτομίας.

2. Για τις ανωτέρω δραστηριότητες μπορεί να λειτουργούν διακριτές μονάδες του γραφείου, όπως Μονάδα Διασύνδεσης, Μονάδα Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας, Μονάδα Πρακτικής άσκησης και Μονάδα Διαμεσολάβησης.

Άρθρο 61
Πρόγραμμα εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση

1. Το πρόγραμμα εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση:

α) καταρτίζεται ανά τετραετία από τον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, ύστερα από δημόσια διαβούλευση και γνώμη της ΑΔΙΠ,

β) περιλαμβάνει, ιδίως, μεσοπρόθεσμους στόχους, κατευθύνσεις, σχέδια επενδύσεων, προγράμματα ή επί μέρους δράσεις της εθνικής πολιτικής για την ανώτατη εκπαίδευση και

γ) δύναται να εξειδικεύεται σε ετήσια βάση και αναφέρεται σε όλες τις δράσεις εφαρμογής της εθνικής πολιτικής για την ανώτατη εκπαίδευση.

Για την κατάρτιση του προγράμματος εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση λαμβάνονται υπόψη οι δράσεις που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της εθνικής και ευρωπαϊκής πολιτικής για την ανώτατη εκπαίδευση και την έρευνα.

2. Το πρόγραμμα εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση υλοποιείται μέσω των Α.Ε.Ι., τα οποία εφαρμόζουν τις σχετικές δράσεις, στο πλαίσιο των συμφωνιών προγραμματικού σχεδιασμού που προβλέπονται στο άρθρο 62.

Άρθρο 62
Συμφωνίες προγραμματικού σχεδιασμού

1. α) Κάθε Α.Ε.Ι. συντάσσει τετραετές ακαδημαϊκό – αναπτυξιακό πρόγραμμα. Το πρόγραμμα αυτό καθορίζει τους στόχους του, την ιδιαίτερη εκπαιδευτική και ερευνητική του φυσιογνωμία, στρατηγική, δομή και λειτουργία στο πλαίσιο της αποστολής των ιδρυμάτων και κινείται εντός των προβλεπόμενων ορίων του Κρατικού Προϋπολογισμού και του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων για την ανώτατη εκπαίδευση.

β) Οι κατευθύνσεις του προγράμματος επί των οποίων βασίζονται οι συμφωνίες προγραμματικού σχεδιασμού καθορίζονται από το Συμβούλιο του ιδρύματος, ύστερα από γνώμη των κοσμητιών των σχολών και της Συγκλήτου. Στη συνέχεια, τα σχέδια των συμφωνιών προγραμματικού σχεδιασμού καταρτίζονται από τον πρύτανη και εγκρίνονται από το Συμβούλιο του ιδρύματος, σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στον Οργανισμό του.

2. Οι συμφωνίες προγραμματικού σχεδιασμού κάθε ιδρύματος καταρτίζονται στο πλαίσιο του στρατηγικού του σχεδιασμού και της εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση και αναφέρονται, ιδίως, στα ακόλουθα θέματα:

α) στην ιδιαίτερη φυσιογνωμία και αποστολή του ιδρύματος, τη θέση του στον ελληνικό, ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο και τους στόχους του ιδρύματος και των σχολών του, με ιεράρχηση και καθορισμό προτεραιοτήτων,

β) στον προσδιορισμό, τον προγραμματισμό και τα μέσα για την ανάπτυξη και υποστήριξη των εκπαιδευτικών και ερευνητικών δραστηριοτήτων και στόχων του ιδρύματος,

γ) στην ανάπτυξη της υποδομής και του εξοπλισμού,

δ) στη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών,

ε) στο συντονισμό των ακαδημαϊκών, εκπαιδευτικών και ερευνητικών δραστηριοτήτων του ιδρύματος με τις αντίστοιχες εξελίξεις σε ιδρύματα της αλλοδαπής και ιδιαίτερα με τις εξελίξεις και τις προοπτικές στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας και

στ) στον καθ' έτος αριθμό εισακτέων σε κάθε σχολή του ιδρύματος.

3. Ως προς το οικονομικό σκέλος, οι συμφωνίες προγραμματικού σχεδιασμού κάθε ιδρύματος εξειδικεύονται:

α) στις λειτουργικές δαπάνες,

β) στις επενδύσεις και

γ) σε όλο το προσωπικό κάθε κατηγορίας.

Οι παραπάνω συμφωνίες εκτελούνται σε ετήσια βάση.

4. Η εισήγηση του ιδρύματος για την προγραμματική συμφωνία υποβάλλεται από τον πρύτανη στην ΑΔΙΠ μέχρι το τέλος Ιανουαρίου του προηγούμενου έτους εκείνου από το οποίο αρχίζει η ισχύς της επόμενης προγραμματικής συμφωνίας. Ύστερα από διαπραγμάτευση της ΑΔΙΠ με το ίδρυμα, κατά την οποία λαμβάνονται υπόψη, ιδίως, το πρόγραμμα εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση και η συμμόρφωση του ιδρύματος προς τα αποτελέσματα της διαδικασίας αξιολόγησης και πιστοποίησης, σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στον παρόντα νόμο, η ΑΔΙΠ εισηγείται το τελικό σχέδιο συμφωνίας προς τον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, η οποία υπογράφεται από τον Υπουργό και τον πρύτανη του οικείου ιδρύματος και δημο-

σιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Τα συμβαλλόμενα μέρη επανεξετάζουν τις συμφωνίες προγραμματικού σχεδιασμού και τις τροποποιούν αναλόγως, για λόγους δημοσίου συμφέροντος.

5. Ο ετήσιος απολογισμός της εκτέλεσης των συμφωνιών προγραμματικού σχεδιασμού καταρτίζεται και εγκρίνεται σύμφωνα με τον Οργανισμό του οικείου ιδρύματος, δημοσιεύεται στο διαδικτυακό του τόπο και υποβάλλεται στον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, το αργότερο μέχρι το τέλος Απριλίου του επόμενου έτους. Η διαδικασία της έγκρισης του απολογισμού από τον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων ολοκληρώνεται εντός τριών μηνών από την υποβολή του. Αν η προθεσμία αυτή παρέλθει άπρακτη, ο απολογισμός θεωρείται εγκεκριμένος.

Άρθρο 63

Κατανομή της δημόσιας χρηματοδότησης στα Α.Ε.Ι.

1. α) Η χρηματοδότηση των Α.Ε.Ι. από τον Κρατικό Προϋπολογισμό, στο πλαίσιο του προγράμματος εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση και των συμφωνιών προγραμματικού σχεδιασμού πολιτείας και ιδρυμάτων, κατανέμεται βάσει αντικειμενικών κριτηρίων και δεικτών.

β) Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση της ΑΔΙΠ και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται τα ανωτέρω κριτήρια και δείκτες και, ιδίως, ο τομέας της ανώτατης εκπαίδευσης που ανήκει το ίδρυμα, το κόστος σπουδών ανά φοιτητή, η διάρκεια των προγραμμάτων σπουδών, ο αριθμός των φοιτητών που εγγράφονται ετησίως στο ίδρυμα, το γνωστικό αντικείμενο των σπουδών, το μέγεθος, η γεωγραφική διασπορά του ιδρύματος και το υπόλοιπο προηγούμενων χρήσεων του. Με την ίδια απόφαση καθορίζονται τα ειδικά κριτήρια και δείκτες για την κατανομή πιστώσεων για την πρόσληψη προσωπικού στα Α.Ε.Ι., όπως, ιδίως, οι αναλογίες διδακτικού, διοικητικού και λοιπού προσωπικού και φοιτητών.

2. α) Πρόσθετη χρηματοδότηση, πέραν αυτής της προηγούμενης παραγράφου, κατανέμεται στα ιδρύματα με βάση τους δείκτες ποιότητας και επιτευγμάτων κάθε ιδρύματος. Οι δείκτες ποιότητας και επιτευγμάτων είναι, ιδίως, οι ακόλουθοι:

αα) Ποιότητα και αποτελεσματικότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, όπως η αριθμητική σχέση αποφοίτων προς εισερχόμενους φοιτητές, η αξιολόγηση του διδακτικού έργου από τους φοιτητές και ο βαθμός της εν γένει ικανοποίησης των φοιτητών, ο αριθμός Κέντρων Αριστείας στην εκπαίδευση και την οργάνωση της μάθησης, ο αριθμός εγγεγραμμένων σε προγράμματα δια βίου μάθησης και η πορεία επαγγελματικής ένταξης των αποφοίτων.

ββ) Ερευνητική αριστεία, όπως ο αριθμός δημοσιεύσεων ανά καθηγητή, ο αριθμός ετεροαναφορών ανά καθηγητή, ο αριθμός ανά καθηγητή απλών συμμετοχών σε διεθνή ανταγωνιστικά προγράμματα έρευνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων διεθνών οργανισμών, ο αριθμός ανά καθηγητή συμμετοχών με συντονιστικό ρόλο σε ανταγωνιστικά προγράμματα έρευνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων διεθνών οργανισμών, ο αριθμός μελών του επιστημονικού προσωπικού που επιτυγχάνουν χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας,

ο αριθμός Κέντρων Αριστείας στην έρευνα και ο αριθμός διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού που κατέχει θέσεις στα κεντρικά όργανα διοίκησης διεθνών ακαδημαϊκών ή ερευνητικών οργανισμών ή διεθνών επιστημονικών εταιρειών.

γγ) Διεθνοποίηση, όπως ο αριθμός αλλοδαπών φοιτητών, ο αριθμός φοιτητών που προσελκύονται στο ίδρυμα μέσω των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ο αριθμός φοιτητών που αποστέλλονται στο εξωτερικό μέσω ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων και ο αριθμός συμφωνιών συνεργασίας με άλλα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης της Ελλάδας ή του εξωτερικού.

β) Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να καθορίζεται το ποσό της πρόσθετης χρηματοδότησης των Α.Ε.Ι., να ορίζεται το χρονοδιάγραμμα και οι προϋποθέσεις κατανομής της, να ομαδοποιούνται οι ως άνω δείκτες και να εξειδικεύεται η βαρύτητά τους.

γ) Κάθε ίδρυμα στο πλαίσιο των συμφωνιών προγραμματικού σχεδιασμού επιλέγει την ομάδα ή τις ομάδες των δεικτών με βάση την οποία επιθυμεί να αξιολογηθεί ως προς τα αποτελέσματα της λειτουργίας του και τα επιτεύγματά του. Ο τρόπος διάθεσης και αξιοποίησης του ποσού της πρόσθετης χρηματοδότησης καθορίζεται από τα όργανα του ιδρύματος, στο πλαίσιο των συμφωνιών προγραμματικού σχεδιασμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι'

ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Άρθρο 64

Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση

1. Η ανεξάρτητη διοικητική αρχή με την επωνυμία «Αρχή Διασφάλισης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση» (Α.ΔΙ.Π.), που έχει συσταθεί με την παράγραφο 1 του άρθρου 10 του ν. 3374/2005 (Α' 189), μετονομάζεται σε «Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση» (ΑΔΙΠ) με διεθνή ονομασία «Hellenic Quality Assurance and Accreditation Agency» (HQA) και διέπεται από τις διατάξεις του παρόντος νόμου.

2. Η Αρχή εδρεύει στην Αθήνα, έχει διοικητική αυτοτέλεια και εποπτεύεται από τον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων για τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεών της.

3. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, κυρώνεται ο Οργανισμός της Αρχής, ο οποίος καταρτίζεται από την ίδια μέσα σε έξι μήνες από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου και ρυθμίζει τα θέματα της εσωτερικής οργάνωσης και λειτουργίας της, καθώς και τα θέματα υπηρεσιακής κατάστασης των μελών και του προσωπικού της.

Άρθρο 65

Αποστολή

1. Αποστολή της Αρχής είναι η διασφάλιση υψηλής ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση. Στο πλαίσιο της α-

ποστολής της, η Αρχή υποστηρίζει την πολιτεία και τα Α.Ε.Ι. στη διαμόρφωση και υλοποίηση της εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση και πιστοποιεί την ποιότητα της λειτουργίας των Α.Ε.Ι..

2. Η Αρχή εγγυάται τη διαφάνεια όλων των δράσεων της στο πλαίσιο της αξιολόγησης και πιστοποίησης της ποιότητας των Α.Ε.Ι..

Άρθρο 66

Αρμοδιότητες πιστοποίησης της ποιότητας

1. Στο πλαίσιο της αποστολής της, η Αρχή ασκεί, ιδίως, τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

α) Πιστοποιεί περιοδικά την ποιότητα:

αα) των εσωτερικών συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας των Α.Ε.Ι. που προβλέπονται στο άρθρο 14 και ββ) των προγραμμάτων σπουδών ανώτατης εκπαίδευσης, στα οποία συμπεριλαμβάνονται και τα προγράμματα σύντομου κύκλου, δια βίου μάθησης, εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, καθώς και συνεργασίας με άλλα εκπαιδευτικά ή ερευνητικά ιδρύματα της ημεδαπής ή της αλλοδαπής.

β) Εισηγείται στον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, καθώς και τα όργανα διοίκησης των Α.Ε.Ι., τρόπους και μέσα για τη συνεχή διασφάλιση υψηλής ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση.

2. Για την επίτευξη της αποστολής της και την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, η Αρχή:

α) διαμορφώνει, οργανώνει, εξειδικεύει, τυποποιεί και δημοσιοποιεί εκ των προτέρων τις σχετικές διαδικασίες, κριτήρια και δείκτες, στο πλαίσιο, ιδίως, των κοινών αρχών και κατευθύνσεων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης,

β) αναπτύσσει ολοκληρωμένο πληροφοριακό σύστημα διαχείρισης και βάση δεδομένων της αξιολόγησης, σε συνεργασία με τις Μονάδες Διασφάλισης της Ποιότητας (ΜΟ.ΔΙ.Π.) των Α.Ε.Ι.,

γ) υποστηρίζει τα Α.Ε.Ι. και τις επί μέρους μονάδες τους στο σχεδιασμό των διαδικασιών διασφάλισης ποιότητας και πιστοποίησης και

δ) διεξάγει μελέτες και έρευνες σχετικές με την αποστολή της ή αναθέτει τη διεξαγωγή τους σε άλλους φορείς.

3. Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της, η Αρχή μπορεί:

α) Να διαφοροποιεί τις διαδικασίες και τα κριτήρια για την πιστοποίηση της ποιότητας των προγραμμάτων σπουδών, που προβλέπονται στα άρθρα 71 και 72, για:

αα) τα ιδρύματα που έχουν λάβει πιστοποίηση των εσωτερικών συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας και τα ιδρύματα που δεν έχουν λάβει ανάλογη πιστοποίηση και

ββ) νέα προγράμματα σπουδών και προγράμματα σπουδών που ήδη λειτουργούν.

β) Να αναβάλλει ή να αναστέλλει την αξιολόγηση και πιστοποίηση ενός προγράμματος σπουδών ή ενός εσωτερικού συστήματος διασφάλισης της ποιότητας, αν το σχετικό αίτημα για αξιολόγηση ή πιστοποίηση δεν συνοδεύεται από το απαιτούμενο υλικό πληροφόρησης και την απαραίτητη τεκμηρίωση.

γ) Να ορίζει ως γλώσσα για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων της και άλλη, πλην της ελληνικής.

4. Η πιστοποίηση είναι διαδικασία εξωτερικής αξιολόγησης με βάση συγκεκριμένα, προκαθορισμένα, διεθνώς

αποδεκτά και εκ των προτέρων δημοσιοποιημένα ποσοτικά και ποιοτικά κριτήρια και δείκτες. Σκοπός της πιστοποίησης είναι η εξωτερική διασφάλιση της ποιότητας της ανώτατης εκπαίδευσης, καθώς και η αποτελεσματικότητά και διαφάνεια της συνολικής λειτουργίας των Α.Ε.Ι..

Άρθρο 67

Συμβούλιο της Αρχής

1. Το ανώτατο διοικητικό όργανο της Αρχής είναι το Συμβούλιο. Το Συμβούλιο της Αρχής συγκροτείται από δεκαπέντε μέλη, τα οποία ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Τα μέλη του Συμβουλίου απολαμβάνουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας.

2. Το Συμβούλιο της Αρχής αποτελείται από τα ακόλουθα μέλη:

α) Τον πρόεδρο, ο οποίος είναι επιστήμονας με υψηλού επιπέδου, διεθνώς αναγνωρισμένο επιστημονικό έργο και αποδεδειγμένη διεθνή ακαδημαϊκή εμπειρία, κατά προτίμηση και με εμπειρία σε θέματα διοίκησης και διασφάλισης της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση, και ορίζεται από τον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, ύστερα από γνώμη της αρμόδιας κατά τον κανονισμό της Βουλής επιτροπής.

β) Έξι εν ενεργεία καθηγητές πρώτης βαθμίδας των Πανεπιστημίων με αντίστοιχη εξειδίκευση στους επιστημονικούς κλάδους:

αα) των ανθρωπιστικών επιστημών ή καλών τεχνών, ββ) των νομικών, πολιτικών ή κοινωνικών επιστημών, γγ) των επιστημών υγείας ή βιολογίας, δδ) των οικονομικών επιστημών ή διοίκησης επιχειρήσεων,

εε) των μηχανικών ή γεωτεχνικών επιστημών και σστ) των θετικών επιστημών ή της πληροφορικής.

γ) Τέσσερις εν ενεργεία καθηγητές πρώτης βαθμίδας των Τ.Ε.Ι. με αντίστοιχη εξειδίκευση στους κλάδους:

αα) της διοίκησης ή οικονομίας, ββ) των επαγγελματιών υγείας ή πρόνοιας, γγ) των τεχνολογικών επιστημών μηχανικών και δδ) των τεχνολογικών ή γεωτεχνικών επιστημών ή τροφίμων.

δ) Έναν εκπρόσωπο των προπτυχιακών φοιτητών που έχει συμμετάσχει σε συλλογικό όργανο διασφάλισης της ποιότητας του ιδρύματός του, ο οποίος προτείνεται από την Εθνική Φοιτητική Ένωση Ελλάδας (Ε.Φ.Ε.Ε.).

ε) Έναν εκπρόσωπο των προπτυχιακών σπουδαστών που έχει συμμετάσχει σε συλλογικό όργανο διασφάλισης της ποιότητας του ιδρύματός του, ο οποίος προτείνεται από την Εθνική Σπουδαστική Ένωση Ελλάδας (Ε.Σ.Ε.Ε.).

στ) Έναν εν ενεργεία ερευνητή πρώτης βαθμίδας μη ακαδημαϊκών ερευνητικών ιδρυμάτων που εποπτεύονται από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας.

ζ) Έναν κοινό εκπρόσωπο του Τεχνικού, του Γεωτεχνικού και του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας, που προτείνεται από κοινού από τα επιμελητήρια αυτά.

Τα μέλη του Συμβουλίου των περιπτώσεων β', γ' και στ' είναι επιστήμονες με υψηλού επιπέδου, διεθνώς αναγνωρισμένο επιστημονικό έργο. Ένα από τα μέλη των περιπτώσεων β' και γ' μπορεί να είναι καθηγητής Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής.

3. α) Οι θέσεις των μελών του Συμβουλίου της Αρχής των περιπτώσεων β', γ' και στ' της προηγούμενης παραγράφου προκηρύσσονται δημόσια, με απόφαση του προέδρου της.

β) Η αξιολόγηση των υποψηφίων ανατίθεται από τον πρόεδρο, ύστερα από σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου της Αρχής, σε τριμελείς επιτροπές που συγκροτούνται για κάθε υποπερίπτωση των περιπτώσεων β' και γ' και για την περίπτωση στ' της παραγράφου 2. Οι επιτροπές αποτελούνται από καθηγητές πρώτης βαθμίδας Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή της αλλοδαπής, αντίστοιχης εξειδίκευσης, και συντάσσουν αξιολογικό πίνακα κατάταξης των υποψηφίων που διαθέτουν τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα, με βάση το επιστημονικό, ερευνητικό και εκπαιδευτικό τους έργο. Για την κατάταξη συνεκτιμώνται η εμπειρία σε θέματα διασφάλισης και πιστοποίησης της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση, η οποία προκύπτει από τη συμμετοχή σε συλλογικά όργανα διασφάλισης της ποιότητας Α.Ε.Ι. και το σχετικό επιστημονικό και ερευνητικό έργο, και η διοικητική εμπειρία, ιδίως σε Α.Ε.Ι..

γ) Ο πρόεδρος της Αρχής κοινοποιεί τους αξιολογικούς πίνακες κατάταξης των υποψηφίων: αα) στους πρυτάνεις όλων των Πανεπιστημίων για τους υποψηφίους της περίπτωσης β' της παραγράφου 2, ββ) στους προέδρους όλων των Τ.Ε.Ι. για τους υποψηφίους της περίπτωσης γ' της παραγράφου 2 και γγ) στη σύνοδο των διευθυντών των ερευνητικών κέντρων που εποπτεύονται από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας για τους υποψηφίους της περίπτωσης στ' της ίδιας παραγράφου. Αν για συγκεκριμένη υποψηφιότητα εκφράσουν αντιρρήσεις τα τρία τέταρτα των πρυτάνεων ή των προέδρων των Τ.Ε.Ι. ή των μελών της συνόδου των διευθυντών των ερευνητικών κέντρων, αντίστοιχα, ο υποψήφιος διαγράφεται από τον οικείο πίνακα κατάταξης.

δ) Το Συμβούλιο της Αρχής συγκροτείται από τον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, ύστερα από πρόταση του προέδρου της Αρχής για τα μέλη των περιπτώσεων β', γ' και στ' της παραγράφου 2, που διατυπώνεται σύμφωνα με την κατά τα ανωτέρω αξιολογική κατάταξη. Για τη συγκρότηση του Συμβουλίου εφαρμόζεται η παράγραφος 2 του άρθρου 13.

4. Το Συμβούλιο της Αρχής, ύστερα από τη συγκρότησή του σε σώμα, εκλέγει μεταξύ των μελών του δύο αντιπροέδρους, τον πρώτο με αρμοδιότητα σε θέματα πιστοποίησης ποιότητας και τον δεύτερο με αρμοδιότητα σε θέματα χρηματοδότησης. Ο αντιπρόεδρος για την πιστοποίηση ποιότητας συνεπικουρεί τον πρόεδρο της Αρχής στα θέματα που αφορούν τη διασφάλιση και πιστοποίηση της ποιότητας της ανώτατης εκπαίδευσης. Ο αντιπρόεδρος για τη χρηματοδότηση συνεπικουρεί τον πρόεδρο στα θέματα που αφορούν τη χρηματοδότηση των Α.Ε.Ι..

5. Η θητεία του προέδρου είναι τετραετής, ενώ η θητεία των μελών του Συμβουλίου είναι εξαετής. Δεν επιτρέπεται ο διορισμός των μελών για περισσότερες από δύο θητείες, διαδοχικές ή μη. Οι εκπρόσωποι των φοιτητών και σπουδαστών πρέπει να διανύουν τα δύο τελευταία έτη του ενδεικτικού προγράμματος σπουδών τους και διορίζονται για μία μόνο ετήσια θητεία.

6. Σε περίπτωση έλλειψης, παραίτησης ή έκπτωσης μέλους του Συμβουλίου της Αρχής διορίζεται νέο μέλος για νέα θητεία. Η θητεία του προέδρου και των λοιπών μελών του Συμβουλίου παρατείνεται αυτοδικαίως μέχρι τον ορισμό νέων, με τη διαδικασία των προηγούμενων

παραγράφων και πάντως όχι για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών από τη λήξη της θητείας τους.

7. Τα μέλη του Συμβουλίου που είναι καθηγητές Α.Ε.Ι. δεν μπορούν να κατέχουν θέσεις διοίκησης στα ιδρύματά τους. Ο Οργανισμός της Αρχής καθορίζει τις λεπτομερείς προϋποθέσεις και τους περιορισμούς για την αμερόληπτη άσκηση των καθηκόντων των μελών του Συμβουλίου της Αρχής.

8. Ο πρόεδρος και τα λοιπά μέλη του Συμβουλίου της Αρχής λαμβάνουν αποζημίωση για τη συμμετοχή τους στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου. Το ύψος της αποζημίωσης ανά συνεδρίαση καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

9. Οι δαπάνες και η αποζημίωση μετακίνησης των μελών του Συμβουλίου της Αρχής για την άσκηση των καθηκόντων τους καλύπτονται από την Αρχή.

10. Δεν μπορεί να οριστεί μέλος του Συμβουλίου όποιος έχει κώλυμα διορισμού δημοσίου υπαλλήλου, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 8 του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ.. Από την ιδιότητα του μέλους του Διοικητικού Συμβουλίου εκπίπτει εκείνος στο πρόσωπο του οποίου συντρέχουν οι προϋποθέσεις έκπτωσης δημοσίου υπαλλήλου, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 149 του ίδιου Κώδικα. Η πειθαρχική ευθύνη των μελών του Συμβουλίου υπό την ιδιότητά τους αυτή ρυθμίζεται από τον Οργανισμό της Αρχής.

11. Οι αποφάσεις της Αρχής κοινοποιούνται στον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. Έως τα τέλη Μαΐου κάθε έτους συντάσσεται για το προηγούμενο έτος από την Αρχή έκθεση ποιότητας της ανώτατης εκπαίδευσης, η οποία υποβάλλεται στον Πρόεδρο της Βουλής και τον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων.

Άρθρο 68

Αρμοδιότητες του προέδρου και του Συμβουλίου

1. Ο πρόεδρος της Αρχής έχει τη γενική ευθύνη για την επίτευξη των στόχων και της αποστολής της Αρχής και ασκεί, ιδίως, τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

- α) εκπροσωπεί την Αρχή δικαστικώς και εξωδικώς,
- β) συγκαλεί το Συμβούλιο και προεδρεύει στις συνεδριάσεις του,
- γ) καταρτίζει την ημερήσια διάταξη, ύστερα από εισήγηση του γενικού διευθυντή,
- δ) παρακολουθεί την πορεία εκτέλεσης των αποφάσεων του Συμβουλίου και του συνολικού έργου της Αρχής,
- ε) έχει την ευθύνη των διαδικασιών για την ανάδειξη των μελών του Συμβουλίου των περιπτώσεων β', γ' και στ' της παραγράφου 2 του προηγούμενου άρθρου και
- στ) διορίζει τον γενικό διευθυντή και το λοιπό προσωπικό της Αρχής.

Αν ο πρόεδρος απουσιάζει, ελλείπει ή κωλύεται, αναπληρώνεται από τον αντιπρόεδρο που ορίζεται με απόφασή του. Σε περίπτωση έλλειψης, η αναπλήρωση διαρκεί έως τον ορισμό νέου προέδρου.

2. Το Συμβούλιο είναι υπεύθυνο για το συντονισμό όλων των δράσεων της Αρχής που είναι αναγκαίες για την επίτευξη των στόχων και της αποστολής της. Ορίζει το πλαίσιο, τους στόχους, τα κριτήρια, τις διαδικασίες και τις μεθόδους διεκπεραίωσης των αρμοδιοτήτων των

υπηρεσιών διοικητικής και επιστημονικής υποστήριξης της Αρχής.

Τα μέλη των περιπτώσεων β', γ' και στ' της παραγράφου 2 του προηγούμενου άρθρου μπορεί να αναλαμβάνουν και συγκεκριμένες αρμοδιότητες που τους ανατίθενται με απόφαση του Συμβουλίου, ύστερα από εισήγηση του προέδρου της Αρχής, και, ιδίως, την υποστήριξη των διαδικασιών συγκρότησης του Μητρώου Ανεξάρτητων Εμπειρογνομόνων και τη συγκρότηση των επιτροπών πιστοποίησης με επιστήμονες διεθνώς αναγνωρισμένους για το επιστημονικό τους έργο.

3. Η Αρχή συνεργάζεται ή συμμετέχει ως μέλος σε διεθνή δίκτυα, φορείς ή οργανισμούς που αναπτύσσουν δραστηριότητες συναφείς με την αποστολή της.

Άρθρο 69

Επιστημονική και διοικητική υπηρεσία

1. Για τη λειτουργία της η Αρχή υποστηρίζεται από διοικητική και επιστημονική υπηρεσία, στις οποίες προΐσταται ο γενικός διευθυντής.

2. Ο γενικός διευθυντής της Αρχής διορίζεται με απόφαση του προέδρου της Αρχής, ύστερα από δημόσια προκήρυξη της θέσης και αξιολόγηση των υποψηφίων από τριμελή επιτροπή που ορίζει το Συμβούλιο μεταξύ των μελών του, μετά από εισήγηση του προέδρου.

3. Υποψήφιος για τη θέση του γενικού διευθυντή μπορεί να είναι κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών με αποδεδειγμένη γνώση και εμπειρία σε θέματα ανώτατης εκπαίδευσης. Πρόσθετα και ειδικότερα προσόντα, καθώς και η διαδικασία και τα κριτήρια επιλογής ορίζονται στον Οργανισμό της Αρχής. Αν στη θέση του γενικού διευθυντή διοριστεί καθηγητής Α.Ε.Ι., υπάγεται στην κατηγορία της μερικής απασχόλησης στο οικείο ίδρυμα.

4. Ο γενικός διευθυντής έχει την ευθύνη της διοίκησης και λειτουργίας της Αρχής και ασκεί, ιδίως, τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

α) συντονίζει και κατευθύνει την επιστημονική και τη διοικητική υπηρεσία και τις μονάδες τους,

β) εισηγείται στον πρόεδρο τη σύγκληση του Συμβουλίου και την ημερήσια διάταξη και συμμετέχει στις συνεδριάσεις χωρίς δικαίωμα ψήφου,

γ) είναι υπεύθυνος για την υλοποίηση των αποφάσεων, κατευθύνσεων και οποιωνδήποτε άλλων πράξεων της Αρχής,

δ) είναι διοικητικός και πειθαρχικός προϊστάμενος του ειδικού επιστημονικού και του διοικητικού προσωπικού,

ε) μπορεί να μεταβιβάζει το δικαίωμα υπογραφής και να εξουσιοδοτεί μέλη του προσωπικού της Αρχής να υπογράφουν έγγραφα ή άλλες πράξεις «με εντολή γενικού διευθυντή»,

στ) είναι διατάκτης των δαπανών της Αρχής και

ζ) εκπροσωπεί την Αρχή δικαστικώς και εξωδίκως σε περίπτωση κωλύματος ή απουσίας του προέδρου.

Πρόσθετες και ειδικότερες αρμοδιότητες μπορεί να ορίζονται στον Οργανισμό της Αρχής.

5. Η διοικητική υπηρεσία της Αρχής διαρθρώνεται στις ακόλουθες υπηρεσιακές μονάδες:

α) Διεύθυνση Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας,

β) Διεύθυνση Συμφωνιών Προγραμματικού Σχεδιασμού και Χρηματοδότησης,

γ) Διεύθυνση Πληροφοριακών Συστημάτων και Τεκμηρίωσης και

δ) Διεύθυνση Διοικητικής Υποστήριξης.

Οι αρμοδιότητες των διευθύνσεων, η περαιτέρω διάρθρωσή τους σε τμήματα και οι κατηγορίες και οι κλάδοι ή οι ειδικότητες των προϊσταμένων τους καθορίζονται στον Οργανισμό της Αρχής.

6. Την επιστημονική υπηρεσία της Αρχής αποτελεί το Κέντρο Μελετών και Ερευνών, το οποίο λειτουργεί σε επίπεδο διεύθυνσης.

Το Κέντρο Μελετών και Ερευνών συγκεντρώνει στοιχεία, τηρεί βάσεις δεδομένων, διεξάγει έρευνες, εκπονεί μελέτες, δημοσιεύει εκθέσεις και οργανώνει επιστημονικές ημερίδες και διεθνή συνέδρια για θέματα σχετικά με την αποστολή της Αρχής.

Οι δραστηριότητες του Κέντρου ορίζονται με απόφαση του Συμβουλίου της Αρχής, ύστερα από εισήγηση του διευθυντή του Κέντρου, η οποία διατυπώνεται σε συνεργασία με τον γενικό διευθυντή της Αρχής.

Το Κέντρο Μελετών και Ερευνών συντάσσει και υποβάλλει προς έγκριση στο Συμβούλιο της Αρχής την ετήσια έκθεση για την ανώτατη εκπαίδευση που υποβάλλεται στον Πρόεδρο της Βουλής και τον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, σύμφωνα με την παράγραφο 11 του άρθρου 67.

7. Το Κέντρο διευθύνεται από Διευθυντή Ερευνών και Μελετών, ο οποίος είναι κάτοχος διδακτορικού διπλώματος με ειδίκευση σε θέματα ανώτατης εκπαίδευσης. Για την επιστημονική υποστήριξη των δραστηριοτήτων του Κέντρου, το Συμβούλιο της Αρχής, με απόφασή του που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να συστήσει Επιστημονικό Συμβούλιο το οποίο συγκροτείται από καθηγητές Α.Ε.Ι. με εξειδίκευση ή εμπειρία σε θέματα ανώτατης εκπαίδευσης. Με την ίδια απόφαση καθορίζονται τα θέματα συγκρότησης και λειτουργίας του, η θητεία των μελών του και κάθε σχετικό θέμα. Οι δαπάνες μετακίνησης των μελών του Επιστημονικού Συμβουλίου καλύπτονται από την ΑΔΙΠ.

Οι αρμοδιότητες του Κέντρου και τα θέματα λειτουργίας του εξειδικεύονται στον Οργανισμό της Αρχής.

8. Για τη διοικητική και επιστημονική υποστήριξη της Αρχής συνιστώνται 25 θέσεις ειδικού επιστημονικού προσωπικού και 20 θέσεις μόνιμου διοικητικού προσωπικού. Οι κατηγορίες και οι κλάδοι ή οι ειδικότητες του προσωπικού, τα ειδικά προσόντα διορισμού ή πρόσληψής του, η συγκρότηση υπηρεσιακού και πειθαρχικού συμβουλίου που επιλαμβάνεται των θεμάτων υπηρεσιακής κατάστασης και πειθαρχικού ελέγχου του προσωπικού και κάθε σχετικό θέμα ρυθμίζονται στον Οργανισμό της Αρχής.

9. Οι θέσεις του διοικητικού και του ειδικού επιστημονικού προσωπικού μπορεί να πληρώνονται με μετατάξεις ή οι σχετικές υπηρεσιακές ανάγκες να καλύπτονται με αποσπάσεις μόνιμου προσωπικού ή με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου ή εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας ή της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, σύμφωνα με τις ισχύουσες για κάθε περίπτωση διατάξεις.

10. Το ειδικό επιστημονικό προσωπικό προσλαμβάνεται με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου. Για τα προσόντα του προσωπικού αυτού εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 2 του π.δ. 50/2001 (Α' 39). Η κατοχή διδακτορικού διπλώματος ή η εξειδίκευση σε θέματα οργάνωσης της ανώτατης εκπαίδευσης ή εκπαιδευτικής πολιτικής συνεκτιμώνται κατά την επιλογή τους. Οι διαδικασίες πλήρωσης των θέσεων αυτών καθορίζονται από τον Οργανισμό της Αρχής, σύμφωνα με τις

διατάξεις του άρθρου 19 του ν. 2190/1994.

11. Οι αποδοχές του προσωπικού της Αρχής καθορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3205/2003, όπως εκάστοτε ισχύει. Στο προσωπικό καταβάλλεται επίσης ειδική πρόσθετη αμοιβή, το ύψος και οι προϋποθέσεις καταβολής της οποίας καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

12. Με απόφαση του Συμβουλίου, το ειδικό επιστημονικό προσωπικό της Αρχής μπορεί να λαμβάνει εκπαιδευτική ή επιμορφωτική άδεια με τους όρους και τις προϋποθέσεις που καθορίζει ο Οργανισμός της Αρχής.

13. Για την επιστημονική υποστήριξη των δραστηριοτήτων της η Αρχή, με απόφαση του Συμβουλίου της, μπορεί να προσκαλεί και να συνεργάζεται με καθηγητές των Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή της αλλοδαπής, οι οποίοι διαθέτουν εξειδικεύσεις και εμπειρία σχετικές με τη δραστηριότητα και την αποστολή της Αρχής. Για την απασχόληση καθηγητή Α.Ε.Ι. της ημεδαπής στο πλαίσιο της ανωτέρω συνεργασίας γίνεται ανάθεση καθηκόντων από το Συμβούλιο της Αρχής, ύστερα από σύμφωνη γνώμη της οικείας κοσμητείας. Η κοσμητεία μπορεί στην περίπτωση αυτή να απαλλάσσει πλήρως ή μερικά τον καθηγητή από τα καθήκοντά του στη σχολή.

Για τον ίδιο σκοπό, η Αρχή μπορεί να προσκαλεί επιστήμονες από αντίστοιχες αρχές και υπηρεσίες αξιολόγησης, πιστοποίησης της ποιότητας και χρηματοδότησης της ανώτατης εκπαίδευσης άλλων ευρωπαϊκών χωρών.

Μπορεί επίσης να χορηγεί στα μέλη του ειδικού επιστημονικού προσωπικού ειδική άδεια για την απασχόλησή τους σε αντίστοιχες αρχές και υπηρεσίες άλλων χωρών, για χρονικό διάστημα όχι μεγαλύτερο από τρεις μήνες, με σκοπό τη συνεχή ενημέρωση και κατάρτιση στο αντικείμενό τους.

Η Αρχή μπορεί να καταβάλει στις περιπτώσεις της παραγράφου αυτής ειδική πρόσθετη αμοιβή, ημερήσια αποζημίωση και τα έξοδα μετακίνησης και διαμονής. Το ύψος και οι προϋποθέσεις τους καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

14. Στην Αρχή λειτουργεί το Δικαστικό Γραφείο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους που έχει συσταθεί με το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 12 του ν. 3374/2005.

Άρθρο 70 **Πιστοποίηση της ποιότητας**

1. Η Αρχή συγκροτεί επιτροπή πιστοποίησης για την αξιολόγηση ενός προγράμματος σπουδών ή του εσωτερικού συστήματος διασφάλισης της ποιότητας ενός ιδρύματος.

2. Η επιτροπή πιστοποίησης αποτελείται από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες που προέρχονται από το Μητρώο Ανεξάρτητων Εμπειρογνομόνων, το οποίο έχει καταρτιστεί σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 8 του ν. 3374/2005. Το μητρώο τηρείται και ενημερώνεται από την Αρχή, η οποία για το σκοπό αυτόν λαμβάνει υπόψη εισηγήσεις των Α.Ε.Ι. και άλλων σχετικών με το αντικείμενο της Αρχής φορέων. Η διαδικασία τήρησης και ανανέωσης του μητρώου καθορίζεται με απόφαση της

Αρχής, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Στο μητρώο υποχρεωτικά περιλαμβάνονται και Έλληνες ή αλλοδαποί αναγνωρισμένου κύρους εμπειρογνώμονες ή ειδικοί που διδάσκουν σε ομοταγή Α.Ε.Ι. της αλλοδαπής ή ερευνητές σε αντίστοιχα ανώτατα εκπαιδευτικά και ερευνητικά ιδρύματα της αλλοδαπής, κατά προτίμηση με πείρα σε θέματα αξιολόγησης ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης. Μέλη του Συμβουλίου της Αρχής, καθώς επίσης και το ειδικό επιστημονικό προσωπικό που απασχολείται σε αυτή με οποιαδήποτε σχέση, δεν μπορούν να περιλαμβάνονται στο μητρώο. Στην περίπτωση πιστοποίησης της ποιότητας προγράμματος σπουδών που οδηγεί στην άσκηση νομοθετικώς ρυθμιζόμενων επαγγελματικών σύμφωνα με την περίπτωση α' της παρ. 1 του άρθρου 3 του π.δ. 38/2010 (Α' 78), ένα μέλος της επιτροπής πιστοποίησης προέρχεται υποχρεωτικά από την αντίστοιχη επαγγελματική ένωση ή επιμελητήριο το οποίο και ορίζει το μέλος αυτό.

3. Η επιτροπή πιστοποίησης αξιολογεί την ποιότητα του προγράμματος σπουδών ή του εσωτερικού συστήματος διασφάλισης της ποιότητας του ιδρύματος, με βάση τα προκαθορισμένα κριτήρια, μελετά το υλικό και τα στοιχεία που θέτει υπόψη της η Αρχή και επισκέπτεται, όταν απαιτείται, την αντίστοιχη μονάδα ή ίδρυμα. Η ίδια επιτροπή πιστοποίησης μπορεί: α) να αξιολογεί περισσότερα από ένα προγράμματα σπουδών, ιδίως αν η ολοκλήρωση του ενός είναι προϋπόθεση για την εισαγωγή στο άλλο και β) να αξιολογεί συναφή προγράμματα σπουδών ή τα εσωτερικά συστήματα διασφάλισης της ποιότητας διαφορετικών ιδρυμάτων.

4. Η επιτροπή πιστοποίησης συντάσσει έκθεση πιστοποίησης, η οποία υποβάλλεται στο Συμβούλιο της Αρχής, προκειμένου να εκδοθεί και να δημοσιοποιηθεί η απόφαση πιστοποίησης σύμφωνα με το επόμενο άρθρο.

5. Στα μέλη των επιτροπών πιστοποίησης καταβάλλεται ημερήσια αμοιβή για το έργο τους, για το ύψος της οποίας δεν εφαρμόζονται οι περιορισμοί του άρθρου 17 του ν. 3205/2003, όπως εκάστοτε ισχύει. Οι δαπάνες μετακίνησης και διαμονής των μελών αυτών για την εκτέλεση των καθηκόντων τους (αντίτιμο εισιτηρίων συγκοινωνιακών μέσων ή δαπάνη χρήσης ιδιόκτητου ή μισθωμένου μεταφορικού μέσου και έξοδα διανυκτέρευσης) καλύπτονται από την Αρχή. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται η ημερήσια αμοιβή των μελών των επιτροπών πιστοποίησης, το ποσό των δαπανών μετακίνησης και διανυκτέρευσης, η διαδικασία κάλυψής τους, τα αναγκαία δικαιολογητικά και κάθε σχετικό θέμα.

Άρθρο 71 **Αποφάσεις πιστοποίησης**

1. Με απόφαση του Συμβουλίου της Αρχής πιστοποιούνται τα προγράμματα σπουδών και τα εσωτερικά συστήματα διασφάλισης της ποιότητας των ιδρυμάτων, με βάση τις εκθέσεις των επιτροπών πιστοποίησης. Η απόφαση του Συμβουλίου της Αρχής μπορεί να είναι θετική, θετική υπό όρους ή αρνητική.

2. Η διάρκεια ισχύος της απόφασης πιστοποίησης ορίζεται ανά πρόγραμμα ή εσωτερικό σύστημα διασφάλισης από την Αρχή και δεν μπορεί να υπερβαίνει τα οκτώ έτη. Δεν απαιτείται πιστοποίηση αναθεωρήσεων επί μέρους

πτυχών των προγραμμάτων και των εσωτερικών συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας. Κατά τη διάρκεια της ισχύος της θετικής απόφασης πιστοποίησης, το Συμβούλιο της Αρχής, αυτεπαγγέλτως ή ύστερα από σχετικό ερώτημα του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, μπορεί να εξετάζει αν τα κριτήρια πιστοποίησης εξακολουθούν να ικανοποιούνται. Αν τα κριτήρια πιστοποίησης δεν ικανοποιούνται, το Συμβούλιο της Αρχής ανακαλεί την απόφαση πιστοποίησης και ενημερώνει αμελλητί το οικείο Α.Ε.Ι. και τον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων.

3. Ο πρύτανης οφείλει να ενημερώνει την Αρχή αν τα κριτήρια πιστοποίησης έχουν παύσει να ικανοποιούνται ή αν έχει τέτοια αμφιβολία.

4. Στη θετική υπό όρους απόφαση αναφέρονται τα κριτήρια που δεν ικανοποιούνται και τίθεται συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα για τη συμμόρφωση στα κριτήρια αυτά και την επανεξέταση της απόφασης. Το Συμβούλιο, ύστερα από την υποβολή συμπληρωματικής έκθεσης πιστοποίησης σχετικά με τη συμμόρφωση ή μη στα ανωτέρω κριτήρια, εκδίδει νέα απόφαση.

5. Αν εκδοθεί αρνητική απόφαση πιστοποίησης, ο Υπουργός Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων μπορεί, με απόφασή του, να περιορίσει τη χρηματοδότηση του ιδρύματος και την εισαγωγή νέων φοιτητών στο πρόγραμμα σπουδών ή το ίδρυμα, ανάλογα με το αντικείμενο της πιστοποίησης (πρόγραμμα σπουδών ή εσωτερικό σύστημα διασφάλισης της ποιότητας του ιδρύματος). Με την ίδια απόφαση παρέχεται στους φοιτητές των προγραμμάτων σπουδών ή των ιδρυμάτων αυτών η δυνατότητα συνέχισης των σπουδών τους σε άλλο πιστοποιημένο πρόγραμμα σπουδών ή ίδρυμα, αντίστοιχα, και ρυθμίζονται τα σχετικά θέματα.

6. Οι εκθέσεις πιστοποίησης των επιτροπών πιστοποίησης και οι αποφάσεις πιστοποίησης του Συμβουλίου της Αρχής κοινοποιούνται στο ίδρυμα και τον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και δημοσιοποιούνται στην ιστοσελίδα της Αρχής. Το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων τηρεί μητρώο των πιστοποιημένων προγραμμάτων σπουδών και των ιδρυμάτων με πιστοποιημένο εσωτερικό σύστημα διασφάλισης της ποιότητας.

7. Η κατά τις διατάξεις του παρόντος νόμου πιστοποίηση της ποιότητας για συγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδών ή εσωτερικό σύστημα διασφάλισης της ποιότητας Α.Ε.Ι. μπορεί να υποκαθίσταται από πιστοποίηση από διαπιστευμένο φορέα πιστοποίησης ανώτατης εκπαίδευσης της αλλοδαπής, που ορίζεται με απόφαση του Συμβουλίου της Αρχής. Το Συμβούλιο της Αρχής διαπιστεύει αλλοδαπούς φορείς πιστοποίησης που είναι διεθνώς αναγνωρισμένοι και εφαρμόζουν κριτήρια τα οποία ανταποκρίνονται στα κριτήρια της Αρχής.

Άρθρο 72 **Κριτήρια πιστοποίησης**

1. Στα γενικά κριτήρια πιστοποίησης των προγραμμάτων σπουδών περιλαμβάνονται, ιδίως, τα εξής:

α) η ακαδημαϊκή φυσιογνωμία και ο προσανατολισμός του προγράμματος σπουδών,

β) τα μαθησιακά αποτελέσματα και τα επιδιωκόμενα προσόντα σύμφωνα με το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων Ανώτατης Εκπαίδευσης που προβλέπεται στην περίπτωση δ' της παραγράφου 4 του άρθρου 16 του ν. 3879/2010,

όπως προστίθεται με το άρθρο 46 του παρόντος νόμου, γ) η δομή και η οργάνωση του προγράμματος σπουδών,

δ) η ποιότητα και αποτελεσματικότητα του διδακτικού έργου, όπως τεκμηριώνεται ιδίως από την αξιολογήση από τους φοιτητές,

ε) η καταλληλότητα των προσόντων του διδακτικού προσωπικού,

στ) η ποιότητα του ερευνητικού έργου της ακαδημαϊκής μονάδας,

ζ) ο βαθμός σύνδεσης της διδασκαλίας με την έρευνα,

η) η ζήτηση στην αγορά εργασίας των αποκτώμενων προσόντων και

θ) η ποιότητα των υποστηρικτικών υπηρεσιών, όπως οι διοικητικές υπηρεσίες, οι βιβλιοθήκες και οι υπηρεσίες φοιτητικής μέριμνας.

2. Στα γενικά κριτήρια για την πιστοποίηση των εσωτερικών συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας των Α.Ε.Ι. περιλαμβάνονται, ιδίως, τα εξής:

α) η θέσπιση σαφών και καθορισμένων στόχων για τη διασφάλιση και τη συνεχή βελτίωση της ποιότητας των προγραμμάτων σπουδών και των υποστηρικτικών υπηρεσιών του ιδρύματος,

β) η διαδικασία σχεδιασμού πολιτικής, η αποτελεσματική οργάνωση και η διαδικασία λήψης αποφάσεων για τη συνεχή βελτίωση της ποιότητας,

γ) η διαδικασία εφαρμογής της πολιτικής για τη συνεχή βελτίωση της ποιότητας και

δ) η τεκμηριωμένη βελτίωση της ποιότητας.

3. Με απόφαση του Συμβουλίου της Αρχής, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, διαμορφώνονται πρόσθετα κριτήρια για τα προγράμματα σπουδών που οδηγούν στην άσκηση νομοθετικώς ρυθμιζόμενων επαγγελματιών σύμφωνα με την περίπτωση α' της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του π.δ. 38/2010 (Α' 78), ώστε να διασφαλίζεται ότι τα συγκεκριμένα προγράμματα σπουδών ανταποκρίνονται αποτελεσματικά στις εκπαιδευτικές και θεσμικές απαιτήσεις των οικείων επαγγελματικών κλάδων. Για το σκοπό αυτόν, η Αρχή συνεργάζεται με τις αντίστοιχες επαγγελματικές ενώσεις και επιμελητήρια.

4. Τα κριτήρια των προηγούμενων παραγράφων συμπληρώνονται, εξειδικεύονται και αναθεωρούνται με απόφαση του Συμβουλίου της Αρχής, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, με βάση τη γνώση και εμπειρία από την εφαρμογή των διαδικασιών πιστοποίησης και τις αντίστοιχες διεθνείς εξελίξεις. Κατά την εξειδίκευση των κριτηρίων λαμβάνεται, επίσης, υπόψη η διακριτή φυσιογνωμία και αποστολή των πανεπιστημίων και των Τ.Ε.Ι., καθώς και κάθε σχολής.

Άρθρο 73

Αρμοδιότητες για την υλοποίηση της εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση και τη χρηματοδότηση των Α.Ε.Ι.

1. Η Αρχή, στο πλαίσιο της αποστολής της για τη διασφάλιση υψηλής ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση:

α) γνωμοδοτεί για το πρόγραμμα εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση που προβλέπεται στο άρθρο 61,

β) υποστηρίζει την υλοποίηση του προγράμματος εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση και τη χρηματοδότηση των Α.Ε.Ι.,

γ) εγγυάται τη διαφάνεια των κριτηρίων χρηματοδότησης των Α.Ε.Ι. και

δ) εισηγείται στον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, καθώς και στα όργανα διοίκησης των Α.Ε.Ι., τρόπους και μέσα για τη συνεχή διασφάλιση υψηλής ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση.

2. Ειδικότερα, η Αρχή, στο πλαίσιο υλοποίησης των στόχων και των κατευθύνσεων του προγράμματος εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση:

α) διαπραγματεύεται τις συμφωνίες προγραμματικού σχεδιασμού με τα επί μέρους ιδρύματα,

β) εισηγείται στον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων τις συμφωνίες προγραμματικού σχεδιασμού των Α.Ε.Ι. και την κατανομή της Δημόσιας χρηματοδότησης σε αυτά και

γ) παρακολουθεί σε ετήσια βάση και αξιολογεί την πορεία εκτέλεσης των συμφωνιών προγραμματικού σχεδιασμού κάθε ιδρύματος και εισηγείται για την τροποποίησή τους στον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων.

3. Για την εκπλήρωση των ανωτέρω η Αρχή:

α) επεξεργάζεται και δημοσιοποιεί κριτήρια, δείκτες και πρότυπα κοστολόγησης των υπηρεσιών που παρέχονται από τα Α.Ε.Ι., με βάση και τις διεθνείς πρακτικές και ιδίως του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης,

β) συλλέγει από τα επί μέρους ιδρύματα και αναλύει τα αναγκαία για την άσκηση των αρμοδιοτήτων της στοιχεία και

γ) εκπονεί ή αναθέτει την εκπόνηση σχετικών μελετών και ερευνών.

4. Η Αρχή μπορεί να εισηγείται στον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων την ολική ή μερική αναστολή της χρηματοδότησης ενός ιδρύματος αν το ίδρυμα, με δική του υπαιτιότητα, δεν παρέχει το απαιτούμενο υλικό πληροφόρησης και την απαραίτητη τεκμηρίωση.

Άρθρο 74

Αξιολόγηση και χρηματοδότηση της Αρχής

1. Η Αρχή προβαίνει σε εσωτερική αξιολόγηση της λειτουργίας και του έργου της, σύμφωνα με τις διατάξεις του Οργανισμού της, και αναθέτει την εξωτερική αξιολόγησή της σε έγκυρους και διεθνώς αναγνωρισμένους αξιολογητές, οργανισμούς ή φορείς αξιολόγησης που αναπτύσσουν συναφή δραστηριότητα στο εξωτερικό και, ιδίως, στον ευρωπαϊκό χώρο.

2. Οι πιστώσεις για τη λειτουργία της Αρχής εγγράφονται υπό ίδιο φορέα στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. Τον προϋπολογισμό εισηγείται στον Υπουργό Οικονομικών ο πρόεδρος της Αρχής.

3. Η Αρχή συνάπτει συμφωνίες προγραμματικού σχεδιασμού με τον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων για τις δραστηριότητες και τους στόχους της. Επίσης, η Αρχή συντάσσει και υποβάλλει στον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων ετήσιες εκθέσεις πεπραγμένων και απολογισμού.

Άρθρο 75

Κέντρα Αριστείας

1. Για την επιβράβευση και υποστήριξη βέλτιστων πρακτικών ποιότητας και καινοτομίας στα Α.Ε.Ι., θεσμοθετεί-

ται η ανάδειξη Κέντρων Αριστείας στην ανώτατη εκπαίδευση, σύμφωνα με τα κατωτέρω.

2. Α.Ε.Ι., σχολές ή τμήματά τους αναδεικνύονται ως Κέντρα Αριστείας από την ΑΔΙΠ, ύστερα από πρόσκληση υποβολής υποψηφιοτήτων και αξιολόγηση ειδικών επιτροπών που συγκροτούνται, τα μέλη των οποίων επιλέγονται με κλήρωση από το Μητρώο Εξωτερικών Εμπειρογνομόνων που τηρεί η Αρχή σύμφωνα με το άρθρο 70. Κριτήρια για την ανάδειξη των Κέντρων Αριστείας είναι ιδίως η εξαιρετική ποιότητα και αποτελεσματικότητα του διδακτικού και ερευνητικού έργου, η αποτελεσματική δομή και οργάνωση του προγράμματος σπουδών, η σύνδεση διδασκαλίας και έρευνας και η υψηλή ποιότητα των υποστηρικτικών υπηρεσιών.

3. Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση της ΑΔΙΠ και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εξειδικεύονται τα κριτήρια αξιολόγησης των υποψηφιοτήτων και ορίζονται η ειδικότερη διαδικασία ανάδειξης των Κέντρων Αριστείας, η πρόσθετη στήριξή τους και κάθε σχετικό θέμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΑ΄ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 76

Εκλογή πρώτων οργάνων του Α.Ε.Ι. Συγκρότηση σχολών

1. α) Κατά την πρώτη εφαρμογή του παρόντος νόμου, την ευθύνη για την ανάδειξη των μελών του πρώτου Συμβουλίου κάθε Α.Ε.Ι. έχει οργανωτική επιτροπή, η οποία αποτελείται από πέντε μέλη για τα Α.Ε.Ι. στα οποία υπηρετούν τουλάχιστον πενήντα καθηγητές πρώτης βαθμίδας και από τρία μέλη για τα Α.Ε.Ι. στα οποία υπηρετούν λιγότεροι από πενήντα καθηγητές πρώτης βαθμίδας.

β) Η επιτροπή αποτελείται από τους δύο προηγούμενους του υπηρετούντος εκλεγμένους πρυτάνεις ή πρόεδρους Τ.Ε.Ι. που είναι εν ενεργεία ή ομότιμοι καθηγητές και συμπληρώνεται από τους προηγούμενους των υπηρετούντων εκλεγμένους αντιπρυτάνεις ή αντιπροέδρους Τ.Ε.Ι. που είναι επίσης εν ενεργεία ή ομότιμοι καθηγητές, κατά τη σειρά της πλέον πρόσφατης υπηρεσίας τους στην πρυτανεία ή την προεδρία. Μεταξύ αντιπρυτάνεων ή αντιπροέδρων της ίδιας σειράς προηγούνται οι καθηγητές πρώτης βαθμίδας και μεταξύ καθηγητών της ίδιας βαθμίδας οι αρχαιότεροι στην οικεία βαθμίδα. Αν δεν υπάρχουν προηγούμενοι εκλεγμένοι πρυτάνεις ή πρόεδροι Τ.Ε.Ι. και αντιπρυτάνεις ή αντιπροέδροι Τ.Ε.Ι. ή αν ο αριθμός τους δεν επαρκεί ή αν δεν αποδέχονται τον ορισμό τους για οποιονδήποτε λόγο, η επιτροπή συμπληρώνεται από τους καθηγητές του ιδρύματος που έχουν το μεγαλύτερο χρόνο υπηρεσίας ως μέλη Διδακτικού – Ερευνητικού Προσωπικού (Δ.Ε.Π.) ή Επιστημονικού Προσωπικού (Ε.Π.) στη βαθμίδα του καθηγητή. Δεν ορίζονται ως μέλη της επιτροπής εκείνοι που μέσα σε δέκα ημέρες από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου δηλώνουν εγγράφως προς τον πρύτανη ή πρόεδρο Τ.Ε.Ι., κοινοποιώντας τη δήλωσή τους στο Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, ότι ενδιαφέρονται να θέσουν υποψηφιότητα ως μέλη του Συμβουλίου.

γ) Για τη συγκρότηση της επιτροπής εκδίδεται μέσα σε

δεκαπέντε ημέρες από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, διαπιστωτική πράξη του πρύτανη ή προέδρου του Τ.Ε.Ι., που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Με την απόφαση της συγκρότησης ορίζεται ως πρόεδρος το πρώτο, κατά τη σειρά ορισμού του σύμφωνο με την προηγούμενη περίπτωση, μέλος της επιτροπής. Η διοικητική και γραμματειακή υποστήριξη της επιτροπής παρέχεται από τη μονάδα των διοικητικών υπηρεσιών του ιδρύματος που είναι αρμόδια για θέματα προσωπικού.

δ) Αν, για οποιονδήποτε λόγο, παρέλθει άπρακτη η προθεσμία που προβλέπεται στην προηγούμενη περίπτωση, η διαπιστωτική πράξη εκδίδεται από τον Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων.

ε) Αν μέλος της επιτροπής παραιτηθεί ή εκλείψει, αντικαθίσταται κατά σειρά από τον αμέσως επόμενο αντιπρύτανη ή αντιπρόεδρο Τ.Ε.Ι. ή τον καθηγητή που έχει το μεγαλύτερο χρόνο υπηρεσίας ως μέλος Δ.Ε.Π. ή Ε.Π. στη βαθμίδα του καθηγητή.

2. Μέσα σε δεκαπέντε ημέρες από τη συγκρότησή της, η επιτροπή που προβλέπεται στην προηγούμενη παράγραφο προκηρύσσει τις εκλογές για την ανάδειξη των εσωτερικών μελών του Συμβουλίου. Η επιτροπή καταρτίζει τον κατάλογο των υποψηφίων, διενεργεί τις εκλογές και δημοσιοποιεί τα αποτελέσματά τους, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 8 που εφαρμόζονται αναλόγως, έως και τις 15.11.2011.

3. Οι φοιτητές ή σπουδαστές εκλέγουν τον εκπρόσωπό τους στο Συμβούλιο, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 8 που εφαρμόζονται αναλόγως, έως και τις 15.11.2011. Μέσα στην ίδια προθεσμία εκλέγονται από τα αντίστοιχα σώματα οι εκπρόσωποι του διοικητικού προσωπικού, των μελών του Ε.Ε.ΔΙ.Π. Ι, Ε.Ε.ΔΙ.Π. ΙΙ και Ε.Τ.Ε.Π. για τα Πανεπιστήμια και του ΕΔΙ.Π., ΕΡ.ΔΙ.Π. και Ε.Τ.Π. για τα Τ.Ε.Ι..

4. Ο πρόεδρος της επιτροπής που προβλέπεται στην παράγραφο 1, μέσα σε μία εβδομάδα από τη δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων των εκλογών για την ανάδειξη των εσωτερικών μελών, εκδίδει και δημοσιεύει ανοικτή πρόσκληση για την υποβολή υποψηφιοτήτων για τις θέσεις του προέδρου και των λοιπών εξωτερικών μελών του Συμβουλίου του ιδρύματος. Η επιτροπή συγκεντρώνει τις υποψηφιότητες και οργανώνει τη διαδικασία εκλογής των εξωτερικών μελών του Συμβουλίου από τα εσωτερικά μέλη, σύμφωνα με τις περιπτώσεις α' και β' της παραγράφου 5 του άρθρου 8 που εφαρμόζονται αναλόγως. Τα εσωτερικά και τα εξωτερικά μέλη εκλέγουν τον αναπληρωτή πρόεδρο, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 7 του άρθρου 8.

5. Η όλη διαδικασία συγκρότησης του Συμβουλίου ολοκληρώνεται έως και τις 16.1.2012 και στη συνέχεια εκδίδεται η διαπιστωτική πράξη που προβλέπεται στην παράγραφο 14 του άρθρου 8.

6. Ο προϋπολογισμός του ιδρύματος του έτους 2012 εγκρίνεται από το Συμβούλιο που συγκροτείται σύμφωνα με το παρόν άρθρο.

7. Κατά την πρώτη εφαρμογή του παρόντος νόμου, με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου κάθε Α.Ε.Ι., η οποία διατυπώνεται μετά από εισήγηση του πρύτανη και γνώμη της Συγκλήτου, καθώς και ύστερα από γνώμη της ΑΔΙΠ, συνιστώνται οι σχολές του ιδρύματος κατά την έννοια του παρόντος νόμου. Με το ίδιο προεδρικό διάταγμα καταργούνται οι υφιστάμενες

κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου σχολές, προβλέπεται η ταυτόχρονη μετατροπή των υφιστάμενων τμημάτων σε προγράμματα σπουδών των νέων σχολών, καταργούνται οι τομείς των τμημάτων που μετατρέπονται με εξαίρεση τα Γενικά Τμήματα, όπου υπάρχουν, τα οποία καταργούνται, και ρυθμίζονται τα θέματα που αφορούν την ανάθεση της υλοποίησής των προγραμμάτων σπουδών σε τμήματα κατά τις διατάξεις του νόμου αυτού, την κατανομή του πάσης φύσεως προσωπικού, συμπεριλαμβανομένου του προσωπικού των Γενικών Τμημάτων, των διοικητικών υπηρεσιών, των εργαστηρίων, κλινικών και μουσείων και των φοιτητών στις σχολές, ο τρόπος συγκρότησης των πρώτων γενικών συνελεύσεων των σχολών και των συνελεύσεων των τμημάτων, καθώς και κάθε θέμα σχετικό με τη μετάβαση στο νέο καθεστώς και την ομαλή συνέχιση του εκπαιδευτικού έργου και της φοίτησης των φοιτητών. Από τη συγκρότηση των σχολών και των τμημάτων σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου, οι πρόεδροι των τμημάτων που έχουν εκλεγεί σύμφωνα με τις ισχύουσες κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου διατάξεις ασκούν τα καθήκοντα των διευθυντών τμημάτων έως τη λήξη της θητείας τους. Για την εφαρμογή της παραγράφου αυτής, οι γνώμες των Συμβουλίων των ιδρυμάτων και της ΑΔΙΠ υποβάλλονται έως τις 30.4.2012. Αν οι γνώμες των Συμβουλίων και της ΑΔΙΠ δεν υποβληθούν μέσα στην ανωτέρω προθεσμία, εφαρμόζεται η παράγραφος 4 του άρθρου 20 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (ν. 2690/1999, Α' 45).

8. Μέσα σε ένα μήνα από τη δημοσίευση του προεδρικού διατάγματος που προβλέπεται στην προηγούμενη παράγραφο, ολοκληρώνονται οι διαδικασίες εκλογής των νέων κοσμητόρων ή διευθυντών σχολών Τ.Ε.Ι., σύμφωνα με τα οριζόμενα στις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου 9. Για την εφαρμογή της παραγράφου 3 του άρθρου 9, η γενική συνέλευση της σχολής απαρτίζεται από τους διευθυντές των τμημάτων. Από την εκλογή των νέων κοσμητόρων ή διευθυντών σχολών Τ.Ε.Ι. και έως την έκδοση του Οργανισμού του ιδρύματος και τη συγκρότηση της Συγκλήτου ή της Συνέλευσης Τ.Ε.Ι. σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 8 και του Οργανισμού, η Σύγκλητος ή η Συνέλευση Τ.Ε.Ι. συγκροτείται από τον πρύτανη ή τον πρόεδρο Τ.Ε.Ι., τους κοσμητόρες ή διευθυντές των σχολών Τ.Ε.Ι., τον αρχαιότερο καθηγητή πρώτης βαθμίδας κάθε σχολής, έναν εκπρόσωπο των προπτυχιακών φοιτητών ή σπουδαστών, έναν των μεταπτυχιακών φοιτητών ή σπουδαστών και έναν των υποψηφίων διδασκόντων, όπου υπάρχουν, καθώς και έναν εκπρόσωπο κάθε κατηγορίας προσωπικού που προβλέπεται στα άρθρα 28 και 29. Έως την έκδοση του προεδρικού διατάγματος που προβλέπεται στην παράγραφο 6 του άρθρου 29, οι εκπρόσωποι των κατηγοριών προσωπικού που προβλέπονται στο άρθρο αυτό εκλέγονται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 3 του παρόντος άρθρου. Οι εκπρόσωποι των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών ή σπουδαστών και των υποψηφίων διδασκόντων, όπου υπάρχουν, εκλέγονται ταυτόχρονα με τον εκπρόσωπό τους στο Συμβούλιο, σύμφωνα με την παράγραφο 3. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 8. Η Σύγκλητος που συγκροτείται σύμφωνα με την παρούσα παράγραφο αναλαμβάνει καθήκοντα το αργότερο έως την 1.9.2012.

9. Τα Συμβούλια των ιδρυμάτων υποβάλλουν στο Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων τις προτάσεις τους για την έγκριση των Οργανισμών

τους, σύμφωνα με το άρθρο 5, έως τις 31.12.2012.

10. Το Συμβούλιο που συγκροτείται σύμφωνα με το παρόν άρθρο εκκινεί από την 1.2.2012 τη διαδικασία εκλογής νέου πρύτανη ή προέδρου Τ.Ε.Ι. σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου. Δικαίωμα υποβολής υποψηφιότητας για τη θέση του πρύτανη ή προέδρου Τ.Ε.Ι. κατά τις διατάξεις του παρόντος νόμου έχουν και οι υπηρετούντες κατά τη δημοσίευσή του πρυτάνεις και αντιπρυτάνεις ή πρόεδροι και αντιπρόεδροι Τ.Ε.Ι.. Οι θητείες όλων των πρυτάνεων και αντιπρυτάνεων ή προέδρων και αντιπροέδρων Τ.Ε.Ι. που έχουν εκλεγεί σύμφωνα με τις κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου ισχύουσες διατάξεις, λήγουν στις 31.8.2012, οπότε και αναλαμβάνουν καθήκοντα οι πρυτάνεις ή πρόεδροι Τ.Ε.Ι. που εκλέγονται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου.

11. Μέχρι την ανάληψη καθηκόντων από τους πρυτάνεις ή τους προέδρους Τ.Ε.Ι. οι οποίοι θα εκλεγούν σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο, οι εν ενεργεία πρυτάνεις, αντιπρυτάνεις ή πρόεδροι και αντιπρόεδροι Τ.Ε.Ι., καθώς και το πρυτανικό συμβούλιο ή το συμβούλιο Τ.Ε.Ι. εξακολουθούν να ασκούν τα καθήκοντά τους σύμφωνα με τις ισχύουσες κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου διατάξεις.

12. Αν παρέλθουν άπρακτες οι προθεσμίες της προηγούμενης παραγράφου, από 1.9.2012 αναστέλλεται η επιπλέον της βασικής χρηματοδότηση του ιδρύματος.

Άρθρο 77 **Μέλη Δ.Ε.Π.**

1. Από τη δημοσίευση του νόμου αυτού, οι βαθμίδες του καθηγητή, του αναπληρωτή καθηγητή και του επίκουρου καθηγητή των μελών Διδακτικού – Ερευνητικού Προσωπικού (Δ.Ε.Π.) των Πανεπιστημίων, αντιστοιχούν στις βαθμίδες του καθηγητή πρώτης βαθμίδας, του αναπληρωτή καθηγητή και του επίκουρου καθηγητή που προβλέπονται στον παρόντα νόμο.

2. Οι διαδικασίες εκλογής και εξέλιξης σε θέσεις μελών Δ.Ε.Π. για τις οποίες έχει εκδοθεί προκήρυξη, έως τη δημοσίευση του παρόντος νόμου ή για τις οποίες έχει υποβληθεί αίτηση από τον ενδιαφερόμενο για εξέλιξη μέλος Δ.Ε.Π. έως την 1.7.2011, καθώς και οι διαδικασίες μετάκλησης που εκκρεμούν κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, συνεχίζονται και ολοκληρώνονται σύμφωνα με τις ισχύουσες κατά τη δημοσίευση του νόμου αυτού διατάξεις. Για την εφαρμογή των διατάξεων αυτών, μετά τη συγκρότηση των σχολών και των οργάνων τους κατά τις διατάξεις του παρόντος νόμου, όπου γίνεται αναφορά σε όργανα του τομέα ή του τμήματος, νοείται ο κοσμήτορας.

3. Διαδικασίες εκλογής και εξέλιξης σε θέσεις καθηγητών οποιασδήποτε βαθμίδας, για τις οποίες εκδίδεται προκήρυξη μετά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου ή υποβάλλεται αίτηση από τον ενδιαφερόμενο για εξέλιξη καθηγητή, μετά την 1.7.2011, διέπονται έως τη δημοσίευση του Οργανισμού του ιδρύματος από τις διατάξεις του παρόντος νόμου, με εξαίρεση τις διατάξεις που αφορούν τα προσόντα και τα κριτήρια εκλογής και εξέλιξης, για τα οποία εφαρμόζονται οι ισχύουσες κατά τη δημοσίευση του νόμου αυτού διατάξεις. Για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου σύμφωνα με το προηγούμενο εδάφιο έως τη δημοσίευση του Οργανισμού και του Εσωτερικού Κανονισμού, τα θέματα που ρυθμίζονται με τον Οργανισμό και τον Εσωτερικό Κανονισμό ρυθμι-

ζονται προσωρινά με απόφαση της Συγκλήτου, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Για τη συγκρότηση των επιτροπών επιλογής ή εξέλιξης σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου, για το χρονικό διάστημα έως την κατάρτιση των μητρώων που προβλέπονται στο άρθρο 19, τα εξωτερικά μέλη επιλέγονται από το Μητρώο Ανεξάρτητων Εμπειρογνομητών που τηρείται από την ΑΔΙΠ σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 70.

4. α) Οι μόνιμοι επίκουροι καθηγητές πανεπιστημίων, που υπηρετούν κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, μπορούν κατ' εξαίρεση να υποβάλουν οποτεδήποτε αίτηση για την εξέλιξή τους στη βαθμίδα του αναπληρωτή καθηγητή. Κατά τα λοιπά για την εξέλιξη των μόνιμων επίκουρων καθηγητών που υπηρετούν κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου εφαρμόζονται οι διατάξεις των παραγράφων 2 και 3. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να ζητήσουν την εξέλιξή τους έως δύο φορές, που απέχουν τουλάχιστον τρία έτη μεταξύ τους. Σε περίπτωση και δεύτερης αρνητικής κρίσης για την εξέλιξή τους, οι θέσεις τους μετατρέπονται αυτοδικαίως σε προσωποπαγείς θέσεις μόνιμων επίκουρων καθηγητών, τις οποίες και καταλαμβάνουν. Οι μόνιμοι επίκουροι καθηγητές, εφόσον δεν έχουν υποβάλλει αίτηση για εξέλιξη, αξιολογούνται με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 21.

β) Επίκουροι με θητεία καθηγητές που υπηρετούν κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, υποβάλλουν αίτηση για ανανέωση της θητείας τους, μονιμοποίηση στη βαθμίδα τους ή εξέλιξη στην ανώτερη βαθμίδα ύστερα από τη συμπλήρωση τριετίας από τη δημοσίευση της πράξης διορισμού τους στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις των παραγράφων 2 και 3, οι οποίες εφαρμόζονται αναλόγως και για τη διαδικασία της μονιμοποίησης. Σε περίπτωση μονιμοποίησής τους, οι θέσεις τους μετατρέπονται αυτοδικαίως σε προσωποπαγείς θέσεις μόνιμων επίκουρων καθηγητών, τις οποίες και καταλαμβάνουν έως την εξέλιξή τους σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου. Σε περίπτωση αρνητικής κρίσης για την ανανέωση ή την εξέλιξή τους και εφόσον δεν έχουν μονιμοποιηθεί κατά τα ανωτέρω, αποχωρούν από το ίδρυμα κατά τη λήξη της θητείας τους.

γ) Επίκουροι με θητεία καθηγητές που έχουν εκλεγεί χωρίς να έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία διορισμού τους κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου διορίζονται για τετραετή θητεία και μετά το πέρας της υποβάλλουν αίτηση για ανανέωση της θητείας τους ή, κατ' εξαίρεση, εξέλιξη στην ανώτερη βαθμίδα με τις προϋποθέσεις και τις προθεσμίες που ισχύουν κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις των παραγράφων 2 και 3. Σε περίπτωση αρνητικής κρίσης για την ανανέωση ή την εξέλιξή τους αποχωρούν από το ίδρυμα.

5. α) Οι μόνιμοι λέκτορες που υπηρετούν κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου διατηρούν τις θέσεις τους μέχρι τη με οποιονδήποτε τρόπο αποχώρησή τους από την υπηρεσία, οπότε οι θέσεις αυτές καταργούνται.

β) Οι λέκτορες με θητεία που υπηρετούν ή έχουν εκλεγεί χωρίς να έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία διορισμού τους κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου μπορούν να ζητήσουν την εξέλιξή τους στη βαθμίδα του επίκουρου καθηγητή μέχρι δύο φορές έως τη λήξη επταετίας από τη δημοσίευση της πράξης διορισμού τους στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται

οι διατάξεις των παραγράφων 2 και 3. Αν κατά την πρώτη κρίση εκλεγεί άλλος υποψήφιος, λήγει αυτοδικαίως η θητεία τους και αποχωρούν από το ίδρυμα.

γ) Λέκτορες που εξελίσσονται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου διορίζονται στη βαθμίδα του επίκουρου καθηγητή με τετραετή θητεία και έχουν κατ'εξάιρεση το δικαίωμα να ζητήσουν μετά από τρία έτη από το διορισμό τους στη βαθμίδα του επίκουρου καθηγητή την εξέλιξή τους στη βαθμίδα του αναπληρωτή καθηγητή. Αν δεν εξελιχθούν σύμφωνα με το προηγούμενο εδάφιο, παραμένουν στη βαθμίδα του επίκουρου καθηγητή έως τη λήξη της θητείας τους και η ανανέωση της θητείας τους και η περαιτέρω εξέλιξή τους διέπεται από τις διατάξεις του παρόντος νόμου.

6. Το μόνιμο προσωπικό του παρόντος άρθρου, περιλαμβανομένων και των κατόχων προσωποπαγών θέσεων, υπόκειται στην αξιολόγηση που προβλέπεται στο άρθρο 21.

7. Οι διατάξεις της παραγράφου 5 του άρθρου 18 δεν εφαρμόζονται για τα μέλη Δ.Ε.Π. που υπηρετούν ή έχουν εκλεγεί χωρίς να έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία διορισμού τους κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου. Ομοίως δεν εφαρμόζονται στις περιπτώσεις εκλογής για τις οποίες έχει εκδοθεί προκήρυξη έως τη δημοσίευση του παρόντος νόμου.

8. Για τη μετατροπή θέσης σε προσωποπαγή και την κατάληψή της σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου, εκδίδεται διαπιστωτική πράξη του πρύτανη, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Όπου στις διατάξεις του παρόντος νόμου προβλέπονται προσωποπαγείς θέσεις, οι θέσεις αυτές καταργούνται με τη με οποιονδήποτε τρόπο αποχώρηση του προσωπικού που τις κατέχει από τις θέσεις αυτές.

9. Από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου επανέρχονται και διατηρούνται σε ισχύ έως την έκδοση του Οργανισμού κάθε ιδρύματος οι διατάξεις των προεδρικών διαταγμάτων 123/1984 (Α' 39), 187/1996 (Α' 145) και 390/1995 (Α' 217), όπως αυτά κατά περίπτωση είχαν τροποποιηθεί.

Άρθρο 78 **Μέλη Ε.Π.**

1. Από τη δημοσίευση του νόμου αυτού, οι βαθμίδες του καθηγητή, του αναπληρωτή καθηγητή και του επίκουρου καθηγητή των μελών Επιστημονικού Προσωπικού (Ε.Π.) των Τ.Ε.Ι., αντιστοιχούν στις βαθμίδες του καθηγητή πρώτης βαθμίδας, του αναπληρωτή καθηγητή και του επίκουρου καθηγητή που προβλέπονται στον παρόντα νόμο.

2. Οι διαδικασίες εκλογής και εξέλιξης σε θέσεις μελών Ε.Π. για τις οποίες έχει εκδοθεί προκήρυξη, έως τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, ή έχει υποβληθεί αίτηση από τον ενδιαφερόμενο για εξέλιξη μέλος Ε.Π. έως την 1.7.2011, συνεχίζονται και ολοκληρώνονται σύμφωνα με τις ισχύουσες κατά τη δημοσίευση του νόμου αυτού διατάξεις. Για την εφαρμογή των διατάξεων αυτών, μετά τη συγκρότηση των σχολών και των οργάνων τους κατά τις διατάξεις του παρόντος νόμου, όπου γίνεται αναφορά σε όργανα του τομέα ή του τμήματος, νοείται ο διευθυντής σχολής.

3. Διαδικασίες εκλογής και εξέλιξης σε θέσεις καθηγητών οποιασδήποτε βαθμίδας, για τις οποίες εκδίδεται προκήρυξη μετά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου ή

υποβάλλεται αίτηση από τον ενδιαφερόμενο για εξέλιξη καθηγητή, μετά την 1.7.2011, διέπονται έως τη δημοσίευση του Οργανισμού του ιδρύματος από τις διατάξεις του παρόντος νόμου, με εξαίρεση τις διατάξεις που αφορούν τα προσόντα και τα κριτήρια εκλογής και εξέλιξης, για τα οποία εφαρμόζονται οι ισχύουσες κατά τη δημοσίευση του νόμου αυτού διατάξεις. Για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου σύμφωνα με το προηγούμενο εδάφιο έως τη δημοσίευση του Οργανισμού και του Εσωτερικού Κανονισμού, τα θέματα που ρυθμίζονται με τον Οργανισμό και τον Εσωτερικό Κανονισμό ρυθμίζονται προσωρινά με απόφαση της Συνέλευσης, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Για τη συγκρότηση των επιτροπών επιλογής σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου, για το χρονικό διάστημα έως την κατάρτιση των μητρώων που προβλέπονται στο άρθρο 19, τα εξωτερικά μέλη επιλέγονται από το Μητρώο Ανεξάρτητων Εμπειρογνομόνων που τηρεί η ΑΔΙΠ, το οποίο προβλέπεται στην παράγραφο 2 του άρθρου 70.

4. Για τους αναπληρωτές καθηγητές που κατέχουν προσωποπαγή θέση κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, εφαρμόζονται οι κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου ισχύουσες διατάξεις. Μετά την έκδοση του Οργανισμού του ιδρύματος ή του πρότυπου Οργανισμού, οι καθηγητές αυτοί συμμετέχουν στα όργανα διοίκησης, ψηφίζουν για την ανάδειξή τους και αξιολογούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 18, του Οργανισμού και του Εσωτερισμού Κανονισμού του Ιδρύματος.

5. α) Οι μόνιμοι επίκουροι καθηγητές των Τ.Ε.Ι., που υπηρετούν κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, μπορούν κατ'εξάιρεση να υποβάλουν οποτεδήποτε αίτηση για την εξέλιξή τους στη βαθμίδα του αναπληρωτή καθηγητή. Κατά τα λοιπά για τους μόνιμους επίκουρους καθηγητές που κατέχουν τακτική θέση και τους επίκουρους με θητεία καθηγητές που υπηρετούν ή έχουν εκλεγεί χωρίς να έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία διορισμού τους κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, εφαρμόζονται οι διατάξεις των περιπτώσεων α', β' και γ' της παραγράφου 4 του προηγούμενου άρθρου, αντίστοιχα. Οι μόνιμοι επίκουροι καθηγητές, εφόσον δεν έχουν υποβάλει αίτηση για εξέλιξη, αξιολογούνται με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 21.

β) Για τους επίκουρους καθηγητές που κατέχουν προσωποπαγή θέση κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, έχουν εφαρμογή οι κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου ισχύουσες διατάξεις. Αν μέχρι την 31.12.2016 οι καθηγητές αυτοί αποκτήσουν τα απαιτούμενα προσόντα μπορούν να εξελιχθούν σε θέση τακτικού επίκουρου ή αναπληρωτή καθηγητή. Σε διαφορετική περίπτωση παραμένουν στην προσωποπαγή θέση που κατέχουν.

6. α) Οι μόνιμοι καθηγητές εφαρμογών που έχουν διδακτορικό δίπλωμα μπορούν να υποβάλουν αίτηση για την εξέλιξή τους στη βαθμίδα του επίκουρου καθηγητή, με τις προϋποθέσεις και τις προθεσμίες που ισχύουν κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, διατηρώντας τη μονιμότητά τους στη βαθμίδα αυτή σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις των παραγράφων 2 και 3. Σε περίπτωση αρνητικής κρίσης για την εξέλιξή τους, οι θέσεις τους μετατρέπονται αυτοδικαίως σε προσωποπαγείς θέσεις μόνιμων καθηγητών εφαρμογών, τις οποίες και καταλαμβάνουν.

β) Οι θέσεις των μόνιμων καθηγητών εφαρμογών χωρίς διδακτορικό δίπλωμα που υπηρετούν κατά τη δημοσί-

ευση του παρόντος νόμου, μετατρέπονται αυτοδικαίως σε προσωποπαγείς θέσεις μόνιμων καθηγητών εφαρμογών τις οποίες και καταλαμβάνουν. Οι κάτοχοι τους μπορούν, εφόσον αποκτήσουν διδακτορικό δίπλωμα μέχρι 31.12.2016, να ζητήσουν την εξέλιξή τους στη βαθμίδα του επίκουρου καθηγητή μέχρι δύο φορές, διατηρώντας τη μονιμότητά τους στη βαθμίδα αυτή σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις των παραγράφων 2 και 3. Για τη διευκόλυνση στην απόκτηση του διδακτορικού διπλώματος μπορεί να τους χορηγείται, ύστερα από αίτησή τους, ειδική επιστημονική άδεια, διάρκειας έως δύο ετών.

γ) Οι καθηγητές εφαρμογών που υπηρετούν με θητεία ή έχουν εκλεγεί χωρίς να έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία διορισμού τους κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου μπορούν να υποβάλουν αίτηση για μονιμοποίηση ή εξέλιξη, εφόσον έχουν τα νόμιμα προσόντα για την επόμενη βαθμίδα, με τις προϋποθέσεις και τις προθεσμίες που ισχύουν κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις των παραγράφων 2 και 3, οι οποίες εφαρμόζονται αναλόγως και για τη διαδικασία της μονιμοποίησης. Σε περίπτωση μονιμοποίησής τους, οι θέσεις τους μετατρέπονται αυτοδικαίως σε προσωποπαγείς θέσεις μόνιμων καθηγητών εφαρμογών, τις οποίες και καταλαμβάνουν έως την εξέλιξή τους στη βαθμίδα του επίκουρου καθηγητή διατηρώντας τη μονιμότητά τους στη βαθμίδα αυτή σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου. Σε περίπτωση αρνητικής κρίσης για την εξέλιξή τους και εφόσον δεν έχουν μονιμοποιηθεί κατά τα ανωτέρω, αποχωρούν από το ίδρυμα κατά τη λήξη της θητείας τους.

δ) Οι υπηρετούντες καθηγητές εφαρμογών μετά τη μονιμοποίησή τους, διατηρούν τη μονιμότητα και στη βαθμίδα του επίκουρου καθηγητή, εφόσον εξελιχθούν.

7. Οι διατάξεις της περίπτωσης β' της παραγράφου 5 εφαρμόζονται και για τους Καθηγητές Ξένων Γλωσσών και Φυσικής Αγωγής που κατέχουν προσωποπαγείς θέσεις επίκουρου καθηγητή ή καθηγητή εφαρμογών κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, οι οποίοι διατηρούν τη θέση τους έως τη για οποιονδήποτε λόγο αποχώρησή τους από την υπηρεσία.

8. Οι διατάξεις των παραγράφων 6, 7 και 8 του προηγούμενου άρθρου εφαρμόζονται και για το Ε.Π. των Τ.Ε.Ι..

9. Οι διατάξεις των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 7 του ν. 3404/2005 (Α' 260) διατηρούνται σε ισχύ.

Άρθρο 79

Λοιπές κατηγορίες προσωπικού

1. Υπηρετούντες κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου βοηθοί, επιμελητές και επιστημονικοί συνεργάτες των Πανεπιστημίων, διατηρούν τις θέσεις τους και ασκούν τα ίδια καθήκοντα έως τη με οποιονδήποτε τρόπο αποχώρησή τους από την υπηρεσία.

2. Οι γραμματείς των Α.Ε.Ι. που υπηρετούν ή έχουν εκλεγεί χωρίς να έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία διορισμού τους ή των οποίων εκκρεμεί η διαδικασία επιλογής τους κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, εξαιρούνται τη θητεία για την οποία εκλέγονται, η οποία μπορεί να παρατείνεται με απόφαση του πρύτανη, ύστερα από γνώμη της Συγκλήτου, έως την εκλογή νέου γραμμα-

τέα σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου. Αν δεν έχει εκλεγεί γραμματέας κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου ή αν λήξει η θητεία του γραμματέα που υπηρετεί χωρίς να παραταθεί σύμφωνα με το προηγούμενο εδάφιο, τα καθήκοντα του γραμματέα μπορεί να ανατίθενται προσωρινά, με την ίδια διαδικασία, σε γενικό διευθυντή ή, αν δεν υπάρχει, σε προϊστάμενο διεύθυνσης των διοικητικών υπηρεσιών του ιδρύματος έως την εκλογή του νέου γραμματέα.

3. Από τη δημοσίευση του προεδρικού διατάγματος που προβλέπεται στην παράγραφο 6 του άρθρου 29:

α) Οι θέσεις μελών Ειδικού και Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού (Ε.Ε.Δι.Π.) των Πανεπιστημίων των κλάδων Ι και ΙΙ μετατρέπονται σε θέσεις των κατηγοριών Ε.Ε.Π. και Ε.Δι.Π. που προβλέπονται στο άρθρο 29, αντίστοιχα.

β) Οι θέσεις των μελών Ειδικού Διδακτικού Προσωπικού (Ε.Δι.Π.) και Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού (ΕΡ.Δι.Π.) των Τ.Ε.Ι. μετατρέπονται σε θέσεις της κατηγορίας Ε.Δι.Π που προβλέπονται στο άρθρο 29 και

γ) Οι θέσεις των μελών Ειδικού Τεχνικού Εργαστηριακού Προσωπικού (Ε.Τ.Ε.Π.) των Πανεπιστημίων και του Ειδικού Τεχνικού Προσωπικού (Ε.Τ.Π.) των Τ.Ε.Ι. μετατρέπονται σε θέσεις της κατηγορίας Ε.Τ.Ε.Π. που προβλέπεται στο άρθρο 29.

δ) Μέσα σε τρεις μήνες από τη δημοσίευση του Οργανισμού του ιδρύματος, οι υπηρετούντες στο ίδρυμα με συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου έχουν δικαίωμα να ζητήσουν την ένταξή τους στην κατηγορία Ε.Δι.Π. που προβλέπεται στο άρθρο 29, εφόσον είναι κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος με γνωστικό αντικείμενο ίδιο ή συναφές με τα γνωστικά αντικείμενα που θεραπεύει το ίδρυμα. Η ένταξη πραγματοποιείται με απόφαση της κοσμητείας, ύστερα από εισήγηση τριμελούς επιτροπής, η οποία αποτελείται από δύο καθηγητές και ένα μέλος Ε.Δι.Π., που ορίζονται από τον κοσμήτορα, και σχετική πράξη που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

4. Μέσα σε τρεις μήνες από τη δημοσίευση του Οργανισμού του ιδρύματος, οι υπηρετούντες στο ίδρυμα στην κατηγορία Ε.Τ.Ε.Π. που προβλέπεται στο άρθρο 29 έχουν δικαίωμα να ζητήσουν την ένταξή τους στην κατηγορία Ε.Δι.Π., εφόσον διαθέτουν κατά το χρόνο υποβολής της αίτησής τους τα προσόντα για το διορισμό στην κατηγορία αυτή. Η ένταξη πραγματοποιείται με απόφαση της κοσμητείας, ύστερα από εισήγηση τριμελούς επιτροπής, η οποία αποτελείται από τρεις καθηγητές που ορίζονται από τον κοσμήτορα, και σχετική πράξη του πρύτανη, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

5. Όσοι υπηρετούν κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου σε θέσεις του Προσωρινού Κλάδου Τεχνικών Εργαστηρίων της περίπτωσης γ' του Κεφαλαίου Δ' του άρθρου 38 του ν. 1404/1983 διατηρούν τις θέσεις τους έως τη με οποιονδήποτε τρόπο αποχώρησή τους από την υπηρεσία, οπότε και καταργούνται οι θέσεις αυτές.

Άρθρο 80

Λοιπές μεταβατικές διατάξεις

1. Έως τη συγκρότηση των Συμβουλίων των Α.Ε.Ι. σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου, η γνώμη που απαιτείται για την έκδοση των προεδρικών διαταγμάτων που προβλέπονται στην παράγραφο 6 του άρθρου 7, πα-

ρέχεται από τη Σύγκλητο ή τη Συνέλευση του Τ.Ε.Ι., αντίστοιχα.

2. Κατά την πρώτη εφαρμογή του παρόντος νόμου, τέσσερα ή τρία από τα εξωτερικά και τρία ή δύο από τα εξωτερικά μέλη των δεκαπενταμελών ή ενδεκαμελών Συμβουλίων των Α.Ε.Ι., αντίστοιχα, πλην του προέδρου και του αναπληρωτή του προέδρου, διορίζονται για θητεία δύο ετών, ύστερα από κλήρωση που πραγματοποιείται στην πρώτη συνεδρίασή τους.

3. Στα Α.Ε.Ι. τα οποία διοικούνται από Διοικούσα Επιτροπή, δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις του παρόντος νόμου που αφορούν τα όργανα της διοίκησης των Α.Ε.Ι. έως τη λήξη της θητείας της επιτροπής αυτής.

4.α) Με την επιφύλαξη των διατάξεων του ν. 3391/2005 (Α' 240) που δεν καταργούνται με τις διατάξεις του άρθρου 81 και οι οποίες ρυθμίζουν ιδίως την αποστολή, τη διαδικασία επιλογής φοιτητών, τη γλώσσα διδασκαλίας και την οικονομική συμμετοχή των φοιτητών για την παρακολούθηση των προγραμμάτων σπουδών, οι διατάξεις του παρόντος νόμου ισχύουν και για το Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος (Δι.Π.Α.Ε.).

β) Με την επιφύλαξη των διατάξεων του ν. 2552/1997 (Α' 266) που δεν καταργούνται με τις διατάξεις του άρθρου 81 και ρυθμίζουν ιδίως την έδρα, την αποστολή, τη λειτουργική διάρθρωση, την παροχή εξ αποστάσεως διδασκαλίας, το θεσμό και τα προσόντα του συνεργαζόμενου εκπαιδευτικού προσωπικού και τον τρόπο επιλογής του, τους απονεμόμενους τίτλους σπουδών, καθώς και τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία εγγραφής φοιτητών σε προγράμματα σπουδών και την οικονομική συμμετοχή τους για την παρακολούθηση των προγραμμάτων αυτών, οι διατάξεις του παρόντος νόμου ισχύουν και για το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Ε.Α.Π.). Όπου στις διατάξεις του ν. 2552/1997 αναφέρεται ο ακαδημαϊκός υπεύθυνος, από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου νοείται ο διευθυντής προγράμματος σπουδών.

5. α) Μέχρι την έκδοση του Οργανισμού κάθε ιδρύματος ή την έκδοση του πρότυπου Οργανισμού των Α.Ε.Ι. εξακολουθούν να εφαρμόζονται για το ίδρυμα αυτό οι ισχύουσες κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου διατάξεις που αφορούν τα πειθαρχικά αδικήματα και τη συγκρότηση και λειτουργία των πειθαρχικών συμβουλίων των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας, πλην των καθηγητών, τις φοιτητικές λέσχες, τα εργαστήρια, τις κλινικές και τα μουσεία και την υγειονομική περίθαλψη των φοιτητών. Για την εφαρμογή των διατάξεων που ισχύουν κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, σύμφωνα με το προηγούμενο εδάφιο, από τη συγκρότηση των σχολών και των οργάνων τους σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου, όπου γίνεται αναφορά σε τμήμα ή τομέα νοείται η σχολή και όπου γίνεται αναφορά σε όργανα του τμήματος ή του τομέα νοείται η κοσμητεία της σχολής.

β) Για την κατά τα ανωτέρω εφαρμογή των διατάξεων που αφορούν τα πειθαρχικά αδικήματα και τη συγκρότηση και λειτουργία των πειθαρχικών συμβουλίων των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας, πλην των καθηγητών, όπου γίνεται αναφορά σε αντιπρυτάνεις και μέλη Δ.Ε.Π. ή Ε.Π. νοούνται οι αναπληρωτές πρύτανη και οι καθηγητές, αντίστοιχα, όπου γίνεται αναφορά σε Ε.Ε.Δι.Π. νοείται το Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό (Ε.Δι.Π.), όπου αναφέρεται το Ειδικό Διδακτικό Προσωπικό (Ε.Δι.Π.) νοείται το Ε.Ε.Π. και όπου αναφέρεται το Διοικητικό Συμβούλιο ή το Συμβούλιο τμήματος νοείται η κο-

σμητεία σχολής.

γ) Από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, όπου στις διατάξεις που δεν καταργούνται σύμφωνα με το άρθρο 81 και αφορούν πειθαρχικά θέματα των καθηγητών, γίνεται αναφορά σε πρύτανη ή αντιπρύτανη νοείται ο πρύτανης.

6. Οι διατάξεις του άρθρου 5 του π.δ. 407/1980 (Α' 112) και του άρθρου 19 του ν. 1404/1983 (Α' 173) εφαρμόζονται στα Πανεπιστήμια και τα Τ.Ε.Ι., αντίστοιχα, έως την έκδοση των Οργανισμών τους.

7. Η ισχύς των άρθρων 23 και 24 αρχίζει από το ακαδημαϊκό έτος 2012-2013. Έως τότε εφαρμόζονται οι κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου ισχύουσες σχετικές διατάξεις.

8. Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 27 δεν εφαρμόζεται για τους καθηγητές των Α.Ε.Ι. που έχουν θεμελιώσει δικαίωμα εκπαιδευτικής άδειας σύμφωνα με τις κατά τη δημοσίευση του νόμου αυτού ισχύουσες διατάξεις.

9. α) Όσοι φοιτητές συμπληρώνουν στο τέλος του ακαδημαϊκού έτους 2011-2012 φοίτηση διάρκειας ίσης ή μεγαλύτερης του διπλάσιου αριθμού εξαμήνων από όσα απαιτούνται για τη λήψη του πτυχίου σύμφωνα με το ενδεικτικό πρόγραμμα σπουδών προσαυξανόμενης κατά δύο εξάμηνα, θεωρείται ότι έχουν απωλέσει αυτοδικαίως τη φοιτητική ιδιότητα από τη λήξη του ακαδημαϊκού έτους 2013-2014, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στον Οργανισμό του ιδρύματος.

β) Με την επιφύλαξη της προηγούμενης παραγράφου, όσοι φοιτητές έχουν συμπληρώσει στο τέλος του ακαδημαϊκού έτους 2011-2012 φοίτηση διάρκειας ίσης ή μεγαλύτερης του αριθμού εξαμήνων που απαιτούνται για τη λήψη του πτυχίου σύμφωνα με το ενδεικτικό πρόγραμμα σπουδών προσαυξανόμενης κατά τέσσερα εξάμηνα, θεωρείται ότι έχουν απωλέσει αυτοδικαίως τη φοιτητική ιδιότητα από τη λήξη του ακαδημαϊκού έτους 2014-2015, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στον Οργανισμό του ιδρύματος.

γ) Όσοι φοιτητές έχουν συμπληρώσει στο τέλος του ακαδημαϊκού έτους 2011-2012 φοίτηση διάρκειας μικρότερης από αυτήν της προηγούμενης παραγράφου, θεωρείται ότι έχουν απωλέσει αυτοδικαίως τη φοιτητική ιδιότητα όταν συμπληρώσουν φοίτηση διάρκειας ίσης με το διπλάσιο αριθμό εξαμήνων από όσα απαιτούνται για τη λήψη του πτυχίου σύμφωνα με το ενδεικτικό πρόγραμμα σπουδών, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στον Οργανισμό του ιδρύματος.

δ) Οι φοιτητές έχουν το δικαίωμα να διακόψουν, με έγγραφη αίτησή τους στη γραμματεία της οικείας σχολής, τις σπουδές τους για όσα εξάμηνα, συνεχόμενα ή μη, επιθυμούν, και πάντως όχι περισσότερα από τον ελάχιστο αριθμό εξαμήνων που απαιτούνται για τη λήψη πτυχίου σύμφωνα με το ενδεικτικό πρόγραμμα σπουδών. Τα εξάμηνα αυτά δεν προσμετρώνται στην παραπάνω ανώτατη διάρκεια φοίτησης. Οι φοιτητές που διακόπτουν κατά τα ανωτέρω τις σπουδές τους, δεν έχουν τη φοιτητική ιδιότητα καθ' όλο το χρονικό διάστημα της διακοπής των σπουδών τους. Μετά τη λήξη της διακοπής των σπουδών οι φοιτητές επανέρχονται στη σχολή.

ε) Για την απώλεια της φοιτητικής ιδιότητας εκδίδεται σχετική διαπιστωτική πράξη από τον κοσμήτορα της οικείας σχολής, με την οποία βεβαιώνονται και τα μαθήματα στα οποία ο φοιτητής έχει εξεταστεί επιτυχώς.

10. Από το ακαδημαϊκό έτος 2012-2013 δεν χορηγού-

νται δωρεάν έντυπα διδακτικά συγγράμματα σε φοιτητές:

αα) που παρακολουθούν πρόγραμμα σπουδών για τη λήψη δεύτερου πτυχίου και

ββ) για μαθήματα που παρακολουθούν για δεύτερη φορά, για τα οποία τους έχει ήδη χορηγηθεί δωρεάν σύγγραμμα.

11. α) Μέχρι την ίδρυση σχολής ή σχολών μεταπτυχιακών σπουδών και τη συγκρότηση των οργάνων τους, για τα υφιστάμενα Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών (Π.Μ.Σ.) και την εκπόνηση των διδακτορικών διατριβών εξακολουθούν να εφαρμόζονται οι διατάξεις του ν. 3685/2008 (Α' 148), όπως ισχύει. Για την εφαρμογή των διατάξεων αυτών μετά τη συγκρότηση των σχολών και των οργάνων τους σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού, όπου γίνεται αναφορά σε Γενική Συνέλευση Ειδικής Σύνθεσης νοείται η οικεία κοσμητεία.

β) Στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου μόνου της 75548/Β7/2010 απόφασης του Υφυπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων (Β' 1032) υπάγονται και όλα τα Π.Μ.Σ. που λειτουργούν στα Τ.Ε.Ι..

12. α) Το αργότερο μέσα σε δύο μήνες από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, ορίζεται ο πρόεδρος της Α.Δι.Π.. Το αργότερο μέσα σε τρεις μήνες από τον ορισμό του Προέδρου ολοκληρώνονται οι διαδικασίες για την ανάδειξη των μελών του Συμβουλίου της Αρχής και του γενικού διευθυντή της. Με τη συγκρότηση του Συμβουλίου παύει η θητεία των μελών της Ολομέλειας της Α.Δι.Π. κατά την πρώτη εφαρμογή του παρόντος νόμου, για τον ορισμό των μελών των επιτροπών αξιολόγησης των υποψηφίων μελών του Συμβουλίου δεν απαιτείται η σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου.

β) Κατά την πρώτη εφαρμογή του παρόντος νόμου, τα μισά από τα μέλη του Συμβουλίου της Αρχής διορίζονται για θητεία τριών ετών, ύστερα από κλήρωση που πραγματοποιείται στην πρώτη συνεδρίασή του, και τα άλλα μισά από τα μέλη για θητεία έξι ετών.

γ) Εκκρεμείς διαδικασίες αξιολόγησης σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3374/2005 ολοκληρώνονται σύμφωνα με τις διατάξεις του ίδιου νόμου. Για τις σχολές και τα τμήματα των Α.Ε.Ι., για τα οποία κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου δεν έχει κινηθεί η διαδικασία αξιολόγησης σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3374/2005, η διαδικασία αυτή αρχίζει και ολοκληρώνεται σύμφωνα με τις διατάξεις του ίδιου νόμου. Με την ολοκλήρωση των αξιολογήσεων όλων των ακαδημαϊκών μονάδων παύει η διαδικασία αξιολόγησης με βάση τις διατάξεις του ν. 3374/2005. Για την εφαρμογή των διατάξεων αυτών, όπου σε αυτές αναφέρεται η Ολομέλεια της Α.Δι.Π., από τη συγκρότηση του Συμβουλίου της Α.Δι.Π. νοείται το Συμβούλιο αυτό.

δ) Τα προγράμματα σπουδών που παρέχονται από τμήματα κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου θεωρούνται πιστοποιημένα έως την ολοκλήρωση της διαδικασίας πιστοποίησης σύμφωνα με το επόμενο εδάφιο. Η διαδικασία πιστοποίησης της ποιότητας κατά τις διατάξεις του παρόντος νόμου αρχίζει σε κάθε Α.Ε.Ι. ύστερα από σχετική δημόσια πρόσκληση της Αρχής και αίτηση του οικείου ιδρύματος, μετά την ολοκλήρωση της αξιολόγησης κατά τα οριζόμενα στην προηγούμενη περίπτωση, καθώς και μετά την ανάπτυξη του εσωτερικού συστήματος διασφάλισης της ποιότητας του Α.Ε.Ι., με βάση τις κοινές αρχές και κατευθύνσεις του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης και της Αρχής.

ε) Μέχρι την πρώτη εφαρμογή του άρθρου 14 και τη συγκρότηση της ΜΟ.Δι.Π. σύμφωνα με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου εξακολουθούν να εφαρμόζονται οι διατάξεις του ν. 3374/2005 που αφορούν τη ΜΟ.Δι.Π..

13. Το χρονικό διάστημα θητείας που έχει διανυθεί σε όργανα διοίκησης της Α.Δι.Π. κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου δεν προσμετράται για τον υπολογισμό της ανώτατης διάρκειας άσκησης καθηκόντων σε όργανα της Α.Δι.Π., όπου προβλέπεται κατά τις διατάξεις του παρόντος νόμου.

14. Τα Ερευνητικά Πανεπιστημιακά Ινστιτούτα (Ε.Π.Ι.) που ιδρύθηκαν κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 17 του ν. 2083/1992 και τα Κέντρα Τεχνολογικής Έρευνας (Κ.Τ.Ε.) που ιδρύθηκαν κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 13 του ν. 1514/1985 καταργούνται από την παρέλευση δύο ετών από τη δημοσίευση των Οργανισμών των οικείων ιδρυμάτων. Έως την κατάργησή τους σύμφωνα με το προηγούμενο εδάφιο μπορούν να συγχωνεύονται δι' απορροφήσεως από τα Ν.Π.Ι.Δ. των οικείων ιδρυμάτων, που προβλέπονται στο άρθρο 58, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα με απόφαση του Συμβουλίου ή των Συμβουλίων των οικείων ιδρυμάτων.

15. Τα ειδικά νομικά πρόσωπα για την αξιοποίηση και διαχείριση της περιουσίας των Α.Ε.Ι., που ιδρύθηκαν κατ' εξουσιοδότηση της παραγράφου 7 του άρθρου 3 του ν. 1268/1982 και της παραγράφου 7 του άρθρου 41 του ν. 2413/1996 (Α' 124), καταργούνται από την παρέλευση δύο ετών από τη δημοσίευση των Οργανισμών του οικείων ιδρυμάτων. Έως την κατάργησή τους σύμφωνα με το προηγούμενο εδάφιο μπορούν να συγχωνεύονται δι' απορροφήσεως από τα Ν.Π.Ι.Δ. των οικείων ιδρυμάτων, που προβλέπονται στο άρθρο 58, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα με απόφαση των Συμβουλίων των οικείων ιδρυμάτων.

16. Από την περάτωση της συγχώνευσης που προβλέπεται στις δύο προηγούμενες παραγράφους, το Ν.Π.Ι.Δ. που προβλέπεται στο άρθρο 58 υποκαθίσταται αυτοδικαίως και χωρίς καμία άλλη διατύπωση, σύμφωνα με το νόμο, σε όλα τα δικαιώματα, υποχρεώσεις και έννομες σχέσεις των απορροφούμενων νομικών προσώπων και η μεταβίβαση αυτή εξομοιώνεται με καθολική διαδοχή, οι δε δίκες των απορροφούμενων νομικών προσώπων συνεχίζονται από το Ν.Π.Ι.Δ. που προβλέπεται στο άρθρο 58 χωρίς καμία άλλη διατύπωση και χωρίς να επέρχεται βίαιη διακοπή τους, λόγω της συγχώνευσης. Τα απορροφούμενα νομικά πρόσωπα λύνονται χωρίς να ακολουθήσει εκκαθάριση. Τα απορροφούμενα νομικά πρόσωπα μεταβιβάζουν το σύνολο της περιουσίας τους (ενεργητικό και παθητικό) στο Ν.Π.Ι.Δ. που προβλέπεται στο άρθρο 58 και το τελευταίο καθίσταται αποκλειστικός κύριος, νομέας, κάτοχος και δικαιούχος κάθε κινητής και ακίνητης περιουσίας, καθώς και κάθε άλλου περιουσιακού στοιχείου των απορροφούμενων νομικών προσώπων, με την επιφύλαξη των κειμένων διατάξεων περί δωρεών, κληρονομιών και κληροδοσιών. Το με κάθε σχέση εργασίας προσωπικό των ανωτέρω νομικών προσώπων μεταφέρεται αυτοδικαίως με την ίδια σχέση εργασίας στο Ν.Π.Ι.Δ. που προβλέπεται στο άρθρο 58 και αποτελεί προσωπικό του, διατηρώντας τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σχέση εργασίας που ισχύουν κατά το χρόνο συγχώνευσης. Το διοικητικό συμβούλιο του Ν.Π.Ι.Δ. μέσα σε προθεσμία τεσσάρων μηνών από τη συγχώνευση, υποχρεούται στη διενέργεια απογραφής όλων των κινητών και ακινήτων που κατά τις δια-

τάξεις της παρούσας παραγράφου περιέρχονται στην κυριότητα του Ν.Π.Ι.Δ.. Η έκθεση απογραφής εγκρίνεται με πράξη του πρύτανη του οικείου ιδρύματος. Απόσπασμα της εγκεκριμένης έκθεσης, που περιγράφει τα αποκτώμενα κατά κυριότητα ακίνητα, καθώς και τα λοιπά εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων, με την περιλήψη που προβλέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 9 του β.δ. 533/1963 καταχωρίζεται ατελώς στα οικεία βιβλία μεταγραφών του αρμόδιου υποθηκοφυλακείου. Ομοίως ατελώς πραγματοποιούνται οι απαιτούμενες κτηματολογικές εγγραφές. Με πράξη του διοικητικού συμβουλίου του Ν.Π.Ι.Δ. του άρθρου 58 ρυθμίζεται κάθε άλλο θέμα που αφορά συγχώνευση, και ιδίως τη μεταφορά και ένταξη του προσωπικού.

17. α) Οι Ειδικοί Λογαριασμοί Κονδυλίων Έρευνας (Ε.Λ.Κ.Ε.) των Α.Ε.Ι. εξακολουθούν να διέπονται από τις διατάξεις που ισχύουν κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου. Για την εφαρμογή των διατάξεων αυτών, από τη συγκρότηση των οργάνων διοίκησης των Α.Ε.Ι. σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου, όπου γίνεται αναφορά σε τμήμα νοείται η σχολή και όπου αναφέρονται ο Αντιπρύτανης Οικονομικού Προγραμματισμού και Ανάπτυξης και το Πρυτανικό Συμβούλιο νοούνται ο αρμόδιος αναπληρωτής πρύτανης ή πρόεδρος Τ.Ε.Ι. και η Σύγκλητος ή η Συνέλευση Τ.Ε.Ι., αντίστοιχα.

β) Από τη δημοσίευση του προεδρικού διατάγματος της παραγράφου 1 του άρθρου 58, το Συμβούλιο του οικείου ιδρύματος αποφασίζει για την ανάθεση ή μη της διαχείρισης του συνόλου των κονδυλίων έρευνας στο οικείο Ν.Π.Ι.Δ. και την κατάργηση του Ειδικού Λογαριασμού Κονδυλίων Έρευνας (Ε.Λ.Κ.Ε.). Σε περίπτωση κατάργησης του Ε.Λ.Κ.Ε., το με κάθε σχέση εργασίας προσωπικό του Ε.Λ.Κ.Ε. μετακινείται σε άλλες οργανικές μονάδες του ιδρύματος. Το προσωπικό αυτό μπορεί, με αίτησή του, να αποσπάται στο Ν.Π.Ι.Δ. με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, ύστερα από σύμφωνη γνώμη του διοικητικού συμβουλίου του Ν.Π.Ι.Δ. και γνώμη του υπηρεσιακού και πειθαρχικού συμβουλίου του ιδρύματος.

γ) Έως την ίδρυση του Ν.Π.Ι.Δ. που προβλέπεται στο άρθρο 58 οι αμοιβές που αναφέρονται στην παράγραφο 3 του άρθρου 23 εισπράττονται μέσω του Ε.Λ.Κ.Ε..

18. Τα Ινστιτούτα Δια Βίου Μάθησης των Α.Ε.Ι. που ιδρύθηκαν κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 9 του ν. 3369/2005 (Α' 171) καταργούνται από την ίδρυση σχολής δια βίου μάθησης στο οικείο ίδρυμα κατά τις διατάξεις του παρόντος νόμου. Από την κατάργησή τους, το με κάθε σχέση εργασίας προσωπικό των Ινστιτούτων αυτών μετακινείται στη σχολή δια βίου μάθησης.

19. Από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου και μέχρι την έκδοση του Οργανισμού κάθε ιδρύματος, ο συνολικός χρόνος απασχόλησης των Επιστημονικών Συνεργατών και Εργαστηριακών Συνεργατών των Τ.Ε.Ι. που προβλέπονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 19 του ν. 1404/1983 (Α' 173) δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 14 και 18 ώρες εβδομαδιαίως, αντίστοιχα. Από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου καταργείται.

20. Τέσσερα έτη μετά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ανατίθεται στην ΑΔΙΠ η συγκρότηση ομάδας εμπειρογνομόνων με διεθνή σύνθεση για την αξιολόγηση των αλλαγών του παρόντος νόμου

και τη σύσταση προτάσεων για τυχόν αναθεώρηση διατάξεων. Η ομάδα εμπειρογνομόνων συντάσσει έκθεση μέσα σε έξι μήνες από τη συγκρότησή της και την υποβάλλει στον Υπουργό. Για την υποστήριξη της ομάδας η ΑΔΙΠ συλλέγει τα απαραίτητα στοιχεία από την πορεία εφαρμογής των διατάξεων του παρόντος νόμου.

21. Για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 4 του π.δ. 160/2008 έως την έκδοση των Οργανισμών ή του πρότυπου Οργανισμού των Α.Ε.Ι., όπου στις διατάξεις αυτές αναφέρεται ο Αντιπρύτανης ή Αντιπρόεδρος Τ.Ε.Ι. νοείται ο Πρύτανης ή ο Πρόεδρος Τ.Ε.Ι. αντίστοιχα.

22.α) Αν δεν ορίζεται διαφορετικά στον παρόντα νόμο, οι κατά το επόμενο άρθρο καταργούμενες διατάξεις που ρυθμίζουν θέματα που προβλέπεται να ρυθμιστούν με τον Οργανισμό κάθε ιδρύματος, εξακολουθούν να εφαρμόζονται για κάθε ίδρυμα μέχρι τη δημοσίευση του Οργανισμού του.

β) Αν δεν ορίζεται διαφορετικά στον παρόντα νόμο, από τη δημοσίευση του Οργανισμού κάθε ιδρύματος δεν εφαρμόζονται για το συγκεκριμένο ίδρυμα οι ισχύουσες κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου διατάξεις για τα Α.Ε.Ι..

γ) Μέχρι τη δημοσίευση του Εσωτερικού Κανονισμού κάθε ιδρύματος, σύμφωνα με το άρθρο 6, τα προβλεπόμενα σε αυτόν ζητήματα ρυθμίζονται με αποφάσεις των αρμόδιων, βάσει του παρόντος νόμου, οργάνων του οικείου ιδρύματος και, έως τη συγκρότησή τους, με απόφαση του πρύτανη του ιδρύματος.

23. Το πρώτο εδάφιο του άρθρου 11 του ν. 3752/2009 «Τροποποιήσεις επενδυτικών νόμων και άλλες διατάξεις» (Α' 40) αντικαθίσταται ως εξής:

«Στο τέλος της παρ.8 του άρθρου 6 του ν. 3079/2002 (Α' 311), όπως αυτό τροποποιήθηκε με την παρ.5 του άρθρου 2 του Β' Μέρους του ν. 3569/2007 (Α' 122), προστίθεται το ακόλουθο εδάφιο:».

Άρθρο 81 **Καταργούμενες διατάξεις**

Με την επιφύλαξη των μεταβατικών διατάξεων των άρθρων 76 έως και 80, καταργείται κάθε γενική ή ειδική διάταξη που βρίσκεται σε αντίθεση προς τις διατάξεις του παρόντος νόμου και, ιδίως:

1. ο ν. 5343/1932 (Α' 86), εκτός των άρθρων 120 έως και 123, 326, 327 και 329 έως και 333,

2. ο α.ν. 553/1968 (Α' 210),

3. τα άρθρα 1, 3, 6, οι παράγραφοι 1 έως και 5 και 7 του άρθρου 7, τα άρθρα 8, 9, 10, το στοιχείο β' της παραγράφου 2 του άρθρου 11, το άρθρο 12, το άρθρο 13 με την εξαίρεση της παραγράφου 5, τα άρθρα 14, 15 και 16, το άρθρο 17 με τις εξαιρέσεις των περιπτώσεων β' και γ' της παραγράφου 1, τα άρθρα 18, 20, 21, 22, το άρθρο 23 με εξαίρεση την περίπτωση γ' της παραγράφου 3 που καταργείται μόνο όσον αφορά τα Α.Ε.Ι., και τα άρθρα 24, 25 και 29 έως και 35 και 37 του ν. 1268/1982,

4. τα άρθρα 1, 3, οι παράγραφοι 2 έως και 6 του άρθρου 4, τα άρθρα 5, 6, 8 έως και 22, 24, 26 έως και 30, καθώς και τα άρθρα 33, 34, οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 35, τα άρθρα 36 έως και 39, οι παράγραφοι 11, 12 και 13 του άρθρου 48 και η παράγραφος 10 του άρθρου 49 του ν. 1404/1983 (Α' 173),

5. η παράγραφος 6 του άρθρου 23 του ν. 1418/1984 (Α' 23),

6. τα άρθρα 13 και 14 του ν. 1514/1985 (Α' 13),

7. τα άρθρα 1 έως και 4 του ν. 1674/1986 (Α' 203),
8. τα άρθρα 3, 6, οι περιπτώσεις α' και β' της παραγράφου 1 και η περίπτωση α' της παραγράφου 2 του άρθρου 7 του ν. 1966/1991 (Α' 147),
9. τα άρθρα 1 έως και 5, το άρθρο 6 με την εξαίρεση της παραγράφου 12, το άρθρο 7, το άρθρο 8 με την εξαίρεση της παραγράφου 7, τα άρθρα 9 έως και 16, τα άρθρα 22 και 23, οι παράγραφοι 1, 2 και 3 του άρθρου 25, καθώς και οι παράγραφοι 8, 9, 12, 13, 14, 16, 22 και 28 του άρθρου 28 του ν. 2083/1992 (Α' 159),
10. το άρθρο 4 του ν. 2174/1993 (Α' 210),
11. το στοιχείο α' της παραγράφου 13 του άρθρου 1 του ν. 2188/1994 (Α' 18),
12. η παράγραφος 2 του άρθρου 15 και η παράγραφος 1 του άρθρου 16 του ν. 2327/1995 (Α' 156),
13. τα άρθρα 1, 5, 6 και 7 του ν. 2454/1997 (Α' 7),
14. Η παράγραφος 2 του άρθρου 1, με την εξαίρεση του πρώτου εδαφίου, το δεύτερο εδάφιο της περίπτωσης γ' της παραγράφου 1, καθώς και το δεύτερο εδάφιο της περίπτωσης α' και οι περιπτώσεις γ' και δ' της παραγράφου 2 του άρθρου 2, τα άρθρα 3 και 4, με την εξαίρεση της παραγράφου 1 της περίπτωσης β' της παραγράφου 3 και των παραγράφων 10 και 11, οι παράγραφοι 4, 5 και 7 έως και 18 του άρθρου 5, οι παράγραφοι 1, 3 και 4 του άρθρου 6, τα άρθρα 7 και 8, καθώς και το άρθρο 9, με την εξαίρεση της περίπτωσης γ' της παρ. 1 του ν. 2552/1997 (Α' 266). Οι λοιπές περιπτώσεις αναριθμούνται αναλόγως.
15. τα άρθρα 1, 2 και 3 και η παράγραφος 1 του άρθρου 5 του ν. 2517/1997 (Α' 160),
16. τα άρθρα 1 έως και 12 του ν. 2530/1997 (Α' 218),
17. η παράγραφος 8, οι περιπτώσεις α', β', γ' και ε' της παραγράφου 11 και οι παράγραφοι 21 και 25 του άρθρου 1 του ν. 2621/1998 (Α' 136),
18. τα άρθρα 1 και 2 του ν. 2752/1999 (Α' 248),
19. η παράγραφος 7 του άρθρου 11, το άρθρο 13, το οποίο καταργείται από τη δημοσίευση του π.δ. της παραγράφου 6 του άρθρου 29 του παρόντος νόμου, η περίπτωση α' της παραγράφου 5, οι παράγραφοι 20, 25 και 41 του άρθρου 14, η παράγραφος 1, με την εξαίρεση του πρώτου εδαφίου της περίπτωσης δ' του άρθρου 15, η οποία καταργείται από τη δημοσίευση της υπουργικής απόφασης της περίπτωσης στ' του άρθρου 59 του παρόντος νόμου, καθώς και οι παράγραφοι 4 και 5 του άρθρου 16 του ν. 2817/2000 (Α' 78),
20. η περίπτωση β' της παραγράφου 1 και η παράγραφος 2 του άρθρου 1 του ν. 2916/2001 (Α' 114),
21. οι παράγραφοι 13, 17, 19 έως και 27, 30 και 31 του άρθρου 3 του ν. 3027/2002 (Α' 152),
22. τα άρθρα 9 και 10 του ν. 3369/2005 (Α' 171), από την ίδρυση στο οικείο ίδρυμα της σχολής δια βίου μάθησης της παραγράφου 5 του άρθρου 7 του παρόντος νόμου,
23. η παράγραφος 4 με εξαίρεση το πρώτο εδάφιο και η παράγραφος 5 του άρθρου 2, καθώς και τα άρθρα 5, 6, 11 και 12 του ν. 3374/2005 (Α' 189), οι παράγραφοι 2 και 3 του άρθρου 2, το άρθρο 3, με την εξαίρεση των παραγράφων 2 και 3, οι παράγραφοι 5 και 6 του άρθρου 4, οι παράγραφοι 2, 3 και 7, με την εξαίρεση του τρίτου εδαφίου του άρθρου 5, οι παράγραφοι 1 έως 3, 7 και 8 του άρθρου 6, η παράγραφος 2 του άρθρου 7 και το άρθρο 8 του ν. 3391/2005 (Α' 240),
24. η παράγραφος 2 του άρθρου 11 του ν. 3404/2005 (Α' 260),
25. η περίπτωση α' της παραγράφου 1 και η παράγραφος 2 του άρθρου 2, η περίπτωση α' της παραγράφου 1 και οι παράγραφοι 2 και 5 του άρθρου 4, τα άρθρα 5 έως και 8, οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 9, τα άρθρα 10 έως και 18, το άρθρο 21, η παράγραφος 1 του άρθρου 22, η παράγραφος 4 του άρθρου 23, οι παράγραφοι 1, 2, 6 και 7 του άρθρου 24, καθώς και οι παράγραφοι 2, 6, 7 και 10 του άρθρου 26 του ν. 3549/2007 (Α' 69),
26. τα άρθρα 1 έως και 10 του ν. 3685/2008 (Α' 148), με την εξαίρεση της περίπτωσης δ' της παραγράφου 3 του άρθρου 1,
27. τα άρθρα 1 έως και 7, 12 έως και 14, 16, 19, 21, 23, 24 και 25 του ν. 3794/2009 (Α' 156),
28. οι παράγραφοι 4, 5 και 6 του άρθρου 34 του ν. 3848/2010 (Α' 71), ενώ κατ' εξαίρεση η παράγραφος 5 του άρθρου 34 διατηρείται σε ισχύ μόνο για την εφαρμογή της παραγράφου 7 του άρθρου 34 του ν. 3848/2010,
29. το π.δ. 407/1980 (Α' 112),
30. το π.δ. 275/1983 (Α' 103),
31. το π.δ. 327/1983 (Α' 117),
32. το Κεφάλαιο β' του π.δ. 387/1983 (Α' 141),
33. το π.δ. 388/1983 (Α' 141),
34. το π.δ. 389/1983 (Α' 141),
35. το π.δ. 459/1983 (Α' 175),
36. το π.δ. 473/1983 (Α' 181),
37. το π.δ. 509/1983 (Α' 195),
38. το π.δ. 31/1984 (Α' 8),
39. το π.δ. 123/1984 (Α' 39),
40. το π.δ. 411/1984 (Α' 142),
41. το π.δ. 567/1984 (Α' 204),
42. το π.δ. 265/1985 (Α' 99), το οποίο καταργείται από τη δημοσίευση της υπουργικής απόφασης της περίπτωσης γ' της παρ. 1 του άρθρου 53,
43. το π.δ. 327/1985 (Α' 115),
44. το π.δ. 46/1989 (Α' 21),
45. το π.δ. 380/1989 (Α' 167),
46. το π.δ. 444/1993 (Α' 184),
47. το π.δ. 124/1994 (Α' 91),
48. το π.δ. 390/1995 (Α' 217),
49. το π.δ. 187/1996 (Α' 145),
50. το π.δ. 227/1996 (Α' 174),
51. το π.δ. 163/2002 (Α' 149),
52. το π.δ. 35/2003 (Α' 36),
53. το π.δ. 45/2003 (Α' 46),
54. το π.δ. 212/2004 (Α' 190),
55. το π.δ. 34/2005 (Α' 52),
56. το π.δ. 36/2007 (Α' 32),
57. το π.δ. 226/2007 (Α' 255),
58. το π.δ. 160/2008 (Α' 220), με εξαίρεση τα άρθρα 5, 6 και 7, και τα άρθρα 22 έως και 28, και
59. το π.δ. 178/2009 (Α' 208).

Άρθρο 82
Έναρξη ισχύος

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά σε επί μέρους διατάξεις του.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 2 Σεπτεμβρίου 2011

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΑΡΟΛΟΣ ΓΡ. ΠΑΠΟΥΛΙΑΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΡΕΠΠΑΣ	ΣΤΑΥΡΟΣ ΛΑΜΠΡΙΝΙΔΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ	ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΜΙΧΑΗΛ ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗΣ	ΑΝΝΑ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΥΠΟΔΟΜΩΝ, ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΝ	ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΑΓΚΟΥΣΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΥΤΡΟΥΜΑΝΗΣ
ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ	ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ	ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ	ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΗΣ	ΠΑΥΛΟΣ ΓΕΡΟΥΛΑΝΟΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους.

Αθήνα, 5 Σεπτεμβρίου 2011

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ ΦΥΛΛΩΝ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Σε έντυπη μορφή:

- Για τα Φ.Ε.Κ. από 1 έως 16 σελίδες σε 1 € προσαυξανόμενη κατά 0,20 € για κάθε επιπλέον οκτασέλιδο ή μέρος αυτού.
- Για τα φωτοαντίγραφα Φ.Ε.Κ. σε 0,15 € ανά σελίδα.

Σε μορφή DVD/CD:

Τεύχος	Ετήσια έκδοση	Τριμηνιαία έκδοση	Μηνιαία έκδοση	Τεύχος	Ετήσια έκδοση	Τριμηνιαία έκδοση	Μηνιαία έκδοση
Α΄	150 €	40 €	15 €	Α.Α.Π.	110 €	30 €	-
Β΄	300 €	80 €	30 €	Ε.Β.Ι.	100 €	-	-
Γ΄	50 €	-	-	Α.Ε.Δ.	5 €	-	-
Υ.Ο.Δ.Δ.	50 €	-	-	Δ.Δ.Σ.	200 €	-	20 €
Δ΄	110 €	30 €	-	Α.Ε.-Ε.Π.Ε.	-	-	100 €

- Η τιμή πώλησης μεμονωμένων Φ.Ε.Κ. σε μορφή cd-rom από εκείνα που διατίθενται σε ψηφιακή μορφή και μέχρι 100 σελίδες, σε 5 € προσαυξανόμενη κατά 1 € ανά 50 σελίδες.

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ Φ.Ε.Κ.

Τεύχος	Έντυπη μορφή	Τεύχος	Έντυπη μορφή	Τεύχος	Έντυπη μορφή
Α΄	225 €	Δ΄	160 €	Α.Ε.-Ε.Π.Ε.	2.250 €
Β΄	320 €	Α.Α.Π.	160 €	Δ.Δ.Σ.	225 €
Γ΄	65 €	Ε.Β.Ι.	65 €	Α.Σ.Ε.Π.	70 €
Υ.Ο.Δ.Δ.	65 €	Α.Ε.Δ.	10 €	Ο.Π.Κ.	-

- Το τεύχος Α.Σ.Ε.Π. (έντυπη μορφή) θα αποστέλλεται σε συνδρομητές ταχυδρομικά, με την επιβάρυνση των 70 €, ποσό το οποίο αφορά τα ταχυδρομικά έξοδα.

- Η καταβολή γίνεται σε όλες τις Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες (Δ.Ο.Υ.). Το πρωτότυπο διπλότυπο (έγγραφο αριθμ. πρωτ. 9067/28.2.2005 2η Υπηρεσία Επιτρόπου Ελεγκτικού Συνεδρίου) με φροντίδα των ενδιαφερομένων, πρέπει να αποστέλλεται ή να κατατίθεται στο Εθνικό Τυπογραφείο (Καποδιστρίου 34, Τ.Κ. 104 32 Αθήνα).
- Σημειώνεται ότι φωτοαντίγραφα διπλοτύπων, ταχυδρομικές Επιταγές για την εξόφληση της συνδρομής, δεν γίνονται δεκτά και θα επιστρέφονται.
- Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τα μέλη της Ένωσης Ιδιοκτητών Ημερησίου Τύπου Αθηνών και Επαρχίας, οι τηλεοπτικοί και ραδιοφωνικοί σταθμοί, η Ε.Σ.Η.Ε.Α, τα τριτοβάθμια συνδικαλιστικά όργανα και οι τριτοβάθμιες επαγγελματικές ενώσεις δικαιούνται έκπτωσης πενήντα τοις εκατό (50%) επί της ετήσιας συνδρομής.
- Το ποσό υπέρ Τ.Α.Π.Ε.Τ. (5% επί του ποσού συνδρομής), καταβάλλεται ολόκληρο (Κ.Α.Ε. 3512) και υπολογίζεται πριν την έκπτωση.
- Στην Ταχυδρομική συνδρομή του τεύχους Α.Σ.Ε.Π. δεν γίνεται έκπτωση.

Πληροφορίες για δημοσιεύματα που καταχωρίζονται στα Φ.Ε.Κ. στο τηλ.: 210 5279000.

Φωτοαντίγραφα παλαιών Φ.Ε.Κ.: Μάρνη 8, τηλ.: 210 8220885, 210 8222924, 210 5279050.

Τα φύλλα όλων των τευχών της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως διατίθενται δωρεάν σε ηλεκτρονική μορφή από την ιστοσελίδα του Εθνικού Τυπογραφείου (www.et.gr)

Ηλεκτρονική Διεύθυνση: <http://www.et.gr> - e-mail: webmaster.et@et.gr

ΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΑΠΟ 08:00 ΜΕΧΡΙ 13:30

* 0 1 0 0 1 9 5 0 6 0 9 1 1 0 0 4 8 *

ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ 34 * ΑΘΗΝΑ 104 32 * ΤΗΛ. 210 52 79 000 * FAX 210 52 21 004
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: <http://www.et.gr> - e-mail: webmaster.et@et.gr